

Е Л Е Н А И Л И Н А

Четвъртата височина

НАРОДНА МЛАДЕЖ

ЕЛЕНА ИЛИНА
ЧЕТВЪРТАТА ВИСОЧИНА

Превод: Димитър Горчивкин

chitanka.info

*Посвещавам
на С. Я. Маршак
Брата, приятеля, учителя*

КЪМ МОИТЕ МЛАДИ БЪЛГАРСКИ ЧИТАТЕЛИ

Историята на този кратък живот не е измислена. Аз познавах девойката, за която е написана тази книга, още като дете, познавах я и като ученичка — пионерка и комсомолка. Случвало ми се е да срещна Гуля Корольова и през време на Великата отечествена война. А онова от нейния живот, което не успях да видя сама, запълниха разказите на нейните родители, учители, приятелки, ръководители. За живота ѝ на фронта ми разказаха бойните ѝ другари.

Имах също така щастието да прочета и писмата ѝ, като се започне от най-ранните — на линирани страници от ученическа тетрадка — и се свърши с последните, написани на листчета от бележник през паузите между боевете.

Всичко това ми помогна да науча, да видя сякаш със собствените си очи целия ярък и напрегнат живот на Гуля, да си представя не само онова, което тя е говорила и вършила, а и онова, което е чувствала.

Гуля Корольова е имала много дарби и една от тях е умението истински да дружи, да дружи с цялата щедрост на богато надарената си природа. Още от детските години тя е имала много приятелки и другари, защото тя самата е била верен и предан приятел. И сега, след героичната ѝ смърт, светлият образ на Гуля намира все нови и нови приятели сред децата и юношите не само в Съветския съюз, но и в много други страни.

Аз зная, че Гуля има вече не малко приятели и в България. И това за мен е голяма радост. Та нали за писателя няма по-голямо щастие от съзнанието, че героите от неговите книги живеят в сърцата на читателите.

Иска ми се да вярвам, че сега, след излизането на тази книга и ново, допълнено издание, Гуля ще спечели в България още повече приятели. А приятелите на Гуля са и мои приятели.

Желая ви, мои скъпи млади приятели, здраве, успех и всичко най-хубаво в живота!

Москва, 26 ноември 1960 г.

Елена Илина

ОГЪНЧЕТО

— Не излизай — каза Гуля. — Тъмно ми е.

Майка ѝ се наведе над мрежата на кревата.

— Тъмнината, Гуленка, съвсем не е страшна.

— Та нали нищо не се вижда!

— Само отначало нищо не се вижда. А после ще видиш такива хубави сънища!

Майка ѝ я зави по-добре. Но Гуля отново повдигна глава. Тя гледаше прозореца, едва осветен от уличните фенери през синия транспарант.

— А онова огънче гори ли?

— Гори. Хайде спи.

— Покажи ми го!

Майката взе Гуля на ръце и я занесе до прозореца.

Насреща, над стените на Кремъл, се вееше знаме. То беше осветено отдолу и трептеше като пламък. Това именно знаме малката Гуля наричаше „огънче“.

— На, виждаш, свети огънчето — каза майката. — То винаги ще свети, Гуличка. Никога няма да угасне.

Склонила глава върху рамото на майка си, Гуля мълчаливо гледаше трептящото в тъмното небе пламъче.

Майката занесе Гуля в креватчето.

— А сега спи.

И тя излезе от стаята, като остави момиченцето самичко в тъмнината.

ТРИГОДИШНАТА АРТИСТКА

Нарекоха я Гуля, когато нямаше още и една година. Като лежеше в креватчето си, тя се усмихваше на всички и по цял ден в стаята се чуваше само:

— Гу-гу...

От това гърлено гугукане излезе и името ѝ: Гуленка, Гулюшка. И никой вече не си спомняше, че истинското име на Гуля е Марионела.

Една от първите думи, която каза Гуля, бе думата „самичка“. Когато за първи път я пуснаха на пода, тя изтръгна ръката си и извика:

— Самичка! — олюля се и тръгна.

Направи крачка, още една и тупна по лице. Майка ѝ я взе на ръце, но Гуля се смъкна на пода, като упорито разтърси рамене, и отново затупка с крака. Тя се понесе напред, от една стая в друга, и майка ѝ едва успяваше да я догони.

Гуля растеше. Все по-уверено тупкаха нейните крачета по стаите, по коридора и кухнята, все по-шумно ставаше в квартирата, все повече чашки и чинийки се чупеха.

— Ех, Зоя Михайловна — казваше на Гулината майка бавачката, когато се връщаше с Гуля от разходка, — много деца съм отгледала, но толкова дете в живота си не съм виждала. Не е дете, а огън. С нищо не можеш му излезе на глава. Седне ли веднъж на шейничката, не можеш го отдели от нея. Десет пъти ще се спусне от могилката и все ѝ е малко. „Още — вика, — още!“ А пък нали шейничката е чужда. Колко сълзи, колко викове, спорове! Да не ми дава господ друго толкова дете да гледам!

Дадоха Гуля в детска градина.

В детската градина тя се поумири. В къщи нито минута не се засеждава спокойно, а тука по цели часове седи тихо, мълчаливо и прави нещо от пластилин, на който бе измислила по-кратко име — лепин.

Тя обичаше също така да строи на пода разни къщи и кули от кубчета. И лошо си изпащаха ония деца, които се осмеляваха да разрушат нейната постройка. Цяла пламнала от оскърбление, тя

скачаше и награждаваше своя връстник с такива юмручета, че той огласяше с рев цялата детска градина.

Но въпреки това децата обичаха Гуля и тъгуваха, когато тя не идваше в детската градина.

— Макар и свадлива, с нея се играе добре — казваха момчетата.
— Тя умее да измисля разни неща.

Гулината майка по онова време работеше в едно киностудио. И режисьорите, като отиваха понякога у Корольови, гледаха Гуля и казваха:

— Хубаво ще бъде да вземем Гулка за някой филм!

Харесваше им буйната веселост на Гуля, лукавият блясък на сивите ѝ очи, нейната необикновена живост.

И веднъж майката каза на Гуля:

— Днес няма да отидеш в детската градина. Ще отидем с тебе да гледаме рибите и птиците.

В този ден всичко бе различно от други път. Пред входната врата спря автомобил. Гуля седна в него заедно с майка си. Пристигнаха на някакъв площад, където се тълпеше толкова народ, че не можеше да се мине нито с кола, нито пеш. Отвсякъде се чуваше разногласно кукуригане на петли, безпокойно кудкудякане на кокошки. Някъде важно крякаха гъски и кльонкаха бързо-бързо пуяци, като се мъчеха да надвикат всички.

Майката хвана Гуля за ръка и си запробива път сред тълпата.

На земята и върху сергии имаше клетки с птици и рибарници с жива риба. Във водата бавно плуваха големи отпуснати риби и пъргаво сновяха нагоре-надолу малки златни рибки с прозрачни, развяващи се, сякаш дантелени опашки.

— Оле, мамо, какво е това? — извика Гуля. — Водни птички!

Но в това време някакъв непознат широкоплещест човек в кожена куртка се приближи до Гуля и като кимна с глава на майка ѝ, взе Гуля на ръце.

— Ще ти покажа сега едно нещо — каза той и я понесе нанякъде.

Гуля се огледа за майка си. Тя мислеше, че майка ѝ няма да я остави на този „кожен чичко“, но тя само ѝ махна с ръка:

— Нищо, Гуленка, не се бой.

Гуля и не помисли да се бои, само че не ѝ се харесваше да я носи на ръце чужд, непознат човек.

— Аз сама ще вървя — каза Гуля, — пуснете ме.

— Ей сега, ей сега — отвърна той, донесе я до едно стъклено сандъче и я пусна на земята.

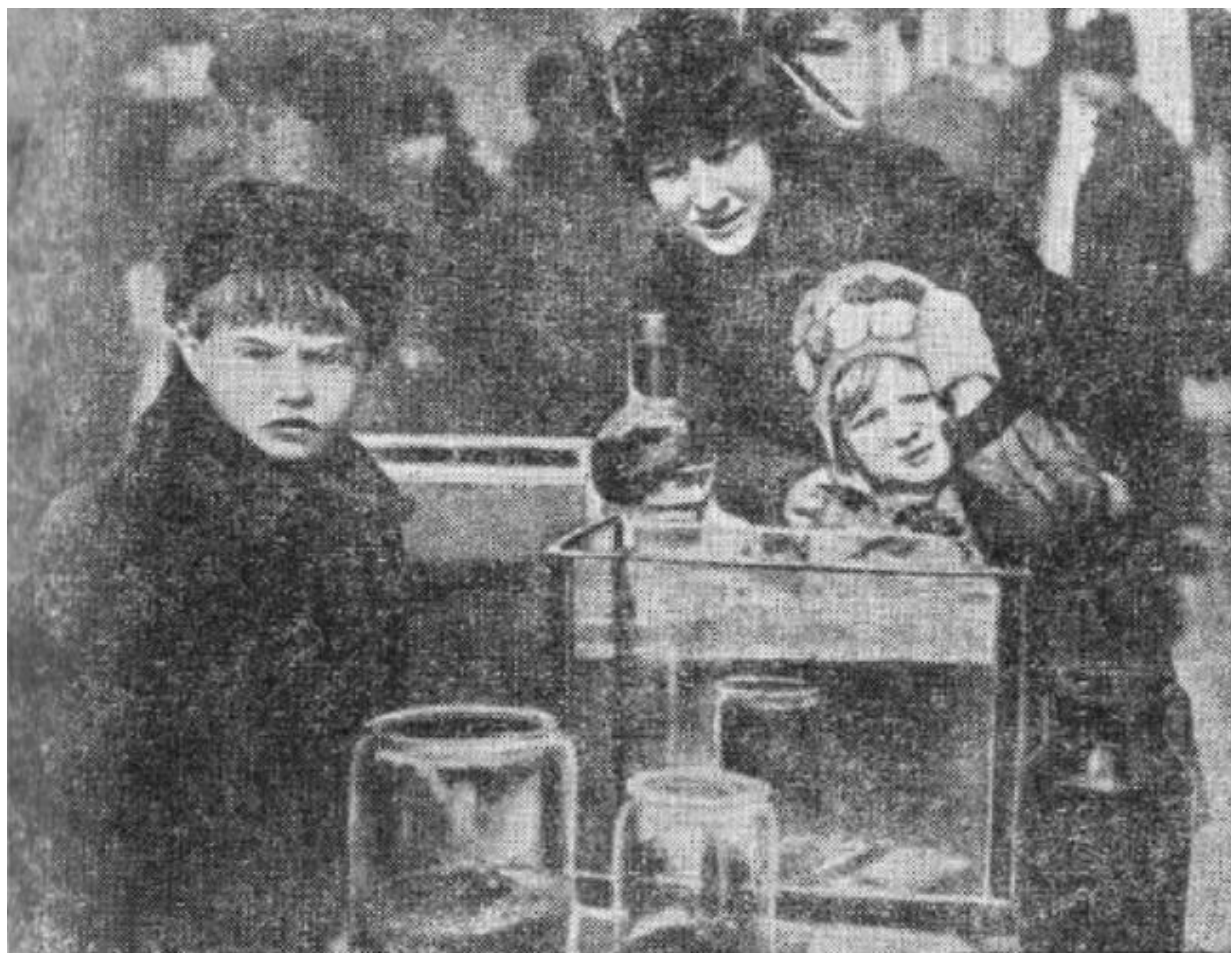
Там, в зелена гъста трева, мърдаха някакви дълги и дебели връвчици. Това бяха водни змии. Гуля, без да му мисли много, сграбчи една от тях и я помъкна.

— Ех, че храбро момиченце си! — чу Гуля над себе си гласа на „кожения чичо“.

Тригодишната Гуля не подозираше дори, че този чичо беше кинооператор и че току-що я бяха снели за новия филм.

В ония години на Трубния площад всяка неделя се продаваха всякакви животни. Любителите на птици, риби, диви зверчета всякога можеха да си изберат по свой вкус и сладкопойно канарче, и кадънка, и дрозд, и породисто ловджийско кученце, и костенурка, и дори отвъд океански папагал.

Кинооператорите доведоха Гуля на Трубния площад, защото в този ден те снимаха там филма „Кащанка“, по разказа на Чехов. В този филм кучето Кащанка попада на Трубния площад и изгубва стопаните си в тълпата от деца и възрастни.

След няколко дни на Гуля Корольова бе изпратена от киностудиото нейната първа заплата — две рубли.

Едната рубла бе похарчена още същия ден. В къщи случайно нямаше пари и Гулината рубла тъкмо послужи да купят лекарство за самата Гуля.

Другата рубла — голяма, новичка, с жълт цвят — се пази и досега от Гулината майка. Тя е скътана в кутийка заедно с ленено коприненото кичурче от Гулините детски косици.

СЛОНЪТ И ГУЛЯ

Заведоха Гуля в Зоологическата градина.

Тя вървеше с майка си по посипана с пясък алейка край дълъг ред клетки с някакви дебелороги козли, овни и брадати бикове. До една висока желязна ограда те се спряха. Гуля видя зад решетката нещо огромно, зъбато, с дълъг до земята нос.

— У, какъв е! — извика Гуля, като се притискаше към майка си.
— Мамо, защо е толкова голям?

— Защото е пораснал.

— Аз боя ли се от него?

— Не, не се боиш.

— А какво е той!

— Слон. Слонът е добър и няма защо да се боим от него. В своята страна той даже малки деца бави.

— Да го вземем у нас за бавачка! — каза Гуля.

— Няма да го пуснат оттука — отвърна майката, като се смееше.
— Пък и малко тесничко ще му бъде у нас.

Цяла година след това Гуля си спомняше за големия добър слон.

И когато най-после отново я заведоха в Зоологическата градина, тя повлече майка си най-напред към слона.

Тя се приближи до самата решетка с голяма червено-синя топка в ръце.

— Добро утро, слон! — учтиво поздрави Гуля. — Аз ви помня. А вие помните ли ме?

Слонът нищо не отвърна, но наведе голямата си умна глава.

— Помни ме — каза Гуля.

Майка ѝ извади от чантата си едно десетаче.

— Гледай, Гуля — каза майка ѝ, — ще му хвърля една паричка.

Слонът потършува с хобота си по земята, вдигна монетата също като с крайчеца на пръсти и я пхна в джоба на пазача. А после хвана пазача за яката и го повлече след себе си. Пазачът не можа да се

задържи на крака и заподскача като момченце. Гуля се смееше с глас. Смееха се и другите деца, които се бяха струпали до решетката.

— Мамо, къде го влачи слонът? — запита Гуля.

— Той иска от пазача нещо сладичко. Върви, казва, ми донеси. Да не мислиш, че току-тъй ти дадох паричката?

Пазачът послушно влезе в съседното помещение, където се намираше складът с хранителните припаси за слона, а слонът закрачи, без да бърза, меко, безшумно, сякаш беше обут в терлици.

— Мамо, слонът обича ли кифла? Може ли да му хвърля?

Гуля хвърли на слона кифла. Слонът вирна нагоре хобот, долната му челюст увисна и кифлата попадна право в устата му.

В този момент Гуля видя, че топката се изплъзна от ръцете ѝ и се търкулна под решетката при слона.

— Топката! — завика Гуля. — Слоне, дай ми, моля ти се, топката!

Слонът шляпна с уши и като стисна топката с хобота си също като в шепя, погледна Гуля накриво с умните си малки очички.

— Ето, виждаш ли — каза Гулината майка, — знаех си аз! Нали ти казах да оставиш топката в къщи!

Но в тази минута слонът пусна топката и тя се търкулна на земята, удари се в решетката и отскочи назад, при самите му крака.

— Почакай, Гуля — каза майката, — пазачът ей сега ще се върне и ще ти даде топката.

Но Гуля я нямаше вече до нея. Майката се заозърта на всички страни.

— Къде ли отиде?

— Дете, дете в клетката на слона! — завикаха наоколо.

Майката погледна. Там, зад решетката, в самите крака на слона стоеше нейната Гуля, която при такова съседство изглеждаше още помъничка.

Слонът се размърда и всички ахнаха. Още една секунда и широкото, тежко слоново стъпало ще се отпусне върху тази цветна топчица и ще я смаже.

— Пазач, пазач! — завикаха хората.

Но слонът внимателно пристъпи от един крак на друг и се дръпна назад.

Гуля отмахна с ръка хобота му и спокойно вдигна от земята топката.

— Какво крещите всички! — каза тя, като се промъкваше между пръчките на решетката. — Мама казва, че слонът даже бави малки деца!

До дома Гуля вървеше мълчаливо. Майка ѝ не говореше с нея. Виждаше се, че тя все още не можеше да се успокои след постъпката на Гуля.

— Мамичко, прости ми, моля ти се — каза Гуля. — Та нали ти сама ми каза, че от него ни най-малко не трябва да се боя. Защо се изплаши така за мене?

От дълбочината на парка се носеха някакви странни звуци, прилични на параходна сирена.

— Чуваш ли, твоят слон реве — каза майката на Гуля. — Ето какъв зъл става той, когато го раздразнят. А кой го раздразни? Ти! Моля ти се, друг път не се вмъквай при слонове, без да питаш.

БАРМАЛЕЙ ПРИСТИГНА!

При голям и широк вход на къща с много прозорци спря лека кола. Бяха довели петгодишната Гуля в киностудиото.

Предишния ден при Гулината майка бе дошъл нейният стар приятел, режисьорът от киностудиото. По това време в студиото поставяха филма „Рязанските жени“.

— За бога, помогнете ни — каза той, — дайте ни за „Рязанските жени“ вашата Гуля.

И той разказа, че момичето, което трябвало да участва в този филм, така се изплашило от силните лампи, от трясъка на апаратите, че решително отказало да участва.

— Вашата Гуля е храбра, тя няма да ни изложи — каза режисьорът.

— Че е храбра, храбра е — отвърна майка ѝ, — но боя се, че е раничко още за нея да играе във филм.

— Нищо, само веднъж — успокои я режисьорът.

И ето че Гуля влезе в някаква особена стая, цялата отрупана с огледала, високи лампи и разни непознати за нея неща.

Режисьорът взе Гуля на коленете си.

— Ти трябва да изплашиш ей тая леля — каза той, показвайки една красива едроока жена в пъстра рокля и с кърпа на главата. — При нея ще дойде един сърдит чичо. Ти първа ще го видиш, ще изтичаш при нея и ще извикаш: „Чичо пристигна!“. Разбра ли?

— Разбрах — каза Гуля.

И репетицията започна. Премениха Гуля с дълъг шарен сарафан, на главата ѝ вързаха забрадка.

— Е, не е ли същинска рязанска жена? — казваха, като се смееха, заобиколилите Гуля актьори.

И изведнъж блеснаха лампите. Гуля примижа. Силна гореща светлина плисна в очите ѝ.

— Мамо! — неволно извика Гуля.

Ослепителният поток светлина се сипеше върху нея от всички страни и пареше в очите ѝ.

Някъде иззад този поток от светлина тя дочу познатия глас на режисьора:

— Нищо, Гуленка, тия лампи са такива. Е, как ще изплашиш леля Настя? Кой е дошъл при нея?

Гуля помисли малко и като направи страшни очи, закрещя:

— Настя, Настя, бягай! Бармалей пристигна!

И това беше всичко, което Гуля трябваше да направи в тази сцена. Сега тя можеше да отиде при майка си, която я чакаше в съседната стая. Но тя искаше да знае какво ще стане с бедната Настя.

Пъхнала се под масата, Гуля гледаше внимателно и шепнеше, като се заканваше с юмрук на Бармалей:

— Махай се, глупак! Махай се!

И когато по-нататък, според хода на действието, „мъртвата“ Настя внесоха на ръце в къщи, Гуля, като я гледаше, притисна юмручета към лицето си и тихичко заплака.

След няколко месеца, когато филмът бе вече свършен, режисьорите поднесоха на Гуля нейния портрет в ролята на най-мъничката от рязанските жени. На този портрет имаше надпис:

На извънредно талантливата артистка от благодарните
режисьори

СИНЯТА КОФИЧКА

— Мамо, мамо, гледай! Синичка кофичка! — викаше с възторг Гуля и дърпаше майка си към една витрина с играчки.

Зад стъклото на витрината имаше всякакви интересни неща — кукли, мечета, зайчета в раирани панталонки, камиони, локомотиви — но Гуля гледаше само кофичките за пясък. Те бяха боядисани със светлосиня емайлова боя и на всяка бе нарисуван букет цветя.

Отдавна Гуля мечтаеше за такава кофичка. Така много ѝ се искаше да я подържи в ръцете си, да я напълни с пясък догоре, да я поноси по пътечката в градината. Много пъти тя бе молила майка си да ѝ купи такава кофичка и майка ѝ обеща, но Гуля не можеше да разбере скоро ли ще ѝ купи или не много скоро. „Ще ти купя, когато имам пари“ или: „Ще ти купя, когато станеш добро момиченце“. А кога ще стане това?

И изведнъж днес Гулината мечта неочаквано се сбъдна. Тя получи кофичката, а като прибавка към нея и лопатка, също боядисана със син цвят.

Гуля тръгна с майка си и весело размахваше кофичката.

— Гуля, върви както трябва — каза майка ѝ, — ти всички блъскаш!

Но Гуля изглежда нищо не чуваше. Кофичката се люлееше в ръцете ѝ и тя току закачаше с нея минувачите.

Майката се разсърди:

— Ако веднага не престанеш, ще ти взема кофичката и ще я дам на друго момиче!

— На по-добро ли? — запита Гуля.

— Разбира се, че на по-добро от тебе — отговори майка ѝ.

Гуля недоверчиво погледна майка си и така замахна с кофичката, че чукна по главата ваксаджията, който седеше на столчето си.

Майката се изплаши.

— Извинете, другарю! — извика тя и изтръгна кофичката от ръцете на Гуля. — Ти удари тоя чичо, лошо момиче!

— Аз без да искам! — каза Гуля.

— Нищо, мъничка гражданко! — каза черноокият ваксаджия, като се усмихваше весело. — До сватбата ще заздравее!

— А кога ви е сватбата? — запита Гуля.

Но майка ѝ вече не чуваше нито ваксаджията, нито Гуля. Решително, с бързи крачки тя се отправи към милиционера, който стоеше на кръстопътя.

— Другарю милиционер — каза тя, — имате ли деца?

— Имам — отговори милиционерът.

— Добре, тогава дайте им това.

И тя подаде на милиционера кофичката. Той така се учуди, че нищо не успя да каже.

Майката бързо отведе своята щерка, а милиционерът така си и остана сред павираната улица със синята кофичка в едната ръка и с милиционерския жезъл — в другата.

Навела глава, Гуля вървеше и мълчеше. В градината тя седна на една скамейка. При купчина чист жълт пясък играеха деца. Четири различни кофички бяха оставени на пътеката. Някакво момиченце насипа с лопатката си в тях пясък, а другите деца веднага го изсипаха обратно. Беше много весело. Но Гуля дори и не погледна към тях.

Майка ѝ мълчаливо я наблюдаваше. Тя очакваше, че момичето няма да издържи и ще заплаче. Но Гуля не плачеше.

Когато си дойдоха в къщи, тя спокойно разказа на баща си, който четеше на дивана вестник:

— Знаеш ли, татко, ние подарихме на милиционера кофичката.

— Каква кофичка? — учуди се баща ѝ. — На какъв милиционер?

Гуля се усмихна:

— Кофичка за игра, на един истински милиционер.

А когато тя излезе от стаята, майка ѝ разказа в какво се състоеше работата.

— Аз самата едва не се разплаках, когато за наказание отнех от ръцете ѝ играчката. Колко много мечтаеше за такава кофичка! А тя не дава да се разбере, че ѝ е мъчно и обидно.

Няколко дни по-късно, като сядаше върху коленете на баща си, Гуля отново му заяви:

— Знаеш ли, ние изхвърлихме през прозореца моята кукла Наташа.

— Кои „ние“?

— Аз и мама. И добре че я изхвърлихме: лоша кукла беше. Пафнутий Иванович е много по-добър.

Пъстрият чипонос палячо Пафнутий Иванович Гулиният баща донесе веднъж от театъра, където той работеше.

Гуля щеше вече да слезе на пода, но баща ѝ я спря:

— Не, кажи ми ти: как се случи това, че куклата изхвъркна през прозореца?

Гуля погледна някъде настрана.

— Ей така се случи — каза тя. — Ние с куклата седяхме на прозорчето, а мама не ни позволяваше. Мама казва: „Не бива да седите на прозорчето — ще паднете!“. А ние не слизаме...

— Е, и после?

— И после... Мене мама ме свали, а нея изхвърли.

— И на тебе никак, никак не ти е жал?

— Жал ми е малко — каза тя и като смръщи вежди, тичешком избяга в стаята си.

БЯГСТВО В ИСПАНИЯ

Изминаха още две години. Наближаваше годишнината на Октомврийската революция. Неотдавна бе завършен ремонтът на къщата. Миришеше на прясна боя. В стаите беше тихо.

Но ето че във вестибюла се раздаде звън. Един, втори, трети...

— Чувам, чувам! Това не е дете, а наказание божие! — замърмори суровата, строга Настася Петровна и отиде да отвори вратата.

Във вестибюла се втурна Гуля, натоварена с покупки.

— Погледнете какви картинки ми купи мама за празника! — каза тя. — Броненосецът „Потьомкин“, крайцерът „Аврора“!

Очите ѝ блестяха от щастие.

Но Настася Петровна дори и не погледна Гулините покупки и отиде в кухнята.

Гуля изтича в своята стаичка и здраво затвори зад себе си вратата.

Там тя веднага се залови за работа. Боята по стените беше още прясна и книгата лесно се залепваше.

Странна, необичайна тишина цареше в къщи. Настася Петровна започна да се безпокои — дали не е направило нещо това момиченце?

Като отвори вратата, тя плесна с ръце. Току-що боядисаните стени бяха облепени с картинки. Роклята, чорапите на Гуля, та дори бузите и носът ѝ бяха изцапани със синя боя.

— Безобразие! — закрещя Настася Петровна. — Развалила си стените!

— Как можете да говорите така? — възмути се Гуля. — Та това е броненосецът „Потьомкин“! Крайцерът „Аврора“! Как не можете да разберете това?

Но Настася Петровна, без да слуша Гуля, се зае да отлепва картинките от стените. Гуля се вкопчи за роклята ѝ. Тя плачеше, викаше, тропаше с крака, но напразно. Скоро всичко беше свършено.

Настася Петровна, като ругаеше, отиде на пазар, а Гуля, разплакана, се тръшна на кревата.

Сълзите течаха по нейните измазани с боя страни, като оставяха след себе си разноцветни браздички.

„Какво да се прави? — мислеше Гуля. — Мама цял ден е на работа, а да се живее заедно с Настася Петровна е просто невъзможно. Да беше поне заминала за село. Но не, няма да замине, нарочно сега няма да замине. Тогава — реши Гуля — аз ще избягам от къщи. Напук на нея!“

Но къде да отиде? Във вилата? Там е студено. Прозорците са заковани с дъски. Вятър вие на тавана. Не, ако ще се заминава, трябва в някои топли страни. В Испания например. Има такава страна (показаха я на кино). Да, разбира се, в Испания! Ще трябва само да попита някого на улицата къде се намира Испания.

Гуля стана, избърса с кърпичката обляното си в сълзи лице и започна да се стяга за път. Най-напред взе от етажерката своите любими книжки — „Децата в клетката“ и „Лампата на Аладин“. После помисли и извади от чекмеджето на майчината си маса няколко сребърни и медни монети. След това отвори шкафа за бельото и измъкна от грижливо нареденото бельо един чаршаф.

„Това ще ми бъде палатка — реши Гуля. — Та нали ще се наложи да ношувам на открито в полето или в гората.“

Тя пхна чаршафа в куфарчето. Отгоре сложи книжките и своя стар приятел Пафнутий Иванович. Всички дребни пари, които намери в масата, тя сложи в джоба на престилчицата си.

„Палтото също трябва да си взема — помисли Гуля. — И чадърчето. Току-виж, че в Испания завалят дъжд.“

Тя измъкна от шкафа своето мъничко, розово чадърче, обшито с дантели.

И уверена вече, че се е осигурила за всички случаи в живота, Гуля се облече, взе куфарчето, чадърчето и пое на далечен път. На двора тя се сбогува с всички познати деца.

Когато Настася Петровна се върна в къщи, съседските деца спокойно ѝ казаха:

— А вашата Гуля замина за Испания.

Настася Петровна хукна да търси Гуля и след два часа я намери на гарата — момиченцето седеше на една скамейка и чакаше влака за

вилите. Тъй или иначе, довлече тя бегълката в къщи. Гуля упорстваше и плачеше.

Съседите съобщиха по телефона на майка ѝ в службата. Когато тя влезе в стаята, Гуля с ридание се хвърли насреща ѝ.

— Не мога повече да живея така! — каза тя.

Майката седна на дивана и притегли дъщеря си към себе си.

— Е, кажи, какво се е случило. Пак с Настася Петровна ли не се спогодихте?

Сълзи задушаваша Гуля.

— Тя нищо не разбира! — едва изрече Гуля, като се заливаше в сълзи. — Тебе и татко цял ден ви няма в къщи, а тя нищо не разбира. Аз така хубаво бях залепила твоите картинки по стените, мислех си — ще се зарадва, а тя казва: „Стените си развалила“, и всичко смъкна, с ножа ги изстърга. Изпрати ме на училище!

— Добре, Гуленка, ще измислим нещо. Само че друг път не бягай в Испания, без да питаш.

Майката сложи дъщеря си да легне на дивана и я зави. Гуля се успокои и заспа.

А майка ѝ дълго още седя до нея, като я милваше по главата. Между меките ѝ ленени къдрици едва се тъмнееше на врата кичурче кестеняви коси.

„Расте моята дъщеря — мислеше майка ѝ, — ето и косата ѝ започва да потъмнява. Какъв ли ще бъде нейният живот?...“

АДАМ

Гуля караше седмата година. Тя отдавна вече можеше да чете — едва ли не още от петата година — но да я пратят в училище беше още рано. Познати посъветваха майка ѝ да я настани в групата, която се ръководеше от една стара учителка францужойка: момиченцето ще играе и ще се разхожда заедно с други деца, пък и езика ще научи между другото.

И ето, Гуля за първи път дойде при учителката.

В стаята със стари избелели мебели и множество картини и фотографии по стените освен Гуля имаше и други две деца: момченцето Льолик с дълги къдрици, което приличаше на момиче, и остриганото момиченце Шура, което приличаше на момче.

Децата седнаха до ниска масичка, а старичката учителка взе едно зелено зайче от парцали и запя някаква неразбираема песничка. Заекът в ръцете ѝ започна да играе на масата някакъв смешен танец. Ушите му подскачаха, а краката му се люлееха. Децата се смееха и повтаряха след учителката чудноватите думи на песничката.

Гуля гледаше изпод вежди всички и мълчеше. Но ето че се реши да попита нещо.

— Адам — каза тя най-после, — защо...

— Какво каза? Повтори — учуди се францужойката.

— Адам — повтори Гуля.

— Не „адам“, а „мадам“ трябва да се каже.

— Мадам — започна отново Гуля, — нима руският език е толкова лош, че е нужно да се учи и френски?

Това ѝ се струваше чудно. Защо да се пеят песнички на неразбираем език, когато на света има такъв хубав и разбираем руски език? И при това, защо трябва да карат този зелен заек да играе? В къщи Гуля също си имаше заек, само че не зелен, а яносин, но той вече две-три години лежи в сандъчето със старите играчки. Гуля скоро трябваше да постъпи в училище, а тука я забавляваха като мъничка!

Старицата не знаеше какво да отговори на Гуля. Тя помисли малко и накара децата да се заловят на хоро. Мадам хвана за ръка Льолик и Шура, а Шура подаде ръка на Гуля. Но Гуля се дръпна и седна на стола.

— Аз не обичам да играя сутрин — каза тя. — Аз обичам сутрин да чета.

Французойката недоволно поклати глава.

— Ти си непослушен момиче. Е, добре, хайде да четем.

Но оказа се, че в тази група също четат не по руски, а по френски. И не четат приказки, а само азбуката.

Мадам раздаде на децата картинки с нарисувани на тях букви: а, бе, це, де... Това не беше нещо сложно. Гуля бързо запомни всички букви. Не бе изминал още и един месец и тя вече можеше да чете достатъчно бързо по френски.

Когато се разхождаха в градината, тя караше своята „адам“ по-бързо да се върнат в къщи.

— Хайде да идем да почетем още малко вашата френска книжка.

А към края на зимата тя се научи не само да чете, но и да пише. Когато на уроците тя се забравяше и немирстваше, мадам слагаше пенснето на носа си и казваше:

— Мирно! Сега ще пишем диктовка.

Но Гуля и този урок превръщаше във весела игра.

— Детето лежи в люлката — диктуваше мадам с монотонен глас френските изречения. — Птичката е кацнала на дървото. Бабата плете чорап. Дядото пуши лула.

А Гуля пишеше в тетрадката си:

Бабата лежи в люлката. Детето пуши лула. Птичката плете чорап. Дядото е кацнал на дървото.

И като се стараеше да не се смее, с най-сериозен вид подаваше тетрадката си на своята „адам“.

Французойката поправяше пенснето на носа си и се заемаше да чете на глас Гулините драскулки.

— Какво е това? — казваше тя, смръщила вежди. — Птичката плете чорап? Детето пуши лула? Нищо не разбирам.

Гуля се превиваше от смях, а заедно с нея — Льолик и Шура.

Добрата старица прощаваше на Гуля тия дяволии. Тя смяташе, че като си играе и като размества посвоему френските думи, Гуля по-скоро ще ги запомни. Тя следеше само всяка дума да бъде написана правилно, без грешки.

Така весело и мирно минаваха тия занятия. И никой в групата не подозираше каква нова пакост бе замислила Гуля.

Веднъж, когато през един топъл пролетен ден групата в пълен състав се разхождаше из улицата, Гуля неочаквано се спря пред входа на една триетажна каменна къща.

— Мадам — каза тя, — моля ви се, почакайте ме тука, аз ей сегичка ще се върна.

И като откряна тежката врата, тя изчезна.

— Мадам, та това е училище! — каза Шура. — Виждате ли какво е написало?

И тя посочи закованата на вратата табелка.

— Стойте двамата тука — отвърна францужойката. — Аз сега ще видя.

Льолик и Шура останаха сами. Те се хванаха за ръце и се прилепиха до стената, за да не ги смаже някоя кола.

Първа се върна Гуля.

— А къде е адам? — запита тя. — Тоест мадам?

— Отиде да те търси — отговориха Льолик и Шура в един глас. — А ти къде беше?

— После ще ви разкажа.

В това време от вратата на училището изскочи развълнувана мадам.

— Лош момиче! — нахвърли се тя на Гуля. — Ти къде ходил?

Когато се вълнуваше, тя говореше на руски още по-лошо от обикновено.

Гуля помълча малко, а после каза сериозно, като голяма:

— Извинете, мадам. Аз постъпих в училище. В първи клас. Утре ще трябва да занеса кръщелното свидетелство.

Мадам само плесна с ръце.

На другия ден Гулината майка занесе в училището документите.

Така Гуля сама се записа в училище.

ПЪРВОЛАЧЕ

В първи клас Гуля се оказа най-висока от всички, макар по възраст да бе най-малка.

На първо време ѝ беше трудно.

Едно немирно момче беше хвърлило око на нейните къдриви коси. Незабелязано, то се промъкваше към нея изотзад, пъхваше пръста си в къдрицата и я дърпаше. Това беше болезнено и обидно. Гуля разказа за това в къщи, но майка ѝ се отнесе спокойно към нейните оплаквания.

— Разправяй се с него сама. Не можеш ли да се разбереш, отвърни си. Но на учителката не се оплаквай.

И Гуля вече не се оставяше да я обиждат.

Много ѝ харесваше в училище. В чина си тя имаше цяло стопанство. В единия ъгъл лежаха нови книжки и тетрадки, в другия стоеше лакирана кутийка за моливи, а в кутийката — какво само нямаше! И моливи, и лъскави перца, и гумички.

Веднъж Гуля донесе в класа една малка маймунка от плат и започна да ѝ нарежда от книжките и кутийката удобна къщичка. Тя не забеляза кога е влязла учителката.

Урокът започна.

Учителката дълго чете нещо на глас, но Гуля нищо не чуваше.

— А сега Гуля Корольова да ни прочете този разказ — каза внезапно учителката.

— Какъв разказ? — каза Гуля, като ставаше от мястото си.

— Този, който току-що ви прочетох.

— Аз нищо не съм чула — рече Гуля и наведе глава.

— Срамота, Корольова — каза учителката. — Ти си невнимателна и ще ти пиша „слаб“.

Скоро в една от стаите на киностудиото, дето работеше майката на Гуля, зазвъня телефонът.

— Извикайте майка ми! Другарката Корольова! — чу се в слушалката развълнуван глас. — Мамо, ти ли си! Мамо, аз съм слаба!

Майката едва не изпусна от ръцете си телефонната слушалка.

— Гуленка, какво ти е? Веднага иди при училищния лекар. Аз ще дойда да те взема от училище.

— Аз не съм в училището — чу се в отговор. — Аз съм вече в къщи.

— Е, по-добре, че си в къщи. По-скоро лягай в леглото. Какво те боли?

— Мамо, ти не ме разбираш! — каза Гуля. — Не че аз съм слаба, а имам „слаб“!

— Какво? Говори ясно. Какво те боли? Главата? Гърлото?

— Ех, пък ти, мамо! Казвам ти, на мене изобщо нищо ми няма. На устен по руски имам „слаб“!

Майката въздъхна облекчено.

— Та така кажи. Е, няма нищо, щом като е само на устен по руски.

— Да, нищо! За тебе всичко е нищо — оскърби се Гуля. — Но за мене този „слаб“ е нещо много, много лошо!

Друг път, когато Гуля наистина се разболя, майка ѝ не ѝ повярва.

— По какъв предмет имаш „слаб“? — запита я тя. — На устен или на писмен?

— Гърлото ме боли! — едвам проговори Гуля. — И ми се повръща нещо...

Когато майката пристигна в къщи, Гуля вече лежеше на кревата, цяла зачервена от огън.

Пристигналият лекар я прегледа и произнесе една от ония думи, от които така много се страхуват всички майки:

— Скарлатина.

В БОЛНИЦАТА

В голямата градина пред прозореца на долния етаж стоеше Гулината майка. С тъга гледаше тя слабичкото остригано момиченце в дълга риза и халатче, което сега, след болестта, съвсем не приличаше на предишната весела Гуля.

През затворения прозорец гласът на Гуля не се чуваше. Но лицето ѝ изразяваше пълно отчаяние. Тя бързо пишеше нещо на голям лист хартия, подложен на долната дъска на прозореца, и после показваше през прозореца своите драскулки на майка си. В разкривени редове бе написано:

Мамо, вземи ме оттука. Цялата ми кожа се смъкна.
Не мога да живея повече тука!

В отговор майка ѝ написа на листчета от бележник:

Гуленка, потърпи още мъничко. Скоро ще те взема в къщи. У дома те чакат чудесни подаръци.

Устните и брадичката на Гуля трепереха, но тя се сдържаше и не плачеше, макар че беше само на осем години.

Когато майка ѝ си отиде, Гуля, натъжена, тръгна към кухнята, за да научи какво е менюто за вечерята. Много интересно беше — по три пъти на ден да тичаш в кухнята, а след това да обходиш всички помещения на своето отделение и да казваш на лежащите в леглата деца какво ще има за закуска, за обед или за вечеря.

— Запечени макарони и желе! — тържествено обяви Гуля.

За съжаление, оказа се, че някакво дълго като върлина, остригано момиче от съседното помещение бе успяло вече по-рано от Гуля да

изтича в кухнята и тази новина на никого не направи впечатление.

Гуля седна на кревата и въздъхна. До вечерята оставаше още цял час. Тя се зае да издекламира шепнешком стихове от своя любим поет Некрасов. И изведнъж, незабелязано за самата себе си, в главата ѝ започнаха да се нареждат някакви нови, отникъде нечути думи и срички за нейното мъничко червеникаво кученце Петка, което бе останало в къщи:

*Что ты, родименький,
что ты, собачечка,
что ты сидишь там в углу?
Скучно собачечке,
скучно родименькой,
тихо сидеть там в углу.
Ну, подойди, я тебя приласкаю.
Хлебушка нету в дому.
Вот засыпает мой рыженький, маленький,
в тихом своем уголку.^[1]*

„Как ли се получи това у мене? — помисли Гуля. — Това не са вече такива глупави стихове като ония за Африка.“

И тя си спомни своето първо стихотворение, което бе съчинила, когато бе още на четири години:

*Птицы скоро улетают
стаями домой,
Африка для них душиста,
Африка им край родной.^[2]*

„Ще трябва да се запише стихчето за Петка“ — реши Гуля.

Тя взе молив, парченце хартия и написа с големи букви:

Стихове за Петка

И изведнъж ѝ се доспа. Очите ѝ започнаха да се затварят, главата ѝ натежа и Гуля падна по очи на възглавницата.

Когато за вечеря ѝ донесоха пълна чиния с топли макарони, Гуля вече спеше дълбок сън.

---

[1] Какво ти е, миличкото,
какво ти е, кученце,
какво седиш там в ъгъла?
Скучно е на кученцето,
скучно е на миличкото
тихо да седи там в ъгъла.
Е, ела, аз ще те помилвам.
Хлебец няма в къщи.
Ето, заспива моето червеникаво,
мъничко в тихото свое ъгълче. ↑

[2] Птиците скоро отлитат
на ята у дома си,
Африка за тях е ароматна,
Африка е техен роден край. ↑

ПРИЯТЕЛИ И ВРАГОВЕ

Като се върна от болницата, Гуля намери в къщи цяла библиотечка. На поличката бяха наредени нови, още влажни от печатарското мастило книжки. Най-много от всичко на Гуля се харесаха книжките за пътешествия.

„Ех, да порасна по-скоро — мислеше си тя — и сама да стана пътешественица!“

И изведнъж съвсем неочаквано Гулината мечта се изпълни. Гуля отпътува заедно с майка си далече, много далече, в Армения.

За майката това бе служебна командировка, а за Гуля — едно от най-веселите пътувания.

В двора на къщата, където се настаниха, миришеше на изгоряло от малкото огнище, изградено от камъни срещу самата врата. Пред огнището бе клекнало едно момиченце с черни, стегнато сплетени плитки. Момичето бъркаше нещо с голяма лъжица в един меден тас. От таса се издигаше сладка медена миризма, та миришеше на мед дори и на улицата.

Наближаваше есен. Слънцето вече не печеше както през лятото, а грееше спокойно и умерено.

— Как се казваш? — запита Гуля момичето.

Момичето поправи една след друга двете си плитчици и започна да разглежда лъжицата, като че ли за първи път я виждаше.

— Гаяне — тихо отговори то.

— Ходиш ли на училище? — запита Гуля.

— Разбира се, че ходя — проточено каза Гаяне.

— А обичаш ли училището си?

— Разбира се, че го обичам.

— А имаш ли си приятелки?

— Разбира се, че имам.

— А с мене искаш ли да дружиш?

— Разбира се, че искам — усмихна се Гаяне.

— А къде е твоето училище, близо ли е?

— Не е много близо — отговори Гаяне, — малко е далече.

Гуля седна на стъпалото при Гаяне. Малко по малко момиченцето стана по-приказливо и Гуля узна от него, че двете снежни планини, които се издигат зад облаците, се наричат Арарат и че арменците още ги наричат по старинному Сис и Масис — Малък Арарат и Голям Арарат. А Гуля разказа, че тя с майка си е пътувала с влака през някакви планини и че когато те на сутринта рано излезли на гара Алагъоз, било много студено.

— В планините е винаги така — каза Гаяне. — Ето планината Алагъоз — и тя показа с ръка планината, която се издигаше точно срещу Арарат. — Моят по-голям брат Каро се е качвал на самия ѝ връх.

— А къде е той сега? — запита Гуля.

— Ами че ето го — кимна Гаяне към момчето с кожена шапчица. Момчето беше яхнало каменната ограда и гледаше някъде в далечината, засенило очи с ръка.

— Той гледа чуждите момчета да не оберат нашите круши и дюли — обясни Гаяне.

— Жалко, че го няма тука моя по-голям брат Ерик — въздъхна Гуля. — Ерик щеше да им даде да разберат.

Гуля каза това, без да се замисли, и сама се учуди на думите си. Ерик съвсем не ѝ беше брат, той беше неин другар още от най-ранното ѝ детство, но Гуля в тази минута завиждаше на Гаяне, че си има брат, и си измисли по-голям брат.

Дружбата между Ерик и Гуля започна още от онова време, когато и двамата бяха само по на три години.

Впрочем по онова време Гуля нередко обиждаше Ерик. Веднъж тя отнесе у дома си неговия бял плюшен слон и не искаше да се раздели с него. Тя казваше:

— Слонът сам ми каза, че не иска да живее при Ерик, той иска да живее при мене.

Ерик дълго и търпеливо чака, докато на слона отново му се поиска да се върне при своя истински стопанин.

Но често се случваше и Гуля да дава на Ерик своите играчки. Тя дори му бе подарила своя любим палячо Пафнутий Иванович.

След това тя и Ерик постъпиха в различни училища и започнаха да се виждат по-рядко. Но все пак те живееха в един и същ град.

А сега Ерик беше на хиляди километра далече от Ереван — в Москва.

— А голям ли е твоят брат? — попита Гаяне.

— Голям — каза Гуля, — може би по-голям даже и от твоя Каро.

И Гуля погледна към оная страна, където беше момчето с кожената шапчица.

Момчето се заканваше с юмрук на някого, който стоеше от другата страна на каменната ограда, и сърдито крещеше нещо на своя език. Изведнъж иззад оградата полетяха право върху него парчета кал.

Гуля скочи от мястото си и изтича до оградата. Тя бързо се покатери и завика:

— Ей, момчета! Ако веднага не престанете, ще повикам моя голям брат Ерик. Той има истинска ловджийска пушка!

Неприятелите изумено гледаха непознатото момиченце, което съвсем не приличаше на тихите и боязливи момичета, които бяха свикнали да виждат по улиците на своя град.

Едно от тях, най-мургавото и силно, гледаше Гуля с отворена уста и без да мига.

— Чакай, чакай! — каза Гуля. — Аз ей сега ще дойда!
Кой знае дали момчето разбра нейните думи, но то веднага се
обърна и избяга.
След него хукнаха и другите.

— Ще дотичат сега от другия край — каза Каро, — зная ги аз!

— Че ти не зяпай! Тичай срещу тях! — заповяда Гуля. — И ако нещо се случи, викай: „Ерик!“.

Каро слезе от оградата и с всички сили хукна към противоположния край на двора. Скоро оттам се понесе отчаян глас:

— Ерик! Тука! Е-рик!

Гуля се завтече на помощ.

— Ерик иде! — завика тя, като тичаше. — Пълни си пушката.

Каро стоеше върху наклонения покрив на къщата. Той радостно замаха с ръце:

— Избягаха!

— Аха! — завика Гуля. — Изплашиха се!

Каро слезе на земята.

— А ти наистина ли имаш брат Ерик? — запита той.

Гуля кимна с глава:

— Братовчед...

— А къде е сега? В къщи ли?

— В къщи... в Москва.

Черните вежди на Каро високо се подигнаха. Но като съобрази нещо, той се засмя.

— Хитра! Брат ѝ е в Москва, а тя целия Ереван с брата си плаши.

— Искаш ли да дружиш с мене? — запита Гуля.

Каро пристъпи от един крак на друг и се усмихна:

— Аз си имам сестра Гаяне. В Ереван, а не в Москва. С нея можеш да дружиш.

— А с тебе не мога ли?

Каро се смути.

— Защо да не може? Може!

И от този ден Гуля се сприятели с Гаяне и Каро. А неприятелската армия със завист наблюдаваше отдалече как братът и сестрата подбираха за пристигналото момиченце най-зрелите, най-сочните круши.

Скоро и враговете се проникнаха от уважение към тази пришълка. Това стана така.

В двора у тях лежеше вързано голямо и сърдито куче, Абрек. Далече наоколо се разнасяше неговият дрезгав, свиреп лай.

Няколко пъти се спираше Гуля до вратата на двора, където живееше Абрек, и поглеждаше през вратичката, но Абрек не се виждаше.

Най-после, като доби смелост, Гуля се покатери на една издатина на каменната ограда и видя голямото сиво овчарско куче. Кучето отчаяно въртеше глава и се мъчеше да се освободи от дебелия връв, която заменяше синджира.

— Ей сега ще ти помогна! — извика Гуля, прехвърли се през оградата и като скочи долу, изтича право при колибката.

— Къде?! — закрещя след нея Каро, който се появи тутакси над оградата. — Ще те разкъса! На парчета ще те разкъса.

— Нищо — каза Гуля, — няма да ме разкъса.

Абрек мрачно изгледа Гуля и като се спусна напред, с такова настървение залая, че гласът му изведнъж пресипна. Гуля се спря.

— Абрек — каза тя с най-ласкав глас, — не бой се, мъничкият ми, аз няма да те закачам...

Абрек така много се учуди, че клекна на задните си крака.

А Гуля се приближи до страшното псе, погали го между ушите и се зае да му отвързва връвта. Кучето сякаш полудя от радост. То заподскача около Гуля, после се изправи на задните си крака, а предните си лапи сложи върху раменете ѝ.

Като отвърза Абрек, Гуля го хвана за нашийника и кучето пазач, от което се бояха всички околни жители, спокойно и кротко тръгна заедно с момичето, стъпвайки внимателно до самите ѝ крака.

И от този ден по всички улици тръгна славата на Гуля, че тя от никого и от нищо на света не се страхува.

Но ето че настъпи денят на нейното отпътуване. При вратата бе спряла голяма кола. Каро изнесе куфарите.

Майката на Каро, дребничка, тиха женица, подаде на Гуля плетена кошница, пълна с грозде от лозята. Приблужи се и Гаяне. Тя плачеше.

Гуля я прегърна и я целуна.

— Не плачи, Гаяне. Ела у нас в Москва.

Малко по-настрана стояха мълчаливо съседските момчета, бившите Гулини врагове, а сега приятели. Когато колата тръгна, Гуля им замаха с ръка.

И тутакси цялата тайфа хукна след нея, а двама от най-ловките се заловиха отзад за колата. Коларят им извика нещо на своя език, момчетата се засмяха и още по-здраво се заловиха за края на колата.

Но това не бе всичко. Влачейки след себе си връвта, на улицата изскочи рошавият Абрек. С няколко скока той догони цялата компания и изтича пред колата.

— Абрекушко! — завика Гуля. — Мамо, да го вземем с нас!

Майка ѝ само махна с ръка.

Но ето че колата тръгна по надолнище и децата скочиха на земята.

— Прощавайте! — извика им Гуля.

Двете момчета снеха шапки и махаха на Гуля, докато колата се скри от погледа им...

ГУЛЯ И ЕРИК

Бавно и тържествено се приближаваше влакът към перона на Московската гара. Локомотивът се показа отдалече — отгатак рампата.

Ерик се спусна срещу приближаващия се влак.

На площадките на вагоните вече се тълпяха пътници и подвикваха на носачите. Ерик се вглеждаше в лицата и търсеше Гуля.

Пътниците вече се изсипаха на перона, а Гуля все още я нямаше. И изведнъж Ерик чу познатия звънлив глас:

— Ерастик!

Така го наричаше само Гуля.

Тя се показа от прозореца, почерняла от южното слънце. Ерик се хвърли към вагона, като се промъкваше през шумящата тълпа и се блъскаше в куфари и бохчи. Дъските на перона загърмяха под краката му. И без да чува гласа на майка си, която тичаше след него, забравил се от радост, Ерик се добра до площадката на вагона. А на площадката вече стоеше Гуля с голяма кръгла кошница в ръце и от нетърпение тропаше с крака.

— Това грозде е за тебе! — завика тя. — А отдолу там има праскови. Само че вече са омекнали. Ще трябва или скоро да се изядат, или просто да се хвърлят... Исках да ти донеса и едно чудесно кученце, но струва ми се, че то беше бясно.

— И навярно то те е ухапало, Гуля — каза майка ѝ. — Виж, леля ти Маша стои, а ти даже и не я поздравяваш, само бърбориш някакви глупости.

— Машенка! — извика Гуля, като скочи на перона и увисна на шията на Ериковата майка.

— А вашата квартира, скъпи мои, още не е готова — каза леля Маша. — Бояджията ни излъга, вече трети ден никакъв го няма. Ще трябва да дойдете у нас.

— Ура! — завика Гуля. — Браво на бояджията! Ура!

— Ура! — още по-силно подхвана и Ерик.

И скоро малката стаичка на леля Маша се изпълни с шум, смях и онова особено суетене, което винаги настава в първите минути при посрещане.

На масата се появи арменското лакомство чухчел, напълнено вътре с грозде, тъничък хлебец лаваш и питки. Сладко замириса на презрели праскови. В чашите заблестя червено ереванско вино.

А по долната рамка на единствения прозорец на малката стаичка вече тичаха две бели мишки с розови очички и дълги голи опашки. Гуля бе успяла да изтича до своето училище и да домъкне мишките от живия кът. Мишките безшумно тичаха по прозореца. Ерик и Гуля ги хранеха с трохички хляб, а старата бавачка, като поставяше да спи малкия Мико, братчето на Ерик, поглеждаше накриво Гуля и мърмореше:

— И без това е тясно, детенцето няма какво да диша, а тя домъкнала в къщи тая мръсотия!

— Какво приказвате, леличко, те са чистички! — уверяваше я Гуля. — Вижте какви са хубавички!

А майка ѝ само махна с ръка.

— Не може Гуленка да живее без свой зверилник. Цяло наказание е с нея! В Ереван след нея вървяха огромни рошави кучета. От тях се страхуваха всички деца, а тя ги обичаше така нежно, както и тия свои мишки.

Когато двете майки излязоха от къщи, Гуля пришепна на Ерик — да не чуе бавачката:

— Искам да ти кажа нещо тайно.

— Да идем в коридора — предложи Ерик.

Децата изскочиха в тъмния коридор, който водеше в кухнята.

— Не знам какво да правя, Ерик — започна Гуля, — морската свинка стои в училището съвсем самичка. Никое от децата не е помислило да я вземе за през лятото.

— Да я вземем при нас? — каза Ерик.

— Ами бавачката? Тя и без това мърмори за мишките.

— Ще я настаним под кревата! — измисли Ерик.

— Кого? — засмя се Гуля. — Бавачката ли?

— Свинката.

— Свинката не може под кревата. Под кревата няма да ѝ е добре. На нея ѝ е нужен въздух и прясна трева.

— А откъде ще вземем трева? — запита Ерик. — Намислих! На брега на Москва-река трева, колкото искаш! Да идем да наберем!

И като хукна към кухнята, Ерик след една минута изскочи оттам с кухненския нож в ръце.

— Ами кошница за тревата? — напомни Гуля.

— Можем да вземем оная, в която донесе гроздето — каза Ерик.

И когато бавачката приспа Мико и сама задряма, Ерик и Гуля изскочиха от къщи.

По бреговете, които по онова време не бяха още покрити с гранит, се жълтееше есенна полуувехнала трева. Ерик и Гуля с всичкото си усърдие се заеха за работа и скоро кошницата бе пълна.

Когато двете майки се върнаха в къщи, още във вестибюла чува сърдития глас на старата бавачка:

— Та какво е това? Къде се е чуло и видяло? Иде ти просто да се махнеш от къщи...

— Какво се е случило? — запита Гулината майка и бързо отвори вратата.

В ъгъла на стаята върху купчина прясно сено стоеше, тежко дишайки, червеникава морска свинка. Ерик и Гуля бяха застанали до прозореца с наведени глави. Едри сълзи течаха по бузите на Гуля.

— Машенка — каза Гуля и погледна майката на Ерик с молба и отчаяние, — свинката ще умре в училището от глад и от мъка!

Но никакви увещания не можеха да убедят възрастните, че е необходимо свинката да остане в къщи.

Със стиска трева в ръката и със свинката в другата Гуля излезе от къщи. Тя силно притискаше свинката към сърцето си и горчиво плачеше.

След нея вървеше Ерик и я утешаваше, доколкото можеше...

С ДЕЦАТА НА ГЕРОИТЕ

Измина зимата. А едно пролетно утро в живота на Гуля се случи голямо събитие.

— Ще отидем с тебе в детския дом на МОПР-а — каза майка ѝ.

Думата МОПР Гуля бе чувала още в ранното си детство. Без да разбира какво значи това, тя вече знаеше, че майка ѝ работи в някакъв си МОПР, а когато поотрасна, започна да разбира, че това значи: „Международна организация за подпомагане борците на революцията“.

Гуля много обичаше, когато на гости у тях идваше французкият писател Леон Мусинак. Гуля сядаше до него и можеше дълго да го слуша, без да пророни дума.

„Колко хубаво е — мислеше си тя, — че адам ме учи на френски. Така интересно е всичко, дето разправя миличкият, миличкият наш Мусинак!“

Особено силно впечатление направи на Гуля песента, която той пееше, когато разказваше за Испания: „Тореадор, по-смело в бой!“.

Веднъж през време на испанската революция в 1931 година група партизани французи пренасяла в Испания по тайни пътеки през Пиренеите тежки сандъци с оръжие. Когато хората вече съвсем капнали от умора, един от французите, писателят Пол Вайан Кутюрие, безстрашен, весел човек, се загърнал с плащ и бодро запял:

Тореадор, по-смело в бой! Тореадор! Тореадор!

Тази песен — ария от операта „Кармен“ — така неочаквано прозвучала тук, в планините, че всички неволно се разсмели, развеселили се и това дало на измъчените хора сили да преодолеят умората и да продължат пътя си.

Гуля слушаше Мусинак, без да свежда от него очи, а после често, като се загръщаше с майчиния си шал и го прехвърляше през рамо,

крачеше из стаята и пееше, натъртено произнасяйки „р“: „Тор-реадор! По-смело в бой!“.

Но никой не можеше да предположи тогава, че след някакви си десет години това момиченце, което с вълнение слушаше разкази за герои, само ще стане героиня и ще вдигне хората на подвиг също така неустрашимо, както е направил това пламенният борец за свобода Вайан Кутюрие...

А засега тя само се вслушваше, вглеждаше се, без да съзнава и сама, че се учи на твърдост и безстрашие...

Когато Мусинак си заминаваше за родината, Гуля изпрати по него писмо до французките деца.

„Скъпи приятели — написа тя на лист, откъснат от тетрадка, — как сте? Непременно, непременно ни елате на гости!“

Французките приятели не дойдоха на гости у Гуля, но ѝ изпратиха по Мусинак, който отново пристигна в Съветския Съюз, подарък — пухкава плетена блузка.

Гуля ласкаво гладеше с длан тази мека мъхната блузка и говореше:

— Благодаря на французките деца! Но поне едничко от тях да видя! Макар и най-мъничкото!

И представете си — мечтата ѝ се изпълни! Тя отива в детски дом, където живеят деца, и при това не само от Франция, а от много, много страни! Мама казва, че там живеят германчета, китайчета, япончета, българчета...

Своята радост Гуля сподели преди всичко с Ерик. Тя му се обади по телефона:

— Знаеш ли, Ерастик? Има такъв град Иваново. Там има тъкачни фабрики. И зад Иваново — рекичка Талка. Навярно хубава рекичка. Нали? И самото ѝ име е весело — нещо като Наталка. Та до самата Талка-Наталка има детски дом. Мама отива там и ме взема със себе си!

И Гуля обеща на Ерик, че щом се върне, всичко, всичко ще му разкаже.

Гуля и майка ѝ слязоха от влака и се изкачиха по стъпалата на високия железопътен мост. Оттук се откриваше широк простор. От двете страни се точеха и губеха в далечината, извивайки се и

проблясвайки със стоманата си, релси, виждаше се градът с неговите фабрични комини и зеленината на градините, а още по-нататък се тъмнееше гора. Над хоризонта стоеше огненият диск на залязващото слънце.

— Ето го и детския дом — каза майката.

— Къде е? Къде е? — с нетърпение попита Гуля.

— Ето там... До самия край на гората — и майка ѝ посочи с ръка белеещата се в далечината двуетажна къща. — Да вървим, Гулюшка!

Зоя Михайловна вървеше, без да бърза, а Гуля ту изтичваше пред нея, ту се връщаше назад, за да ѝ зададе някой въпрос.

— Мамо, а как разговарят тия деца помежду си? Китайчетата ли говорят по френски или французите по китайски?... Мамо, а родителите им в къщи ли са останали?

Когато Гуля узна, че родителите на някои от децата са убити, а на други лежат в затвора, тя забави крачка.

— Ти какво? — запита Зоя Михайловна. — Умори ли се?

— Не — отвърна Гуля. — Ти върви напред... Аз мъничко ще си помисля, а после ще те догоня.

Радостта, която тя чувстваше през целия ден, изведнъж помръкна. Мислеше си, че сега ще види тъжни, бледи, разплакани деца.

Майка ѝ я хвана за ръка и те влязоха в градината на детския дом.

Стъклата на прозорците просто блестяха, отразявайки пурпурната светлина на залязващото слънце. Пред голямата веранда бликаше водоскок. Чуваше се непрестанно, унесено и малко тъжно ромолене, сякаш водоскокът тихичко си бърбореше нещо, което само той знаеше...

И Гуля пак си помисли за децата в този дом, които е трябвало да изпитат онова, което се случва само в страшните приказки.

Но тук някъде иззад верандата на пясъчната пътечка излезе педален автомобил и дребничкият червенобузест малчуган, който седеше в него, весело забръмча и забърбори нещо на своя език. Гуля се отстрани, за да му даде път, и точно в тази минута цяла дружина, също такива заруменели и весели деца, изскочи от дълбочината на градината. Едно от тях държеше волейболна топка.

При вида на тази весела, безгрижна дружина Гуля изведнъж забрави за страшните приказки и вече не мислеше за това, което тъй

неотдавна са преживели тия деца.

Когато седнаха да вечерят, Гуля се оказа на една масичка с българчета — две момченца и едно момиченце. И тримата много се харесаха на Гуля, особено момичето. Казваше се Росица. То имаше дълги синкавочерни къдрави коси, зачесани зад ушите, сиво-зелени, като че ли прозрачни очи и ямичка на брадичката.

— Аз не можах още много да науча руски — каза Росица, сякаш извинявайки се пред Гуля, — затова правя много грешки.

Но Гуля изведнъж бе обикнала всичко в своята нова приятелка, даже нейните грешки. И скоро Гуля узна, че Росица живеела в главния град на България, в София, че тя е ученичка в четвърти клас.

— Аз много искам — казваше Росица — да имам много приятелки в Съветска Русия.

— Какво хубаво име имаш — каза Гуля. — Росица. Съвсем като роса. Капчица роса.

Сложиха Гуля да нощува в една стая с Росица.

А сутринта майка ѝ каза:

— Аз си отивам, Гулюшка.

— Ами аз? — с тревога запита Гуля. — Мене още не ми се заминава.

— Помолиха ме да те оставя тук да погостуваш — успокои я майка ѝ. — Но слушай, Гуленка, няма да лудуваш. Би било много срамно, ако едно съветско момиче се държи по-лошо от другите деца.

— Добре, мамо — сериозно отговори Гуля. — Разбирам.

Същия този ден, след като изпрати майка си, Гуля игра с децата волейбол, вози се на въртележката и се разхожда с кокили в градината на детския дом.

След една седмица тя вече можеше да говори по малко на всички езици, а в куфарчето ѝ едва-едва се побираха подаръците. Момичетата ѝ подаряваха за спомен картинки, бродерийки, панделки, а момчетата — монети и марки от своите страни.

Наближаваше денят на заминаването. Гуля вече бе успяла да се сприятели с много деца и бе научила да пее техните песни.

Няколко дни преди да пристигне майка ѝ, Гуля бе приета в пионерската организация.

Една вечер преди това, лежейки в леглото, тя каза на Росица:

— Ние с тебе доживяваме последните си часове като октомврийчета. А утре по това време...

— Какво утре? — запита Росица, като вдигна глава.

— Ще бъдем пионерки!

... И ето, Гуля вече е на тържествен пионерски сбор. Отдясно и отляво — китайските момичета: Чи-чу и Ту-я. И навсякъде — познати деца: Росица, Митко и Петър от България, Енрико от Хавана, Йосиф от Унгария, малкото негърче Нили от Америка, Китами от Япония, Лена от Сърбия...

На Гуля ѝ се струва, че те са истински герои, такива, каквито са и техните родители.

И от това, че стои в една редица с тях, тя чувства мъничко и себе си героиня...

А в облаците, разпалвайки се като през оная вечер, когато Гуля пристигна тук, гори-пламти залезът и струва ти се, че там ходят по небето пионерски отряди със своите червени знамена.

ПЪРВАТА ВИСОЧИНА

Над скалистия бряг на морето, в гъстата зеленина на акациите, се гушеха стъклените постройки на украинското киностудио. Отдалече се виждаха червените му керемидени покриви. В тази градина можеше да се види тълпа пъргави босоноги деца и пред всички — едно весело, почерняло от слънцето момиче в басмена поличка и везана украинска блузка. Това бе героинята на филма — безстрашната Василинка. Снемаха филма „Дъщерята на партизанина“.

Ролята на Василинка играеше Гуля. Случи се така, че тя заедно с майка си замина за Украйна. Режисьорите от киностудиото, като видяха Гуля, веднага решиха, че Василинка трябва да бъде точно такава, каквата беше Гуля. Майката не искаше Гуля да става киноартистка, но режисьорите настояваха толкова много, че най-после тя се съгласи.

Гуля трябваше да се залови за трудна и сериозна работа.

Във филма имаше една сцена, където Василинка, яздейки на кон, преминава препятствие. За да изиграе тази сцена, Гуля трябваше да се научи да язди — със седло и без седло.

Един червеноармеец докара в двора на киностудиото едър бял кон. Като гладеше своя красавец по гладкия заоблен гръб, той казваше:

— Какъв добър кон! Никъде няма такъв кон като Сивчо!

Но когато качиха на него Гуля, „добрият“ кон се оказа зъл и упорит. Той така се втурна напред, че Гуля веднага бе отметната назад и едва не падна с главата надолу. Подхванаха я навреме.

— Вървете до мене — каза Гуля на режисьора, — ще опитам още веднъж.

Тя седна по-удобно и дръпна юздите. Сивчо не се помръдна от мястото си. Гуля стисна с крака хълбоците на коня, но той не помръдна. Червеноармеецът потупа коня по шията и каза:

— Какво е това, глупчо? Тръгвай! Върви! Върви по-бърже!

Гуля отново дръпна юздата. Сивчо изведнъж заигра, отскочи назад и Гуля падна на шията му. Пак успяха да я хванат.

Тя почервеня.

— Какво, изплаши ли се? — запитаха я режисьорът и операторът.

- Уплаши ли се? — запита и червеноармеецът.
— Уплаших се — каза Гуля. — Помислих — ще се убия.
— Е, може би стига за днес?
— Не, хайде още — отвърна Гуля.

Като ту задържаше с поводите, ту подкарваше Сивчо, тя го застави най-последно да я слуша. Упоритият Сивчо разбра, че не ще може да надвие упоритостта на малката ездачка.

Учението се повтори и на другия ден, и на третия. А когато Гуля се научи да язди и ходом, и тръс, и галоп, на пътеката в парка поставиха висока бариера.

Смело и весело седна Василица на седлото. Сивчо изведнъж се понесе напред, но пред самата бариера хукна някъде встрани. Гуля едва го задържа. Сивчо риташе, махаше глава, гризеше юздите. Тъй или иначе, Гуля се задържа на седлото и отново насочи коня напред. Тя се носеше към бариерата и вятърът я брулеше в лицето. Сивчо дотича до

целта и отново отскочи настрана. Той, изглежда, бе решил на всяка цена да хвърли от себе си този лек, но неспокоен товар. На Гуля ѝ се зави свят. Тя конвулсивно сграбчи поводите.

— Да се прекрати репетицията! — извика в рупора режисьорът.

Но Гуля не искаше да се предаде.

— Нищо, ще го направя. Трябва да го направя!

Тя седна по-здраво и прилегна към шията на коня:

— Хайде, Сивчо, не се отбивай! — и пак се понесе към бариерата. Сърцето ѝ заби още по-силно.

Но Сивчо се отби. Пред самата бариера той пак, за трети път, хукна настрана.

— Остави, Гуля, не бива! — викаше режисьорът.

Гуля нищо не чуваше. Стиснала зъби, свила се като пружина, тя подкара коня галоп. Като приближи до бариерата, тя даде шенкел, конят, неуспял да се опомни, направи скок и Гуля, също като на криле, полетя нагоре. Секунда само и конят отново тичаше плавно по пътеката.

Бариерата бе превзета. Така дванадесетгодишната Гуля превзе първата височина в своя живот.

НОВИ ПРИЯТЕЛИ

През есента филма „Дъщерята на партизанина“ отнесоха за преглед в Москва.

Беше странно, че такъв голям филм, над който се бяха трудили толкова много хора, можеше да се побере в едно малко куфарче.

Като изпращаше режисьора на гарата, Гуля го помоли:

— Моля ви, покажете филма на моя баща. Ако аз не мога да го видя, то нека поне той да ме види!

На нея самата много ѝ се искаше да отиде в Москва, да отиде в предишната квартира, на тяхната московска улица, в своето московско училище.

Но майка ѝ по никой начин не можеше да напусне Одеса.

Трябваше да привиква към новия живот и към новото училище.

А да привикне не беше така лесно. И чиновете в класа ѝ се виждаха неудобни, и черната дъска не на място, и децата различни.

В къщи Гуля се оплакваше, че през междучасията ушите ѝ пицят от шум, че момчетата постоянно я спъват или я дърпат за косата и че в това училище няма никаква възможност да се учи човек.

— Нищо, ще свикнеш — казваха ѝ в къщи.

— Никога през живота си няма да свикна! — сърдеше се Гуля.

Тя не прощаваше на новото училище преди всичко това, че то се намираще не в Москва, а в Одеса.

Веднъж, Гуля едва бе досеждала до края на часовете и като затръшна зад себе си тежката училищна врата, каза на своите съученички:

— Що за училище е това! Пешком бих си отишла оттука в Москва.

Момчетата чуха това.

— Че кой пък те спира? — закрещя едно. — Московчанка, голяма работа!

— Много си ни притрябвала! — добави друго. — Пръждосвай се, където щеш! И пътя ще ти покажем, и за път ще ти дадем...

И то вече искаше да удари Гуля, но на помощ ѝ се притекоха няколко момичета.

— Не я закачайте! — извикаха те в хор. — Какво ви влиза в работа какво си приказваме?

— Да не се надува! Тя не е королева^[1], а Корольова.

— Е, че какво пък като е Корольова! Тя е артистка.

— Артистка! — каза презрително едно момче и всички се закискаха.

— Да, да! — закрещяха момичетата. — Истинска артистка. „Дъщерята на партизанина“.

— Какво? — запита някое от момчетата.

— Честна пионерска дума! — казаха момичетата. — Тя там и язди, и коня от блатото измъква, и с кулаците се бори — не е като с вас да се разправя!

— Все едно, да се не надува! — каза едно чернооко набито момче, като поглеждаше с любопитство Гуля. И изведнъж добави: — А къде ти е сега конят?

— Той не е мой — каза Гуля. — Той е червеноармейски.

— На червеноармейски трябва да знаеш да яздиш? — каза някой.

— Отначало не знаех — отговори Гуля. — Но после се понаучих малко.

— Малко! — извика Льоля Снегирьова, която седеше на един чин с Гуля. — Та ти и бариери си прескачала!

— Да, случваше се...

Нито Гуля, нито другите ученици и ученички забелязаха как караницата сама по себе си затихна и премина в делови и дори приятелски разговор. Свърши се с това, че Гуля поведе цялата компания у дома си, на улицата, засадена с липи — тази улица се казваше „Уютна“ — и нагости своите нови приятели с всички вкусни неща, които можа да намери в къщи — сочни червени ябълки и хляб с малиново сладко.

И скоро на Гуля започна да ѝ се струва, че в училище не е вече така шумно, че момчетата са много добри и че дори и между момчетата има съвсем добри деца.

Но едва тя бе почнала да привиква към това училище и отново трябваше да отпътува. Този път — в Киев, където се подготвяше снемането на нов филм.

Не много преди нейното заминаване пристигна в Одеса Владимир Данилович Корольов.

— Татенце — каза Гуля, когато бащата си поотпочина от пътуването и двамата заедно излязоха на улицата, — имам към тебе една молба. Много голяма. Обещай ми, че ще я изпълниш.

Беше вече краят на юни. Южното слънце печеше така, че спасяваше от него само гъстата сянка на кестените и акациите, строени край тротоарите. Само от време на време донасяше малко прохлада ветрецьт откъм морето.

Бащата с учудване погледна Гуля:

— Че как мога да ти обещаю нещо, което не зная?

Гуля помисли малко и каза:

— Аз ти давам дума, че нито веднъж през целия месец нищо няма да ти поискам — нито сладолед, нито пари за въртележка.

— Е, кажи да видим каква е работата? — още повече се учуди бащата.

— Знаеш, аз ще събера днес децата от нашия клас и ти всички ни ще почерпиш със сладолед. И ще ни повозиш на въртележката. Бива ли?

— А колко деца има във вашия клас?

— Тридесет и два човека. Но ти не се плаши — сега много от тях са се разпръснали. Е, все пак ще се наберат двадесетина души...

Владимир Данилович разпери ръце:

— Ти какво, искаш да ме разориш изведнъж — за един ден?

Гуля виновно се усмихна:

— Не, татенце. Това ще излезе точно толкова порции сладолед, колкото аз бих изяла самичка през целия месец. И толкова пъти бих се возила на въртележка. Аз и това съм пресметнала.

Бащата се усмихна:

— Е, какво пък, не е лошо, че ти и през лятото се занимаваш с математика...

Но Гуля го прекъсна:

— Не се смей, татенце, аз ти давам дума, че няма да ти поискам нито копейка през целия месец. Но ти разбираш — аз скоро заминавам и дълго няма да видя своите другарчета!

Владимир Данилович извади от страничния джоб на самото портфейла си и отброи петдесет рубли, а после още двадесет.

— Стигат! — прошепна Гуля. — И за сладолед, и за въртележката в „Аркадия“ ще стигнат.

— И даже за трамвай — каза бащата. — Можеш да извикаш цялата компания.

Извън себе си от радост, Гуля хукна да вика децата. Тя тичаше от къща в къща. Едни завари на двора, други — на съседната улица, трети — край морето, а за останалите разпрати пратеници. И на всички строго и престо̀ро̀го нареди: в седем часа вечерта — сбор. В „Аркадия“. Никой да не закъснява.

Вечерта, още много преди седем часа, около кръглите масички на морския парк тържествено насядаха Гуля и нейните гости. Те тихо и бавно, стараейки се да продължат удоволствието, работеха с лъжичките, докосвайки внимателно студените сладки топки в запотените стъклени купички.

Платнените сенници над масичките се издуваха от морския вятър като платна на лодки и обвяваха разгорещените лица на децата с прохлада.

Най-много от всички се радваше тази вечер Гуля. На нейната масичка беше особено шумно и весело. А когато всички яхнаха

дървените коне, насядаха в шарените шейни и въртележката се завъртя под пресипналите, дрънчащи звуци на латерната, Гуля се почувства на върха на щастието.

Бащата стоеше край въртележката и всеки път, когато дъщеря му гордо прехвърчаваше покрай него на белия кон, той ѝ махаше с ръка, а Гуля му се усмихваше ласкаво и с благодарност.

След месец, като помагаше на баща си да нарежда нещата си в куфара, Гуля попита:

— Татко, а имаш ли достатъчно пари за път? Нали толкова много похарчи за мене и моите приятели!

Бащата въздъхна:

— Да, да, ще трябва, изглежда, пешком за Москва да тръгна.

А после я потупа по рамото и добави:

— Нищо, дъще, парите ще ми стигнат. Та нали ти цял месец прекара без сладолед — съдържа думата си. Нека си призная, аз неведнъж исках да ти предложа да си похапнеш, само че...

— Разбирам — прекъсна го Гуля. — Възпитавал си ме.

— Не, според мене, ти сама си се възпитаваш, дъще.

Същия ден бащата замина, а скоро и самата Гуля почна да се стяга за заминаване.

---

[1] Игра на думи — королева на руски значи царица. — Б.пр. ↑

ВАРКА И ВАСИЛИНКА

Киевското киностудио се оказа много по-голямо от одеското. Тук на Гуля ѝ хареса всичко — и меката светлосинкава светлина при снимките, която не пареше на очите, и големите павилиони за фотографии, и това, че в студиото я посрещнаха като стара артистка.

Режисьорът разговаряше с нея така сериозно, както и с всички други актьори. Той разясняваше подробно всеки епизод, в който тя трябваше да участва, всяка сцена и Гуля започна все по-ясно и по-дълбоко да разбира какво значи изкуството на актьора.

А този път ѝ се падна нелека роля.

Гуля трябваше да разбере и да почувства големите скърби, струпали се върху главата на Варка, внучка на стар миньор.

За да може по-добре да влезе в ролята си, режисьорът я заведе в мина, слиза заедно с нея в рудници.

Затаила дъх, Гуля слушаше разказите на старите миньори за това, колко опасно било в миналото да се работи в тия лошо уредени мини. Стопаните не искали да изразходват пари за по-добро обзавеждане и затова в мините често ставали срутвания.

Гуля си представяше колко страшно е било за близките на миньора да чуят дванадесетте удара на камбаната. Тия удари означавали, че в мината се е случило нещастие.

Във филма, в който играеше Гуля, прозвучаха дванадесет удара.

Като върза бързо кърпата си, Варка, внучката на миньора (това беше Гуля), хукна след възрастните към мините, за да узнае кого е сполетяло нещастieto този път.

На една носилка под брезента тя усети познати ръце, рамене, глава.

И ето, Варка стои наведена над дядото миньор, положен в погребален ковчег. Тя е със същата тази кърпа, която набързо бе вързала на главата си, тичайки от къщи.

С ужас се вглежда тя в неподвижното лице на стареца и ѝ се струва, че отдавна, много отдавна познава този суров, с побелели коси

миньор, с прошарени, но все още тъмни мустаци и брада, помни как той я бавеше и я наричаше своя внучка, когато тя бе още мъничка.

И съвсем забравила, че не е Варка, а Гуля Корольова, тя горчиво плаче.

Но тишината се нарушава от гласа на режисьора:

— Отначало! Да се повтори цялата сцена!

И Варка пак обронва ниско глава. Пред нея е човек в погребален ковчег. Очите му са затворени, големите уморени ръце са сложени на гърдите.

Сълзите сами бликват от очите на Гуля и на едри капки падат върху тия скръстени ръце.

Веднага след свършване на филмирането Гуля изтича в къщи, а актьорът, който играеше дядото, палейки цигара, каза:

— Знаете ли, на мен ми се струваше, че наистина съм умрял. Лежа и чувствам как върху ръката ми капят истински сълзи. Да си призная, от страх косите на главата ми настръхваха.

Всички се засмяха.

А друг актьор, на когото ролята никак не му се удаваше, добави:

— Чудна работа, но при това момиче някак си неловко е да се играе неискрено, фалшиво. Ти играеш заучена роля, а тя тук наред с

тебе наистина страда, изпитва страх, плаче. Как може при това да се играе фалшиво?

И всички се съгласиха с него, че при Гуля съвсем не може да се играе лошо.

— Това момиче всички ни ще надмине в играта — каза режисьорът. — Ако филмът стане, нашата Варка ще се прослави!

Това се случи, преди още да бе се появил новият филм на екрана. Василинка, дъщерята на партизанина, изпревари Варка.

Когато Гуля се върна в Одеса, тя видя на огромни афиши, разлепени из целия град, едно русокосо момиче — ту на кон, ту до колене в блато, ту до една бяла брезичка.

Това бе Василинка, дъщерята на партизанина. И това бе Гуля Корольова.

— Щастливка! — казваха в училище новите Гулини приятелки. — Това се вика щастливка.

А Гуля само се мръщеше и сърдито клатеше глава:

— Не е чак толкова голямо щастие — казваше тя. — В къщи все това ще чуеш: „Не се подгордявай“, та „Не се подгордявай!“. А какво има тук да се подгордявам, когато току-виж, че съм останала да повтарям класа. Нито по един предмет нямам бележка. Пък и не играх кой знае колко хубаво Василинка. Виж, Варка, струва ми се, излезе по-добре.

Макар самата Гуля да не бе твърде доволна от Василинка, все пак в студиото оцениха труда на малката артистка.

Веднъж поканиха Гуля заедно с майка ѝ на вечеринка по случай пуцането на новия филм.

— На, ето — каза майка ѝ, — изпратили ти специална покана. Само, моля ти се, не се подгордявай!

Гуля остави поканата на масата.

— Пак „не се подгордявай!“. По-добре съвсем да не отивам там.

— Както искаш — каза майката.

Гуля запя някаква песничка и почна да обвива в чиста хартия учебниците си с изпокъсани корици.

Когато майка ѝ бе вече съвсем готова, тя запита Гуля за последен път:

— Е, какво, в къщи ли ще останеш?

— Аха — каза Гуля, — в къщи!

Майка ѝ се засмя:

— Хайде стига, обличай се!

Гуля се зарадва и почна бързо да навлича през глава новата си рокля.

Все пак те закъсняха.

Когато Гуля и майка ѝ влязоха в залата и седнаха на задните редове, тържественото заседание бе вече наполовина минало.

Гуля започна да търси в тълпата познати лица и изведнъж чу:

— За отлична работа във филма „Дъщерята на партизанина“

Гуля Корольова се награждава...

Гуля дръпна майка си за ръкава:

— Мамо!

Майка ѝ се обърна.

— Само не се подгордявай! — каза тя и като се смееше, потупа Гуля по рамото.

— ... Награждава се с портретите на великите руски писатели...

— И колко портрета ще ми дадат? — прошепна Гуля и почна да смята на пръсти: — Пушкин, Гогол, Лермонтов, Некрасов... Мамо, Жуковски, велик ли е?

— Тихо — каза майка ѝ, — слушай по-нататък.

Всички заръкопляскаха.

През паузата Гуля запитва майка си:

— Мамо, ами къде ще поставим аквариума? У нас е толкова тясно!

— Ако аквариумът е много голям, ще помолим съседите да го поставим у тях.

— Аха, да, те ще отидат на работа, а рибките ще измрат от глад. Как мислиш, мамо, дали не може да поискам друга някаква награда.

— Каква?

— Например велосипед!

— Е, тогава пък съвсем вече няма да ти остане време за уроците. Снимките се свършиха, ще започне колоездене. За тебе времето сега е скъпо — трябва да догонваш класа.

— Е, тогава бих помолила за едно друго нещо, което никак не отнема време! Пък и малко място заема.

— Че какво е пък то?

— Онова, дето показва времето. Часовник! Ръчен. Ах, мамичко, ти не можеш си представи колко много ми е нужен ръчен часовник!

— Че как да не мога, когато цяла година ми говориш за това. Е, хубаво, когато имам пари, непременно ще ти купя часовник.

— И ти цяла година ми повтаряш това, а часовник все нямам и нямам.

Гуля въздъхна.

А след няколко дни пак я извикаха в студиото, в кабинета на директора.

Директорът сериозно ѝ стисна ръката и я попита доволна ли е от подаръците.

— Много, много — каза Гуля. — Само че мен ми се иска нещо друго. Ако може, разбира се.

— А какво ти се иска?

— Ако може, часовниче! — каза Гуля шепнешком. — Макар и най-най-мъничко, но с гривничка!

— Защо не? Може! — каза директорът, като че ли ставаше дума не за ръчен часовник, а за нещо най-обикновено. — Ще имаш часовник.

И наистина, на другия ден на ръката на Гуля вече тиктакаше часовниче, много мъничко, но с всичките му там стрелки, винчета и колелца, каквито имат истинските часовници.

— Е, сега — тържествено каза Гуля на майка си — вече нито минутка от времето ми няма да отиде напразно.

— Ще видим — каза майка ѝ.

ГУЛИНАТА ВАКАНЦИЯ

Наближаваха изпитите.

— Като си помислиш само — казваше Гуля, когато се връщаше с другарките си от училище, — като си помислиш само, че трябва да преминем в седми клас! Това е толкова странно, че даже не може да се повярва. Мене ми се струва, като че ли вчера съм била в четвърти клас.

Беше вече пролет. Вятърът беше топъл, игрив, напоен с мириса на море и водорасли. На Приморския булевард се тълпяха много хора. Момиченца продаваха първи пролетни цветенца и на слънчевия припек вече усилено вървеше търговията със сладолед.

Когато след дългите предизпитни занимания Гуля излезе с другарките си на улицата, на нея ѝ се струваше, че в града е някакъв празник и че ето, ей сега ще се случи нещо много хубаво.

Изпитите минаха благополучно. През това време Гуля дори и не си спомняше, че някога е била артистка — Василинка, Варка — и знаеше само едно: че тя е ученичка, която непременно трябва да премине в по-горен клас.

И тя премина. А след това пак я извикаха в Киев, където по това време започваше работата над новия филм за деца „Слънчев маскарад“.

Сякаш напук времето се случи съвсем неподходящо за този филм. Слънцето много рядко се показваше иззад облаците. Лятото беше дъжделиво и постановчиците също като летци, които очакват хубаво време, постоянно поглеждаха с безпокойство към небето и ругаеха „небесната канцелария“.

Затова пък на мрачните дни се радваха децата актьори. През тия дни те бяха съвсем свободни, и те имаха ваканция, както всички ученици.

През почивката Гуля си измисли нова работа. Заедно с другарката си Валя, която също трябва да участва във филма, тя започна да ходи в Зоологическата градина.

Гуля всякога е обичала животните, но, изглежда, никога не бе губила за тях толкова време, колкото през това лято. Тя бе станала млада натуралистка и дори бе взела шефството над две мънички мечета — Гришка и Мишка.

Тя сама ги хранеше с отвара в едно тенекиено коритце, гледаше как те се изкачват нагоре по решетката или пък острят зъбите си, гризейки поред една пръчка.

Мечетата скоро започнаха да я познават, протягаха ѝ лапите си през решетката и когато тя отиваше при тях в клетката, те се триеха в краката ѝ също като котенца.

— Ти по-добре не влизай при тях — казваше Валя. — Наистина, мънички са, но все пак са мечки. Ще те хванат някой път за крака и цялата ти кожа ще смъкнат!

— И таз добра, ще взема сега и от мечета да се плаша! — отговаряше Гуля. — Аз и при вълка в клетката му съм ходила. Знаеш ли, при онзи, стария, с плешивото чело.

— При вълка?! — ахкаше и плясваше с ръце дружката ѝ.

— Че какво пък! — успокояваше я Гуля. — Ако нахраниш вълка, после можеш да го галиш и потупваш като домашно куче, а той ще си лежи по гръб и ще се зъби от радост. Можеш и сама да провериш!

Но на Валя съвсем не ѝ се искаше да проверява...

Слънцето все още не се показваше. Лятото свършваше... За да търси слънце, киностудиото реши да замине от Киев.

Преди заминаването Гуля отиде още веднъж в Зоологическата градина — да се сбогува със своите мечета.

През лятото те бяха вече много пораснали и заприличаха на мечки. Но Гуля, която ги навестяваше едва ли не всеки ден, не забелязваше това. Последния ден преди заминаването, тя, както

винаги, влезе при тях в клетката и започна да си играе с Гришка. И изведнъж почувства, че изотзад нещо я дръпна за крака. Тя се обърна. Това бе другото мече — Мишка. То стоеше на задните си крака, като се клатушкаше от една страна на друга. Гуля се наведе до лицата с вода и го напръска по муцуната. То изфуча, отърси се и изведнъж, очевидно разсърдено, така здраво обгърна Гуля с лапите си, че тя почувства как запукаха кокалите ѝ.

Тя побягна към изхода. Мечките — след нея. Дръпна вратичката — не се отваря. Бе заключена отвън. Че какво ли е пък това? Кой можа да я заключи в тази клетка с мечки? А мечките дишат право в лицето ѝ, ръмжат, мъчат се да я хванат. Не може да се разбере дали си играят, или се сърдят.

Как да е, Гуля се измъкна от тежките мечешки лапи и се покатери по подвижната стълба, която винаги стоеше в клетката. Без да губят нито минута, двете мечки се закатериха подир нея. Ето и последното стъпало — няма накъде да се върви по-нататък.

Гуля се огледа насам-нататък и като се реши, изведнъж скочи долу на земята. Преди още мечките да успеят да се спуснат след нея, тя цопна в коритото за храна и на четири крака излезе навън.

— Защо не извика? — чу Гуля нечий треперещ глас.

Тя се изправи на крака и видя двамата си приятели млади натуралисти — Клюква^[1] и Килка^[2]. Всъщност двамата се казваха Николаевци, а Клюква и Килка ги наричаха само за да ги различат. Клюква имаше много червени бузи, а другия беше мършав и подвижен като Килка.

— Защо не извика? — повтори Килка. — Ние се наговорихме с Клюква да отворим, щом завикаш. А ти като че ли вода имаш в устата си — мълчиш ли мълчиш. Мислехме, че всичко е наред.

— Значи вие сте ме заключили?

— Ние.

— И защо?

— Ей така, да погледаме... — каза Килка.

— За да изпитаме храбростта ти — пресече го Клюква. — Валя разправяше, че ти уж от нищо не се боиш и дори в клетката на стария вълк ходиш. Искахме сами да проверим...

— Искали сте да проверите? — каза Гуля, едва поемайки си дъх след приключението с мечките. — Аз пък ще ви затворя и двамата в

клетката с тигрите и тогава ще видя какво ще правите!...

— Не се сърди, Гуля — каза виновно Клюква. — Само да беше викнала, веднага щяхме да те пуснем, а ти мълчиш.

Гуля нищо не отговори и като махна с ръка, тръгна към вратата на Зоологическата градина.

На завоя тя се огледа. Килка и Клюква все още стояха на същото място и разгорещено говореха нещо, като размахваха ръце...

На другия ден студиото замина от Киев.

Края на лятото децата прекараха сред разклоненията на Карпатите, на зелените брегове на Буг.

Къде ли не завежда, къде ли не захвърля съдбата киноартистите!

Заедно с другите деца Гуля живееше в бяла колхозна къщичка, вечер пееше украински песни, къпеше се в бистрата планинска рекичка. Това бе славно време.

Книжките, които Гуля бе взела със себе си, така си и лежах на дъното на куфара. Понякога само, през време на снимки или почивка, връщайки се от далечна интересна разходка, Гуля с тревога си спомняше за училищните си работи: „Добре им е на тях — мислеше си тя, поглеждайки възрастните актьори. — Играй, колкото искаш — няма да те оставят да повтаряш класа. А аз се чудя какво да правя: да играя ли, да се къпя ли или географията да повтарям. Е добре! Реките и планините ще уча в града, а тука си имам мои — истински!“.

Но и в града не дойде ред да се занимава с училищните си работи. Още първия ден след завръщането си в Киев тя се разболя и легна.

Отначало тя легна само за минутка, дори без да се съблича. Струваше ѝ се, че просто е уморена от пътя. Болеше я глава, щракаше я ухото. Страшно ѝ се искаше да се оплаче на някого, но майка ѝ я нямаше в града — заминала бе някъде в командировка. А на чужди хора тя не обичаше да се оплаква.

— Какво ти е, Гуля? — запита я съседката. — Болна ли си?

— Не, не. Ролята си уча. Ще трябва да играя във филма болно момиче — измисли Гуля.

— Пък много хубаво играеш тази роля — каза съседката. — Чакай да ти пипна челото. Виж ти, и температурата даже се е вдигнала.

Тя зави Гуля с одеялото и тихичко излезе от къщи.

След няколко часа Гулината майка получи телеграма:

Тръгнете веднага. Гуля е болна.

---

[1] Клюква — червен плод от рода на боровинките. — Б.пр. ↑

[2] Килка — вид дребна риба. — Б.пр. ↑

„САМО ДА НЕ ЗАВИКАМ!“

В стаята беше тихо и тъмно. Гулината майка бе покрила настолната лампа с копринената си забрадка, пердетата на прозорците бяха спуснати.

— Къде е болната? — запита старецът лекар, като бършеше очилата си.

Майката привдигна кърпата, метната над абажура.

— Ето я, докторе, порадвайте ѝ се.

Лекарят седна на стола до Гулиното легло.

— Знаех си аз, че така ще се свърши — оплакваше се майката, като сваляше кърпата от Гулината глава. — Помислете само, такава студена есен, проливен дъжд, а тя се снима за филма само по рокля.

— Та именно този дъжд чакахме ние — каза Гуля. — Отначало ни трябваше слънце, а после истински проливен дъжд.

Лекарят поклати глава.

— Да, трудна професия имаш ти, момиченце. Много трудна.

Той се наведе над Гуля.

— Докторе, отрежете го това проклето ухо — каза тя изведнъж решително.

— Защо? — учуди се лекарят.

— За да няма какво да боли!

Лекарят се засмя:

— Ами ако главата те боли, и главата ли ще речеш да ти отрежем? Не, мила моя, ухото ще ти оставя, но ще го пробия с игла. Лекичко, лекичко. Ти не се бой.

— Че аз не се боя — отговори Гуля.

— Наистина ли? — запита лекарят. — Ще видим!

Сутринта той дойде с цял куфар инструменти.

— Та значи ти наистина не се страхуваш? — запита той Гуля, гледайки я изпод очилата си. — Може би вчера, без да помислиш, се похвали? Пък и доста висока температура имаше.

— И днес не се страхувам — каза Гуля. — Само че пробивайте по-скоро!

— Виж я ти каква е бърза! — каза лекарят и започна да нарежда на една чиста салфетка някакви лъскави ножчета и дълги игли.

Гуля гледаше накриво всички тия сребърни неща и си мислеше: „Само да не завикам! Казах, че не се страхувам, а току-виж, че съм заревала с цяло гърло! Какъв срам ще бъде...“.

— Е, душичке — каза лекарят, като се приближаваше до леглото с нещо остро и лъскаво в ръка, — майка ти ще те подържи малко.

— Няма нужда — каза Гуля. — По-страшно е, когато те държат. По-добре аз сама ще държа мама за ръката.

И тя здраво стисна ръката на майка си със своите горещи от температурата пръсти.

— Е, това е всичко — каза лекарят.

Гуля си пое дъх и отвори очи.

На майчината ѝ ръка се бяха отпечатали всичките Гулини пръсти — пет червени петна.

— Болеше ли те? — запита я майка ѝ.

— А тебе?

Майка ѝ се засмя. А лекарят изгледа Гуля някак си особено сериозно и ласкаво.

— Моите уважения, моите най-искрени уважения! — каза той и се зае да нарежда лъскавите ножчета и игли в куфарчето си.

Когато най-последно лекарят си отиде, Гуля каза на майка си:

— Аз съм някак си много радостна. А сама не мога да разбера защо. Не, разбирам. Първо, затова че ми е по-леко. Второ, защото операцията мина вече, и трето, затова че не виках. Да знаеш как ме болеше и колко ми беше страшно.

— Зная, Гуленка — каза майка ѝ. — Зная и това, че си ми юначинка. А сега помъчи се да заспиш, след операцията ще трябва добре да си отпочинеш.

— Няма защо да се мъча — отговори Гуля. — Никога през живота си не ми се е спяло така силно, както сега. Пък и ти ще си отдъхнеш от мене.

И тя заспа дълбок, здрав сън.

Така започна оздравяването.

Гуля лежеше в чистото, свежо легло измита, весела, с книжка в ръце. Радостно ѝ беше да гледа през прозорчето и да следи как час след час листата на дърветата в двора падат. Радостно ѝ беше да чете новото и да препрочита старото — струваше ѝ се, че никога тя не е разбирала прочетеното така добре и ясно, а стиховете не е запомняла така бързо, както сега.

Познатите деца често я навестяваха и ѝ донасяха ту последните цветя, ту първите ябълки и круши.

Веднъж, когато Гуля, без да чете, лежеше с отворена книга на Лермонтов в ръце и повтаряше безкрайно все същите редове:

*Да, я не изменюсь и буду тверд душой,
Как ты, как ты, мой друг железны...*

Във вестибюла се позвъни боязливо.

Отвориха вратата, но дълго никой не влизаше в стаята. Гуля чуваше само нечия кашлица и прекъслечен, тих шепот:

— Какво става там? Мамо, кой е дошъл?

— Аз и Килка! Аз и Клюква! — отговори от вестибюла два гласа.

— А защо се въртите там? — извика Гуля. — Влизайте по-скоро.

Те влязоха и седнаха и двамата на един стол.

— Е, хайде, разказвайте де! Защо мълчите? Какви новини има в Зоологическата градина.

— Никакви — каза Килка. — Само докараха нови змии. Тропически.

— Субтропически — поправи го Клюква. — От Абхазия.

— Колко са? — попита Гуля.

— Петдесет и четири — каза Клюква.

— Петдесет и шест — поправи го Килка.

— Брей, че много!

— Доста — съгласи се Клюква.

Гуля се учуди:

— А вие казвате, нямало новини! Е, още какво?

— Старият вълк умря.

— Тъй ли? Колко ми е жал!

— Но затова пък три нови вълчета докараха. Ние взехме шефството над тях. Двете са кротички, но третото веднага се измъкнало и изяло два пауна.

Гуля даже подскочи.

— Че как така?

— Пазачът не го видял. Хванаха го и го затвориха.

— Кого? Пазачът ли?

— Вълчето!

— А вие какво гледахте?

— През това време ние гледахме змиите.

— Ех, вие! Не сте шефове, а гарги!

Килка и Клюква смутено се спогледаха.

След това Килка с въздишка разгъна нещо, завито във вестник, и извади оттам две паунови пера.

— Това е за тебе, за спомен.

Гуля ги изгледа укорно.

— Дръжте си ги за вас. Ще бъдете гарги с паунови пера.

Момчетата се засмяха.

— Ние и без това ще запомним. А ти ги вземи. Красиви перца!

И наистина перата бяха великолепни. На едното имаше синьо око със злато, на другото — зелено.

Като поседяха мълчаливо още малко, Килка и Клюква се приготвиха да си вървят.

На вратата те се спряха.

— Ха, щях да забравя — сети се изведнъж Килка. — Ние имахме събрание. Разделихме всички на три групи — на ударници, кандидат-ударници и слабаци.

— А аз в кои попаднах? Май че в слабаците?

— Не, в ударниците.

— Та аз съм болна!

— Това не се смята. Ето, ние сме здрави, а попаднахме едва в кандидатите.

— Заради пауните — каза Клюква.

— Заради вълчетата — поправи го Килка.

И те си отидоха.

ИСТОРИЯТА С ГЕОГРАФИЯТА

Гуля оздравя.

Още няколко пъти я снимаха за филма „Слънчев маскарад“ (сега вече не на открито, а в павилиона на киностудиото) и Гуля замина за Одеса, за своето училище.

Малко преди заминаването тя бе почнала да се занимава, за да догони класа. Но се оказа, че се бе заловила за работа твърде късно. Класът бе отишъл много напред. И за Гуля настъпи тежко време.

Толкова по-тежко ѝ бе да се чувства „изостанала“ ученичка сега, когато всички я познаваха. За нея пишеха във вестниците, мнозина я помнеха от филмите и съвсем непознати деца я познаваха на улицата:

— Гледай, Василица от киното!

— Вярно! Същата. Дъщерята на партизанина!

Запознавайки се с Гуля, възрастните обикновено ѝ казваха:

— А, Гуля Корольова! Как може, как може, знаем за тебе, виждали сме те. Е, а как си с училището? Навярно си отличничка?

— Не — мрачно отговаряше Гуля и се стараеше по-скоро да се махне.

В киностудиото в Одеса пристигна от Москва една журналистка. Тя започна да задава на Гуля най-различни въпроси: отдавна ли Гуля участва във филми, кои от своите роли най-много обича, чувства ли удовлетворение от работата си.

— Съвсем не чувствам — каза Гуля.

— Ах, виж ти! И не смяташ ли да ставаш артистка?

— Не смятам.

— Интересно — каза журналистката и започна да записва нещо в бележника си.

Това съвсем смути Гуля и тя престана да отговаря на въпросите. Но журналистката не отстъпваше.

— Но защо мълчиш? Трудно ли е да играеш във филм?

— Трудно — отговори най-после Гуля.

— А защо е трудно?

— Трябва да се стои неподвижно, а мухите хапят по краката.
Журналистката плесна с ръце и се засмя. И сама Гуля не можа да се сдържи да не се усмихне.

— Е, а как се учиш? Навярно отлично?

— Лошо — каза Гуля и усмивката изведнъж изчезна от лицето ѝ.

— Нима лошо? — учуди се журналистката и отмести бележника си.

Гуля нищо не отговори. Тя не можеше да каже, че в последно време за нея учението бе станало болното място.

Веднъж Гуля се върна от училище обляна в сълзи. Като захвърли чантата си на дивана, тя седна на прозореца и забарабани с пръсти по стъклото.

— Ето на — каза тя, — цяла история!

— Какво се е случило пак? — запита майка ѝ. — Каква история?

— С географията! — отговори Гуля. — Днес ме вдигнаха, но как мога да отговарям, когато нищо, нищо не знам?!

— Защо пък нищо не знаеш?

— Та половин година съм пропуснала!

И като закри лицето си с ръце, тя се заля в сълзи.

— Честна пионерска дума — говореше тя, плачейки, — цял живот сега само с география ще се занимавам. По дяволите това кино, щом като ще имам от него такива неприятности!

Майката гледа няколко минути Гуля, без да каже нищо.

— Виж какво, Гуля — каза най-после тя. — Хайде да си поговорим сериозно. Защо плачеш?

— Ако знаеше как ми беше срамно днес по география, нямаше да ме питаш!

— А кой е виновен за това?

— Та как мога две работи наведнъж да върша — и да участвам във филми, и да се уча!

— Е, престани да участваш във филми.

— Много ми е жал.

— Остави тогава училището.

— Какво говориш, мамо! Нима е възможно това?

— Защо не? По-добре да го оставиш, отколкото да се учиш, както сега. Киното тук не е виновно. Ти просто нямаш характер.

Гуля погледна майка си обидено и изтри хубаво сълзите си.

— Как така нямам характер? — запита тя.

— Разбира се, че нямаш — каза майка ѝ. — Колко хора има по света, които са принудени и да работят, и да се учат. И прекрасно успяват. А ти в нищо не успяваш. Носиш със себе си цял куфар с книги, а не можеш да си наложиш да ги разтвориш. Е, какво да се прави! Вижда се, че ще трябва да ти се помогне...

— Как да ми се помогне?

— Може би ще трябва да вземем частен учител. Нека той те подготви.

Гуля прехапа устни.

— Та, ще отида утре при вашия директор — спокойно продължи майка ѝ — и ще го попитам дали не може да ми препоръча някой студент или ученик от по-горен клас. А може би и отличник от вашия клас.

— Не! — каза тихо Гуля и упорито сведе глава. — Не искам!

— Защо пък? По-леко ще ти е...

— Не! — повтори Гуля решително и стана от мястото си. — Не ми трябва на мене частен учител. Работата още не е стигнала дотам.

ВТОРАТА ВИСОЧИНА

Няколко месеца Гуля се бори с географията, историята, алгебрата, а най-вече — със себе си.

Да си научиш добре уроците за утрешния ден и да отговориш блестящо един път, не е така трудно. Но да наваксаш всичко изгубено, пропуснато, вечно да догонваш и да догонваш, да се връщаш назад, да учиш онова, което другите отдавна вече са научили — за това наистина бе необходимо голямо търпение и упоритост.

Наближиха изпитите.

Вратата на балкона и прозорците са широко отворени и в стаята нахлува меденият аромат на липите и акациите. Съвсем близо, зад завоя на тихата улица, бучи и се плиска морето. Не е тъй лесно да се задържиш в такъв ден в къщи, особено когато си само на тринадесет години и на брега те чака лодка.

Но Гуля е подредила на масата книгите, окачила е на стената географска карта и заедно с дружките си се готви за изпит.

— Нашата страна е най-голяма от всички страни на света — тържествено започва тя да разказва първата глава от учебника по география.

Гуля разказва, а дружките ѝ, на които тя бе измислила смешни прякори — Льоля Пончик^[1] и Лина Блин^[2], — също не си губят времето напразно: Лина изпъстря със зелен молив палмите по крайбрежната улица на Батум в учебника по география, а Льоля рисува върху корицата на алгебрическия сборник портрета на пощенския началник Шпекин.

Гуля строго и втренчено гледа Льоля и Лина.

— Изпит по рисуване няма да имаме — казва тя, — а по география ще пропаднете. Вие дори и не слушате какво разказвам.

Льоля и Лина оставят настрана моливите.

— Е, пък и ти! Как да не слушаме? Разказвай!

Гуля с големи крачки се заразхожда от ъгъл до ъгъл.

— За да се премине с експрес нашата страна от западната граница до Владивосток, трябва да се пътува дванадесет денонощия...

— Ех, че хубаво би било! — замислено казва Лина. — Пътуваш, пътуваш — и никакви географии не ти трябват...

— Май че без география далече няма да отидеш — казва Гуля и отваря нова страница в учебника. — Сега — морета. Искаш ли да поплаваш по морета, Пончик?

— Аз и без това ще плавам на изпита. Ти разказвай, пък аз ще го запомня.

Гуля дълго разказва за моретата, а Льоля и Лина, облакътени на масата, слушат как шуми зад прозореца истинското море.

— Да бяхме се изкъпали! — въздиша Лина.

— Почакай — казва Гуля, — ще успееш. Сега за планините! Разказвай ти.

— Аз? — уплашва се Лина. — Аз знам само за животинския свят в тундрите.

— Самата ти си тундра! Хайде, я остави мързела, разправяй!

— Ти започни, пък аз после...

Трите, поглеждайки от време на време в книгата, минават и планините.

— Горещо! — изпъшква Льоля. — Хайде да отидем поне веднъж да се окъпем. Главата ще се поосвежи!

— Не — отговаря неумолимо Гуля. — Ако ще се занимаваме, да се занимаваме! Трябва да минем цялата география.

— Цялата! На един път! Ами утре?

— Утре ще преговаряме.

— Ами кога ще се къпем?

Гуля нищо не отговори.

Тя задържа Льоля и Лина в стаята до пет часа вечерта. Когато най-после затвори с шум книгата, те даже не повярваха на щастieto си.

— Наистина ли свършихме, Гуля?

— Свършихме! Сега — на морето! Какво, вие мислите, че на мене не ми се искаше да се окъпя? Повече, отколкото на вас.

И трите момичета хукнаха в надпревара по малката напречна уличка натам, откъдето се чуваше тежкия, гръмлив шум на морето. Бяла, с червена ивица лодка отплава от брега.

— Нека сама плава — каза Гуля и като вдигна греблото, легна на задната част на лодката.

Игривите зелени вълни равномерно издигаха и спущаха лодката. Соленият вятър като със студени ръце докосваше разгорещените бузи на момичетата и развяваше косите и якичките им.

Гуля жадно дишаше приятния морски въздух.

— Ех, момичета — каза тя, — колко хубаво е, колко интересно е да се живее на света!

— Да, хубаво би било — въздъхна Лина, — само да не бяха изпитите.

Гуля се замисли за минутка.

— Аз обичам изпитите — каза тя бавно. — Макар и малко страшно, но хубаво е.

— Гулка, лъжеш?

— Не, честна дума, не лъжа. Знаете ли, момичета, пред изпит аз имам такова чувство, като пред скок във вода. И студено, и страшно, но скочиш ли — веднага ти става и топло, и весело.

Льоля сви рамене:

— Е, на някои им е весело, а на други не им е много весело.

— От тебе зависи дали да бъде много весело.

И ето че настъпи денят на изпита. Утрото изглеждаше някак си особено — синьо, чисто, като че ли го бяха проветрили морските ветрове и умили морските вълни.

Гуля облече бялата, току-що изгладена рокля. Беше ѝ приятно, че тя е толкова светла, свежа — без нито една гънчица, без нито едно петънце. Като се оглеждаше внимателно в огледалото, тя се среса и тръгна за училище.

Майка ѝ дълго стоя на прозореца и гледа след нея. Така съсредоточена и весела Гуля излизаше по-рано само когато отиваше да участва във филм.

В класа беше тихо и тържествено. На дъската с кафяви, зелени и сини петна пъстрееше огромна карта на СССР.

Учителката по география, Вера Андреевна, с побеляла коса, спокойна, в нова официална рокля, изпитваше Гулината приятелка Льоля. Асистентите внимателно слушаха едва разбираемото мърморене на Льоля. Показалката в ръката ѝ несигурно се луташе по картата, сякаш не знаеше на какво да се спре.

— Провали се! — с ужас шепнеше Лина на ухото на своята съседка Гуля. — И аз също ще се проваля. Оле-ле, как ме е страх! А тебе?

Гуля помисли: „Страх ли ме е?“. И отговори:

— Не, не ме е страх!

И когато до нея стигна гласът на Вера Андреевна: „Корольова!“, Гуля стремително скочи от мястото си. Някои от децата дори се засмяха. Но тя, без да се обръща, така се устреми към масата на изпитната комисия, сякаш това беше не маса, а бариера, която тя трябваше да премине на всяка цена.

На нея ѝ се стори, че Вера Андреевна я погледна някак си накриво, боязливо и недоверчиво, и Гуля изведнъж си спомни за оня нещастен и позорен ден, когато тя стоеше с клюмнала глава до същата тази „няма“ карта и не можеше да покаже нито една река, нито една планина. Чудна работа! Тогава тя наистина беше няма, тази голяма географска карта, и просто нищо, дето се казва, нищичко не говореше на Гуля, а сега трябваше само да погледне на нея и тя с всяка своя чертичка, с всяка извивка започваше да ѝ подказва.

— Вземи билет, Корольова — каза Вера Андреевна.

Сърцето на Гуля трепна и спря за миг. Тя огледа еднаквите кариран листчета хартия.

„Кое ли от тях е моето? Е, нека е това — третото отляво.“

Тя разгъна листчето и прочете високо: „Източносибирската част на СССР“.

И тутакси паметта ѝ послушно отвори пред нея същата оная страница на учебника, на която беше написано:

Източносибирската планинска страна е разположена
между реката Енисей и бреговете на Тихия океан.

И като направи усилия над себе си да не говори дума по дума, както е в учебника, Гуля, без да си поеме дъх, започна да разказва.

Дългата дървена показалка, следвайки нейния разказ, леко се плъзгаше по картата, ту обрисувайки черните извивки на реките, ту очертавайки сините прозорчета на езерата.

Вера Андреевна я слушаше отначало с тревога, после с удивление, а накрая с някаква особена, замислена усмивка. Когато Гуля за минутка отпусна показалката, Вера Андреевна гордо и въпросително изгледа своите асистенти. Сякаш искаше да ги попита: „Виждате ли я каква е?“.

— Много добре! Много добре! Отлично! — в един глас казаха асистентите.

И Гуля, като сложи показалката на масата, тихичко отиде на мястото си. Бузите ѝ горяха, а устните ѝ от само себе си продължаваха да мърдат — навярно те все още разказваха нещо за Източен Сибир.

В къщи тя връхлетя като буря.

— Мамо! „Отлично“! — извика тя още от прага. И изведнъж, сякаш поразена от някаква неочаквана мисъл, замлъкна и седна до масата, като отпусна глава на ръката си.

— Какво има, Гуленка? — запита майката.

— Не зная как да ти кажа — отговори Гуля замислено. — Тъжно ми е малко.

— Тъжно? — учуди се майката. — А от какво? Та ти днес си победителка.

— Ах, не, не ми е тъжно. Друго исках да кажа. Празно ми е някак си. Разбираш ли, толкова дни съм бързала, напругала съм се да работя, страхувала съм се, че няма да успея. А сега като че ли съм скочила от влак във време на движение. Пристигнала съм! И няма къде повече да пътувам.

Майка ѝ поклати глава.

— Какво говориш, Гуля! Какво приказваш — пристигнала си, твоят път едва сега започва. Нима ти сама не чувстваш това?

— Да, разбира се — каза Гуля. — А знаеш ли, мамо, днес на изпита, кой знае защо, си спомних как прескочих бариерата. Помниш ли в „Дъщерята на партизанина“? Тогава Сивчо едва не ме хвърли на земята. И щеше да ме хвърли, ако не бях му се разсърдила както трябва.

— А сега на кого се разсърди?

— На себе си... Шегата ли е да дойде дотам работата, че едва-едва не ми нае частен учител! Частен учител!

— Аз само те плаших, Гуля.

— Хитруша, знаела си с какво да ме сплашиш. Е, и ето, уплаших се и в страха си добих кураж. Прескочих втората бариера.

— Тази бариера, Гуленка, е по-висока от предишната. А по-нататък ще има и още по-високи.

— И тях ще преодоля! — извика Гуля и изведнъж подхвърли завитата на руло карта чак до тавана.

— Спокойно, Гуля, що за неуважение към географията!

Гуля ловко улови свитъка във въздуха.

— Не, аз я уважавам, обожавам я. Само че до есента ще скрия всички тия карти някъде по-далече! Ще скрия и учебника с тях.

---

[1] Пончик — мекица. — Б.пр. ↑

[2] Блин — тиганица. — Б.пр. ↑

ПИСМА ОТВСЯКЪДЕ

Само че и картите, и учебникът по география пак потрябваха на Гуля. И то много скоро.

Тя бе завързала твърде чудна кореспонденция, с която не би могла да се справи лесно, ако нямаше под ръка картата на СССР и стария заслужил учебник по география.

На адреса на Гуля в киностудиото от всички краища на нашата страна започнаха да пристигат безброй писма. Гуля дълго разглеждаше картата, търсейки областите и градовете, откъдето идваха тия писма.

Скъпа, уважаема артистко Гуля!

Филма, в който играехте вие, аз гледах с ужасно вълнение. И не само аз, а и всички мои другари — червеноармейци от Далечния изток: може би вие бихте могли да дойдете тук при нас, да видите как ние, далекоизточниците, живеем тука, сред планинските върхове? Аз скоро ще свърша военната си служба и ще се върна в моя колхоз във Воронежка област. Ако не успеете да дойдете тука, тогава непременно в нашия колхоз. Ще видите колко хубав е станал там нашият живот. Аз всичко ще ви покажа. Нашето стопанство е станало заможно, ние го издигаме твърде високо. А сега довиждане, скъпа, уважаема артистко Гуля.

Оставам ваш верен приятел

Гуля разглеждаше покрайнините на нашата страна — Далечния изток, и мислеше колко странно и чудно е това, че някой си толкова далече, тъй страшно далече, я познава, нея, ученичката от одеското училище.

После тя намери на картата Воронежка област и реши, че непременно ще отиде някога да погостува в същия този колхоз, в който

е уреден такъв хубав живот.

Но като разпечата второто писмо, третото, четвъртото, Гуля се обърка. Викаха я на гости и в град Суми, и в Полтава, и в далечния Ташкент, и в Архангелск... Комсомолец от Суми пишеше на Гуля, че тя „много добре се е справила със своята роля“ и че ако продължава да работи над себе си, навярно ще стане народна артистка.

И всеки, който пишеше на Гуля, разказваше по нещо за себе си, за своя живот.

Беше необикновено интересно и увлекателно да се четат тия писма.

Но особено я озадачи едно писмо, получено от Тихия океан, от моряци комсомолци. Те пишеха на Гуля, че през време на плаването намерили в червения кът на кораба си един вестник с портрета на Гуля. От тона на писмото личеше, че те, както и много други, я мислеха за възрастна артистка, която играе ролята на малко момиче. Те молеха другарката Корольова, младата талантива артистка, да им разкаже подробно за живота на артистичния свят, за своите творчески замисли, за филмите, в които тя е участвала или се готви да участва.

Като прочете писмото, Гуля се замисли.

— Мамо — каза тя, — посъветвай ме как да отговоря.

— Е, защо?

— Та те мислят, че аз съм голяма! И искат да им пиша за артистичния свят и за творческите си замисли. Че какво мога аз да им пиша по това?

— Нищо — каза майката. — Пиши им чисто и просто на колко години си, в кой клас си — и че нямаш никакви творчески замисли. А

ако ще се преструваш, че си по-голяма и по-умна, отколкото си, писмото ще излезе глупаво.

Гуля така и направи. Тя написа на моряците подробно писмо за своя живот, за училището, за последните изпити, за това, че отдавна вече не участва във филми. Отстрана тя прибави:

Вярно ли е, че на военните кораби винаги има някакви животни, любимци на моряците? Няма ли при вас на кораба някое меченце или лисиченце? Аз съм стара млада натуралистка и обичам много всякакви животни, като започнеш от таралежите и белите мишки и свършиш със слоновете.

В отговор Гуля получи изведнъж няколко писма. С всичката си сериозност и уважение моряците пишеха на „старата млада натуралистка“ за живота на кораба, за това, какви чудновати морски животни, прилични на цветя, растат по дъното на Тихия океан и какъв чуден живот има на морското дъно.

За съжаление на кораба нямало нито мечета, нито лисичета, а за слонове нямало защо и да се говори. От всички представители на животинския свят на кораба имало само един, и то най-обикновен — котаракът Васко. Той бил забележителен само с това, че е извършил две околосветски пътешествия и е ловил мишки на остров Куба.

— „Тихи океан“ — четеше Гуля, застанала до картата, името, написано на огромно пространство, което беше боядисано с бледосин цвят. — „Остров Куба“.

И като мислеше за съветския кораб, който пресича океана, Гуля вече мечтаеше по-скоро да порасне и да тръгне на далечно пътешествие.

Нейната мечта се сбъдна по-рано, отколкото си мислеше. Наистина, предстоеше ѝ да пътува не чак толкова надалече, само до Крим, но и това пътуване при малко повече въображение можеше да се сметне за истинско пътешествие.

АРТЕК

Скъпи татенце, аз съм много радостна, заминавам за Артек! Това е награда за киното, а също и загдето преминах успешно в осми клас...

Седнала до масата, Гуля бързо пишеше. До нея на един стол бе разтворен празен куфар, а на дивана бяха грижливо наслагани скромничките Гулини „премени“ — нейната бяла рокличка, с която се яви на изпита, пъстри сарафани, спортни фланели.

... Помисли само, татенце, аз ще пътувам с параход до Севастопол, а оттам — с автомобил до Артек! Сега у дома, разбира се, само за Артек разговаряме. Аз дори и багажа си съм събрала вече, макар че днес сме едва двадесет и трети, а заминавам на първи. Колко дълго трябва да чакам! Картата ми е за Долния лагер, този, който е на брега на морето. Ех, че красота! Аз съм в неописуем възторг!

Бавно се точеха дните през тази седмица. На Гуля ѝ се струваше, че стрелките на часовничето ѝ не се движат, а стоят на едно място. И тя току вдигаше часовника към ухото си, за да чуе дали върви.

Но всичко в живота идва по реда си.

И ето, синият автобус лети с Гуля по белия планински път. Напред е Артек!

Колата навлезе сред планини — ту голи, ту кичести от зеленина. Само отдясно пътят е сякаш отрязан от края: минава над стръмна пропаст.

— Ой, колко е тясно! — закрепця едно малко момиченце, което седеше до Гуля, когато автобусът започна да се промъква между

каменната стена и пропастта.

— Не се бой — каза Гуля. — Дръж се за мене.

Пътят се виеше и се изкачваше все по-високо и по-високо. Отстрани сиви като вата парцали пълзяха надолу.

— Пушек! — учуди се някое от децата. — Откъде иде този пушек?

— Това не е пушек, а пари — обади се друго.

— Нито е пушек, нито са пари — каза един мургав черноок пионер с везана тубетейка. — Това са облаци.

— Ой, колко високо сме се изкачили! — заприказваха децата в превара. — По-високо и от облаците!

Колата заобиколи една издатина в скалата и почна със спирачки да се спуска надолу. Когато излязоха зад Байдарската врата, долу изведнъж се откри безбрежна синева.

— Морето! — завикаха децата.

— Морето, Черно море — замислено проговори момичето, което седеше до Гуля.

Тя едва днес сутринта за пръв път бе видяла море — там, в Севастопол, където я докара влакът от Москва.

— А защо се нарича черно, когато е синьо?

— В ясно време е синьо — каза Гуля, — а в бурно става почти съвсем черно.

Ето пътят се приближи съвсем, съвсем до морето и започна да се чува как силно се плискат и грохотят с облите камъни вълните, разбивайки се в брега и отдръпвайки се назад.

— Пристигнахме! — каза шофьорът и колата мина през отворената врата.

Замириса на кипарисова смола и цветя.

... Още същия ден Гуля заедно с няколко деца се затича да разглежда парка.

В Артек се бяха събрали деца от всички краища на страната. Тук имаше и сибирци, и кавказци, и беларуси, и узбеки. Напевната украинска реч се смесваше с окация говор на волжаните.

Паркът беше много голям. Алеите и пътеките отиваха нагоре в планината, спускаха се надолу, към брега, разпръскваха се на разни страни. Долу, в парка, растяха остролистни палми, магнолии с плътни, сякаш кожени листа, едри розови орхидеи. А по-горе, по склоновете

над бодливите кичури на хвойните светеха жълто-зелените листа на габърите.

В далечината се издигаше тъмна, обрасла в зеленина планина. Тя приличаше на огромен кафяв звяр, който е полегнал до морето и пие вода.

— Аю-даг — Мечка-планина — каза някое от децата. — Колко е голяма?

— Не е много голяма. У нас, в Кавказ, къде по-големи планини има! — каза мургавият пионер, същият оня, който обясняваше, когато пътуваха, че това там не е пушек, а облаци. Но тогава, през пътя, на главата си той имаше везана тубетейка, а сега бяла панамена шапка, като всички деца.

— А ти откъде си? — запита го Гуля.

— Знаеш ли Кабарда? — отговори ѝ с въпрос черноокият пионер. — Селището Кенже знаеш ли? — И той погледна Гуля право в очите.

— Не, никога не съм и чувала — отговори Гуля. — За Кабарда съм чувала, но за Кенже чувам за пръв път.

После, като помълча малко, тя попита:

— А тебе за какво те наградиха с карта за почивка?

Гуля вече знаеше, че тази смяна е особена — почти всички деца бяха наградени с карти за някаква заслуга пред страната. Сред пристигналите деца имаше пионери, за които знаеше цялата страна.

— Конете отгледах — весело отвърна кабардинецът, като светна с белите си зъби. — Костик, Казбек и Заурбек.

— За кого си ги отгледал? — запита едно от децата.

— Как — за кого? За Червената кавалерия. И аз самият съм джигит.

— Ти си значи Барасби? — зарадва се Гуля, като си спомни, че бе чела за него в „Пионерская правда“. — Барасби Хамгоков!

Тя гледаше с интерес този строен, слабоватичък, с остър поглед пионер, когото никак не бе очаквала да срещне.

— Аз също обичам конете — каза тя. — И умея да яздя.

Барасби я погледна недоверчиво. Но скоро те се заприказваха и на Гуля започна да ѝ се струва, че тя отдавна вече се познава с този млад джигит от предпланинското селище Кенже.

След половин час децата вече знаеха кой откъде е и кой как се казва. Сред децата се оказаха и истински герои — един пионер бе спасил от гибел самолет (запалил огън и летецът разбрал, че няма място за кацане), друг убил с пушка два вълка, трети спасил от огъня при пожар малко дете...

— И ти ли си спасила някого? — попита Гуля едно нисичко чернооко момиче.

— Не, аз памук събирах — отговори момичето, изговаряйки с труд руските думи. — Таджикистан знаеш ли?

Гуля внимателно се вгледа в мургавото малко широчко лице.

— Мамлякат! — позна я тя. — Нахангова! Разбира се, че те познавам! Във всички вестници снимката ти видях. Всичко, всичко зная за тебе — как с двете ръце памук си брала и как за тази си работа си получила ордена „Ленин“. И как в Кремъл си ходила — също научих.

От този ден Гуля се сприятели с Мамлякат и Барасби.

Гуля учеше Мамлякат на руски песни и танци, а Барасби най-после повярва, че това русо московско момиче може да язди и почна да я учи да язди като джигит.

„Ех, сега да правя снимки за филми, ще им покажа как се прескачат препятствия! — мислеше Гуля, спомняйки си колко огорчения ѝ струваше първата бариера. — Ще им покажа висша школа на езда!“

За тази „висша школа на езда“ Гуля веднъж трябваше да изхитрува. Тя тихичко се измъкна от мъртвия час и мъртвият час се превърна за нея в най-живия от всички часове на деня.

Но тук се яви неочаквана пречка. Мамлякат забеляза нейното тайнствено изчезване и решително се отказа да почива, когато други не почиват. Тя също не беше голяма любителка на мъртвия час.

Това смути Гуля. Особено когато нейният пример бе последван от други две момичета, които също не искаха да почиват през деня. Но нима затова ще се откаже тя от великолепната разходка с кон из планините.

И ето, че Гуля измисли изход от затрудненото положение. Заедно с всички деца тя послушно си легна в леглото. А когато нейните съседки заспаха, тя тихичко стана и на пръсти се промъкна към вратата, зад която сияеше ослепителното южно слънце.

На пистата в „Горния парк“ я чакаше Барасби Хамгоков. Той беше възседнал тъмнокафяв кон и държеше за поводата друго едно конче, малко по-светло на цвят.

Цяло блестящо като злато на слънцето, кончето нетърпеливо тъпчеше с копита и протегнало шия, сякаш шепнеше нещо на ухото на

коня на Барасби.

Гуля се метна на седлото, като с горделива радост чувстваше, че това вече не ѝ коства никакви усилия.

Барасби, без да каже нито дума, дръпна поводите и те се понесоха заедно по пистата, а после излязоха зад оградата на парка на планинската пътечка.

Лек прохладен ветреца носеше срещу тях остър мирис на мента и чубрица. Отдясно, зад дълбокия тъмен сипей, блеснал като стомана, се синееше заливът на Черно море. Отляво се издигаха отвесни скали, обрасли с мъх.

— Трябва по-рано да се върнем в лагера — каза Гуля, като задържахше кончето си на тясната пътечка. — Ако забележат, че сме офейкали от мъртвия час, зле ще си изпатим.

И преди още да се разнесат отново звуците на фанфарите долу, децата успяха да се върнат. Като оставиха конете на мястото им, те се промъкнаха в своите къщички, които тук, в Артек, се наричаха палатки. Гуля бързо и незабелязано се мушна в леглото си.

Мамлякат лежеше до нея със затворени очи и равномерно дишаше.

„Ех, че хубаво стана! — помисли си Гуля. — Никой нищичко не забеляза. Добре мина!“

Но изведнъж на лицето на спящата Мамлякат се появи лукава усмивка.

— Какъв сън сънувах! — каза тя, като се протягаше.

— Какъв? — запита Гуля шепнешком, за да не събужда съседите.

— Сънувах... че уж всички деца спят, а ти заедно с Барасби яздиш на кон... Недобър сън, нечестен.

— Откъде знаеш това? А, Мамлякат?

— Ами че зная! Ти стана, и аз станах. Ти в парка, и аз в парка. А след това ти тръгна, пък аз ти помахих с ръка и се върнах назад.

— Мамлякат! Скъпа! Това е за последен път. Аз сама зная, че не е хубаво. Но ти разбираш, така ми е нужно да се науча да яздя! Така ми е нужно. А кога? Цялото ни време е разпределено — закуска, обяд, сбор, къпане, лодка, екскурзия, лагерен огън... А у дома пък съвсем нямам време.

— А защо ме излъга? — тихо запита Мамлякат.

— Да, това наистина е лошо! — каза Гуля, почувствала вината си. — Аз не обичам да лъжа... И няма вече да лъжа! Нито тебе, нито ръководителите, никого! Вярваш ли ми, Мамлякат?

— Вярвам ти, вярвам — каза Мамлякат. — Не ми се сърди... И на себе си не се сърди!

И тя потупа Гуля по бузата.

В ГОРАТА НА АЮ-ДАГ

Дните летяха един от друг по-бързо.

Наоколо имаше чудесни нови места и чудесни, нови приятели.

Заедно с всички деца Гуля се къпеше в морето, играеше на площадката волейбол, тенис на тенискорта, събираше камъчета на морския бряг, ловеше със сакче пеперуди за лагерния музей. Пеперудите тук бяха чудни — едри, ширококрили и с такива цветове, каквито за нищо на света не можеш измисли нарочно: черни със златен пращец, бели със синьо по крайчетата, оранжеви с тъмносини петна, които приличат на очичките на пауновите пера.

Гуля и Барасби хващаха най-красивите. Те двамата много бързо тичаха и ловко работеха със сакчетата.

След няколко дни, когато Гуля и нейните другари се събраха след чая на верандата на лагерния клуб, там влезе старшият пионерски ръководител Льова.

— Утре сутринта — каза той — отиваме на поход на върха на Аю-даг.

Лагерният клуб се намираше в една лека бяла къщичка, обкръжена от всички страни с открита веранда. С трите си страни верандата гледаше към парка, с четвъртата — право към морето. Тук всичко беше свежо и шумно — платнените завеси плющяха на вятъра като корабни платна.

В самата къщичка имаше шкафове с книги и стъклени витрини с камъни, бръмбари, пеперуди, гущери и водорасли. Но децата почти никога не се събираха тук. Истинският клуб беше на верандата. На белите масички до самите перила децата играеха шах, четяха, рисуваха стенвестник. Ако в морето се надигаха вълни, масичките минута след минута трябваше да се избърсват с кърпа, а стенните вестници да се пренасят в оная страна на верандата, която гледаше към парка.

Децата изведнъж скочиха на крака и заобиколиха Льова.

— Утре сутринта — продължи той — ставаме в шест часа.

И той обясни на децата как трябва да се готвят за похода.

А после всички се пръснаха и хукнаха към своите палатки да си подреждат раниците и всичко, което бе нужно за пътешествието.

Сутринта четвърти отряд заедно с началника на похода Льова и отрядната ръководителка Соня тръгна на път.

Привечер пътниците стигнаха до върха на Аю-даг. Децата разпънаха брезентовите палатки, запалиха огън и дежурните се заловиха да приготвят вечеря.

Нощта беше безлунна, черна, тиха.

Огънят малко по малко се разгаряше и светлината му пълзеше по всички страни. За секунда той се скриваше в черен дим, а после с прашене пак избиваше навън и излиташе нагоре на високи пламтящи фонтани. Искри хвърчаха над поляната, също като червени мушици.

Беше тихо. И изведнъж някъде наблизо плахо заговори мъничка кукумявка. Жално, сънливо, тя сякаш питаше за нещо.

— Какво казва тя? — попита Мамлякат.

— Тя пита: „Спя? Спя?“ — каза Гуля. — А никой не ѝ отговаря.

— Не! — обади се Барасби. — Тя друго казва.

— А какво? — изведнъж се обърнаха към него Мамлякат и Гуля.

— Тя вика „кукунау“. Котката вика „нау“, а тази птица — „кукунау“.

— Не, котката вика „мяу“ — каза някое от децата.

— У нас котките викат „нау“ — рече Барасби.

Отново всички замлъкнаха. Но затова пък още по-силно запращяха разпалващите се клони, още по-високо лумна нагоре пламъкът на огъня, озарявайки лицата на децата и белеещите се понататък палатки. Сега по цялата полянка стана светло от огъня.

Но колкото по-светло ставаше около огъня, толкова по-гъст мрак обгръщаше високата плътна стена на гъстата гора, която се приближаваше все повече към поляната.

Децата с неволна тревога се обръщаха към тази черна-черна гора и на всички им се искаше да седнат по-плътно един до друг, по-близо до огъня.

— Навярно нощем е страшно там, в гората — каза тихичко едно момиче.

— За едни е страшно, за други не — обади се смел момчешки глас. — А някой ще отиде ли в гората самичък? — запита същият този глас след минутно мълчание.

Никой не му отговори.

— Може ли да отида аз? — попита изведнъж Гуля, като скочи. — Може ли?

В очите ѝ се отразиха отблясъците на огъня.

— Защо? Храброст ли да покажеш? — запита Льова.

— Не, не затова — каза Гуля. — Просто се иска да изпитам себе си.

— Не, Гуля! — твърдо каза Льова. — Това е невъзможно. Вашата смяна е само от няколко дни и вие съвсем не познавате тукашните места. В тази гора има непроходими храсталаци, бодливи, лоши тръни и шубраци. Мишият трън например.

— А има и драки — добави пионерската ръководителка Соня, мъничка, тъничка девойка, която приличаше на момиченце.

— Да, да! — подхвана Лъова. — Това дърво има клонки като лапи. А на лапите — пръсти, завити, също като нокти. Но най-злият хищник това е парливата трева, бодливият млечок. Парливата трева и дращи, и реже, и пари. Отгоре на това отделя и отровен сок.

— А какво ще стане, ако се допреш до парливата трева? Ще се изгориш ли?

— И още как! Също като коприва. Само че копривното опарване след един час минава, а тези опарвания и цял месец не заздравяват.

Лъова подхвърли в огъня дребни сухи клонки.

— Вижте какво, деца — продължи той. — Утре сутринта ние с вас ще се отбием в гората и аз ще ви покажа всички тия треви и храсталаци. А сега хайде вървете да спите... Толкова път изминахме за един ден, време е вече и за почивка...

Всички станаха и се разотидоха по палатките. До огъня останаха да дежурят Лъова и Соня.

Наоколо стана съвсем тихо. Само в тревата непрестанно звъняха щурчета.

— Няма защо двамата да дежурим — каза Лъова. — Иди да си легнеш. А на разсъмване ще ме смениш.

— А не е ли по-хубаво така — попита Соня: — отначало да си легнеш ти, а после да ме смениш и аз да спя до сутринта?

— Добре — съгласи се Лъова. — Събуди ме точно след един час.

И Лъова си отиде. Той легна зад една от палатките, като се покри с куртката си.

Соня остана сама до огъня. Беше съвсем тихо. Само от време на време пукаха в огъня сухите клонки.

Соня погледна часовничето си. Стрелките като че ли стояха на едно място. Тя сложи часовника до ухото си. Не, часовникът не е спрял, върви. Но колко бавно! А наоколо е така черно и глухо!...

Изведнъж тя чу зад себе си шумолене. Трепна, обърна се. Беше Гуля.

— Соничка — каза тя, — разреши ми да отида в гората. Само до крайчеца — и обратно!

— С децата ли поспори? Обзаложихте ли се? — запита Соня.

— Не, не затова. Иска ми се да надвия страха...

И в нейните очи, осветени от пламъка на огъня, Соня прочете твърда решителност.

„А може би е нужно да се възпитават децата на смелост?“ — помисли Соня.

— Като стане Льова, ще го питаме — каза тя.

— А кога ще стане той?

— В единадесет и половина...

— Много време дотогава! Аз само за миг ще изтичам и ще се върна. Е какво, може ли?... Веднага ще се върна!

И без да дочака отговор, Гуля изтича по полянката. Бялата ѝ блузка се мярна в светлината на огъня и изчезна в мрака...

Като прекоси тичешком полянката до гората, тя се огледа назад. Пламъкът на огъня весело ѝ светеше. Струваше ѝ се, че огънят ѝ маха с червени ръкави и сякаш ѝ казва: „Не бой се, аз съм тук!“.

Тя вече смяташе да затича обратно, когато изведнъж нещо силно я шибна по лицето.

— Ох, какво е това? — извика тя. — Какво е това?!

Звукът на собствения ѝ глас ѝ се стори някак си чужд, странно непознат. Сърцето ѝ замря. Тя затършува около себе си с ръце и напипа едно клонче.

„Каква съм глупава! От едно клонче се уплаших!“ — помисли тя и започна да си шепти:

— Не ме е страх! Не ме е страх! Не ме е страх!

Като постоя минута, тя реши да върви по-нататък, докато очите ѝ привикнат на тъмнината.

Гуля тръгна по горската пътечка, вглеждайки се с широко отворени очи в гъстата тъмнина.

Тя си спомни как в детските си години се боеше от тъмна стая и как майка ѝ, случваше се да успокоява нея, малката: „Тъмнината, Гуленка, съвсем не е страшна...“.

Да, тогава тъмнината наистина не беше страшна. Тя се спускаше над нейното детско креватче като топъл балдахин. А сега тук, в тази черна гора, тъмнината е съвсем, съвсем друга. Тя е пълна с нещо неизвестно, тайнствено... Наоколо сякаш стоят някакви чудовища. Трябва зорко да се вглеждаш във всичко наоколо. Да опипваш с ръце стебла и клони, за да разбереш, че това не са чудовища. Трябва

внимателно да се вслушваш в звуците на гората, за да не се изплашиш от шумолене, изскърцване, пукане на съчки...

Да, не току-така се казва: „На страха очите са големи“ — помисли си Гуля.

И на нея изведнъж ѝ стана ясно откъде са се взели всички ония приказни страшилища: змейове горяни, вещици...

„Е, добре, чудовища няма. А какво ще стане, ако ме нападне някой звяр?“

В живота си тя бе виждала вече и вълци, и мечки, и дори ги бе милвала и хранила с ръка, но това беше в Зоологическата градина, а не в гората. И не нощем, а денем. Не, по-добре да не мисли за това!

„А онова пламъче дали все още гори?“ — запита се тя, както бе питала в детството майка си.

Гуля пак се огледа назад, но огънят вече не ѝ светеше през клоните на дърветата.

„Нима е изгаснал? — помисли си Гуля. — Не, не може да бъде. До огъня седи Соня. После ще дойде Льова. Ще поддържат огъня през цялата нощ. Къде ли съм се домъкнала? И в коя ли посока са нашите?“

Едва сега Гуля разбра, че тя отдавна вече върви не по пътеката. Тя не бе и помислила, че така скоро ще се озове в самия гъсталак на гората. Тя хукна назад и изведнъж нещо с все сила се вчепка за полата ѝ.

„Драка!“ — спомни си Гуля думите на Льова.

Да, разбира се, че е тя. Разпростряла клон като кръвожадни лапи, току търси да закачи някого. Гуля искаше да си откачи полата, но остриите шипове тутакси се забиха в ръката и в крака ѝ.

Изподраскана и цялата в кръв, пленницата с всички сили се мъчеше да се освободи...

А в това време Соня разбуди Льова.

— Добре, добре, сега — измърмори той, мислейки, че тя го буди само за да я смени.

Соня го гледаше с изплашени очи.

— Случило ли се е нещо?

— Да, случи се — проговори тя: — Гуля отиде!

— Отиде! — И Льова изведнъж скочи на крака. — Къде?

— В гората. Сама... Ох, аз така се безпокоя!

— Че как можа да я пуснеш?!

— Аз не я пуснах... Просто не можах да я удържа — отговори Соня, едва ли не разплакана.

Льова извади от джоба си електрическо фенерче.

— В каква посока тръгна?

— Нататък! — показа Соня с ръка вдясно.

— Ти остани до огъня. Аз ще отида да я търся — каза Льова.

И скоро той се скри в мрака.

Соня хвърли съчки в огъня. Сега гората ѝ се стори още по-черна.

Тя видя как бавно пълзеше в тъмнината светло петно. Това беше снопчето лъчи от джобното фенерче на Льова. Може би Льова го държеше високо над главата си.

От време на време блуждаещата светлина се скриваше зад дърветата, после пак се появяваше някъде в далечината, тършуваше насам-натам и плуваше нататък.

Скоро около ярко пламналия огън се събраха деца. Някое от тях, като се бе събудило, бе научило за изчезването на Гуля. По някакъв начин за това научи и целият отряд.

— Деца, така не може — каза Соня. — Хайде да направим така: малките отиват да спят, а големите остават.

— Ние всички сме големи! — с недоволни гласове завикаха малките.

Всъщност те не бяха много по-малки от големите, но все пак големите ги смятаха за малчугани.

— Е, добре — каза Соня. — Хайде тогава да донесем тук одеяла и винत्याги, защото инак ще простинете.

Никога в Артек огънят не бе горял така жарко, както през тази нощ на върха на Аю-даг.

— Пък дълга нощ бе! — казваха децата, греейки ръцете си на огъня.

Малките бързо заспаха, свити на клъбца под одеялата, а големите все още се взираха в гората и не даваха на уморените си клепачи да се затварят. Страшно беше да се помисли, че там някъде, в тъмнината, сам-самичка се лута в гората, трепереца от студ и страх, Гуля Корольова, същото това момиче, което бе играло заедно с всички волейбол, тенис, яздило бе на кон с Хамгоков и така хубаво гребеше, когато децата излизаха с лодки в морето.

И изведнъж Барасби запляска с ръце и закрещя:

— Фенерчето! Фенерчето! Насам иде! Навярно са те!

— Къде? Къде? — трепнаха децата.

— Ето там!

В тъмнината плуваше, приближавайки се, блуждаещата светлинка...

— Соничка, прости ми! — завика Гуля, като се хвърли към пионерската ръководителка.

— Внимавай, че ще се изгориш! — сърдито извика Соня, отстранявайки Гуля по-далече от огъня.

— Аз зная, че съм страшно виновна! — каза Гуля, като падна пред Соня на колене. — Но все пак съм радостна, че не се уплаших. Всъщност отначало се уплаших, но после от самия страх се окуражих. Знаете ли — изгледа тя децата, които с любопитство я гледаха от всички страни — как воювах с една драка?

— Е, добре, добре — спря я Льова. — Това и така се вижда. А сега, деца, да спим! И ти, Соня, лягай!

Соня и децата станаха и тръгнаха към белеещите се в далечината палатки.

— Сърдиш ли ми се? — запита Гуля. — А, Соничка?

— Сърдя ти се! — каза строго Соня. — Много! Но все пак ти си смела... аз не съм такава. Мене даже и до огъня самичка ме беше страх...

Гуля се събуди от звуците на тръбата. Като изскочи от палатката, тя видя: на самия хоризонт, иззад морето, се показваше пурпурночервеният диск на слънцето. А над него и около него по цялото небе бяха пръснати лъчи. Такъв простор, толкова ослепително море, толкова тържествено, победоносно сияние Гуля не бе виждала нито веднъж в живота си. Тя даже замижа за секунда и с цели гърди вдъхна струя чист въздух, напоен с мирис на гора и море. И на нея ѝ стана пак така хубаво, че тя съвсем забрави колко тревоги и огорчения бяха преживели заради нея пионерската ръководителка и децата.

КИНО В АРТЕК

Отрядът се върна в лагера привечер. А на утринния сбор старши ръководителят сурово смъмри Гуля пред целия лагер. Тя трябваше да изслуша немалко горчиви думи. Нейната постъпка, каза Льова, трябва да се смята като особено сериозна, затова защото тя наруши дисциплината във време на поход. Тя накара всички ни да се тревожим. Заради нея децата не спяха почти цялата нощ... Не за първи път тя нарушава законите и обичаите на Артек.

И докато старши ръководителят говореше всичко това, Гуля мръщеше вежди и хапеше устни, с тъга мислеше за това, че пак е кривнала от пътя, пак е изгубила пътечката, както през нощта в гората.

В столовата почти не се докосна до закуската си и цял ден ходи мълчалива и навъсена. Тя не се сърдеше на ръководителите. Сърдеше се на себе си.

„Калпаво момиче! — повтаряше тя, едва не плачейки. — Не може да живее спокойно като другите деца. Преди бягаше от тихия час, а сега взе, че избяга нощем в гората!“

Ръцете и краката ѝ бяха издраскани до кръв. И поглеждайки своите синини и драскотини, Гуля със злост и досада мислеше: „Така ми се пада! Браво на драката. Види се, тя затова и расте, за да хваща такива като мене!“.

Тя даже се отказа от езда, когато Барасби ѝ предложи да се разходят след вечерния чай. Той я погледна изкриво, не разбирайки какво мисли тя, седейки на скамейката, здраво обхванала с две ръце коленете си.

А ето за какво мислеше Гуля: „Е, как да живея нататък? Искам да се науча да бъда смела като моята Василинка във филма. А все другояче излиза! И ето, сега пионерските ръководители мислят, че в Артек няма по-лоша от мене...“.

Но ръководителите не мислеха така. Те разбираха, че това, което се случи, за Гуля даром няма да мине.

На другия ден в Артек докараха нов филм — „Дъщерята на партизанина“. Това много затрудни ръководителите. Та нали главната роля в този филм изпълняваше Гуля! Какво да правят? Тя така се провини, а сега да я показват на екрана? Ще се възгордее още и от нищо вече няма да взима. Та сега пък да се откажат ли заради това от филма, който специално са докарали в Артек? Защо да лишат от това удоволствие целия лагер?

Като научиха, че след вечеря ще има кино и че във филма участва пионерката от Артек Гуля Корольова, децата се развълнуваха:

— Коя Корольова? — попита едно.

— Оная, дете нощем самичка отиде в гората — отговори друго.

— Оная, дете язди кон не по-лошо от Барасби. И плува здравата — каза трето.

Вечерта децата започнаха да следят Гуля по петите.

— Разкажи ни, Корольова, как си се снимала във филм — молеха се те.

— Добре, добре, ще ви разкажа — обещаваха Гуля. — След прожекцията. Инак няма да ви бъде интересно да гледате.

И макар да я уверяваха децата, че все пак ще им бъде много интересно, Гуля успя да ги склони да потърпят.

Преди прожекцията тя дълго мисли да иде ли на кино или да не иде. Няма какво да се каже, хубава дъщеря на партизанин, която получава наказание на лагерен сбор! Как ще гледа децата в очите!

И все пак Гуля реши, независимо от всичко, да отиде. Та нали и тук също е нужна смелост! Съпроводена от цяла тълпа деца, тя тръгна по алеята на парка към отворената врата на клуба.

— Не Корольова, а королева — каза след нея, усмихвайки се, едно от по-големите момичета.

Гуля се обърна към нея и без да се смущава, отговори:

— Мене и в училище понякога така ме наричат. На шега.

Тази вечер киносалонът не можа да събере всички зрители. Бяха се събрали не само децата и пионерските ръководители, но и лекарите, готвачите, гледачките. Трябваше да мъкнат от столовата и кухнята столове, скамейки, табуретки и да ги нареждат покрай стените.

Около Гуля веднага започна препирня — всички от нейния отряд, особено момичетата, искаха да седнат по-близо до нея.

Пионерските ръководители тръгнаха между редиците, мъчейки се да възстановят реда и тишината.

Най-после светлината в салона угасна и вълнението престана. Всичко притихна. На екрана се появи надпис:

ДЪЩЕРЯТА НА ПАРТИЗАНИНА

Производство на Одеската кинематография

Мярнаха се имената на режисьора, актьорите, възрастни и деца (сред децата на първо място — името на Гуля Корольова), и на екрана се появи мъничко пълничко момиченце. То стоеше на пухкавите си крачета и гледаше как майка му сади дръвче.

— Гуля, това ти ли си? Ти? — зашепнаха наоколо децата. — Тебе са те снимали още когато си била малка?

— Тихо! — спря ги Гуля. — Това още не съм аз. Всъщност аз съм, но друго момиче. Та можех ли да порасна през време на снимането?

— Че кога ще бъдеш истинската ти?

— Скоро. Ще видите.

И наистина, мъничкото дръвче тутакси пред очите на зрителите се превърна в младичка нежна брезичка, а мъничкото момиченце също порасна и сега всички познаха в него Гуля.

— Гуля! Гуля Корольова! — забръмча залата.

Да, това беше същата тази Гуля, която седеше в залата, само че по-малка — босонога, палава, с къса поличка. Сега нея я наричаха Василинка. Тя се носеше из селото, тичаше в надпревара с колхозните деца, яхнала бял кон, препускаше на нощна паша.

Но ето че се случи беда: един начумерен брадат човек тайно откара колхозния кон Сивчо в едно блато и му спъна краката. Василинка видя това и се спусна да помогне на коня. Затъвайки в блатото, задъхвайки се, тя му отвързва краката и го измъква от блатото. А после малката героиня Василинка познава и безстрашно избличава врага, който се опитва да се укрие...

Като примижаваше от ярко блесналата светлина, Гуля стана и заедно с множеството деца се отпрати към изхода.

Беше се вече съвсем стъмнило. В тъмнината се чуваше как тежко се надига, сякаш се обръщаше от една страна на друга в леглото си, морето.

— Хайде разказвай! — замолиха се на Гуля от всички страни, когато шествието се проточи по алеята.

— Какво да разкажа? — попита Гуля, вдишвайки дълбоко свежия възсоленичък въздух.

— Е, какво е станало по-нататък с Василица?

— Това аз не зная...

— Е, разказвай тогава каквото искаш! Ти така хубаво игра!

— Не, съвсем не е толкова хубаво — сериозно каза Гуля. — Ето например в другия филм „Аз обичам“, според мене, играх много по-хубаво. Там играх Варка. Внучката на рудничаря.

И Гуля разказа, че за да научи по-добре как работят рудничарите, тя заедно с режисьора се е спускала в самия рудник и даже в самата галерия.

— Когато излязохме от рудника — продължи Гуля, бавно крачейки с децата по алеята, — казаха ни, че този рудник по-рано е бил най-опасният в целия район. Тук режисьорът попита един стар работник, който спускаше и вдигаше товари на шахтата: „Вие често ли сте били дванадесет пъти камбаната?“. (А дванадесет пъти биели камбаната, когато возели осакатен миньор.) А работникът отговаря: „Случвало се е и всяка смяна да бием. И сега се случва, само че рядко“.

— Колко е страшно! — тихичко каза някое от децата. — А ти не се ли боеше?

— Не, не много — отговори Гуля. — Та нали знаех, че в този рудник сега вече не е така опасно. Обхвана ме страх само когато изведнъж там, долу, изгасна светлината. Представете си само: тъмна тъмница, а пък аз самичка. Режисьорът бе отишъл някъде — да поговори с рудничарите. Стоя и не знам какво да правя. Е — мисля си, — свърши се с мене! Наоколо тихо, тихо. Чува се само някъде да шурти вода. Изведнъж гледам — блесна светлинка. Приближи се към мене светлинката и аз видях, че иде рудничар с миньорската си лампа, а с него и режисьорът. Тогава нас двамата ни издигнаха нагоре с една

клетка, нещо като открита площадка, и толкова ми се стори светло горе, на земята, че даже очите ме заболяха.

— И в шахтата ли те снимаха за филма? — запита в тъмнината нечий момчешки глас.

— Не, в шахтата не се снимахме.

— А как изобщо снимат? — запита, като изскочи напред, някакво малко момиченце. — Така всичко поред — целия филм ли изведнъж?

— Не, разбира се, не изведнъж — каза Гуля. — Много трудно е снимането. И да те снимат също е трудно. Знаете ли ние с режисьора каква мъка видяхме, докато заснемем един само епизод с коня? Преди този кадър аз никога не бях яздила кон. И тогава се наложи да се науча. Отначало със седло, а после и без седло. Та нали Василинка без всякакво седло е яздила — тя си е селско момиче, а не ездачка. А трябваше да се науча още и всякак да яздя — ходом, в тръс, в галоп, а отгоре на това и да преодолявам препятствия. Когато за пръв път преодолях препятствието, толкова много се изплаших, че едва не се преметнах от коня. А когато измъквах Сивчо от блатото, по краката ми се впиха пиявици. Тях после, след снимките, едва ги отлепиха.

Децата слушаха със затаен дъх. И изведнъж най-малкият пионер запита:

— А кой игра коня?

Гуля се обърна.

— Как така — кой? — попита тя учудена. — Конят.

— Така хубаво игра! — каза момчето с възторг.

— Е, с този актьор — отговори Гуля — също трябваше да се поработи както трябва. Той дълго не искаше да ме слуша.

И като помисли, тя добави:

— Но понякога на режисьорите не им беше леко. Нали с нас не бива да се репетира много пъти поред.

— Защо? Защо не бива? — обади се няколко гласа изведнъж.

— Ами защото ако зарепетираме, с други думи, ако започнем да повтаряме едно и също нещо много пъти, вече нищо хубаво от нас няма да излезе — обясни Гуля сериозно. — Ето защо режисьорите гледат децата да направят всичко изведнъж, както в игра. Е, понякога нищо не излиза. Понякога децата не слушат или започват да капризничат. Ще ги понавикат тогава и те ще престанат. Добрият режисьор знае как да се отнася с такива като нас.

— А как се отнася той с такива като вас? — сериозно попита пак същото това мъничко момче, на което бе харесала играта на коня.

Всички наоколо се разсмяха. А после пак се раздадоха нетърпеливи гласове.

— Разказвай по-нататък! Пък ти, Игорка, не прекъсвай! Разказвай, Гуля!

— Е, и ето... — започна пак Гуля. — Но докъде бях спряла?

— Дето добрият режисьор знае как да се отнася с децата.

— Да, да! — каза Гуля. — Добрият режисьор е като добрия учител. През време на снимките е строг, а след снимките е добър. Ако разбереш какво той иска, после вече не е трудно да направиш всичко както трябва. Но най-главното в работата с нас, това е търпението. Ако режисьорът няма търпение, нищо няма да излезе. Най-важното е да разбереш какво се иска от тебе. Ето, когато режисьорът ти разкаже целия епизод, заинтересува те, тогава всичко тръгва като по масло.

Гуля помълча.

— Най-главното е подходът.

Като слушаха Гуля, децата се проникваха с все по-голямо и по-голямо уважение към нея: как всичко разбира тя! Просто като възрастна. И какви думи приказва: „епизод“, „подход“, „кадър“... Такива думи знае, във филм се е снимала, никак не се е възгордяла! И все за трудностите разправя, а за това, че така хубаво играе — нито дума...

И още дълго би разказвала Гуля за своята работа в киното, ако не бе станало време за лягане.

Всички се пръснаха по палатките си. Стана съвсем тихо.

Гуля си легна в леглото до прозореца и дълго-дълго прехвърля в ума си всички събития от тази вечер: и филма, който толкова много неща ѝ припомни, и тия славни деца, които така жадно слушаха всичко, което тя им разказваше. И сърцето ѝ пак се препълни с безкрайна, спираща дъха ѝ радост. Колко хубаво е все пак, колко интересно е да живееш на света!

Стръмният гръб на Аю-даг, Мечка-планина, минаваше под самите звезди. От време на време от черното небе се откъсваше звезда и политаше надолу, зад гърба на старата мечка.

И чуваше се как съвсем наблизко долу морето се удря, гърми и бърхти — мъкне след себе си камъни...

В МОСКВА, В МОСКВА!

Весело и незабелязано изтече цял месец. Наоколо имаше толкова нови неща, че Гуля не знаеше кое по-рано да гледа, с кое по-рано да се заеме.

Наближаваше времето за отпътуване.

Денят не ѝ стигаше, преди заминаването си тя искаше да довърши хиляди работи — да събере колекция от камъни от Артек за краевия музей, да научи от Барасби още няколко особено трудни начини на яздене и да покрие нормата за значката БГТО^[1].

Почти всичко бе минало — и плуване, и гребане, оставаше сега най-трудното за Гуля — стрелба и хвърляне на бомби.

А стрелките на нейното часовниче, без да държат сметка за нищо, бягаха сега някак си особено бързо.

Мъчно ѝ беше да се раздели с Артек, с новите приятели.

А отгоре на това у Гуля се бе появил и един четириног питомец, когото тя много обичаше — лисиченце. Бяха го нарекли „Рижик“.

Това беше хубавичко малко хищниче. Червеникавата му козинка беше толкова гъста и мека, че ти се искаше безкрай да я гладиш. Крайчецът на дългата и пухкава опашка на Рижик беше съвсем бял. Бели бяха и гърдите на лисичето, сякаш имаше бял нагръдник. И краят на опашката също беше изящно бял. А очите на лисичето — тесни, блестящи — гледаха така лукаво, също като че бе замислило някаква хитрост — за която никой, никой не биваше да знае — ненапразно то така хитро се усмихваше.

Когато Гуля му донесе за пръв път кокоши кокалчета за обяд, Рижик заскимтя, залая, заджавка от нетърпение. И още не успяла Гуля да ги изсипе пред Рижик, той с настървение се нахвърли на храната и се залови бързо-бързо да заравя костите в земята.

— Мислиш, че ще ти ги взема? — попита Гуля и се засмя. — Виж ти какъв лакомник! Почакай, ще те отуча аз от тази лакомия.

Тя започна да тича всеки ден при Рижик, да го храни, като не му позволяваше да заравя храната в земята. Рижик скимтеше, джавкаше,

мяташе се из клетката, но малко по малко започна да слуша. Скоро той дори така се привърза към своята възпитателка, че жално скимтеше и ръмжеше, когато тя си отиваше. Гуля милваше Рижик по гърба, по бялото нагръднице и му приказваше:

— Не плачи, Рижик, аз си отивам за малко, но скоро ще трябва да се разделим завинаги — аз ще замина далече, при мама, у дома!

И ето, когато артековци почнаха да се готвят за прощалния лагерен огън и за заминаване по домовете, в лагера изведнъж се разнесе необикновена вест: целият Долен лагер — всичките двеста пионери заедно със своите ръководители, е поканен в Москва, в Кремъл.

Това щастие се падна на всички московци, а също така и на ония деца, които трябваше да минат през Москва. Но на Гуля предстоеше да се върне в Одеса.

Като научи за телеграмата от Москва, тя цяла нощ не спа. Тъй много ѝ се искаше да отиде в Кремъл! При това тя дълго време не си беше ходила в Москва и тъй много се беше затъжила за родния град и за баща си! Но как да замине! Трябва да поиска разрешение от родителите си. Ами ако те закъснеят с отговора си и децата заминат без нея? Вече е шести септември, а на петнадесети всички заминават. Какво да прави? Да изпрати телеграма? Но не всичко можеш да разкажеш в телеграма, не можеш обясни подробно за какво искаш да отидеш, колко е нужно и важно това. Ще трябва да се изпратят писма: до татко — в Москва и до мама — в Одеса.

„Ще ги изпратя без марки — реши Гуля. — С доплащане, може би по-скоро ще стигнат.“

Тя скочи още в тъмни зори и сама отнесе на пощата двете писма, пълни с молби.

След това се занизаха дни на големи тревоги. Ами ако татко се съгласи, а мама не позволи? Или обратното? Или пък те решат по-напред да се споразумеят с писма помежду си? И докато писмата им пътуват насам и нататък, децата ще заминат за Москва!

Гуля се спускаше да посреща всеки раздавач, тичаше по десет пъти на ден в канцеларията на лагера да преглежда дебелите връзки с писма. И когато вече ѝ се струваше, че отговор няма да има и не може да има, пристигнаха две телеграми: едната от Москва, а другата от Одеса.

„Чакам целувам те“ — пишеше баща ѝ.

„Замини не се бави в Москва целувам те“, — пишеше майка ѝ.

Като размахваше двете телеграми, Гуля изтича в парка, за да разкаже на всички за своето щастие.

А вечерта на площадката пламна прощален огън.

Малкият хармонист, пионер от Кострома, едва удържайки с ръце тежката хармоника, сериозно и деловито вземаше акорди с тънките си пръсти. И изведнъж той засвири нещо хороводно, игриво.

Самички заиграха детските крака, закършиха се раменете.

И тутакси две от най-смелите момчета скочиха от местата си и се впуснаха да играят с приклякване.

Гуля стоеше в първата редица и лекичко потропваше с крак. На нея много ѝ се искаше да играе, но нито едно от момичетата още не се решаваше да излезе от редиците, а да започне първа беше някак си неудобно.

Но изведнъж съвсем неочаквано някой я бутна, тя не можа да се удържи и изхвъркна чак в средата на кръга.

Ех, мечка страх, мен не страх!

Тя размахна кърпа и се понесе по площадката, обръщайки се ту към единия, ту към другия играч, промъквайки се между тях, като ту настъпваше, ту отстъпваше. Струваше ѝ се, че всичко наоколо играе заедно с нея — и небесносините кипариси, и Аю-даг, и дори самото небе...

Децата танцуваха, пяха песни, едно след друго декламираха стихотворения... А когато съвсем се стъмни, в тъмносиньото вечерно небе една след друга захвърчаха ракети, като се пръскаха в разноцветни светлини. Цялото небе сякаш оживя. При всяко пламване във висините се виждаха очертанията на облаците, а долу отново изникваха почналите да потъват в мрака дървета и храсти.

Гуля гледаше това великолепно сияние на светлини и мислеше: „Защо ни е дадено толкоз щастие? С какво сме го заслужили. Такъв месец в Артек, а сега и пътуване до Москва, в Кремъл. Ах, мил ти наш Артек, мила ти наша родна страна! Всичко ще направя за тебе, за тебе нищо няма да пожая!“.

А след един ден бързият влак Севастопол — Москва вече летеше по степите и полята на Украйна. Зад прозореца на купето бягаха назад тополите, от които вече се сипеха сухи, жълти листа.

„По-бързо, по-бързо!“ — викаше Гуля на влака и ѝ се искаше белите украински къщурки, крилете на вятърните мелници — всичко, което тя така много обичаше, този път по-бързо да отстъпи място на гредоредните къщи и милите червеностволи борове.

Отвън на стената на един от вагоните се аленееше платно с надпис:

Благодарим на партията и правителството за
слънчевия Артек.

В пионерските вагони песните не преставаха. Отнякъде се чуваха звуци на хармоника. Свиреше нещо малкият пионер от Кострома.

Когато влакът, забавяйки ход, приближаваше никоя голяма гара, на един от вагоните отвън се появяваше пионерски вестник. Най-горе с пъстри букви бе написано името му:

Артек — Москва

Край вестника бързо се събираше тълпа. Хората преглеждаха веселите стихове и бележки и узнаваха, че двестата пионери от Долния лагер са наддали цял тон и са пораснали с цели четири метра. А когато влакът отново тръгваше на път, от тълпата се чуваха възгласи: „Сбогом, артековци!“, „На добър път!“, „Поздравете Москва!“ — а децата, загорели, весели, показвайки се от прозорците на вагоните, махаха на изпращачите с кърпички, със своите бели моряшки шапки без козирки, със златни букви „Артек“, дотогава, докато гарата останеше далече назад...

Настъпи последната нощ. Зад прозореца се издигна луната и беше чудно, че тя не остава назад от влака, макар да стои на едно място.

„Още девет часа път — и Москва“ — мисли Гуля, легнала до прозореца. А от горното легло я дърпа за рамото твърдата ръка на Барасби:

— Гуля, спиш ли? Скоро е Москва.

През тази нощ на никое от децата не се спеше. В полудрямка всички слушат как тракат колелата. Ту един, ту друг ще отдръпне перденцето и ще погледне през прозореца. Там, в тъмнината, святкат червени искри, а по земята летят светлите квадрати на прозорците.

И ето най-после Москва. Дъските на перона затракаха под краката на пътниците. Тълпата на перона се отдръпна.

— Сторете път на пионерите!

В новички сини автобуси Артек тръгна из Москва.

Гуля добре познаваше всички тия улици и забелязваше всяка нова къща, израснала през нейното отсъствие.

Автобусите спряха пред един хотел.

Весела тълпа от деца изпълни целия вестибюл.

Хотел! Колко интересно е да живееш в хотел, където живеят толкова много възрастни, пристигнали в командировка!

От прозореца на своята стая Гуля пак видя Кремъл. Златните стрелки върху черните циферблати на часовниците на кулата приближаваха към цифрата „10“.

Колко много още трябва да се чака до утре!

Гуля позвъни по телефона на баща си в театъра, където той работеше:

— Татенце, ела по-скоро. Иначе и до вдругиден няма да се видим. Днес отиваме в Двореца на пионерите. А утре сме в Кремъл.

После се обади на Ерик:

— Ерастик! Наистина, нали е много хубаво, че пристигнах! Вдругиден ще дойда у вас. Утре сме в Кремъл. Разбираш ли, а? Днес отиваме в Двореца на пионерите. Ах, Ерик, как ме е страх! Натовариха ме да кажа приветствие в Кремъл!

... Златните стрелки на Спаската кула показват девет часа вечерта. Гуля току-що се е върнала от Двореца на пионерите. Тя гледа през прозореца заляната в светлина широка улица.

Ех, да може по-скоро да мине тази нощ!

Като ярки рубини светят в тъмното есенно небе кремълските звезди. А ето го и онова червено знаме, което тя наричаше „огънче“, когато беше съвсем мъничка.

И ето че най-после настъпи утрото. Новичките автобуси, претъпкани с момчета и момичета в парадни моряшки дрехи, влязоха

през кремълските врати и тръгнаха по алея, засадена от двете страни с елхички.

---

[1] БГТО — бъди готов за труд и отбрана. — Б.пр. ↑

НЕОБИКНОВЕНИЯТ ПОДАРЪК

Разхождайки се по алеята на Александровската градина, Владимир Данилович Корольов чакаше Гуля. Той се бе уговорил с дъщеря си да се срещнат до Боровицката врата на Кремъл.

Залязващото слънце трепкаше, проблясваше в прозорчетата на древните кули, по зъбците на кремълските стени, които се възправяха над низината на градината. Неведнъж бе прозвънил часовникът на Спаската кула, но Гуля все не се задаваше.

Баща ѝ започна да се безпокои. Може би е закъснял и пионерите са успели да минат преди неговото идване? Но нали Гуля трябваше да го чака в градината, както бе уговорено. А може би на обратния път пионерите са били пуснати от друга врата? През Спаската или Троицката? Възможно е също от Кремъл Гуля да е отишла заедно с всички деца направо в хотела.

Какво да прави? Да чака ли, или да отиде там? Или може би по-добре е да се обади по телефона?

И изведнъж бащата чу звънлив глас:

— Татенце, аз съм тук!

Той се обърна и видя Гуля. Тя тичаше по алеята, щастлива, поруменяла, размахала бялата си матроска шапка.

— Е, какво, Гулка? — запита Владимир Данилович, когато тя дотича при него и си поотдъхна. — Държа ли в Кремъл реч?

Гуля кимна с глава.

— Държах, само че съвсем не излезе така, както смятах. Сто пъти по-лошо. Виж, ако пак ме извикат в Кремъл!...

— Е, какво да се прави, както си могла, така си говорила. Не скърби!

— Не скърбя, но съжалявам. А знаеш ли, татко, какво ни подариха? Суук-су!

— Как така — Суук-су?

— Така, цял-целеничък. И бялата вила с куличките, и парка с всичките дървета, и лодките! Затова ни извикали в Кремъл.

— Ех, че подарък! — каза бащата. — Че как стана това?

— Ей сегичка всичко ще ти разкажа. Хайде да седнем на една скамейчица. Така ми се иска по-скоро да ти разкажа всичко! Просто нямам търпение!

И като седнаха на една празна скамейка, Гуля каза:

— Ах, тате, да знаеш само колко хубаво беше в Кремъл. Как ни приеха!

И тя започна да разказва. Говореше развълнувано, объркано, но бащата ясно си представяше какво се бе случило днес в залата на Големия дворец.

По масите са наредени фруктиери с круши и грозде, шоколади. Притихнали, децата смутено поглеждат към високата, тежка, бяла врата с позлата.

И ето, в залата влизат ръководителите на партията и правителството...

Гуля разказваше, а бащата слушаше и си мислеше за друго. Отдавна ли беше, когато водеха мъничката Гуля за ръчичка в детската градина? И ето я вече на прием в Кремълския дворец. И как хубаво, как тържествено разказва за това: „В залата влизат ръководителите на партията и правителството...“.

— Татко, но ти не слушаш! — прекъсна Гуля мислите на баща си.

— Не, слушам, слушам, продължавай!

И Гуля продължи:

— „Привет, артековци!“ — чуваме. Тогава ние поднесохме цветя на всички. А после ни помолиха да разкажем нещо. Децата шепнат, намигат ми: „Гуля, излез!“ И нашите ръководители, Льова и Соня, ми кимат с глава. Е, излязох аз отпред и поднесох приветствие. Само че не знам защо не със своя, а с някакъв чужд глас. Говоря и сама себе си не мога да позная.

— Това е от вълнение — каза бащата. — Че какво, и възрастните се вълнуват, когато излизат да говорят. А после, после какво стана?

— Поискаха да им разкажа как сме прекарвали в Артек, как сме почивали. „Кой от вас е най-храбрият?“ — питат. Децата отначало мълчат, стесняват се. А после казват: „Барасби е най-храбрият, а от момичетата — Гуля Корольова. Тя и на кон яздеше, и в гората ходеше самичка. Разкажи, Гуля!“ Аз шепна на децата: „Че нали току-що

говорих“. Но тук за мое щастие Барасби вече се бе съгласил да разказва. Пристъпи той от единия крак на другия и казва: „В Артек ние много добре почивахме. Много весело почивахме в Артек“. Аз веднага разбрах: той не знае за какво да говори. И така си е, трудно е да измислиш изведнъж с какво да започнеш. Особено в дворец. Нали, татко?

— Разбира се. Е, и какво още каза Барасби?

— Каза още нещо за училището... Е, това, дето винаги се говори в такива случаи: „Сега ние с нови сили ще се заловим с учението“. И изведнъж пак замълча. Не знае какво да каже. Съвсем се смути. А питат го: „Все пак, какво правихте в Артек? В морето къпахте ли се?“. — „Къпахме се.“ — „На Аю-даг ходихте ли?“ — „Ходихме.“ — „На лодки и на яхти возихте ли се?“ — „Возихме се.“ — „А кога почивахте?“ — „Че нали туй е почивката?“ — каза Барасби и се засмя. Всички се засмяха. „А, виж ти какво било — значи това е почивката!“ А после поискаха да им изпеем нещо. Ние им изпяхме нашата артековска песен, тая, дето често си я пеехме в Артек. Знаеш ли я? „Мы на солнце загорели и, как негры, почернели...“ Изпяхме първия куплет с припева, разбира се: „Наш Артек, наш Артек, не забудем тебя век“, а те казват: „Вие, струва ни се, не я изпяхте до края. Имаше там нещо за Суук-су“. Е, ние се окуражихме и с все сила запяхме: „У Артека на носу приютился Суук-су“. Само това изпяхме и те ни казват: „Е, ясно, ще трябва да се подари Суук-су на Артек, за да не му стърчи на носа“. — „Благодарим!“ — закрепяхме всички. И тук някой от нашите каза: „У Артека на носу больше нету Суук-су!“ — И всички пак се засмяха.

Гуля замълча. Тя си представи бялата вила, скрита в гъстата зеленина на парка. Тъй неотдавна пионерите поглеждаха към тази тясна, дълга, дълбоко врязана в морето ивица земя само отдалеко, от артековския бряг или от морето, возейки се на платноходните яхти. Ето, сега този привлекателен нос, този сенчест парк, тази бяла вила — всичко е дадено на тях, на артековци! Завинаги!

— И с това ли свърши приемът? — прекъсна Гулините мисли баща ѝ.

— Не, не! — сепна се Гуля. — След това именно започна веселбата. Знаеш ли, татко, как хубаво играе лезгинка Барасби? Барасби Хамгоков. Разпери ръце и така стремително се понесе по

залата, просто чудо! Извика „Аса!“ — и полети. А краката му, леки, ловки, сякаш самички се плъзгаха по паркета.

Гуля пак се замисли за минутка.

— Ех, татко, толкова хубаво беше в Кремъл. Просто невъзможно е да се разкаже.

ОТРЯДНА РЪКОВОДИТЕЛКА НА ОКТОМВРИЙЧЕТА

Гуля се върна в къщи, в Одеса.

— Колко много се е изменило всичко у нас! — каза тя на майка си, като оглеждаше на всички страни. — Таваните ли са станали пониски, какво ли?

— А може би ти си станала по-висока? — отговори майка ѝ, като се смееше.

Вече бе настъпила есен, но на Гуля ѝ се струваше, че това чудно празнично лято, с пътуването до Артек и Москва, все още не се е свършило.

Още първия ден на Гулиното пристигане при нея дотичаха Льоля и Лина и трите момичета отидоха на кинофестивала.

Кинофестивалът продължаваше десет дни. За децата прожектираха по два филма на ден и Гуля се връщаше в къщи с подпухнали очи.

— Слушай, Гуля — каза най-после майка ѝ. — Кога ще се свършат тия безкрайни развлечения? Кога ще се заловиш за работа? Ти какво си мислиш — цяла година да безделничиш и да се заловиш за книгите едва пред изпитите ли?

— Не, мамо — сериозно отговори Гуля. — Ти разбираш, аз и без това съм уморена от удоволствия и искам да се занимавам. Но децата не могат да ходят без мене на кино. Аз им обяснявам тайните на снимането.

— Ще минат някак си и без твоите обяснения — каза майка ѝ. — Но ако ти още днес не се заловиш за уроците, пак ще имаш големи неприятности в училището. Още по-сериозни от твоята „история с географията“. Тъй да знаеш.

Гуля не почна да спори. Тя вече сама съзнаваше, че отдавна е време да започне усърдно да се занимава. И даже с удоволствие мислеше, че след дългата върволица от ярки празнични дни ще дойдат най-сетне спокойните трудови, ритмични делнични дни.

Гуля се залови за работа. На нейната маса отново израсна грамада от учебници. На стената до масата се появи програма за занятията, прилична на разписание на влаковете. Тука бяха точно посочени часовете на „пристигане“ и „заминаване“ — часът за заминаване от станция „Легло“, пристигане на станция „Писалищна маса“. Бяха точно изброени имената на учебните предмети и отделите, които трябваше да се минат, или както казваше тя, „да се пропътуват“.

Гуля сега вече сама отказваше, когато я канеха на кино или театър.

— Аз трябва да летя с пълна пара — казваше тя, — за да заслужи пътуването си до Москва. Струва ми се понякога, че съм се превърнала в бърз влак: вечно хвърча нанякъде.

Тя цяла бе погълната от училищните занятия и пионерска работа, отказваше се от всички странични работи. Сега тя бе ръководителка на октомврийчета. Не на шега я бе заинтересувала трудната задача — да възпитава малките дечица, да развива в тях характер, сила на волята и смелост.

Особено много мислеше Гуля как да проведе първия сбор, че да бъде интересно за децата. И тя реши да измисли някоя страшна приказка.

„Малките деца обичат страшните приказки. Пък и това ще бъде първото изпитание на тяхната смелост. Ще трябва само приказката да има хубав край.“

На път за училище Гуля съчиняваше тази приказка с хубав край.

Вечерта в пионерската стая се събраха около двадесет деца: първи „б“ клас. Те вече бяха истински ученици и дойдоха на своя пръв октомврийски сбор сами, без ръководител.

Влизайки в коридора, Гуля чу развълнувани гласове.

— Ами ако тя не дойде? — каза едно момиченце с плитчици, което се казваше Лика.

Момчетата надзърнаха в коридора.

— Иде! — извика братчето на Лика, Мико. — Тпу, за мене! Аз ще седна до нея!

— Тпу, за мене, аз пък — от другата страна! — извика Лика.

— По-тихо, деца — каза Гуля, като затваряше след себе си вратата. — Скоро вече ще бъдете пионери, а шумите като мънички.

Децата изведнъж утигнаха.

— Е, какво да ви разкажа? — запита Гуля, когато всички насядаха около нея. — Искате ли страшна приказка?

— Искаме! — завикаха октомврийчетата.

— А няма ли да ви е страх?

— Няма!

— Ами ако загася светлината и започна да разказвам в тъмното?

— Все едно, няма!

— Добре, ще видим дали сте смели деца.

Гуля стана и завъртя ключа на стената. Стана така тъмно, че тя трябваше пипнешком да намери стола си.

— Сега слушайте!...

Имало едно време братче и сестриче. Братчето се казвало Иванушка, а сестричето Альонушка. Веднъж Иванушка казал: „Чувал съм, че има на света някакво си зло, а пък аз никакво зло не съм виждал. Да тръгнем, Альонушка, да потърсим злото“.

Решили и тръгнали. Вървели, вървели и отишли в една гора. Гъста гора, тъмна и претъмна... Нищо не се виждало наоколо...

— Също като тука сега — каза някой от октомврийчетата.

— Тихо!

Децата притаиха дъх.

В стаята стана толкова тихо, че пионерската ръководителка Люба, която в този момент минаваше по коридора, се учуди.

„Що за странен сбор?“ — помисли тя и тихичко откряна вратата.

През тясната пролука до нея долиташе невисок, но ясен глас:

... Вървели Альонушка и Иванушка и видели в гората една къщичка. Влезли, но вътре никого нямало. Празно, тъмно. Вятър вие в комина: у-у-у... И изведнъж чуват: троп, троп. Някой върви в коридорчето и с железен бастун тропа по пода. Влязла в къщичката една баба —

мършава, гърбава, едноока, фустата ѝ черна, блузата черна, забрадката черна.

Погледнала бабата децата с единственото си око и казва: „А-а, гости ми дошли? Ех, че хубаво? Тъкмо нямам нищо за вечеря“.

„Но ние не сме гладни“ — казват Иванушка и Альонушка.

„Затова пък аз съм гладна. Ей сега ще ви опека и ще ви изям...“

Близо до Гуля някой тихичко въздъхна.

— Какво, страшно ли е? — запита Гуля.

— Нищо, разказвай — каза Мико.

И Гуля продължи да разказва своята страшна приказка:

Взела бабата една лопата и казва на Иванушка: „Сядай да те метна в пещта“.

Альонушка заплакала: „Олеле, горко ми!“.

А Иванушка наметнал на Альонушка един кожух с козината навънка и ѝ казва тихичко: „Преструвай се, Альонушке, на овчица, накриви глава и викай: Ме-е-е!“

Альонушка така и направила. Тича насам-нататък и вика: „Ме-е-е! Ме-е!“.

„Ама че глупава овца!“ — казва бабата.

Грабнала Альонушка и я изхвърлила през вратата. Стои Альонушка самичка до затворената врата в тъмната гора и плаче: „Иванушка, братче мое! Иванушка!...“.

Някое от децата силно изхълца.

— Да запалим ли лампата? — запита Гуля.

— Няма нужда — чуха се в тъмнината гласове.

И Гуля продължи:

Плаче Альонушка, а Иванушка казва на бабата: „Научи ме как да седна на лопатата. Иначе няма да вляза в пещта“.

„Ще те науча, не е голяма работа — отговаря бабата, — ето, гледай.“

Седнала тя на лопатата, а Иванушка — хоп — пъхнал я в пещта! Бабата не успяла даже и да извика. Иванушка затворил вратата на пещта и беж да го няма от къщата.

А там Альонушка — чака. Хвърлила тя овчия кожух от себе си и казва: „Сбогом, зло! Настрадахме се ние от тебе на зло!“.

И побягнали двете деца към дома си. Върнали се и си заживели още по-добре, отколкото преди...

Приказката свърши.

В стаята беше толкова тихо, сякаш децата бяха заспали. Гуля завъртя електрическия ключ и ярката светлина плисна в очите на всички. Примижавайки, децата вдигнаха глави.

И точно в този момент вратата се отвори. Влезе Люба.

— Какво става тука? — запита тя.

— Слушахме една страшна приказка — отговориха в хор децата. — В тъмното!

— Защо на тъмно? — учуди се Люба. — Струва ми се, днес в училището цял ден имаше електричество.

— Ние нарочно загасихме лампата — каза Гуля.

Люба учудено я изгледа. Гуля се смути.

— Какво, не бива ли?

— Ние с тебе ще си поприказваме специално — каза Люба. — А вие, деца, вървете си в къщи, време е вече.

И когато стаята опустя, Люба помисли малко и каза сериозно:

— Изобщо ти добре разказваш приказки, това трябва да ти се признае. Аз самата се заслушах, като стоях до вратата. Но обясни ми, моля ти се, защо плашиш децата?

— Не ги плаша — отговори Гуля. — Аз възпитавам в тях характер. Искам да ги направя смели и да не се боят от страшните приказки.

— А защо трябваше да гасиш светлината?

— За да стане още по-страшно. Нали през време на представление в театъра е винаги тъмно.

— Смешна си ти, Гуля — усмихна се Люба. — В театъра само в зрителната зала е тъмно, но на сцената е светло.

— Е, ами ако на сцената е нощ?

— Все едно, пак има някакво осветление. Иначе нищо няма да се види.

— Та нали при мене и зрителната зала, и сцената са в една стая — не се успокояваше Гуля.

— Тук изобщо не е театър, а сбор на октомврийчета. Та това са малки дечица! Така ще ги наплашиш, че тази вечер няма да могат да спят... Преди да правиш такива опити, трябва да се посъветваш с някого от по-големите... Възпитанието на характера — това не е проста работа.

Гуля се намръщи обидено и искаше да възрази още нещо, но тук неочаквано си спомни как съвсем неотдавна Килка и Клюква я бяха заключили в клетката с мечетата, за да изпитат храбростта ѝ...

— Добре — каза тя, — ще бъда по-внимателна. Ще се съветвам. Само не ми отнемайте октомврийчетата.

След този разговор Гуля вече не се осмеляваше да прави такива рисковани възпитателни опити.

Преди да намисли каквато и да е нова игра или да избере книжка за октомврийчетата, тя се мъчеше да си спомни какво най-много обичаше тя самата, когато беше такава като тях, какво я плашеше по онова време, кое беше за нея приятно и кое не.

Тя започна истински да се готви за сборовете. Като прелистваше книгата, съобразяваше дали ще трябва да обясни нещо на децата, или да доразкаже.

Гуля обичаше да „доразказва“ и на децата им харесваше, когато тя започваше сама да измисля продължение на разказа или приказката.

Със своите деца тя често отиваше на далечни разходки — с трамвай и пеш — и така създаде истинска спортна команда.

Децата се гордееха със своята ръководителка и с нетърпение очакваха всеки сбор.

Но не за дълго Гуля трябваше да се занимава с малчуганите. Майка ѝ отново бе преместена на работа в Киев и заедно с нея

трябваше да замине и Гуля. На прощаване пред самото отпътуване тя заведе децата на кино.

Там я очакваше една съвсем непредвидена среща. След филма, в края на представлението, представиха последния номер на кинопрегледа.

Пред очите на зрителите изплуваха московски улици, спортно състезание на един от столичните стадиони, каналът Москва — Волга... И изведнъж Гуля видя тъй паметната за нея елипсовидна зала в Кремълския дворец, високите врати с бронзови украшения и тълпата пионери в артековска морска униформа.

Едва се залюляха, и пред очите ѝ се приближиха познати лица: Барасби Хамгоков, Мамлякат...

А ето я и тя самата — Гуля Корольова. Не дъщерята на партизанина, не Василинка, не и Варка, а ученичката, пионерката — почти същата такава, както сега, само че мъничко по-малка на ръст.

— Гуля! Гуля! Това си ти! — закрещяха октомврийчетата.

— По-тихо, какво крещите! — каза Гуля.

Сърцето на Гуля туптеше силно. Беше ѝ радостно и странно да вижда с очите си всичко онова, което тя така грижливо пазеше в паметта си. И ако щете, този път тя видя даже повече: много и разни подробности, които тогава от радост и вълнение не можа да забележи.

И най-вече, разбира се, само на екрана можеше да види самата себе си, Гуля Корольова, на приема в Кремъл.

Като догледаха кинопрегледа, тя напъти децата да си отиват, а сама се върна в киното, за да види още веднъж артековци в Кремълския дворец.

Тя би останала и на третото представление, и на четвъртото, но парите не ѝ стигнаха.

СТУДЕНИЯТ ДОЛ

Към пролетта Гуля се премести с майка си в Киев.

Изглеждаше, че този път вече те за дълго ще се застоят на новото място. На Гуля така много ѝ се харесваше новата киевска квартира, харесваше ѝ се улицата, на която заживяха, но от всичко най-много я радваше това, че сега си имаше отделна стая.

За пръв път в живота си тя се подреждаше по свой вкус и желание. Едната стена в нейната стая беше „зимна“ — на нея висяха кърките, а в ъгъла бяха сложени ските, другата стена — „лятна“, с хилка за тенис и топки в мрежичка. От лавицата с книги върху масата и от масата на дъската на прозореца прескачаше една рунтава катеричка, взета от Зоологическата градина. Гуля съвсем я бе опитомила и животинчето доверчиво се настаняваше на рамото ѝ и надзърташе със своите черни, лъскави като мъниста очички в книгата ѝ.

Всичко у Гуля сега беше ново — нова стая, ново училище, нови другарки и на нея ѝ се струваше, че целият ѝ живот сега ще тръгне поновому.

Но на това попречи „старата“ занемарена болест.

Отдавна някога, през време на едно филмиране, Гуля силно се простуди. Оттогава от време на време я мъчеха пристъпи на ревматизъм.

— От това тя трябва да се избави веднъж завинаги! — каза докторът, като прегледа Гуля. — Ето, ние ще я изпратим в Одеса, на лимана.

Пак в Одеса! Гуля се зарадва, и в същото време се огорчи. Беше ѝ приятно да прекара известно време в познатия, в милия град, да подиша неговия морски въздух, отново да се срещне със старите приятели. А ѝ беше мъчно да се откаже от надеждата за нов живот.

Но тъй или иначе с настъпването на лятото изпратиха Гуля на лимана. В Одеса трябваше да остане само час и половина и тя даже не

мога да изгича до старата квартира и да се види с предишните си приятелки.

Беше ѝ даже малко тъжно от това, че тука, в този познат град, този път тя се чувстваше като случайна гостенка, пътничка, която минава и заминава.

Сякаш напук на гарата и по улиците близо до гарата тя не забеляза нито едно познато лице.

Гуля тръгна за сборния пункт, да види какви деца заминават заедно с нея за санаториума. Там имаше няколко момчета, много помалки от Гуля, и едно момиче — може би на нейна възраст. Момичето имаше дълги тъмни плитки и черни, малко примижали очи. Когато искаше да разгледа нещо, тя изваждаше от джоба си очила с рогови рамки и ги поднасяше за минутка към очите си.

— И вие ли за лимана? — запита я Гуля.

— Да, за лимана.

— Откъде сте?

— От Киев.

— И аз съм от Киев!

На Гуля изведнъж ѝ стана по-весело. Пък и момичето, изглежда, се зарадва, че бе срещнало спътница, съгражданка и връстница.

Те седнаха върху куфарите си, извадиха своите провизии за из път и като се гощаваха една друга с последните сандвичи и ябълки, заеха се да бърят.

Уясни се, че момичето се казва Мира Гарбел и се учи в консерваторията в класа по пиано.

На Гуля се харесаха тия думи: „в класа по пиано“, и тя почувства към своята нова приятелка някакво неволно уважение.

Нататък двете момичета продължиха заедно, без да се разделят нито за минутка. Стояха една до друга на самия нос на катера и гледаха как се разбягват встрани двете дълги пенливи ивици, как от горещата мараня постепенно се показват смътните очертания на приближаващия се бряг.

Мира си сложи очилата и вече не ги сне до самото пристанище. Тя за първи път виждаше море, делфини и такова множество кресливи, лакоми чайки.

Селото, дето беше разположен детският санаториум, се наричаше Студен дол. Неизвестно е откъде е дошло това име. Тук

нямаше нищо студено — дори и камъните тук бяха напоени със слънце.

На пристанището някакви бързоноги мургави момчета в бели костюми и бели панамени шапки се спуснаха да посрещнат пристигналите деца. Едно от тях посегна да вземе куфара на Гуля.

— Благодаря — каза тя. — Вие от санаториума ли сте? Отдавна ли живеете тука?

— Аз съм испански — каза момчето, усмихнато. — Разбира малко руски.

— Чуваш ли, Мира? Това са испанци!

Но в това време един висок младеж, може би ръководителят им, изкомандва нещо на отряда си. Момчето, като се смути малко и избърбори няколко думи по испански, остави Гулиния куфар на земята и изтича на мястото си. Отрядът тръгна след ръководителя край брега, а при пристигналите деца дойде една млада девойка в яносиня рокля.

— Ето че пристигнахте най-последно — каза тя. — Ние отдавна ви чакаме. Да отидем да закусим. Аз се казвам Вера.

— И вие ли се лекувате тука? — запита Мира.

— Какво! — каза Вера. — Вие като че ли ме взехте за момиченце? Аз съм педагожка, възпитателка на група по-малки деца.

И тя поведе пристигналите деца към бялата къщичка, скрита едва ли не до покрива в гъсталак от люлякови храсти.

— Кажете, моля ви се, Верочка — каза по пътя Гуля, — това наистина ли са испанци, от Испания?

— Да, испанци, от Испания — отговори Вера. — Чудесни деца. Всички ние ги обикнахме.

— Деца на герои? — запита Мира.

— А някои от тях са самите те герои — каза Вера. — Издигали са барикади, копали са окопи. А някои от по-големите даже са воювали.

— Да изтичаме при тях, Мира! — каза Гуля, като хвана приятелката си за ръката. — После ще закусим!

— Не — спря ги Вера. — Първите дни вие ще пазите карантина. Ей сега ще ви предам на вашата възпитателка Олга Павловна, тя всичко ще ви обясни.

Олга Павловна, възрастна, строга жена с брокатена татарска шапчица на черните си, тук-тамешко прошарени коси, посрещна децата

малко сухо, без усмивка. Това стана при вратата на тяхната спалня.

Двете момичета вече бяха успели да облекат банските си костюми, а върху тях пъстрите рокли без ръкави и с кърпи на раменете се бяха приготвили да изтичат долу, на плажа.

— Преди лекарския преглед никакво къпане! — каза Олга Павловна.

— На мене лекарите винаги са ми разрешавали да се къпя! — недоволно измърмори Гуля. — А в Артек миналата година аз и норми покривах — по плаване и по гребане...

— Колко много други неща е имало в Артек миналата година.

От тази първа среща между Олга Павловна и Гуля започна война. Олга Павловна бе неотстъпчив човек. Карантината си е карантина: седи в къщи или в градинката. Нека целият санаториум да се весели: да ходи на кино, на разходка, на къпане, а ти — също като под арест, и никаква свобода за действие.

Мъртвият час си е мъртъв час: лежи и не смей дори дума да размениш със съседката си.

— Дошли сте тука да се лекувате — казваше Олга Павловна — и, щете или не щете, ние ще ви излекуваме.

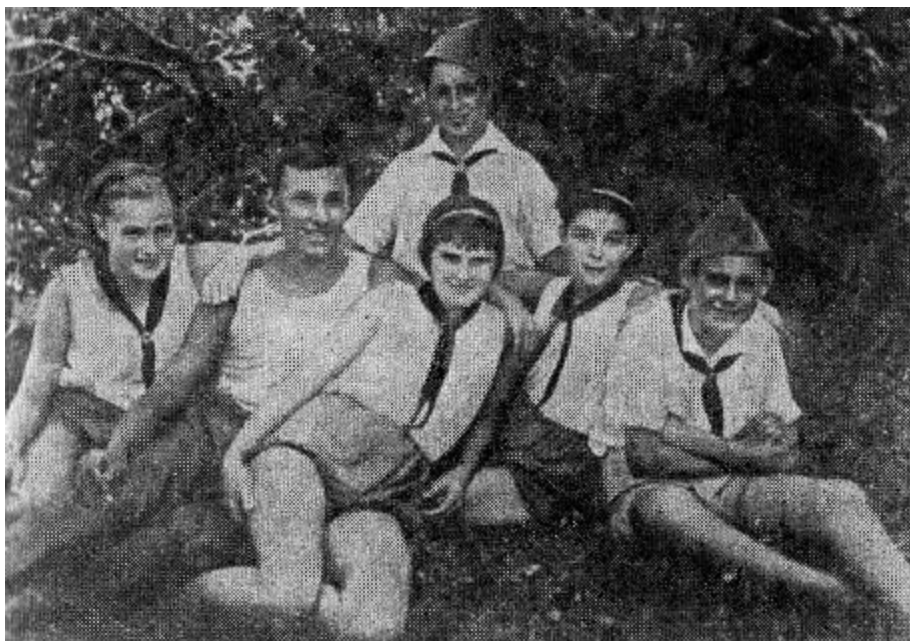
Разбира се, Гуля искаше да се излекува, но освен това всеки ден тя искаше и нещо друго: да се вози на лодка, да се състезава в плаване, да се разхожда вечер край брега и да се люби на лунната пътека в морето, а през време на мъртвия час да учи заедно с Мира испански думи.

Затова тя имаше едва ли не всеки ден спорове и разправии с Олга Павловна.

Гуля излизаше извън себе си, а Олга Павловна си оставаше спокойна, както преди, деловита и строга и това още повече вбесяваше Гуля.

— Сухар — казваше Гуля, — без никакви човешки чувства!

— Мъчно дете — казваше Олга Павловна. — Надарено, но мъчно!

Най-много от всичко Гуля съжаляваше, че поради строгия режим тя не можеше да прекарва с испанските деца толкова време, колкото ѝ се искаше.

Цяла седмица измина в карантина. След това лечение, лечение, кални бани, електризация и мъртъв час — по час и половина на ден! А денят тук е по-къс от деня, в който и да е друг лагер, защото след вечерната роса не бива да се излиза в градината.

И все пак Гуля успя да се сприятели с испанските деца. Без да знае езика им, тя съумяваше да разговаря с тях — чрез мимики, усмивка и малко френски, руски и испански думи, доловени в разговора.

— Я гледай — казваше тя на Мира — какви интересни училища имат в Испания! За една година те минават цялата алгебра, цялата геометрия, цялата физика. А през другата година — пак същото, но по-подробно и по-сериозно. А междучасия нямат. Учат половин ден без почивка.

— Че как научи всичко това? — попита Мира.

— Те ми разказаха.

— Ама как ти го разказаха?

— Е, как... не зная как. Всичко разбрах. А вчера научих дори и една испанска песничка. Чудесна песничка — за някой си Пепе, който попаднал в един птичи двор. В нея сякаш наистина чуваш как кряскат

гъски и как кудкудякат кокошки. Това на испански излиза великолепно! Ти непременно подбери музика към тази песничка. А, Мира, ще подбереш ли?

И Гуля пак изтичваше при испанците. С по-големите тя истински се сприятели, особено с момичето Кончита Хорабо и едно момче, което се казваше Хавиер Гонсалес. Тия две деца по-добре от всички други говореха руски и Гуля не се уморяваше да ги разпитва за войната, която те бяха видели и в която дори сами бяха участвали.

— Тук така тихо е небето! — каза веднъж Кончита, като отметна назад глава, загледана в гъстата лятна синева.

— Тихо? Какво искаш да кажеш? — запита Гуля, но преди още Кончита да отвърне, тя сама се досети за какво говори малката испанка.

Колко страшно трябва да е това, когато спокойната синева се изпълни с бръмчене от моторите на неприятелски самолети, когато те на ята закръжат над града, а наоколо къщите се рушат и земята трепери от взривове!

„Дали и ние ще трябва някога да видим и преживеем такова нещо!“ — мислеше Гуля.

И тя съчувствено и нежно гледаше тия мургави, пъргави деца с такива живи, горящи очи, със слабички, ясно очертани лица и блестящи бели зъби.

Между испанците имаше и много малчугани, които напомняха на Гуля за нейните октомврийчета. Здрави и весели бяха тия деца, но достатъчно бе да видиш как жадно те се хвърлят към своите по-големи братя и сестри или съотечественици, с които са пристигнали заедно тук, за да разбереш колко им е мъчно за дома, за техните близки.

Гуля не знаеше с какво да ги зарадва. Всеки ден тя им купуваше мандарини, бонбони, пощенски картички с картинки, книжни ветрила, огърлици от раковини и всевъзможни други неща.

Малчуганите я нарекоха „Мадресита“ — „Мъничката мама“. Цветните книжки от „карамелос“, т.е. от бонбоните, те грижливо оглаждаха и си ги скриваха за спомен от нея. А мандарини изяждаха в огромно количество.

— Нищо чудно — казваше Гуля. — В Испания портокалите зреят четири пъти през годината. Испанците не могат да живеят без портокали, както ние с тебе — без картофи.

И тя отново викаше Мира на брега, да купуват от будката мандарини и „карамелос“ за испанските деца, а за себе си и приятелката си — двойни порции сладолед и последните броеве на кинописанието.

ТЕЛЕГРАМАТА

На Гуля ѝ оставаше да прекара в санаториума още само една седмица, когато тя внезапно откри, че парите, които майка ѝ ѝ беше дала за билет и пътни разноски обратно до Киев, са изразходвани неизвестно за какво.

Лежейки в сенчестото ъгълче на градината на шезлонг през часа за отдих (лекарят бе разрешил на нея и на Мира мъртвия час да прекарват в градината), Гуля шепнешком пресмяташе разходите си:

— Сладолед в Одеса — една рубли и тука — дванадесет; подаръци на испанчетата — осем кутийки по четири рубли — тридесет и две, всичко четиридесет и пет. Бонбони и сладкиши — тридесет и шест рубли; четиридесет и пет и тридесет и шест — осемдесет и една. Мандарини... не помня колко... А герданите... новият колан със сребърна токичка, картичките, списанията, ветрилата...

— Какво си шепнеш там? — запита Мира, като повдигаше глава от възглавницата си. — Таблицата за умножение ли си решила да повториш на стари години?

— Каква ти таблица! — въздъхна Гуля. — Останала ми е само една рубли.

— А за път отделила ли си?

— Не.

— И тъй спокойно говориш за това? — учуди се Мира.

— Че какво да правя? Да плача ли?

— Не да плачеш, но бих искала да зная как ще се върнеш в къщи.

— И аз бих искала да зная това — каза с насмешка Гуля. — При всичкото си желание не мога да си замина. Мога само да тръгна пешком. Дано с питане стигна до Киев.

— Ами до Одеса как ще се добереш — ще плаваш ли дотам?

— До Одеса ще плавам...

Мира гледаше Гуля с широко отворени очи.

— И как ще живееш изобщо, Гулка? — запита тя.

— Не знам как... — отговори Гуля, като се замисли. — Все някак. Е, нищо, ще телеграфирам в къщи.

— А за телеграма откъде ще вземеш?

— Ти ще ми заемеш.

Мира се засмя.

— А за моя билет откъде ще вземеш? И на мен са ми останали само колкото за път.

— От другиго ще заема. А може дотогава да получа от къщи.

И Гуля започна да съчинява на глас телеграма, като броеше думите на пръсти: „Парите похарчени. Точка. Сърдиш ли се? Въпросителна. Моля, изпрати пътни, колкото можеш. Целувам те Гуля“. Всичко петнадесет думи. А още и адреса!

— Какво си дете още, Гуля! — ужаси се Мира. — Защо ще питаш дали се сърди, защо ще поставяш в телеграмата разни точки и въпросителни знаци? Та нали всичко това са излишни думи. Аз бих писала просто: „Изпрати пари. Целувам те“. Четири думи. Кратко и ясно.

— Какво говориш, Мирка? — изгледа я Гуля уплашено. — След такава една телеграма не бих могла да се покажа пред очите на мама.

— Според мене, и тъй не би могла. Сама казваше, че за преместването ви майка ти е похарчила сума пари.

— Да-а — въздъхна Гуля, — разхайтена дъщеря има тя! Може да се рече — калпаво момиче...

Гуля съвсем падна духом. Мира приседна до нея на шезлонга, за да утеша приятелката си, но в тоя миг се чу трясък и разклатеният шезлонг рухна на земята.

Като се намериха на тревата, момичетата весело се разсмяха.

— Знаеш ли, Мира — каза Гуля, — я да оставим този тежък разговор, че виждаш ли, даже и шезлонгът не издържа — и на него краката му се подкосиха.

Момичетата се заловиха да поправят шезлонга, като изопваха платното, но в това време по пътечката на градината се показва Олга Павловна. Тя винаги идваше тъкмо тогава, когато най-малко я очакваха.

— Така ли почивате вие? — запита тя. — Казвах аз на доктора, че тази почивка в градината нищо добро не обещава. Вървете веднага на верандата. А пък на твоята майка, Гуля Корольова, аз непременно ще пиша, че не можеш да спазваш режима.

Гуля нищо не каза. Като нарами възглавницата си, сякаш това бе кой знае какъв товар, тя бавно тръгна към белия павилион, където живееха по-големите момичета.

„Току-виж, че е писала! — мислеше си тя. — Ама и тъкмо на място ще бъде: първо — моята телеграма, а след това и такова едно писъмце... По-добре да не се вестявам в къщи!“

Но нямаше какво да се прави и още същата вечер на телеграфното гише бе подадена бърза телеграма: „Оказаха се непредвидени екстрени разходи изпрати моля за билет целувам Гуля“. Връщайки се по мръкнало покрай морския бряг в санаториума, Гуля и Мира обмисляха кои именно разходи могат да се смятат за „екстрени“ и „непредвидени“. Текстът бе съставен по съвета на Мира и сега Гуля си блъскаше главата как да обясни телеграмата си в къщи.

— Утрото е по-мъдро от вечерта — каза в края на краищата Гуля. — Пък и до Киев е още далече.

Но оказа се, че и до утрото е още далече.

Лежейки в леглото, без да може да заспи, Гуля мислеше как да излезе от това толкова забъркано положение, в което бе попаднала.

Трябваша ѝ пари не само за билета до Киев. Тя си спомни, че бе задлъжняла на всички, от които можеше да вземе назаем: и на Вера, и на пионерския ръководител Альоша, и даже на Мира, от която бе взела пари за телеграмата.

Тя с мъчителна яснота си спомни как майка ѝ, когато я изпращаше на гарата, я молеше да бъде благоразумна, да не си изгуби парите по пътя и да не купува по гарите всякакви глупости.

А тя тъй лекомислено изхарчи всичко, каквото ѝ беше дала майка ѝ.

„Какво да правя сега? Ах, какво да правя сега?“

Тя започна да пресмята по колко е харчила средно всеки ден. Но от тия пресмятания не ѝ стана по-леко. Тя изпадна в ужас. Излезе... по двадесет и две рубли! И то при готова храна! А майка ѝ, спомни си Гуля, като я изпращаше на гарата, бе ѝ казала, че даже отговорните работници през време на командировка получават само двадесет рубли на денонощие.

Заболя я глава.

„Трябва на всяка цена да се намери някакъв изход. Не бива заради мене мама и татко да се мъчат за пари. Но какво да правя? Да продам нещо? Че какво мога да продам? Синият сарафан? Той вече не е нов, избелял е от слънцето.“

И изведнъж ѝ мина през ума: часовника!

Това наистина е ценност! Гуля напипа в тъмнината часовничето си върху масичката до леглото. Сложи го до ухото си. Колелцата тракаха отмерено и деловито, сякаш там туптеше малко сърчице.

— Мило мое часовниче! — каза Гуля, като галеше полираното му капаче.

Тя не можеше дори и да си представи как би могла да го даде завинаги в нечии чужди ръце. Но нямаше друг изход. Ако от къщи не изпратят пари, ще трябва да го продаде тука. Ако пък изпратят, тогава — в Киев, за да върне на майка си дълга...

С това Гуля се успокои и на разсъмване най-последно заспа.

ГУЛИНОТО ПРЕСТЪПЛЕНИЕ

Последните дни в санаториума не бяха весели за Гуля. Много неспокойна бе душата ѝ. Тя се сърдеше и на себе си, и на всички, даже и на Мира. Но най-много, както обикновено, я дразнеше Олга Павловна. Счепкванията между тях ставаха все по-ожесточени. Гуля едва се сдържаше да не я нагуби, а Олга Павловна ставаше все по-суха и по-спокойна.

Понякога на Гуля ѝ се струваше, че ако тази сурова, педантична жена поне за минута излезеше от себе си, ако се разгорещеше или повишеше глас, Гуля би ѝ простила всичко. Но Олга Павловна си оставаше невъзмутима дори и в най-разпалената караница.

— Паметник! Статуя! Мумия! — измисляше ѝ прякори Гуля.

А „статуята“ при всичката своя студенина и привидна неподвижност съумяваше да отиде навсякъде, където имаше безпорядък, и Гуля постоянно чувстваше върху себе си зоркия ѝ, внимателен поглед.

Последното тяхно спречкване стана преди самото заминаване на Гуля.

Децата играеха волейбол на игрището, което още не бе изсъхнало след краткия, но проливен дъжд.

Ако Олга Павловна беше тук, този вечерен мач на мокрото игрище не би се състоял.

Но случи се така, че тъкмо тази вечер тя бе отишла на пристанището да изпраца пристигналия професор консултант.

На игрището играеше мъжкият отбор срещу женския. Успехът клонеше на страната на момчетата, но няколко точни удари неочаквано обърнаха цялата работа.

— Дръжте се, момичета! Ще им покажем ние! — викаше Гуля, забравила всички беди и неприятности през последните дни.

Но тъкмо в тази минута на хоризонта се появи Олга Павловна с мушама и остра качулка.

— Какво е това? — каза тя и замръзна на място. — Веднага в помещението!

— Олга Павловна! Ние ей сега ще си доиграем! Само една минутка! — викаха момичетата.

— Днес ми е последният ден тука, Олга Павловна — каза Гуля, като се мъчеше да говори колкото може по-приятливо.

— Какво, именно в последния ден ли искаш да се разболееш? — запита Олга Павловна, натъртвайки, както обикновено, всяка дума. — Още сега отивай в павилиона. След залез-слънце ти не бива да излизаш навън, а още по-малко след дъжд!

— Но, Олга Павловна, та нали утре, на път, все пак ще трябва да изляза след залез-слънце...

— Толкоз повече трябва да се пазиш днес.

Гуля ядосано хвърли топката на земята и като наведе глава, изтича в спалнята си.

Там тя яростно започна да приготвява леглото за спане.

— Какво, да си лягаш ли се готвиш? — запита Мира.

— Да!

— А няма ли да вечеряш?

— Няма! Аз трябва да се пазя! Ето, ще си легна в леглото, ще се намажа от главата до краката с йод и ще си сложа на главата компрес.

— Какво става с тебе, Гуля?!

Гуля нищо не отговори и преглъщайки сълзите си, още по-ожесточено започна да оправя чаршафа.

— По-внимателно, Гуля, ще го скъсаш!

Благоразумната Мира неволно подхвърли на Гуля опасни думи.

— И ще го скъсам! — извика Гуля.

Като захапа чаршафа, тя дръпна ъглите на две страни.

Чаршафът с пращане се раздра.

— Ти си полудяла! — ахна Мира.

— Ни най-малко! — каза Гуля, като гледаше с някакво учудване двата бели дълги парцала, в които се бе превърнал чаршафът. — Така й се пада! Отрови ми цялото лято!

Мира излезе от стаята, без да каже нито дума.

А на Гуля изведнъж й стана срамно и тежко. Тя взе игла и конец и се зае бързо да зашива парчетата на чаршафа, като постоянно поглеждаше към вратата.

Два пъти я извикаха от коридора, викаха я да вечеря, но тя, прикрила работата си, отговаряше, че я боли глава и не ѝ се яде.

И наистина не ѝ се ядеше.

„Гадно! Позорно! — мислеше тя. — Мама е права: аз нямам характер, невъздържана съм, нямам истинска воля! Летя като по нанадолнище и не мога да се задържа. Хубава «дъщеря на партизанина», която къса чаршафи в съветски санаториум! И най-важното — защо? Заради един волейбол! Не, я по-добре да не го дошивам. Нека всички видят какво съм направила!“

Но все пак тя заши чаршафа и си легна, преди още да се върнат в спалнята Мира и другите момичета.

През цялата нощ тя чувстваше под себе си този злополучен шев, който ѝ напомняше за нейното престъпление.

„Нищо — говореше си тя в полусънно състояние. — Макар че го заших, утре все пак ще отида при Олга Павловна и ще си призная всичко. Нека прави с мене каквото иска. Тя има истински характер, не е като мене. Юначина! Кремък! Нито веднъж не ме нахока дори, а имаше право да ме хока: дисциплината нарушавах, всичките си пари пръснах... Става ми съвестно, като си помисля!“

На другата сутрин Гуля току-що се бе събудила, когато ѝ донесоха пари от майка ѝ. Но дори и това не я зарадва. Тя се разплати с всички, на които дължеше пари, и се канеше вече да отиде при Олга Павловна за последен разговор и разкаяние, но Олга Павловна сама дойде при нея в спалнята с писмо в ръка.

— Това писмо ще дадеш на майка си — каза тя.

— На мама? — повтори Гуля и не каза, че се разкайва.

Олга Павловна внимателно огледа дали правилно е опакован багажът на Гуля, посъветва нея и Мира да закопчат палтата си добре, защото времето е хладно, и си излезе, като обеща да ги изпрати до пристанището.

Гуля все още държеше писмото в ръка. То не беше запечатано — очевидно Олга Павловна още не бе изгубила окончателно доверие в нея.

Като скри писмото в джоба си, Гуля бързо обиколи всички павилиони. На душата ѝ стана по-леко — всички се прощаваха с нея така ласкаво, такива хубави думи ѝ казваха, хвалеха я, благодаряха ѝ за нещо.

„Значи не съм чак толкова лоша“ — мислеше си Гуля, втурвайки се в павилиона, където живееха малките испанчета.

Тука я очакваха толкова сърдечни ръкостискания, целувки и дори сълзи, та чак главата ѝ се замая. Дадоха ѝ за спомен цял куп снимки, камъчета, раковини, някой ѝ подари гердан от маслинени костилки, друг ѝ надяна на ръката кокалена гривна...

Тя сигурно щеше да закъснее за катера, ако Мира не я подканваше да бърза.

Когато те дотичаха на пристанището, слънцето погледна изпод облак и ярко позлати перилата и всички медни части на кораба.

Гуля съвсем се развесели — сякаш всичко лошо в нейния живот бе завинаги минало.

— По-скоро, по-скоро! — викаха наоколо. — Ще закъснеете!

Момичетата изтичаха по корабната стълба. Едва от палубата на катера те видяха Олга Павловна. Със своята неизменна избеляла от слънцето тубетейка тя стоеше настрана от всички и сдържано махаше с ръка.

Гуля забеляза, че тя е тъжна.

Колко смени от деца тя е изпращала от този пристан — самотна, угрижена, уморена!

И никой дори не ѝ поблагодари както трябва...

„Само, защо написа това писмо на майка ми? — с тъга помисли Гуля. — На мама ще ѝ стане мъчно, а с «бележки до родителите» няма да ме поправят...“

И когато брегът съвсем изчезна в мъглата, Гуля с някаква неочаквана за самата нея решителност извади от отворения плик листчето.

„Трябва да зная какво пише тя за мене — помисли си Гуля. — Сигурно здравата ме ругае.“

Но някакъв вътрешен глас като че ли я спря: „А бива ли да се четат чужди писма?“

Гуля пъкна листчето в плика.

„Да, но нали пликът не е запечатан — мислено възрази тя на самата себе си. — Навярно Олга Павловна е направила това нарочно, за да прочета писмото.“

И като извади листчето отново, тя започна да чете равните, много четливи редове.

Това писмо съвсем не бе такова, каквото тя очакваше.

... Вашата дъщеря е даровито и добро момиче... — пишеше Олга Павловна. — Всички тук много я обикнахме — и възпитатели, и деца. Но лекарите намират (това навярно вие вече сама знаете), че ревматизмът се е отразил малко и на сърцето ѝ. Необходим е за нея строг режим, какъвто е трудно да се осъществи при живостта на нейния характер. Аз бих ви посъветвала...

Нататък в две страници следваше дълга върволица от разни съвети, наставления, предпазни мерки. И нито едно оплакване за дързостта и непокорството ѝ!

Към писмото имаше приложено листче с печат:

Характеристика на намиращата се на лечение от 20 юни до 20 август ученичка от киевското училище Гуля Корольова.

Режима изпълнявала, поведение отлично. Хигиенични навици усвоени, спретната. Много обича колектива и се ползува с любовта на другарите си.

Озадачена, Гуля седна на мократа от морска пяна скамейка.

„Нищо не виждам около себе си, нищо не разбирам! — говореше си тя, загледана натам, където бе изчезнало малкото пристанище. — Ех, да мога сега да се върна на оня бряг, аз зная какво трябва да кажа на Олга Павловна...“

Но катерът все повече и повече се отдалечаваше от брега.

Във влака Гуля написа с молив такова писмо:

Мила, скъпа Олга Павловна!

Благодаря ви за всички ваши грижи и, моля ви, простете ми, загдето бях такова недисциплинирано

момиче. Вие навярно не знаете още всички мои престъпления. Ако ви покажат съшит от две парчета чаршаф, знайте, че това е моя работа. Аз го разкъсах и аз го заших. Но давам ви честна дума, че това никога вече няма да се случи с мен. Винаги ще си спомням как вие умеете да се владеете.

Още веднъж ви моля да ми простите. Хиляди, хиляди поздрави на всички.

Гуля

Колкото повече Гуля приближаваше към дома, толкова повече тревогата в душата ѝ растеше. Още във вагона през ума ѝ мина мисълта, че заради нея майка ѝ се е отказала от отпуска и че на всяка цена ще трябва да ѝ се върнат похарчените пари.

Затова тя още първия ден след пристигането си отнесе часовничето на часовникаря и помоли да го продадат.

— Такова часовниче не е трудно да се продаде — каза часовникарят. — Хубаво часовниче!

Гуля въздъхна и излезе на улицата.

Вечерта след чая майка ѝ я попита какви са били тия нейни „екстрени“ разходи в санаториума.

— Ами че всякакви — каза Гуля. — С една дума, лични.

Майката учудено сви рамене и започна да разпитва Гуля за санаториума и за порядките там.

— Ето, по това време ние вече се приготвихме за сън — каза Гуля и по стар навик погледна ръката си.

— А къде ти е часовникът, Гуля? — запита майка ѝ. — Защо не го носиш?

— Токичката на верижката се развали.

— Дай да видя. Може би сами ще я поправим.

— Остави! Часовникът също се развали и аз го дадох на часовникаря.

— Кога ще бъде готов?

Гуля решително тръсна глава:

— Мамо, аз го дадох не за поправка, а да го продадат.

— Само това липсваше! Защо?

— За да ти върна онова, което прахосах в санаториума. Искрено казано, това не бяха никакви „екстрени“ разходи, а чисто и просто глупашки — за сладолед, за бонбони, за колан и всякакви глупости. Не ми е жал само за ония пари, които похарчих за испанските деца. А всички други можех и да не харча. Нека сега ми продадат часовника. Сама за себе си отговарям!

Майка ѝ нищо не отвърна, само изгледа накриво Гуля.

— Така ли мислиш? — запита най-после тя тихо и даже някак тъжно. — Не, Гуля! Ти много лесно се отбиваш от пътя и много лесно се разкайваш. То така не става!

— Ти мислиш, че на мене ми беше лесно да се разделя с часовничето си? — каза Гуля. — Аз така го обичам, като да е живо... Но искам да ти върна парите.

— Работата съвсем не е в парите. Още утре рано сутринта иди при часовникаря и вземи обратно часовника си. Няма да позволя да го продаваш, а с парите... ще се нареди някак си. Днес получих отпуски, но все едно, не ще мога да отида никъде: работа — много.

Неловко беше на Гуля да признае сама, но тя бе радостна, че трудният разговор, от който така много се боеше, бе вече минал.

И колко хубаво бе, че часовничето пак ще си бъде у нея и отново лекичко и нежно ще цъка на ръката ѝ. Дано само часовникарят не го е продал до тази вечер! Нали той сам казваше, че такъв часовник не е трудно да се продаде — всеки ще го купи. Ех, дано само не успее да го продаде.

Гуля се наведе към ухото на майка си и каза:

— Ще видиш какъв живот ще започна сега. Ще се чудиш дори, мамичко!

ПРАВО НА РАДОСТ

Но не дойде ред майка ѝ да се чуди.

Животът на Гуля си тръгна почти както преди — ту нагоре, ту надолу, ту победа, ту поражение.

Вчера пред целия клас я хвалиха за съчинението и дори го четеха на глас, а днес „слаб“ по физика и пак мървят Гуля пред целия клас.

— Способна ученичка, а никаква система, никаква дисциплина.

Ах, да знаеха те всички как мечтае Гуля да изработи в себе си именно тия черти на характера — системност, дисциплинираност. Само че отде да се вземат те, когато още от детинство не е привикнала към тях!

По-лесно е да се научиш да правиш, ако щеш, и най-трудните фигури с кънки или да постигнеш рекорд по бягане на късо разстояние. И освен това твърде много интересни неща има по света!

Ето, Гуля бе вече поправила бележката си по физика — получи два пъти „отличен“ след един слаб, с щурм взе геометрията и назубри цялата хронология по руска история.

И изведнъж — нова радост, от която нагласените горе-долу „система и дисциплина“ започват да се различават.

Гуля се връщаше от пързалката уморена, весела, с кънки под мишница. Тя с удоволствие мислеше, че ѝ е останало само да оцвети нарисуваната вече географска карта. А това е много приятна работа! Гуля обичаше да рисува и нейните карти излизаха най-хубави от всички в класа.

В очите ѝ още святкаха светлините, отразени в леденото огледало на пързалката. В ушите ѝ още звучеше веселият марш, който прорязваше студения въздух.

Като си тананикаше тихичко, Гуля изтича нагоре по стълбата и видя зад решетката на пощенската кутия плик.

— От кого ли ще е това?

Тя извади писмото и позна почерка на Ерик.

Още тук, на площадката на стълбата, тя прочете писмото от край до край. То беше кратко. Ерик канеше Гуля да иде през ваканцията в Москва.

Пишеше ѝ, че тази година зимата в Москва е чудесна, снежна, че в Соколники ще има голям крос на ски и „световно“ състезание на надбягване с кънки.

А в края на писмото се казваше, че баща ѝ също я чакал и че е обещал да ѝ вземе билети за всички театри.

В Москва!... Гуля престана да диша при едничката само мисъл, че ще пътува. Като си помисли само човек — да отидеш във всички театри, във всички музеи, от Третьковската галерия до Зоологическия и Етнографския музей! Да поскитат с Ерик по старите места, които те са обходили и по които са тичали през детството. А вечерта, след чая, да поседи с баща си и да му разкаже за всичко, което се е случило без него, и после, късно-късно, към дванадесет часа, да тръгне с него да се разхожда под лекия снежец из московските улици и да слуша напевния звън на часовниците от Червения площад... Само че откъде да се вземат пари за път? Може да се похарчи съвсем малко, като за поевтино се вземе билет без запазено място. Че нали съвсем не е задължително да се спи във вагона. Да се наспи ще може и после. В Москва също не трябва много пари — само за метрото. А пропуснатото в училище Гуля ще навакса след ваканцията — ще се занимава от сутрин до вечер. Не за първи път ще догонва.

Гуля се втурна в стаята и без да се съблича, разказа на майка си всичко на един дъх.

Майка ѝ пишеше нещо на масата. Тя мълчаливо изслуша Гуля. После я изгледа внимателно и каза:

— Никъде няма да отидеш. Правото на радост трябва първом да се заслужи.

Майка ѝ нищо повече не каза. Но тя думи бяха достатъчни. На Гуля ѝ се стори, че не майка ѝ, а самата тя бе казала тия така правдиви и сурови думи. Правото на радост трябва да се заслужи, а засега то още не е заслужено.

Ах, как ѝ се иска да отиде в Москва — до смърт ѝ се иска! Но може би още по-добре ще е напук на себе си да остане в къщи и да отложи празника дотогава, когато ще може с пълно право да си даде отпуск? А нали зимата ще мине? Е, нека мине — ще дойде друга зима!

Тя вече нито веднъж не заговори с майка си за Москва. Майка ѝ я поглеждаше дори с тревога. Тя знаеше как силно Гуля можеше да копнее за нещо и колко трудно се отказваше от своите планове.

Но Гуля беше спокойна, приветлива и даже като че ли радостна за нещо.

Какво ли беше то?

А Гуля имаше вече нов план.

ГУЛИНАТА ТАЙНА

Когато Гуля се събуди, цялата къща още спеше.

„Какво хубаво се бе случило напоследък? — помисли тя. Беше привикнала: като се събуди сутрин, да обръща поглед към вчерашния ден. — Писмото от Ерик? Не, писмото донесе само огорчение. Пързаянето с кънки? Не, не е това... Ах, да! Моят план! Моята тайна...“

И Гуля започна бързо да се облича.

„От днес нататък всичко ще тръгне по-иначе.“

Тя скочи и отвори малкото прозорче. В стаята нахлу поток свеж въздух.

Гуля тихичко запя:

*Нас утро встречает прохладой,
Нас ветром встречает река...
Кудрявая, что ж ты не рада
Веселому пенью гудка?*

Това беше песенчица от един нов филм.

Като направи гимнастика, Гуля се зае да застила кревата. Тя покри възглавницата с бродираната покривка, постара се да придаде на своето бяло креватче най-приличен и строг вид.

Гуля подреди и масата си така хубаво, че тя стана неузнаваема.

По-рано книгите лежаха на масата разбъркани с тетрадките, на същото място се търкаляха счупени моливи, мастилницата стоеше наклонена и заплашваше да залее с мастило библиотечните книги. Сега вече всяко нещо бе заело своето място: книгите бяха преместени на постоянната си квартира — на полицата, а тетрадките в прилична купчинка скромно бяха наредени отстрана. Мастилницата, затворена с металическото капаче, се изкачи върху горната площадка на своята мраморна стълбичка. Най-послед дойде редът и на моливите. Гуля ги

подостри и сега техните заострени връхчета весело надзъртаха от високата дървена чаша. На най-почетно място върху мраморната площадка редом с гордата мастилница се бе приютило и Гулиното часовниче.

Изплашена от цялата тази шетня, катеричката се бе покатерила на най-горната полица и скрита зад дебелия речник, недоверчиво поглеждаше надолу към този необикновен ред.

Гуля ѝ се закани с пръст и седна до чистата, спокойна и приветлива маса.

В жилището цареше онази благодатна утринна тишина, при която така приятно се мисли и така просто и лесно се запомня всичко.

Утрото мина неусетно. Денят едва започваше, а Гуля вече бе успяла да реши десетки задачи по алгебра и да прочете всичко, което бе минато по история за цяла седмица.

„Ако все така върви — мислеше тя по пътя за училище, — току-виж, че съм станала накрая отличничка. Тогава сигурно ще успея да постигна това, което съм замислила.“

Изминаха няколко дни. Майката гледаше Гуля и се чудеше. Какво става с нея? Преди едва успяваше да я изпрати навреме на училище, а сега, още съмнало не съмнало, скача. Преди се случваше да изскочи от къщи и да остави леглото неоправено, на масата беше такава бъркотия, че не можеш да се приближиш до нея, а сега след нейното излизане просто няма нужда да се прибира. Дойде си от училище — занимава се, та и в къщната работа успява да помогне на домашната работничка Фроса.

„Мъчи се да заслужи отиването в Москва“ — мислеше майка ѝ.

А Гуля съвсем бе забравила за пътуването. Тя имаше съвсем друга грижа.

В Двореца на пионерите тя се записа в групата на ония, които скачат във вода.

„Ще се заема с воден спорт — мислеше Гуля, — ще се тренирам, както трябва, и тогава вече непременно ще ме приемат. Само че ще трябва чорлите си да подстрижа.“

Тя мушна в чантата банския си костюм и на път за Двореца на пионерите се отби в бръснарницата.

— Подстрижете ме „а ла гарсон“ — помоли тя бръснаря, като сядаше в креслото.

Бръснарят взе в ръце гребенче и ножици и каза, като клатеше глава:

— Но няма ли да съжеляваш, малка гражданко? По-добре да бяхте се подстригали през лятото...

— Нищо — отговори Гуля, — през лятото пак ще се подстрижа.

И по наметнатата върху Гулините рамене бяла кърпа под острите ножици се разпиляха големи светли кичури коса.

„Не е чак толкова лошо — помисли Гуля, като видя в огледалото буйната си момчешка глава, — само на врата ми е студеничко.“

И Гуля хукна към Двореца на пионерите.

Тя си мислеше, че още щом влезе в залата на басейна, веднага ще я заведат на кулата за скачане.

Но се оказа, че до скачането е още далече. Преди да попаднат в залата, където се намираше басейнът, новачките обикновено минаваха няколко етапа: преглеждаше ги лекар, след това те вземаха душ и правеха гимнастика. Гуля научи, че множеството сложни гимнастически упражнения, които трябваше да извърши, служат за развиване на мускулите.

Бодра, свежа, в бански костюм с чайка на гърдите, Гуля най-после влезе в залятата със светлина зала на басейна. Навън падаха парцали сняг, а тука беше лято — истинско лято, с мека топлина и плясък на вода.

— Ще започнем от един метър височина — каза чернокосата девойка в син бански костюм.

Това беше Олеся, треньорката на женската група.

Гуля се изкачи заедно с нея на няколко стъпала по стръмната металическа стълба. Водата се плискаше тихо почти до самите ѝ крака.

Първите скокове се удадоха на Гуля леко и просто: та нали тя неведнъж бе вече скачала във вода от скалите на Артек.

— А сега — каза Олеся, когато Гуля си почина малко — ще скачаш от три метра.

И тя поведе Гуля няколко стъпала по-високо. Гуля погледна от площадката надолу.

„Нищо, не е толкова страшно“ — помисли тя, като си спомни, че скалите на артекския бряг бяха малко по-ниски.

— Ето — каза Олеся.

И тя обясни на Гуля, че първите скокове, с които започва тренировката, се наричат не скокове, а „спускане“, и че те служат като подготовка за скоковете във водата.

Олеся застана с лице към водата.

— Трябва ей така да се изправиш — каза тя — и да паднеш напред, без да се превиваш. Тогава непременно ще се гмурнеш с глава във водата.

— Не ще мога така — каза Гуля. — Много е страшно да падаш с главата надолу.

— Ще се научиш и няма да е страшно — каза Олеся.

И без да се превива, сякаш това нищо не й струваше, тя леко, с цялото тяло, се наклони напред и полетя... Миг и тя се гмурна с глава във водата.

— Ай! — извика Гуля и дори затвори очи.

Но Олеся вече излизаше от водата, сякаш нищо не бе станало.

Сега трябваше да скача Гуля. „Ще извия врат и ще се убия!“ — помисли тя, но се въздържа и нищо не каза.

Като се изправи, тя замря в очакване на командата.

— Скачай! — извика Олеся.

Коленете на Гуля затрепериха. С шум и плясък тя се вряза във водата.

— Нищо, не е лошо — каза Олеся, когато Гуля, отърсвайки се, се изкачваше по стълбата на басейна. — Само че когато падаш, не трябва да се отблъскваш с крака. Хайде още веднъж.

И тренировката започна. Когато Гуля се научи да се спуща във водата без подгърбване и без отблъскване, Олеся каза:

— А сега ще скачаш по войнишки.

— Как по войнишки? — учуди се Гуля и помисли: „Това е добре! Навярно тъкмо това ще се изисква от мене“.

Олеся отново застана с лице към водата, прибра ръцете си така от двете страни, сякаш те бяха споени към тялото, и скочи във водата с краката надолу.

Гуля пак затвори за миг очи. Но Олеся, жива и невредима, вече излизаше от водата.

Гуля мълчаливо отиде до края на площадката. Като се изправи, тя застана, сякаш излята от метал, и щом се раздаде команда „скачай“, се отдели от площадката и полетя надолу...

— Добре — каза Олеся, като посрещаше Гуля на стъпалото на басейна. — Ще се научиш — ще скачаш и като лястовичка.

— Като лястовичка! — зарадва се Гуля. — Скоро ли ще бъде това?

— Какво, нямаш търпение ли? Всяко нещо, когато му дойде времето. Птиците и те не изведнъж се научават да летят.

— А пък аз бих искала изведнъж — каза Гуля.

Но „изведнъж“ нищо не става. Един след друг дните минаваха в спортни упражнения и в подготовка за изпита. И всичко трябваше да се прави незабелязано, между другото, за да не се досети някой за Гулината тайна.

И ето най-после настъпи дългоочакваният ден. Излизайки от къщи, Гуля сама почувства, че сега се държи някак си по-иначе отпреди. През последния месец тя се бе изправила и постегнала.

На ъгъла я чакаше Мира Гарбел. Мира беше единственият човек, когото Гуля бе посветила в своята тайна.

— Е, защо пък да не ме приемат! — разсъждаваше Гуля, като крачеше до Мира и по мъжки я държеше под ръка. — Как мислиш ти, Мира, нали ще ме приемат? Здравето — слава богу, отлично. Мама казва, че когато съм била едва на една година, съм взела награда за добро здраве.

— Че нали после боледува? — напомни й Мира.

— Ех, кога беше то — каза Гуля. — Беше и мина. В санаториума все пак славно ме полекуваха, хиляди благодарности на Олга Павловна. А що се отнася до издръжливостта, сама знаеш каква съм. Със страхливост, струва ми се, също не се отличавам. Пък и с учението сега тръгна добре, почти отлично.

— Е, разбира се, че ще те приемат — успокои я Мира, но кой знае защо, въздъхна.

Гуля изпитателно я погледна.

— Ти, изглежда, си против?... Не одобряваш ли?

— Не искам да ти преча. Щом като си решила, постъпи. Но аз на твоето място бих предпочела да ида в театралната школа. Ти навярно имаш талант...

— Ех, че го каза! Какъв ти талант!...

Гуля тръсна глава и хвана дръжката на голямата тежка врата. Мира извика след нея:

— На добър час!

Мира дълго се разхожда по тротоара, очаквайки Гуля. Беше светъл, слънчев ден. Времето бе започнало да се стопля и портиерите с лопати ринеха от тротоарите потъмнелия мокър сняг.

На Мира ѝ бе малко тъжничко.

„Ето как хората се разделят в света — мислеше тя. — Сега Гулка ще започне съвсем друг живот. Не само няма да дружим, но може би няма и да се виждаме вече. И защо така я тегли към най-трудното?“

И Мира си спомни стихчетата на Лермонтовата „Платноходка“:

*А он, мятежный, просит бури,
Как будто в бурях есть покой...*

Измина повече от час. На Мира ѝ измръзнаха краката. Слънцето се бе преместило на другата страна, повея вечерникът.

Най-сетне тежката врата пак се отвори.

По стълбите изтичаха няколко младежи, като тракаха с токове и весело разговаряха. Те тръгнаха по улицата с твърда стъпка.

„Тия навярно са ги приели — помисли Мира. — Но момичета нещо не се виждат. Нима Гуля е единственото момиче, което постъпва във военното училище?“

Най-сетне дъбовата врата отново изскърца и на прага се показа Гуля.

— Е, какво стана? — попита Мира само с устните си.

Гуля махна с ръка.

— Намериха нещо в очите — сърдито измърмори тя. — Цял живот съм виждала чудесно, даже и в театър бинокъл не съм вземала, а тук ме накараха едва ли не от цял километър да чета някакви

безсмислени глупости — набор от букви: „а“... „щ“... „ы“... Даже „ятъ“ и „фита“, струва ми се... Ех, да съм знаела, че тия таблици са закачени, щях предварително да ги назубря наизуст... Няма какво да се прави...

— А отде щеше да ги вземеш? — засмя се Мира.

— Е, щях да ги намеря някъде. У всеки очен лекар — у Остроухов или у Финкелщайн.

— Че всеки очен лекар може би си има своя таблица — каза Мира. — Да, много добре зная това.

— А ти, изглежда, се радваш, че не ме приеха? Ето, даже се развесели. Добра приятелка си ми!

— Не се сърди, Гуля — каза Мира. — Не че се радвам, но, според мене, съвсем не е нужно момиче да се учи във военно училище. Помисли си сама, защо ти е нужна непременно военна кариера?

— Ама не, съвсем не е там работата — каза Гуля. — Но разбираш ли, толкова труден става понякога животът ми!... Надявах се, че това училище ще ми помогне... Ще ме научи на истинска дисциплина.

В това време край двете момичета бързо мина един военен с големи рогови очила.

— Виждаш ли, виждаш ли? — каза така високо Гуля, че минувачът се обърна. — Военен — и с очила. Защо той може, а аз да не мога? Казах им: „Щом е тъй, предпишете ми очила и ме приемете в училището“. А лекарят се заинати — за нищо на света не се съгласи.

Като се върна в къщи, Гуля си легна. Фрося я повика да яде, но Гуля само каза:

— После, Фросенка — и се обърна с лице към стената.

Привечер тя заспа и през съня почувства как ръката на майка ѝ внимателно опипа челото ѝ. На Гуля за миг ѝ се стори, че тя пак е станала съвсем мъничка и че майка ѝ ей сега ще я вземе на ръце.

— Нищо не ме боли, мамичко — отговори Гуля, без да дочака въпроса, — не се безпокой. Ще полежа и ще ми мине.

А какво именно ще „мине“ — тя сама не знаеше.

„Как ще живея занапред? — мислеше Гуля, като стискаше силно очите си и опъваше стария плетен шал на раменете си. — Аз съм вече на петнадесет години, а още нищо полезно, нищо хубаво не съм направила. Сили — колкото искаш, а къде да ги дяна? Пак ли като прокълнатата да препускам на кънки всяка вечер? Май че по-добре би

било да отида да работя в киното. Все пак това е истинска работа. А освен това колко трудно е да се владееш, да не се подхлъзнеш... Кой би ми помогнал?“

Гуля заспа облечена. А на другия ден се случи такова събитие, което изведнъж заличи всички нейни огорчения и тревоги.

ТРЕТАТА ВИСОЧИНА

В училищния коридор, както всякога през междучасията, имаше шум от разни гласове. Прегърнати, ученичките се разхождаха бавно, а момчетата сновяха напред-назад и момичетата се сърдеха, че им „се мотаят из краката“.

Този безпорядъчен весел шум днес дразнеше Гуля. Тя влезе в празната още класна стая, седна на чина си на третия ред до прозореца и отвори наслуки някаква книга.

Но в тази минута вратата се откряна и в стаята надзърна Муся Лебедева, комсорг на училището.

— А, Гуля Корольова! — каза тя. — Тебе търся. Искам да поговоря с тебе!

— С мене? — каза Гуля и се поотмести.

Муся седна до нея.

— Ето за какво става въпрос — започна някак сухо и деловито тя: — Ние забелязахме, че в последно време ти, Корольова, много си се изменила.

— Как тъй „изменила“? — прекъсна я Гуля, като наостри уши.

„Нима и тука са забелязали?“ — помисли си тя.

— Изменила си се, станала си по-добра — обясни Муся, като се усмихна. — Кой знае, навярно защото си пораснала. Започнала си истински да работиш над себе си, да се отнасяш по-съзнателно... И изобщо ние смятаме, че си напълно достойна за комсомола.

Гуля се пообърка и зарадва.

„Тъкмо това ми трябва, именно това ми трябва!“ — помисли тя и поривисто скочи от мястото си.

— Ти така започна — каза тя, — че аз си помислих кой знае какво ужасно нещо съм направила. Мусенка, та това е голямо щастие за мене! Ти не можеш да си представиш колко ми е тежко да бъда сама. Ще се постарая да стана истинска комсомолка!

Муся с усмивка гледаше Гуля и мислеше: „Интересен характер — буен, горещ, деен. Трябва, трябва сериозно да ѝ се помогне. Добра

комсомолка ще стане от нея!“.

В коридора весело и звънко задрънка звънецът.

— Та това е засега — каза Муся, като ставаше. — В началото ние ще направим необходимото, а после ще те проверят в райкома.

— Какво е това, изпит ли? — запита Гуля.

— Да, дори нещо по-важно от изпит — отговори Муся.

Тя си отиде. Класната стая в миг се изпълни с онзи шум, който преди миг бушуваше в коридора.

„Е, какво път — мислеше Гуля, — не ме приеха във военното училище, но затова пък ще ме приемат в комсомола. Само дано издържа този изпит!“

След две седмици Гуля се връщаше в къщи от райкома. Духаше силен февруарски вятър. С вдигнати яки и увити в плетени шалове по тротоарите сновяха засипани със сняг хора. А на Гуля ѝ се струваше, че и на тях им е така весело и радостно, както и на нея.

Като се втурна в къщи, тя едва не събори Фрося на земята.

— Фросенка, къде е мама?

— Няма я в къщи.

— Фросенка, можеш да ме поздравя — каза Гуля, — аз съм комсомолка. Съвсем истинска!

И тя се хвърли към телефона:

— Мамичко, новина... Не се безпокой — хубава е! Райкомът ме утвърди! Да, да, утвърди ме! Приеха ни, всичко пет души. Беше съвсем не по официалному, а някак си много приятелски. Питаха ме: бих ли могла да проявя силна воля, да направя нещо особено, да замина например някъде далече, ако ме изпратят. Или нещо друго. Изобщо да проявя смелост. Аз казах, че ще се постарая. А сега отивам в басейна... Не, не мога да стоя в къщи сама... Добре, добре, няма да се простудя и няма да се удавя...

Гуля остави слушалката.

— Ах, Фросенка, колко съм радостна, просто съм щастлива! Разбираш ли, приеха ме в комсомола! Ще ми възлагат всякакви задачи, много отговорни. И ако не успея да се справя, ужасно срамно ще ми бъде!

Фрося мълчаливо слушаше, като кимаше с глава, а после избърса очите си с крайчеца на престилката.

— Фросенка, защо плачеш? — изплаши се Гуля.

— Ам'че от радост — каза Фрося. — Толкова млада, а си вече комсомолка!

Гуля се засмя.

— Та затова е и комсомол, за да приема младите. Знаеш ли, Фросенка, днес аз ще скачам като лястовичка!

— Ай, как така? — изплаши се Фрося.

— Ей така! — Гуля разпери ръце. — Не се бой, нищо няма да ми стане!

И като разцелува Фрося, тя изтича навън.

„Днес всички са такива мили, чудесни — мислеше Гуля, като слизаше по стълбата и прескачаше по три стъпала наведнъж. — Съвсем неотдавна преживях такава тъжна вечер, а днес колко е хубаво! Дано поне днес, по случай този хубав ден, успея да скоча като лястовичка!“

Миналия път Олеся бе казала на Гуля, че при нейното скачане се получава не „лястовичка“, а „горобчик“ — врабченце. Крачейки сега

по бялата, пухкава от снега улица, Гуля се мъчеше да си представи ясно всяко движение поотделно, което трябваше да направи при този скок.

Синкавобелите плочки на басейна блестяха, залени от електрическата светлина. Гуля бързо се съблече в кабинката и както обикновено, по бански костюм се изкачи на три метра височина.

— Днес ще скачаш от пет метра! — извика ѝ отдолу Олеся.

— От пет? — запита Гуля. — Е, добре.

И тя се изкачи по стълбата още два метра по-високо отпреди. Като се озова на площадката, тя машинално потърси да се улови за перилата, но тук перила нямаше. И на Гуля се стори, че тази площадка е най-малко поне два пъти по-висока, отколкото беше всъщност.

Краката ѝ леко потрепериха.

Но отдолу вече се разнесе команда:

— Скачай!

И като направи усилие над себе си, Гуля стремително се засили, подскочи, разпери ръце като криле и полетя надолу... Летеше цяла изопната, също като лястовичка. Само миг — и тя се вряза с глава във водата. Там, където по това време спокойно блестеше гладката водна повърхност, изведнъж се издигна нагоре цял фонтан от пръски.

— Добре, добре! — весело закрещя Олеся. — Само че не пресметна височината и от това се получи пръскане. Тласъка направи така, както от три метра. Ще се поупражниш и тогава ще отстраним и този недостатък.

Гуля отново се изкачи на кулата и скочи, както я учеше Олеся.

— Отлично, прекрасно — каза инструкторката.

— А сега мога ли да си вървя? — попита Гуля.

— Може. Върви горе.

— Горе? Защо горе?

— Да скачаш!

— От три метра ли, или още веднъж от пет? — попита Гуля.

— Не. От осем.

— От осем?!

— Какво, страшно ли е?

— Страшно — призна си Гуля.

Олеся се усмихна:

— Ще се научиш, ще скачаш и от десет.

— Никога няма да се науча — шепнешком каза Гуля и въздъхна.
— Е, какво пък, ще опитам от осем.

Тя тръгна нагоре по стълбата. Ето площадката на три метра височина, от която Гуля тъй неотдавна се учеше да скача, ето и следващата — петметровата. Значи още по-високо.

„Ах, колко е високо! — помисли Гуля. — Ще се убия!“

Сърцето ѝ замря, когато погледна от осемметровата кула надолу. Струваше ѝ се, че стои на покрива на някоя триетажна къща.

„Осем метра — съобразяваше Гуля — и дълбочината на басейна четири, всичко — дванадесет метра!“

През прозрачната маса на водата блестеше дъното на басейна.

„Не, не мога — помисли си Гуля, — страшно...“

Но долу вече се чу командата на Олеся:

— Скачай!

— Олеся! — извика Гуля с не свой, треперещ глас. — Не мога!

Отдолу се раздаде още по-повелително:

— Скачай!

Гуля стисна зъби.

„В райкома казах, че ще се постарая да извърша смела постъпка — мина ѝ през ума, — а сега «не мога»... Не, срамота е! Не ме е страх!“

И като притвори очи, тя пак се засили, подскочи и отново полетя подобно на птица, с разперени като криле ръце.

Тя летя само няколко секунди, но тия секунди ѝ се сториха безкрайно дълги.

— Ах, колко дълго летях! — каза Гуля, като изскочи с пръхтене над водата.

Олеся ѝ махаше с ръка от стъпалата.

— Ако все тъй върви работата — каза тя, — то към осми март ще отидеш на състезанията за първенство.

Гуля отметна глава и погледна нагоре — към осемметровата кула.

— А мога ли да скоча още веднъж? — запита тя.

— Ако щеш, и сто пъти! — весело отговори Олеся. — Днес веднъж, утре — два, а след това и още деветдесет и осем пъти.

Гуля отново се изкачи на осемметровата площадка и вече без всякакъв страх, сякаш наистина ѝ бяха изникнали криле, леко се

откъсна от дъсченото мостче и скочи долу, в прозрачната вода.

ФИЗИКАТА И КОНЦЕРТЪТ НА ЛЕМЕШЕВ

Наближаваха изпитите.

Гуля отнесе в раззеленилата се гора своята катеричка, изпрати на гарата майка си, която заминаваше за Сочи, и се върна в опустялата квартира. При нея остана само Фрося.

— Е, Фросенка — каза Гуля, — няма да мръдна от това място, докато не мина цялата физика.

И Гуля седна до масата си. Подпряла с ръка главата си, тя се задълбочи в учебника. Стаята бе залята от юнското слънце. Пред прозореца се бе разлистила акацията.

„Колко хубаво е сега на Днепър! — с тъга си мислеше Гуля. — Ех, да взема лодка, че да поплавам надолу по течението. А после да легна на белия пясък и да гледам небето!“

Но това — после, след изпита. А сега трябва да се забрави всичко на света, освен физиката.

„Топлина“... Като напук трябва да се повтаря тази нещастна „топлина“, когато и без това се чудиш къде да се денеш от горещина.

В това време от кухнята се понесе проточена украинската песен: „Чому ж я не козаченько, що тебе я так люблю“.

„Кога пък тази Фрося успява с всичко да се справи? — мислеше Гуля. — Докато се обърнеш — всичко ѝ е готово и тя вече си седи и пее своя «козаченько». Ето от кого трябва да взема пример!“

И наистина: още към девет часа в квартирата всичко биваше разтребено, върху излъскания до блясък примус тихичко вреше яденето, а Фрося, седнала до прозореца, шиеше и пееше.

Пееше тя обикновено така: започне песента и спре на половин дума — ту за да откъсне със зъби конеца, ту да каже нещо на Гуля, ту пък да напомпи примуса. А после продължава, като че ли нищо не е ставало, от същото това място, на което беше спряла. Тия прекъсвания дразнеха Гуля и заради тях тя често влизаше в малки разправии с Фрося. Така и днес. Фрося запя своята любима песен:

Чо-ому ж я не козаченько, що тебе так...

И спря. Гуля, като се ослушваше, чакаше продължението. Фрося мълчеше.

— Фросенка! — помоли ѝ се Гуля. — Защо замълча?

— Гуленка — чу се от кухнята престорено сърдитият глас на Фрося, — без реплики!

И Фрося отново запя:

... що тебе я так...

Отново мълчание.

— Фрося, изпей я до края!

Но точно в този момент някой почука на вратата.

— Гулка! — извика Фрося. — Чуваш ли ти или не чуваш? Хлопат на вратата! А примусът ми ще изгасне.

— Нека си хлопат — обади се от стаята си Гуля. — Аз трябва да уча.

Двете се сблъскаха на вратата и заедно отвориха. Във вестибюла влезе Гулината съученичка Надя, едно от най-нагласените и хубавички момичета в класа.

— Гулка — каза Надя, едва поемайки дъх, — оставяй всичко! Лемешев е в Киев! Световен концерт. Имам два билета!

— Ти с всичкия ли си? — запита Гуля. — Ами физиката?

— Физиката ще почака. Нима ти ще пожертваш Лемешев заради тази нещастна физика?

Гуля мълчеше.

— Аз през нощта ще уча за „топлината“ — каза Надя, като се въртеше пред огледалото и оправяше къдриците си и гънките на роклята си.

Гуля я гледаше с усмивка и с едва примижали очи.

— Да ти кажа ли — попита тя — каква епиграма са съчинили за тебе в училище?

— За мене? Кой я е съчинил? Каква телеграма?

— Не телеграма, а епиграма. Ето, слушай:

*Надя — Надежда
Надежду лелеет,
Что чуб и одежда
Сердца одолеют.^[1]*

— Самата ти си съчинила тая диаграма! — каза Надя и леко се изчерви.

— Не ми се сърди, Надеждо!

Но Надя и не мислеше да се сърди — в класа често я подиграваха и тя отдавна бе свикнала с това.

— Знаеш ли, Гулка — каза тя, — аз направих замяна с едно от нашите момичета: дадох ѝ Лемешев с цигара, а тя ми даде Лемешев с шапка.

— Я се махай с твоите цигари и шапки. Човек, може да се каже, най-после се е вразумил...

— Ти ли си човекът, който се е вразумил? — засмя се Надя.

— Не се шегувам, Надке — каза сериозно Гуля. — Сама знаеш, че нищо не ми струва да зарежа всичко и да тръгна, особено когато има такъв концерт. Но трябва да се държа, ей така! Мислиш, приятно ли ми е да се къпя в пот? Но останали са ми още цели петдесет страници. Виждаш ли?

— Че нали си учила през годината?

— Какво от това! И ти си ги учила, но сигурно нищо не помниш.

— Нищичко не помня! — каза Надя, крадешком поглеждайки към огледалото.

— Какво ще излезе от това? Ще пропаднеш на изпита.

Надя само сви рамене.

— Ти, Гулка, вечно изискваш нещо невъзможно от себе си и от другите. Е, насила в рая никого не теглят. Седи си тука и зубри!

И като млясна Гуля по страната, Надя изскочи навън.

Едва се бе затворила вратата зад нея, телефонът зазвъня.

Стеснителен момчешки глас канеше Гуля на Днепър — да се возят на лодка.

— Не мога! Заета съм! Оставете ме на мира всички! — извика със сълзи в гласа Гуля и като остави слушалката, похлупи телефона с възглавницата от дивана.

— Няма да те доближа вече, па, ако щеш, и да се пръснеш! — каза тя и отиде към своята отрупана с книги маса. До вечерта седя над физиката, без да стане.

А след вечеря каза на Фрося:

— Ех, Фросенка, да знаеш само какъв концерт пропуснах... Попей ми ти поне вместо Лемешев!

И Фрося запя своя „козаченько“, но този път без прекъсване.

---

[1] Надя — Надежда
надежда лелее,
че букли и одежда
сърца побеждават. — Б.пр. ↑

ЧИЧО ОПАНАС И НАДЯ

Развиделяваше се. Небето беше прозрачно и чисто и на него ясно се очертаваха клонките на акациите.

Колко такива ранни зазорявания вече бе посрещнала Гуля, докато се готвеше за изпитите!

Когато се обливаше със студена вода в банята, Гуля мислеше: „Сега съм комсомолка и ще бъде съвсем позорно, ако не взема изпитите с «отличен». Как ще погледна хората в очите?... Ах, страшно!“.

От студената вода и тревогите Гуля затрепери като в треска. Тя започна бързо да се бърше с хавлиения пешкир.

„Да се трепери като лист на трепетлика, разбира се, е също глупаво. От осемметрова кула скочих — и нищо, оцелях. А на изпит, каквото и да излезе, главата ми ще си остане на раменете. Празна или не, все пак глава...“

Гуля бързо направи няколко гимнастически упражнения, облече се, похапна в кухнята и излезе.

Фрося я изпрати до вратата и дълго стоя на площадката на стълбата и гледа долу през перилата.

По тихите и прохладни улици още нямаше жива душа. Само портиерите с бели престилки метяха тротоарите.

„И пред никого няма да покажа, че съм се изплашила малко — мислеше Гуля, бодро крачейки по улицата. — И такъв израз ще си придам, та никой да не се досети, че отивам на изпит. И все пак, щастливи са тия портиери, че не трябва да държат изпит по физика!...“

И тя хвана бравата на училищната врата.

В дъното на дългия коридор, до малката масичка, подпрял с длани посивелите си старчески бузи, седеше училищният слуга чичо Опанас. Старецът дремеше.

Като чу стъпки, той вдигна глава.

— А, рано пиле — усмихна се той на Гуля.

— Здравей, мили чичо Опанас — каза Гуля и седна на прозореца. — Какви чудесни дни! А заради тия изпити седиш и се обливаш в пот в душната стая. Тъкмо за Днепър е сега...

Старецът кимна с глава.

— Нищо. Много още таквиз дни ще има. Днепър нийде няма да избяга.

Гуля се бе сприятелила с чичо Опанас. Тя му носеше от къщи тютюнец и пишеше под негова диктовка писма до внука му в Полтава. Но не затова я обичаше и уважаваше старецът, а защото тя беше „разумна девойчица“. Захване ли някоя работа, за нищо на света няма да я изостави.

Чичо Опанас вече четиридесет години работеше в това училище и училищният живот, с всичките му радости и неуредици, бе заменил неговия дом и семейство. Той пазеше училищните карти, държеше ключовете от всички кабинети и особено много обичаше да присъства в кабинета по физика, когато преподавателят правеше опити. Случваше се понякога нещо да не върви в опита на преподавателя. И тогава на помощ идваше чичо Опанас. Той уверено вземаше със своите старчески, треперещи ръце апарата, въртеше го пред очите си и в края на краищата почти винаги намираще причината на неуспеха.

— Ей тукичка ще позавъртим, за да прилегне добре, и всичко ще се оправи, Николай Петрович. Ето, виждате ли?

И всичко се оправяше: гореше, кипеше, искреше и клокочеше както трябва.

— Чичо Опанас — каза Гуля, като сложи ръка на рамото му, — отдавна исках да ви попитам нещо. Каква е тази работа? Вие никога не сте учили физика, а понякога правите опитите по-добре и от самия Николай Петрович.

— Ам'че как? — спокойно отговори чичо Опанас, завивайки цигара с хартийка. — Той е теоретик, пък аз съм прахтетик. Разбра ли?

— Ехе! — каза Гуля, скривайки усмивката си. — Ами кажи ми, чичо Опанас, много ли строго изпитва Николай Петрович? Аз още нито веднъж не съм се явявала при него.

— Па ще видиш — загадъчно каза чичо Опанас и лукаво погледна Гуля.

Гуля тревожно въздъхна и скочи от прозореца.

„Дано по-скоро да почне!“ — мислеше тя, като се разхождаше по коридора.

Хлопна се входната врата. Към Гуля бързо идеше Надя. Тя беше пременена както преди, но косите ѝ бяха набързо сресани, а дантелената ѝ якичка се беше подгънала навътре.

— Загинах си... — пошепна Надя като умираща. — Ще пропадна — ще видиш, че ще пропадна!

И тя се зае бързо да прелиства изпокъсания и изпонашарен от край до край учебник по физика...

— Не ми върви, разбираш ли, през всичкото време... ужасни предзнаменования... Котка ми пресече път... Нито един гърбав не срещнах... Като напук! Синята ми рокля, която винаги ми носеше щастие, сега е на пране! А отгоре на това и баба!... Тъй я молих да си потопи пръста в мастило, а тя — не, та не!

— Баба ти? В мастило? Това пък защо?

— Как защо?! Не знаеш ли? — учуди се Надя. — Това е чудесен знак. Ако някой в къщи държи пръста си в мастило, докато ти държиш изпит, непременно ще го издържиш с „отличен“. В краен случай — с „добър“.

Гуля се разсмя с глас и от това изведнъж ѝ стана по-леко и спокойно.

— Горката ти баба! — каза тя. — Че да беше я помолила и да се окъпе в мастило!

— На тебе всичко ти е смешно! Нека те скъсат, че да видим дали ще се смееш! — обидено каза Надя и отиде при другия прозорец, където се бе събрала вече цяла група ученици.

Едва Надя се приближи до тях, и цялата компания се размърда, задърдори, завика.

Чичо Опанас намръщено изгледа децата изпод вежди. После взе в ръце звънеца. И без да каже нито дума, така яростно издрънка до самите тях, че те се стреснаха и се заоглеждаха встрани.

— Гулка! — закрещя Надя. — Ще ми подсказваш ли? Моля ти се!

Чичо Опанас хвърли на Надя поглед, пълен с презрение, и отново заби звънеца с всички сили.

Децата се разбягаха по класните стаи. От учителската стая излязоха цяла върволица учители — познати и непознати.

Разговаряйки тихо, те минаваха по опустелия коридор. Вратите на класните стаи една след друга се затвориха. Изпитите започнаха.

Стрелките на кръглия стенен часовник в коридора се приближаваха вече към дванадесет. А в притихналите класни стаи все още се решаваше съдбата на учениците: кой ще премине и кой ще остане. Зад стъклените матови врати цареше оная напрегната, тържествена тишина, която винаги съществува по време на изпити.

По коридора се разхождаше само чичо Опанас.

Но ето че вратата на девети „б“ клас неочаквано се разтвори и в коридора се изсипа тълпа ученици и ученички. Развълнувани, още не успокоили се от тревожното възбуждение, те се надпреварваха да си разправят един на друг и на чичо Опанас кой как е „изкарал“ или защо са го „скъсали“.

В празната класна стая на последния чин седяха Надя и Гуля. Надя бършеше с напарфюмираната си и измокрена от сълзи кърпичка очите и носа си. Гуля ѝ говореше:

— Хайде, стига, престани. Ще се заловиш, както трябва, и наесен ще вземеш изпита. През лятото много работа може да се свърши.

— През лятото? — изхълца Надя. — През лятото с физика да се занимавам?

И тя зарида още по-силно.

— Аз ще ти помогна! — каза Гуля.

— Ще помогнеш! — въздъхна Надя. — Дотрябвало ти е да се занимаваш с тая скука, когато имаш „отличен“!

В стаята влезе чичо Опанас с парцал в ръка. Той избърса дъската, на която още имаше някакви формули, отвори прозорците на стаята, постави на място учителския стол.

После погледна разплаканата Надя и каза съчувствено и в същото време укорно.

— Ето докъде доведе хвизиката момичето!

НАДОЛУ ПО ТЕЧЕНИЕТО

Най-трудният изпит бе вече минал и Гуля си разреши една вечер да не учи и да си отпочине.

Следобед тя отиде на Днепър.

Като получи на водната станция спортна лодка, Гуля се отблъсна от брега, седна по-удобно и хвана греблото.

„Ще карам надолу по течението — реши тя, — по-лесно ще е за гребане.“ И като се опираше леко на греблото, Гуля тръгна. Зад лодката остана къдрава следа. Острите връхчета на тополите се залюляха във водата. Лодката леко заплава.

Зелените брегове бързо бягаха назад. Пясъчният плаж до самия бряг изглеждаше сега като тясна жълта ивичка. Сега вече се дишаше по-леко и свободно.

„Цял живот бих гледала Днепър — мислеше Гуля, — няма нищо по-хубаво на света от него.“

Тя се обърна назад. Градът се губеше пред вечерната мъгла.

„Охо, колко далече съм отишла! Два километра, може и повече. Не е ли време да се връщам?“

Гуля наблегна греблото, за да обърне, но течението се противеше. То отново постави лодката с гръб към града и я понесе нататък, надолу по Днепър.

Гуля напрегна всички сили. Лодката не се поддаваше. Тя се носеше все по-надолу и по-надолу, там, където искаше реката.

От силното напрежение и от това, че Гуля отдавна не бе гребала, заболяха я раменете, ръцете и гърбът.

„Глупачка! Ама че съм глупачка! — ругаеше се сама Гуля. — Къде съм тръгнала толкова късно! Току-виж, ме завлякла чак до устието, ако само не ме преобърне.“

Днепър забушува. Надвечер ветрецът ставаше все по-силен и по-упорит. Помощ нямаше откъде да се чака. А тъмнината ставаше все по-гъста.

Прехапала устни, Гуля с все сила се бореше с Днепър. Ту тя го надвиваше, ту той вземаше връх.

„Не — помисли Гуля, — нищо няма да излезе от това — ръцете ми вече и греблото не могат да държат. Трябва да си почина!“

И като остави греблото, тя престана да се бори с реката. На Днепър като че ли това му и трябваше. Леко полюлявайки я, той понесе лодката с Гуля натам, накъдето носи всичко, попаднало във водите му — надолу и надолу.

„Нищо, нищо, няма да ме отнесеш далече! — казваше си Гуля. — Ще си отпочина малко и тогава пак ще се поборим!“

И като си спомни онази позната и любима през детството си песен, тя запя:

*Будет буря — мы поспорим
И помужествуем с ней!*

От тия красиви и смели думи, а може би и от звука на своя толкова млад и звънлив глас, тя се поуспокои.

След няколко минути почувства, че ръцете ѝ си поотпочинаха и плещите ѝ се изправиха. Тя отново се залови за греблото и, без да бърза, равномерно, както я бяха учили в Артек, заработи с двете лопатовидни гребла.

— Лява, гребни, дясна, назад! — командваше си сама тя. — Лява, гребни!

И лодката най-после се подчини: тя тежко се извърна с кърмата надолу, с нос към града и като се гмуркаше във всяка вълна, започна бавно да се приближава — метър след метър — към Киевското пристанище.

*Там, за далью непогоды,
Есть блаженная страна!*

— пееше Гуля.

Когато пристигна на станцията, беше се вече съвсем стъмнило. Приемайки от нея лодката, старият лодкар дълго ѝ се кара:

— Последна идеш! Заради вас ще трябва да спя тука, а?

— Извинявайте, дядко — отговори Гуля, — аз самата не исках да отивам толкова далече, но течението ме отнесе.

Гуля стигна до къщи едва жива от умора. Сякаш никога досега не се бе чувствала така разбита. Фрося я съжали и ѝ донесе вечерята в леглото.

— Разбираш ли, Фросенка — казваше Гуля, като лапаше с голям апетит вишневите сладки, от които капеше сок, — отидох днес дяволски далеч, разбираш ли, без всякаква тренировка...

— Ай-ай-ай, без тренировка!... — заклати съчувствено глава Фрося.

— Там е работата я! Едва не ме отвлече, разбираш ли! Но това ще ми бъде за урок, ще видиш! Като свърша изпитите, всеки ден ще греба, за да придобия сръчност. Целия Днепър от горе до долу и от долу до горе ще премина!

— Ох, тежко и горко! — само въздъхна Фрося.

— Да, да, целия Днепър! Само че сега ще бъда по-умна. Докато имаш много сили, карай нагоре по течението, а като се умориш, може и надолу!...

На другата сутрин Гуля отиде при Надя да вземе от нея сборника със задачи. Предстоеше ѝ нов изпит — геометрия. Надя я нямаше в къщи. Баба ѝ, слабичка, чистичка (същата оная, която бе отказала да държи пръста си в мастило), убеди Гуля да почака, докато Надя си дойде.

На масата за ядене бе сложена с разперени ръкави синя лятна рокля (навярно същата оная — която носи „щастие“). Бабата гладеше диплите ѝ.

— Не знам какво да правя с нея — казваше тя, като опитваше с пръст горещата ютия. — Съвсем през просото я кара моята Надюша! Няма да вземе да се опере, оглади. Само една грижа има — да се премени, да се разходи. Коза, и това си е!

Ютията със сърдито съскане се задвижи назад-напред по влажния син плат.

— А вчера съвсем ме разстрои — продължаваше бабата. — „Аз, казва, по геометрия няма да се явявам. И изобщо по нищо вече няма да

се явявам.“ — „Как така няма да се явяваш?!“ — казвам. — „Ще помоля, казва, да го отложат за наесен. Наесен заедно с физиката ще издържа и геометрията. Все едно, казва, лятото ми пропадна!“

Бабата наблегна ютията и синият плат под нажеженото желязо побледня. Ютията се разпалваше и все повече освирепяваше, сякаш и тя като бабата се ядосваше на Надя.

— Всички изпити за наесен? — учуди се Гуля. — Та тя в никой случай няма да ги издържи.

— И аз същото казвам, няма да ги издържи — въздъхна бабата. — Разплака ме вчера. — Старицата размаха във въздуха ютията, за да я поизстуди малко. — В гроба ще ме закара тази хаймана!

И като избърса сълзите си, старицата за последен път прекара ютията по синята тъкан и сложи светещата от чистота рокля върху дантелената покривка на леглото.

Във вестибюла се чу щракане на ключ.

— Ето я и нея, безсъвестницата — каза бабата. — И жал ми е за нея: сираче е, расте без майка; баща ѝ е постоянно в командировки, а тя прави каквото си иска...

Надя, къдрокоса, подвижна, тънкокрака и наистина приличаща на коза, се втурна в стаята и като целуна, без да се спира, първо баба си, а след това и Гуля, бързо отиде към кревата.

— Благодаря ти, бабинко! Тъкмо се снабдих с билет за концерта на Орлова и ми трябва чиста рокля. Ах, не баба си имам аз, а чисто злато!

И като помисли малко, добави:

— Разбира се, когато не мърмори.

Баба ѝ само въздъхна и отиде в кухнята.

— Какво си намислила ти, Надя? — започна Гуля. — Училището ли искаш да напуснеш?

— Успя ли вече да ти се оплаче баба? — запита Надя. — Дори и не мисля да напускам училището. А искам само да отложат тия дяволски изпити за наесен. Все едно, наесен ще трябва да се явявам по физика, заедно с нея ще се явя и по всички предмети.

— Хубавичко ще загазиш ти, Надя, с твоето „заедно“. Помниш ли как рева на изпита по физика?

— Защо ще загазя? Помисли сама...

И Надя се зае да доказва на Гуля защо трябвало да отложи изпитите си за наесен. Първо на първо, тя тъй е изморена през годината, че нищо не ѝ влиза в главата, а през лятото ще си отпочине и ще събере сили... Второ, в дъжделиво време през лятото е много приятно да се учи („И без това, разбираш ли, няма къде да се отиде!“). Трето, през лятото учителите също ще си отпочинат и ще станат много по-добри.

— Четвърто — продължаваше Надя, — на мене в последно време изобщо не ми върви, положително не ми върви! По-добре да не рискувам сега.

Гуля я слушаше, като клатеше глава.

— Знаеш ли — каза тя, — да плаваш надолу по течението е много лесно, истинско удоволствие. Лодката сякаш сама се носи. Но опитай се да обърнеш обратно. Така ще те зашиба, че не можеш се измъкна.

Надя с недоумение гледаше Гуля.

— Не разбирам за какво ми разправяш това!... Онова е лодка, а това — изпит. Съвсем различни неща.

— Никак не са различни! — разпалено каза Гуля. — Разбери — това подхожда към всичко, решително към всичко! Разпусни се само, започни да живееш някак по-леко, и течението ще те отнесе, така че никога няма да изплаваш на брега. Това трябва да запомниш за цял живот. То е най-важното, най-важното!

Гуля толкова се увлече, че не забеляза кога старицата се бе върнала в стаята. С кафениче в ръце тя бе застанала на вратата и слушаше Гуля.

— Което си е право, право си е — каза най-после тя. — Аз седмата десетица доживявам и пак същото, дума по дума, ще кажа. Опасно е да се плава надолу по течението...

— Че ти никога не си се возила на лодка — прекъсна я Надя.

— На времето съм се возила повече и от тебе — усмихна се бабата.

Във вестибюла зазвъня телефонът.

Надя като стрела изскочи от стаята.

— Гуля, тебе викат! — чу се разочарованият ѝ глас.

— Мене? — учуди се Гуля.

В телефонната слушалка нещо отчаяно пращеше и клокочеше. Гуля веднага се досети, че това е Фрося. Фрося винаги така крещеше в слушалката, сякаш се намираще на хиляди километри от Киев.

— Фросенка — каза Гуля, — по-тихо говори, нищо няма да разбере...

Фрося започна да говори малко по-спокойно и Гуля най-после чу:

— Търчи бързо в къщи, че татко ти те вика от Москва! Бърже!

— Татко! — зарадва се Гуля. — Тичам.

И тя едва не изпусна телефонната слушалка.

Когато дотича до къщи, сърцето ѝ така силно биеше, че тя не знаеше дали ще може да каже на баща си даже и една думичка. Но междуградската станция позвъни не веднага и Гуля успя да си поеме дъх.

Тя не чу всичко, каквото ѝ говореше баща ѝ, но разбра най-главното: той ѝ се обаждаше само за да я насърчи в тия напрегнати изпитни дни.

Милият, познат бащин глас, който едва се чуваше от толкова далечно разстояние, звучеше по-ласкаво и по-меко от всеки друг път.

И Гуля викаше с особена радост, като милваше нежно черната слушалка:

— Да, да, държа се, татенце! По физика „отличен“. И по литература „отличен“! Миличък, скъпи мой, благодаря ти, че ми позвъни!...

ОЩЕ ЕДНО ИЗПИТАНИЕ

Стъпало по стъпало изкачваше Гуля цялата трудна и стръмна стълба на изпитите. Едно стъпало беше по-ниско, друго по-високо, пред едно трябваше да се подготвя повече, за да го изкачи, пред друго — по-малко.

А когато най-последно прекрачи и последното стъпало, стълбата вече изглеждаше на Гуля не толкова висока.

Изпитите бяха издържани отлично, но Гуля не можа да си отпочине.

Предстояха нови изпитания — този път физкултурни: общоградското съревнование по плаване и скок.

След дългото седене над книгите особено приятно бе на Гуля да тича до водната станция.

Лятото бе вече в разгара си и занятията от басейните бяха пренесени на водната станция на Днепър.

Носът на Гуля изгоря и цялата тя стана като шоколад, само косите ѝ още повече изрусяха.

Подготовката вървеше чудесно — ако щеш, дори още утре скачай пред очите на целия Киев. Едно само ѝ липсваше: гумена шапчица. Но сякаш напук такива шапки през това лято нямаше нито в един магазин.

— Знаеш ли какво? — каза ѝ веднъж Мира Гарбел, която вземаше най-близко участие във всички Гулини работи. — Ще изпишем шапчица от Ленинград, направо от „Триъгълник“.

— Да не си полудяла! — каза Гуля.

— Слушай де, все пак ти си артистка. Може би те знаят.

— Такива артистки има колкото искаш! — каза Гуля.

Но Мира решително взе мастилницата, лист хартия и седна да съчинява писмо.

След няколко минути пред Гуля лежеше черновката на писмото, написано с тънкия, красив Мирин почерк:

До комитета на комсомола при фабрика „Червен триъгълник“

Скъпи другари!

Извинете, че се обръщам към вас. Не зная дали ме помните. Аз съм играла в много филми — „Дъщерята на партизанина“ и пр. Сега ми предстои да участвам в общоградски състезания по плуване и скок. Ще трябва да скачам от десетметрова кула, а нямам гумена шапка. Не бихте ли могли да ми помогнете...

Гуля хвърли поглед върху черновката на писмото и взе перото.

— „Десетметрова“ не трябва. Не им ли е все едно от каква кула ще скачам... „И пр.“ не трябва. Не съм играла в толкова много филми...

— Така ти всичко ще изхвърлиш! — каза Мира и закри с ръка черновката.

— Би трябвало всичко да се изхвърли — измърмори Гуля. — Съвестно ми е да го изпращам. Само туй остана на фабриката — да се занимават с такива празни работи като моята шапчица.

— Че шапчицата не ти е нужна за красота, а за общоградско състезание!

— Добре де, ще го изпратим! — каза Гуля. — Да видим какво ще излезе от това нахалство.

И като смръщи вежди, тя преписа писмото.

Но беше ѝ неловко и неприятно да си спомня повече за него. Тя пак продължаваше да тича по магазините, за да търси шапчица.

И внезапно, два дни преди състезанието, рано сутринта Фрося изплашено я събуди:

— Раздавачът е дошъл. Трябва да се разпишеш: тукачка и тамочка!

Още сънена Гуля взе перото и се разписа „тукачка“ и „тамочка“.

А после развърза шнурчето, с което бе завързано грижливо опакованото пакетче с ленинградски печат и с триъгълника „Червения триъгълник“.

В пакетчето имаше две чудесни гумени шапчици — едната синя на жълти ивички, а другата червена на бели.

Но това не беше всичко.

В същото пакетче имаше и два чифта гумени пантофки, леки като перца. Най-чудното бе това, че те бяха тъкмо за Гулиния крак.

— Как ли във фабриката са отгатнали номера на крака ми? — чудеше се Гуля, като мереше пантофките и закопчаваше напречната каишка.

Фрося даже се просълзи.

— Също като в приказка — каза тя.

— Сините ще взема за себе си — каза Гуля, — а червените пантофки и шапчица ще подаря на Мира. Тя е черничка и червено ще ѝ отива.

Гуля зави подаръците във вестник и едва сега откри, че в опаковката на пакета имаше писмо.

Драга Василица — пишеха ѝ комсомолците от „Червен триъгълник“, — дръж високо нашето комсомолско знаме, а ние ще ти изпратим толкова шапчици, колкото са нужни за всички състезания.

С пламенни комсомолски привети
комсомолците от „Червен триъгълник“

Гуля прочете това писмо десет пъти поред и се завтече да отиде при Мира.

Когато слизаше по стълбата, тя си мислеше за Ленинград, за непознатите приятели, които ѝ бяха изпратили такова хубаво писмо, за това, че тя непременно ще отиде в Ленинград, ще види неговите дворци, паркове, неговите гранитни крайбрежни улици, неговите стари знаменити заводи.

„Право каза Фрося — помисли Гуля, — също като в приказка!...“

А Фрося, като затвори зад Гуля вратата, излезе на балкона и облакътена на парапета, дълго следи с очи своята любимка.

— Ах, какво хубаво момиче! Добро момиче!

И ето, настъпи и денят на физкултурния празник. Гуля в своя бански костюм и гумена шапчица се изкачваше по люлеещата се стълба на десетметровата кула. Долу брегът на Днепър се виждаше като на длан. Той беше осеян с ярки петна — с всички цветове на

небесната дъга там пламтяха роклите и шапките на безбройните зрители, които изпълняха целия амфитеатър.

Духовата музика свиреше на брега някакъв весел марш. И колкото по-високо се изкачваше Гуля, толкова по-тревожно и заедно с това радостно ставаше на душата ѝ.

Състезанията за скок бяха вече към края си. Гуля трябваше да скача последна.

Още не бяха стихнали ръкоплясканията, предизвикани от скока на предпоследния плувец, когато Гуля вече се изкачи на самия връх и се спря по средата на дъсчената платформа. Осемметровата площадка бе останала далече долу.

Гуля си спомни какъв страх изпитваше, когато трябваше да скочи за първи път от такава височина — в деня, когато я приеха в комсомола.

Тя постоя няколко секунди и щеше вече да се засили, но в тази минута някъде съвсем наблизко проточено и пронизително изсвири параход. Цялата кула трепна и се залюля като върха на високо дърво, полюшнато от вятъра. Гуля едва се задържа на краката си. Кулата се тресеше. Но ето че параходът отмина и вълнението на реката започна да се успокоява. Кулата отново се спря на мястото си.

Гуля погледна надолу. През време на тренировката тя вече бе свикнала с тази височина, но тогава долу се зеленееше само брегът, нямаше ги тия хиляди, устремени в нея очи. Сърцето ѝ така силно заби, че чак дишането ѝ спря. Предстоеше ѝ сложен скок — с едно салто и половина напред.

„Боя ли се? — помисли Гуля. — Не, не се боя!“

Тя даде тласък на тялото си, сви се на топка във въздуха и като обгърна с ръце коленете си, полетя.

Във въздуха тя се преобърна, изпъна се като пружина и съвършено безшумно и без пръски се гмурна във водата.

На Гуля ѝ се стори, че лети цяла вечност.

А когато отново се показва над водата и заплува към стълбата, оглуши я пляскането на хиляди ръце. Хората тя не виждаше. Струваше ѝ се, че ръкопляска целият бряг, целият Днепър.

Гуля се обърна към журито и видя няколко високо издигнати табла. На всяко табло блестеше яркочервена цифра „9“. Това бе най-високата оценка, която се даваше за скок на днешното състезание.

От стадиона тя се връщаше в къщи късно вечерта. Вървеше, както винаги, със своята вярна приятелка — Мира.

— Върви ти на тебе, Гуля — каза Мира, като ѝ стискаше ръката, — всичко ти се удава на този свят.

— Не, не че ми върви — каза Гуля, като помисли, — а просто старая се всичко да получа. Според мене, всеки сам прави да му върви. И аз също сама правя да ми върви.

— Аз имам голяма вяра в тебе — каза сериозно Мира.

А на сутринта тя дотича при Гуля радостна и развълнувана.

— Гулка, твоят портрет е отпечатан в „Съветска Украйна“!

И тя подаде на Гуля новия брой на вестника.

Гуля беше фотографирана в цял ръст, в бански костюм.

Под снимката бе написано на украински език:

Най-добрата скачачка при водната станция „Вимпел“

— Гуля Корольова

— Как ти харесва това „най-добрата скачачка“? — запита Мира.

Гуля погледна снимката.

— Я гледай ти! Фотографирали ме! И то в цял ръст! Само че не съм във фокус.

— Не придирай толкова! — каза Мира. — Тъкмо във фокуса си. Закачи портрета на стената.

— Само това липсваше! По-добре да го изпратя на татко. Знам, че ще му стане приятно. А сега ще изпратя на родителите и по една телеграма. Нали тяхната единствена дъщеря е преминала в десети клас и в общоградските състезания е победителка! Не всеки ден се случва това!

И момичетата тръгнаха към пощата. Седнала до масата, Гуля написа две телеграми с еднакво съдържание — в Сочи и в Москва:

Изпитите взех състезанието също главата цяла не се простудих не се удавих целувам

И се подписа: „Десетокласница“.

Като подаде телеграмите, Гуля почувства, че от тази минута за нея започва почивката.

НАДЯ ОТНОВО ПРОМЕНЯ РЕШЕНИЕТО СИ

— Гулка, пак идва раздавачът! На, дръж писмо — каза Фрося, когато Гуля се върна в къщи.

И тя подаде на Гуля един малък и здраво натъпкан плик. Върху него с разкривен, съвсем детски почерк бе написано: „Лично за Гуля“. Писмото беше от Надя.

Скъпа Гуля — пишеше тя, — да не си помислиш, че съм полудяла или че имам 40 градуса температура. Реших да не държа изпити и да повторя класа.

Впрочем още не съм решила окончателно. Искам по-напред да се посъветвам с тебе. Нали ти си ми единствената приятелка и освен тебе аз никого, никого нямам. Да говоря за това с баба не мога. Пък и изобщо аз вече четвърти ден не приказвам с нея. Тя, разбира се, ще помисли, че съм просто мързелана и не искам да се занимавам през лятото. С нея твърде много вече сме приказвали за моите нещастни изпити. А да ѝ кажа, че аз сама, по собствено желание съм решила да остана, за това и дума да не става. Представям си каква врява ще се вдигне в къщи!!! По-добре е да ѝ кажа това наесен, когато вече ще бъде късно...

Тука през цялото време скучая. Тук, на вилата, е много лошо. Местността е ужасна. Не зная какво хубаво намират летовниците в тукашната гора и рекичка. Нищо особено в тях няма. Времето наистина е чудесно, но горещината е непоносима. Само надвечер е по-хубаво, когато на небето има звезди и наоколо е мъртва тишина. Знаеш ли, Гуля, от скука почнах дори стихове да пиша — имам и рима. Прочети ги и ми пиши мнението си.

Посвещава се на Гуля К.

*Я помню чудное мгновенье
(Това редче съм взела от Лермонтов, но
нататък всичко е мое.)
С тобой ходили мы гулять.
Вокруг звенело птичек пенье,
И звезды начали сиять.
И месяц в голубом просторе
Глядел, сияя, с высоты,
У наших ног шумело море...
Сидели молча я и ты.
Теперь сижу я одиноко.
С раскрытой книгой у окна.
Мой милый друг теперь далеко,
А я одна, одна, одна...*

Това е истина, Гуля. Аз тук наистина съм съвсем сама (като не се смята, разбира се, баба). Ужасна мъка. Никакви познати. Наоколо някакви си курортисти с мънички дечица. Даже и нова рокля да облечеш — няма за какво. Татко идва само през почивните дни. А баба се грижи само за едно: за храната. Като че на този свят няма никакви умствени интереси. Тука, на вилата, решително няма какво да се прави.

Ако не е блузката, която започнах тука да си плета, бих умряла от скука. (Това ще бъде съвсем чуждестранен джемпър. Червен триъгълник, син триъгълник, а ръкавите червени със сини маншети. Много хубав става! Като ми омръзне да плета, аз пъхвам незабелязано джемпъра в ръцете на баба. Тя мърмори малко, но плете.)

Знаеш ли, Гуля, аз мисля, че оставането ми за втора година в девети клас изобщо има смисъл, тъй като и бездруго няма да издържа изпитите. Освен това ще ми бъде по-лесно за учене и ще ми остава време за четене. Ще прочета всички класици и нещо научно. Пиши ми как

живееш. Щастлива ли си, чувам, че от кула скачаш, рекорди постигаш — а не като мен, нещастната, която трябва да кисне в тая вила.

Тук имаме твърде много цветя. Вечер миришат чудно хубаво, само да не са тия комари...

Чакам отговора ти, както славеят лятото...

Целувам те силно.

Твоя любеща те приятелка

Надя

Като прочете писмото, Гуля се разсмя с глас.

„Ама тая Надя! — помисли тя. — «Оставането ми за втора година изобщо има смисъл.» И нека остане, много ѝ здраве. Трябва да покажа писмото на Мира — ех, че смях ще падне!“

Гуля позвъни по телефона на Мира.

— Ела, моля ти се. По бърза работа.

Не мина и половин час, и Мира се яви.

Гуля я настани на дивана и ѝ даде Надиното писмо.

Мира поднесе листчето до самите си очи. Отначало тя четеше мълчаливо, сериозно, с леко смръщени вежди и изведнъж се тръшна на дивана, задъхвайки се от смях.

— Знаеш ли какво? — каза тя, като бършеше сълзите си. — Според мене, по-умна от твоята Надя няма никъде по света. Разбира се, като не може да премине в десети клас, за нея наистина е най-добре да остане в девети. Е, какво ще ѝ отговориш? Нали тя чака писмото, „както славеят лятото“...

— Тъй ще ѝ отговоря: „Не си мъчи душичката — падай на дъното! Щом не можеш да преминеш, оставай!“.

— Ами за стиховете какво ще ѝ напишеш?

— Ще я посъветвам да чете класиците, за да знае чии стихове краде. Измъкнала е ред от Пушкин, а казва — от Лермонтов!...

Гуля се видя с Надя чак през есента, когато вече бяха започнали занятията. Те се срещнаха в коридора на училището през голямото междучасие. Надя благоразумно бе останала втора година и сега те учеха в различни класове.

— Корольова — каза тя сухо на Гуля, — трябва да говоря с тебе... Насаме!

— Хайде да отидем до прозорчето — предложи Гуля. — Там ще сме насаме.

Те седнаха на прозореца. Надя мълчеше.

— Е? — попита Гуля.

— Нима не разбираш сама?... — каза Надя.

— Май че не.

— В такъв случай няма какво да приказваме повече! — каза Надя натъртено и се обърна настрана.

— Стига си разигравала комедии, Надя! Щом искаш да ми казваш нещо, казвай!

Надя рязко се обърна към Гуля.

— Без комедии? Хубаво! Ти не можеш да бъдеш истинска приятелка! Никога, никога не съм мислила, че нашето приятелство може така да свърши. Представете си, моля ви се! Тя в десети клас, а аз — в девети... Какви общи интереси можем да имаме ние? Ти през целите междучасия ходиш ту с Холодова, ту с Аганян, ту с Шурка Жукова, а на мене — нула внимание... Като че ли съм умряла! Та дори и на покойниците приятелите носят цветя на гроба им...

Очите на Надя се напълниха със сълзи.

— Аз винаги съм смятала, че приятелството си е приятелство. Ти може да си на Северния полюс, а аз на Южния, но приятелството все пак си остава. А какво ни дели сега? Само една стена!

— Не — каза Гуля сериозно и тихо. — Не само една стена.

— А колко, две ли?

— Повече. Слушай, Надя, ето цели десет минути вече ние седим на прозореца и нямаме за какво да говорим. До нищо не сме дошли... Холодова, Аганян, Северният полюс, Южният — що за глупости! Не сме вече малки деца, та да си играем заедно на пясъка. А почти възрастни хора. И няма защо да преливаме от пусто в празно. Не, не е истина това, което казваш ти; аз мога да бъда добра приятелка!...

— С оная, твоята черна Мира ли?

— Да, с Мира! Аз я обичам и се разбираме с нея.

— Само за това, че те обожава. „Гулка, ти си талант!“ „Гулка, ти си гений!“ А на тебе това ти и трябва. Не обичаш да ти се казва

истината. А пък аз съм такава: каквото мисля, това и говоря направо в очите!... Може би е грубо това, което ей сега ти казах...

— Не грубо, а глупаво, щом като е стигнало дотам! — каза Гуля, слизайки от прозореца. — Не искам повече да се обяснявам с тебе.

— Целуни своята Гарбел-Фарбел и ѝ предай много здраве от мене! — извика Надя след нея.

Гуля я изгледа през рамо и само се усмихна.

— Гледай, ти си просто гений, Надежда — каза тя. — Истински гений!

След два дни Гуля получи по пощата писмо.

„Гуля! — пишеше Надя. — През тия две нощи аз много мислих. Необходимо е още веднъж да се срещнем и да си поприказваме насаме. Утре през голямото междучасие ще те чакам на голямата стълба. Ти не знаеш колко много се измъчвам. Твоя вярна и любеща те Надежда“.

Долу имаше написано допълнително: „Само че, моля те, не показвай това писмо на Мира Г. Тя няма да те пусне... И изобщо не се доверявай на нея! Ако знаеше всичко за нея...“

Писмото беше глупаво и неприятно, но Гуля все пак реши да излезе на стълбата. Някак си неудобно ѝ бе да откаже разговор с бившата си приятелка.

Веднага щом удари звънецът, тя излезе на площадката на стълбата и се огледа. Никой нямаше. Гуля слезе по-надолу и видя Надя, заобиколена от няколко момичета от нейния клас.

Надя седеше на стъпалото без обувки, по чорапи, а момичетата разглеждаха новите ѝ пантофки, лачени и с някакви особени пискюлчета.

— Вижте, вижте — казваше Надя с увлечение. — Този лак в никакъв случай няма да се напука, ако щеш, даже и по вода да ходиш. А токчетата са като чашки!

Момичетата разглеждаха пантофките, а Надя продължаваше:

— Истинска прелест, нали? Татко от командировката си ми ги донесе. Хайде, дайте ми обувките, че горе ме чакат.

Но горе вече никой не я чакаше. Гуля отдавна се бе върнала в коридора, за да не пречи на Надя да показва новите си обувки и да преживява своите стари огорчения.

ХУБАВО Е ДА СЕ ЖИВЕЕ!

Това беше последната учебна година.

Октомври вече свършваше, но слънцето все още грееше както през лятото. Като че ли лятото нарочно бе забавило заминаването си, за да успеят хората да се нагледат на спокойното синьо небе, на бронзовокафявите, сякаш изрязани от пресована кожа дъбови листа.

Хората в трамваите носеха от околностите на града цели букети от пъстри есенни клончета, тротоарите бяха обсипани също като със златни монети от листата на липите и брезите. Между страниците на книгите и тетрадките на учениците лежах аленочервени лапи на кленови листа.

По това време комсомолците се готвеха за своята тържествена вечер в Оперния театър.

В градския комитет на комсомола казаха на Гуля:

— Ти си артистка. Ще рецитираш стихове. Избери само каквото ти хареса.

— Та аз не съм драматична артистка — смути се Гуля. — Само във филми съм участвала, и то тъй отдавна! Но да декламирам, при това на голямата сцена в Оперния, по никой начин не се решавам.

— Хубаво, хубаво, събери смелост!

И Гуля отново трябваше да събере смелост.

Тя дълго прелиства страниците на любимите си поети и все не можеше да избере стихове. Ту ѝ се искаше да чете „Кинжал“ от Лермонтов, ту откъс от „Руски жени“ на Некрасов, ту „На Куликовата нива“ от Блок. В края на краищата тя не избра нито едното, нито другото, нито третото, а поемата на Маяковски „Хорошо“.

*Я
земной шар
чуть не весь
обошел, —*

*и жизнь
хороша,
и жить
хорошо!*

— повтаряше тя с пълен глас, като се разхождаше из стаята и внезапно се спираше с гордо вдигната глава.

*А в нашей буче,
боевой, кипучей,
и того лучше!*

Гуля вдигаше ръка, а от кухнята надзърташе изплашеното лице на Фрося.

— Нищо, нищо, Фросенка — казваше Гуля, — стихове уча.

Фрося удовлетворено кимваше с глава и се скриваше зад вратата.

Вечер Гуля тичаше у Мирини да види как вървят нейните работи — Мира също трябваше да свири на концерта в Оперния театър.

— Нищо не излиза! — казваше с отчаяние Мира. — Ръцете ми не ме слушат, просто не ме слушат. Ще се проваля на този концерт. И целия концерт ще проваля.

— Не, за тебе не ме е страх — казваше Гуля, — но знаеш ли кой ще се провали? Аз!

— Не, това с тебе не се случва.

— Та я си помисли, Мира! За последен път съм рецитирала от сцена, когато бях още на дванайсет години — на един пионерски сбор. Пак от Маяковски „Кем быть“. От тогава досега не ми се е случвало...

— И все едно, няма да се провалиш — казваше Мира. — Знаем те аз!

Този разговор се повтаряше едва ли не всеки ден до самия концерт. А когато Гуля и Мира дойдоха в Оперния театър половин час преди започване на тържественото събрание и надзърнаха иззад кулисите в огромната празна зала, на душите им стана още по-тревожно.

— Ох! Като че ли в студена вода влизам! — пришепна Мира.

— А на мене ми е горещо — каза Гуля.

— Е, стопли ми тогава ръцете. Съвсем са вкочанявали. Кой знае как ще свиря!

Гуля се зае да разтрива студените пръсти на Мира.

А между това огромната зала постепенно се изпълни с хора. Заговориха на различни гласове цигулките, флейтите и контрабасите от оркестъра. Разпоредителите оправиха червената покривка на масата. А след това изведнъж всичко утихна. Завесата трепна, вдигна се и тържествената част на вечерта започна.

Гуля и Мира стояха зад кулисите. Думите от сцената се чуваха тук някак странно: глухо, макар и отблизо. Аплодисментите идваха отдолу като морски шум.

Твърдите, уверени гласове на ораторите успокоиха Гуля. Тя стисна здраво ръката на Мира и ѝ пришепна:

— Всичко ще мине добре. Ще видиш!

Сега вече тя се тревожеше повече за Мира, такава мъничка в тази огромна зала, отколкото за себе си.

През антракта Гуля изтича за минутка до огледалото. От дълбочината на стъклото я гледаше почти голяма вече русокоса девойка в черна копринена рокля с бяла дантелена якичка. Лице малко широчко, със закръглена и твърда брадичка, със спокойни и нежни устни и настойчив втренчен поглед.

„Не, аз наистина няма да се проваля!“ — помисли си тя.

А на сцената вече бяха изтеглили рояла, бяха вдигнали блестящия капак и в него като в черно огледало заиграха светлинките на полилея.

Мира пребледня и погледна Гуля като давеща се.

— Менделсон! — тържествено възкликна на естрадата комсомолецът Миша, сякаш извикваше на сцената самия Менделсон. — „Рондо капричиозо“!

Вместо Менделсон на естрадата боязливо излезе слабичко момиче с черни плитки, прибрани на венец около главата, в синя кадифена рокля.

— Ученичка от Киевската консерватория Мира Гарбел! — представи я на публиката Миша и си отиде зад кулисите с такъв вид, като че най-важната работа вече бе свършена.

Мира седеше пред рояла и гледаше клавишите.

„Защо не започва? — помисли Гуля със страх. — Дали не е забравила от вълнение всичко?“

Но в същия миг Мира се поклати на стола си, решително вдигна ръце и ги отпусна върху клавишите.

В залата се раздадоха първите плахи и тихи звуци.

„Изглежда, така и трябва да бъде в началото — тихо“ — помисли Гуля, като се успокояваше, и сърдито изгледа един дебел човек от първите редове, който тъй не навреме се закашля.

Мира свиреше все по-уверено. Във всеки звук се чувстваше, че тя бе овладяла себе си, инструмента, слушателите.

До Гуля зад кулисите стояха двама души: мъж с артистична външност и красива възрастна жена.

— Поздравявам ви — каза шепнешком мъжът, — тя е истинска, почти завършена артистка.

Гуля се досети, че жената с разкошните прошарени коси е Мирината професорка.

„Чакай, чакай да чуя, какво още ще кажат?“

Гуля се премести по-близо до тях.

— Чудесно дарование — каза шепнешком на съседа си жената професор, — свежо, тънко. И тъй умело работи!...

Гуля сега с особено умиление гледаше приятелката си, която тъй малко ѝ бе говорила за своите успехи и тъй високо ценеше всеки успех на Гуля.

„Милото ми момиче! — мислеше тя. — Как хубаво, как простичко се държи на сцената! Човек може да помисли, че сто пъти вече е излизала тука, в Оперния театър... А как се вълнуваше! Истинският талант е винаги скромен.“

Всичко това Гуля не успя да каже на Мира. Едва отшумяха аплодисментите и щастливо възбудената Мира се показа зад кулисите, от сцената прокънтя веселият глас на Миша:

— Владимир Маяковски — „Хорошо“, рецитира Гуля Корольова.

— Ами ако лошо го рецитира? — прошепна му, като минаваше край него Гуля, и лека като перце, изтича на сцената.

— Я гледай! Пък се и шегува! — каза след нея Миша.

А на високата голяма сцена вече звучаха ония същите думи, които Фрося през последната седмица всеки ден слушаше:

*Я
земной шар
чуть не весь
обошел, —
и жизнь
хороша,
и жить
хорошо!*

Слушатели някак изведнъж повярваха и на Маяковски, и на Гуля. Така убедително звучаха в устата на това здраво, стройно момиче простичките звънки слова:

*и жизнь
хороша,
и жить
хорошо!*

Гуля чувстваше, че всички я разбират, съгласни са с нея и неволно повтарят в себе си стиховете, които тя праща от сцената. И от това нейният глас ставаше все по-свободен, по-силен, по-богат:

*Лет до ста
расти
нам
без старости.
Год от года
расти
нашей бодрости.
Славьте,
молот
и стих,
землю молодости!*

Гуля свърши.

— Това се казва ръкопляскане! — каза ѝ Мира, посрещайки я зад кулисите. — Чуй само как ти ръкопляскат!

— Ръкопляскат не на мене, а на Маяковски — каза Гуля. — Но виж, когато ръкопляскаха на тебе, то беше наистина за тебе.

— А може би на Менделсон?

— Е, отчасти и на Менделсон! — засмя се Гуля.

И с облекчени души, те изтичаха в салона да гледат как другите участници в концерта ще преживяват тревогите, които самите те току-що бяха преживели.

КАКВИ ДА СТАНЕМ?

Отново е лято — щедро, гостоприемно, ласкаво. Гуля вече бе издържала и последните си изпити и съвипускниците задружно отпразнуваха завършването на училището.

Сега пред всички довчерашни ученици напълно сериозно застана въпросът: какви да станем?

Гуля бе привикнала за всичко да се съветва с Мира. И без да чака нейното завръщане от курорта, тя сама отиде при нея, за да помислят заедно и разсъдят.

Напечените през деня борови клонки миришеха на смола. Гуля пристигна с влака в шест часа. Слънцето клонеше вече към залез и лягаше на широки ивици върху постланата с игли земя и по червеникавите стебла на бориките.

Мира видя Гуля от кухнята, където се приготвяше вечерята. С радостен вик: „Гулка пристигна!“ тя се подаде от прозореца, размахвайки кухненския нож.

— Ти май че искаш да ме заколиш, а? — каза Гуля, като се смееше.

Тя се втурна в кухнята и веднага се зае да помага в готвенето.

— Мира, дай ми престилка — каза тя.

И като запретна ръкави и сложи престилката, Гуля се залови за работа — обели цяла паница картофи, а после се зае да кълца на дъската цвекло и моркови.

Мирината майка ласкаво поглеждаше Гуля и се любуваше на веселата ѝ къщовност, с която тя шеташе в тяхната кухня.

— Твоята Гуля е цяла прелест! — каза тя на дъщеря си, когато Гуля грабна кофата и изтича за вода.

— Аз какво ти казвах? — с гордост отговори Мира.

— Ами къде да сложим нашата гостенка да спи? — попита Мирината майка, когато Гуля се върна от рекичката.

— Не се безпокойте за мене — каза тя. — Аз вече си избрах място: вие имате тука чудесна таванска стаичка.

— Но там няма върху какво да се спи.

— Ние с Мира ще донесем сено. Ще станем още в тъмни зори и хайде да се къпем. Нали, Мирочка? Какво повече е нужно на човек?

Мира се съгласи с Гуля, че нищо повече не е нужно на човек.

През нощта на тавана, легнали върху наръч прясно сено, от което лъхаше на пелин и мента, момичетата водиха дълъг и сериозен разговор.

— Знаеш ли какво ми дойде на ум? — каза Гуля. — Аз искам да постъпя в Хидромелиоративния институт. Ще го завърша и ще отида някъде в пустинята: ще прокарам канали, ще се боря с пясъците...

— В пустинята? Ама че пустинница! Та ти не можеш да живееш без хора! Не, това съвсем не е за тебе.

— За мене е! — твърдо каза Гуля. — Неправилна представа имат за пустините, Мира. Разправяше ми един момък, който неотдавна се е върнал от експедиция, че там кипи чудесна работа. Той много ме убеждава да отида в този институт.

— Е, нека те убеждава! Ти не го слушай. Пустиня — това е такова мъртвило! И после, ти тъй много обичаш водата, плаването, гребането, а в пустинята има толкова вода, колкото в някоя си походна бутилка или манерка...

— Там е работата, че на пустинята трябва да се даде вода — прекъсна я Гуля. — И тогава тя цялата ще се раззелене, ще се превърне в градина. И това може да се направи просто пред очите ти, под твоите ръце. Не, аз искам да ида в пустинята!

— Ами театърът, киното? Аз винаги съм мислила, че ти ще постъпиш в театралната школа. А сега изведнъж — някакъв си хидро... мидро... дето не можеш и да го изговориш.

— Отначало аз наистина исках да отида в театралната школа. Но, знаеш ли, ако бях истинска, родена артистка, не бих и помислила дори за нищо друго освен за сцената. А аз имам хиляди желания. И най-много от всичко ми се иска да участвам в някаква трудна, сериозна работа, иска ми се да се боря, да срещам разни хора, да пътувам и да ходя по нашата страна.

— Ти, Гуля, страшно много обичаш живота. Ето къде е работата!

— Да, вярно е, обичам живота. Струва ми се, и три живота да ми дадат, пак ще ми бъде малко — ще поискам четвърти. А когато има

само един живот, човек просто не знае с какво да започне... И това искам, и онова — и от всичко с пълна мяра!

— Ненаситна си — каза Мира.

— Аха!

Гуля тихо се засмя в тъмнината.

— Вярно, Мирочка, вярно, гълъбчето ми, аз съм ненаситна. Но не мисли, че не съм и щедра. На мене много ми е нужно — но и за нищо не ми е жал. Струва ми се, че за някакво голямо дело аз и живота си бих дала. Не бих се и замислила дори. Вярваш ли ми? Не се хваля.

— Вярвам ти — тихо каза Мира. — Именно това обичам аз в тебе. Само че някак си винаги се страхувам за тебе.

— Че защо пък?

Гуля намери в тъмнината Мирината ръка с тънки, крехки и в същото време силни пръсти, и я погали.

— Не се бой, Мирушка. Всичко ще бъде чудесно. Пред нас е прекрасен живот. Не току-така сме се родили в такова време и в такава страна.

През малкото таванско прозорче надзърна луната и покри също като със сняг рехавото и пухкаво сено.

Момичетата неволно вдигнаха глави.

— Колко е хубаво — казаха и двете изведнъж.

И те се засмяха от това съвпадение на мислите и думите.

— Хайде да излезем да поскитаме — каза Гуля.

— Тъкмо това исках да ти предложа и аз!

Те пипнешком намериха в сеното пантофите си и като ги обуха на бос крак, предпазливо слязоха в градината.

Тъмното небе беше цялото осеяно със звезди, а луната сякаш бе кацнала на върха на черната топола.

Поставила очилата на очите си и отметнала назад глава, Мира дълго гледа нагоре.

— Виж — каза тя, — това е Касиопея, съзвездие такова... Ако не беше музиката, непременно щях да стана астроном. Но аз имам само един път, не мога да избирам.

— И това е щастие! — каза Гуля.

Мира кимна с глава.

Неволно притихнали, като се вслушваха в звъна на някакви нощни насекоми, те тръгнаха по пътеката, нарязана от лунните ивици

и черните сенки на дървета.

— Мира! — внезапно каза тихо Гуля. — Чуваш ли ме?

Мира трепна и извърна към нея побледнялото си от луната лице.

— Какво, Гуленка?

— Не знам как да ти кажа... — започна Гуля, като се намръщи.

— Това е много, много сериозно.

Тя въздъхна тежко и счупи клончето, което държеше в ръка.

— Мене ми се струва, разбираш ли, че обичам един човек... Не, не само ми се струва! Тъй го обичам, че ми е и страшно, и весело, и даже болно някак си... Зная си аз, това вече няма да премине. То е завинаги.

С нежно движение на своите леки пръсти Мира погали ръката ѝ.

— Кой е той, Гуленка? — запита тя шепнешком.

Гуля помълча една минута.

— Засега няма да ти кажа. Не ми се сърди. Някак трудно ми е сега да назова името му. Разбираш ли ме? Та нали затова досега сме знаели само аз и той. И жал ми е още да се разделя съвсем със своята тайна... По-добре ще го доведе някога при тебе. Ти навярно веднага ще разбереш, че е той. Само че, моля ти се, престори се, че не си го познала. А сега не ме питай повече за нищо. Съгласна ли си?

— Както искаш — каза Мира. — Аз тъй се радвам за тебе, тъй се радвам...

Те дълго още ходиха по лунните пътечки, по блестящата от роса трева, щастливи и благодарни една на друга.

Мира се чувстваше горда, че именно на нея първа е доверена тази тъй мила, тъй скъпоценна тайна.

А Гуля мислеше, като гледаше отстрана Мира, че няма на света човек с по-добро и по-отзивчиво сърце от нея.

НА РАЗСЪМВАНЕ

Ден след ден, месец след месец, изтече още една година. Настъпи юни на четиридесет и първа.

Нощем валяха топли проливни дъждове. Денем ярко синееше небето. Миришеше на свежи листа от кестени и рози. Рози се продаваха на всеки ъгъл — червени, бели. Цветарските кошници стояха на самите тротоари.

Из целия Киев бяха разлепени огромни афиши:

В неделя, 22 юни, ще стане откриването на стадион
„Хрущов“

Гуля бе преминала във втори курс на Хидромелиоративния институт. Тя бе вече омъжена за същия оня момък, който така интересно ѝ бе разправял за пустините. Именно него — Сергей, Серьоженка, Серго — не искаше тя да назове по име през онази паметна лунна нощ, когато двете с Мира скитаха по пътеките на градината.

И Сергей беше също като нея ревностен спортист. За тях двамата откриването на стадиона беше голямо събитие и истински празник.

Но като напук още от вечерта небето се покри с облаци. Гуля погледна през прозореца и каза на Сергей:

— Дано поне през нощта времето се проясни! Иначе целият празник ще се провали!

Нощта беше тиха, тъмна, влажна. Акацията зад прозореца стоеше, без да прошуми нито с едно свое клонче. В стаята беше душно. Събудила се посред нощ, Гуля помисли: „Сигурно приближава буря. Дано по-скоро завали! Не може да се диша!“.

И наистина през сън тя дочу някакви отекващи, далечни удари, прилични на гръмотевица.

Рано сутринта Гуля бе разбудена от майка си и Сергей. Те двамата бяха вече съвсем облечени.

— Колко е часът? — запита Гуля. — Нима е вече време?

— Да, Гуленка — каза майка ѝ. — Време е. Обличай се по-скоро.

Гуля изгледа внимателно двамата и по техните угрижени, необикновено сериозни лица разбра: случило се е нещо.

— Какво се е случило? — запита тя.

Набързо, с няколко думи ѝ разказаха всичко.

На разсъмване немски бомбардировачи хвърлили своя страшен товар върху предградията на Киев. Гори аеродрумът на Соломинка, гори Волинският пост.

— Значи това не е било буря — каза Гуля. — Значи това е война!

И едва сега, произнасяйки тази дума, Гуля напълно ясно разбра, че с предишния щастлив и мирен живот е свършено за дълго, че в страната се е вмъкнал жесток враг и че той е вече тук — над самия град.

— Хайде, аз отивам — каза Сергей и взе кепето си, като че се готвеше да иде на лекции в университета.

— Във военкома ли? — запита Гуля.

Сергей кимна с глава и като я целуна, излезе.

— Ще трябва навярно да му се съберат нещата — каза разсеяно майката. — Ами какво ли вземат със себе си в армията?

— Най-необходимото — отговори Гуля. — Долни дрехи, кърпа... Струва ми се — лъжица.

— Ох, тежко и горко! — занарежда Фрося, като чу това, но Гуля я изгледа строго и с укор.

— Какво, Фрося! — каза тя. — Нима имаме време да плачем?

И Фрося послушно избърса сълзите си.

На обед трите жени се прилепиха до черния диск на радиоприемника и Гуля чу правителственото съобщение, във всяка дума на което звучеше гняв и решителност.

Гуля слушаше, като се боеше да не пропусне нито дума, а когато гласът в радиоприемника произнесе тържествените и прости думи: „Нашето дело е право дело. Врагът ще бъде разбит. Победата ще бъде наша“, на нея ѝ се стори, че именно тия думи тя бе чакала.

Сега вече нищо не е страшно. Да се трудим свръх силите си, да воюваме, да изтърпим всички несгоди, които ни изпраща войната.

Нашето дело е право. Ние ще победим.

Гуля погледна майка си и Фрося. Техните лица бяха тържествени и спокойни.

ЙОЖИК

Късно през нощта, промъквайки се в мрака по опустелите улици, Гуля заедно с майка си напущаше родния си град. Заглъхнал, целият нащрек, Киев сякаш се ослушваше. Току-що бе отзвучал отбойт за въздушна тревога. Трябваше да бързат, за да сварят влака преди нова въздушна тревога. След един час заминаваше далече на изток ешелонът на Украинската академия на науките. С този ешелон заминаваше и Гуля.

Тя носеше малък куфар. Там бяха скътани мънички блузки, ризки и пеленки за нейното бъдещо детенце. Колко грижливо бе приготвяла Гуля заедно с майка си и Фрося цялата тази детска прикя! Използвайки всяка свободна от занятие минута, тя кроеше, плетеше, бродираше. Колко уверена бе тя, че нейното детенце ще има всичко, което е тъй нужно за първите години на живот — светла стаичка, удобно креватче, баня, количка. Но излезе съвсем иначе. Всичките му неща сега се събраха в едно лекичко куфарче.

Какво ли ще стане с този мъничък, нероден още човек? Гуля вървеше в мрака, без да познава познатите още от детство улици. Струваше й се, че притихналите къщи я изпращат с някакъв мрачен укор.

Но няма тя щеше да замине далече в тила, ако не беше детето? Тя щеше да вземе в ръце пушката — умее тя да стреля — и заедно със Сергей щеше да отиде на фронта.

Но сега, все едно, няма да я вземат. А и тя на всяка цена трябва да запази своя син (кой знае защо, тя беше уверена, че непременно ще роди момче). Да го запази въпреки тази смърт, която надвисва като буреносен облак над всичко живо.

Гулиното дете за първи път отвори очи в един град, далеч от фронта — столицата на Башкирия, Уфа. Там то прекара първата своя зима.

Студеният степен вятър вие в комина. Навън — улица от покрайнините, която се губи в някакъв дол.

В една от стаите на триетажната къща Гуля седи на кревата. До нея на възглавница лежи малкият ѝ син. Тя подръпва светлото му перчемче, заради което нейният мъничък Саша получи прякора Йожик. Той се протяга, измъкнал изпод одеялото пълнички ръчички, и показва на майка си две мънички розови юмручета. Гуля вече добре познава неговите мили привички: и това протягане след сън, и гърлените звуци, прилични на гугукане, и бързите движения на крачетата поред, ту едното, ту другото.

— Мамо, гледай! — смееше се Гуля. — Йожик като че ли кара велосипед!

Гуля чувстваше детето си така близко и отдавнашно, сякаш го бе имала през целия си живот.

Като се радваше на това беличко, веселичко момченце, тя се навеждаше ниско над него и неволно го гъделичкаше с косите си, а то се смееше с такъв гръден, заразяващ смях, като показваше двете си зъбчета на долното венче, и от радост я риташе по главата с краченца, обути в първите свои плетени терлички.

Сега Йожик беше най-голямата радост на Гуля. Без него — когато той спеше или беше на разходка с баба си — ѝ бе непоносимо тежко...

В Уфа още слабо се чувстваше войната. Вечер, както в мирно време, прозорците светеха, светеха уличните лампи и беше странно, че всички се отнасяха към това спокойно, никой не изискваше да се затулят прозорците и да се загася светлината по улиците. Всъщност уфимци дори не знаеха какво е това затъмнение. Войната беше така далече оттук! Обаче все по-често и по-често минаваха с песен по улиците войници под строй. Това беше нова военна песен, с припев, със сурова и страшна решимост:

*Пусть ярость благородная
Вскипает, как волна!
Идёт война народная,
Священная война.*

А радиото и вестниците всеки ден донасяха такива новини, от които притъмняваше пред очите. Когато от репродукторите се

раздаваха тънките, падащи като звънки капчици вода призивни звуци, сърцето на Гуля замираще. Тя чувстваше, че ей сега ще кажат: „След дълги кръвопролитни боеве нашите войски оставиха...“.

— Мамо — каза Гуля през един от тези тревожни и печални дни, — помисли си само: двадесет и четири годишна пилотка фашистка е разстреляла на морския бряг в Анап малки деца! Тук дори и името ѝ е напечатано: Хелене Рейч...

Гуля остави настрана вестника и закри очите си с ръка. Не, това дори да се чете е трудно, а пък да си го представиш, е просто невъзможно!

И все пак пред нея, против волята ѝ, изплуваше с пределна яснота, с най-малки подробности, картината на това, което се е случило.

Бял, мек, златист е пясъкът на морския плаж. Топлите вълни леко заливат крайбрежния пясък и бавно се отдръпват назад. Мънички, загорели голишарчета, деловито наведени, правят нещо от влажния пясък. Техните бели сламени шапки се виждат по целия плаж. Най-храбрите от децата притичват към морето и с писък бягат обратно, когато с шум ги подгони някоя побеляла от пяна вълна.

Тук всяка сутрин водят децата от всички детски санаториуми на Анап.

И изведнъж в яркосиньото небе се показва самолет. Той се спуска все по-ниско и по-ниско и неочаквано в бръснещ полет открива огън. Огън по тия беззащитни голички дечица.

Пясъкът е опръскан с детска кръв. А самолетът, свършил своята работа, спокойно извива нагоре като ястреб и изчезва зад облаците.

Гуля се мъчеше да не мисли повече за това, което се е случило на морския бряг, но не можеше да не мисли. Каква е тя — тази Хелене Рейч? Навярно руса, със сини очи, може би дори красива...

Но как ли са научили името ѝ? Значи успели са да свалят самолета ѝ. Хубаво би било, ако е така. Но колко още такива като нея се носят над съветската земя и готвят смърт за нашите деца!

Есента, през един от мрачните дъжделиви дни, радио Москва донесе страшните думи:

След дълги ожесточени боеве нашите войски изоставиха Киев.

Целия ден Гуля лежа на легло.

Оттогава, щом затвореше очи, тя виждаше Киев, своето детство, своето юношество.

Всичко това беше още така близко, че имаше минути, когато на Гуля ѝ се струваше, че ако пожелае силно, всичко може да се върне, както често се случваше през детството ѝ, когато сънуваше лош сън. Случвало се е да си помисли насън: нека всичко пак бъде хубаво! Обърне се на другата страна и заедно с това се обръща иначе и сънят.

Гуля се мъчеше да не мисли за Киев. Но не можеше да не мисли за него. Сърцето ѝ изстиваше, когато дори и за минутка си представеше, че в тяхната квартира, в нейната стая се разпореждат фашисти, че през пролетта отново ще зацъфти акацията и ще цъфти при фашистите, че все така величаво и нашироко ще се разлее Днепър и все тъй ще се отразяват в него тополите при водната станция... При същата онази водна станция, която те със Сергей така много обичаха и която наричаха „Нашия речен дом“.

И Гуля си спомни за един слънчев и ветровит ден на Днепър. Те двамата плаваха с лодка, тренираха се за предстоящите летни състезания. В далечината плаваше голям бял параход и издигаше тежки вълни.

С кимване на глава Гуля посочи нататък, откъдето идваха към тях вълнисти бръчки по водната повърхност. Сергей я разбра и без думи. Като се усмихваше, той наблегна греблата и лодката бързо се понесе към високия като къща борд на парахода. Една висока и пъргава вълна ги издигна на своя хребет и истински дъжд от дребни пръски се изсипа по главите и раменете им.

След като ги полюля също като на люлка, огромният параход замина по своя път, а те със Сергей отново се върнаха към водната станция, мокри от главата до краката и щастливи като деца.

През същата тази вечер двамата дълго скитаха по тихите улици в покрайнините, залени от стъклено синкавата светлина на луната, и Сергей декламираше на Гуля стихове за любов.

— А сега издекламирай ми за нещо друго — помоли Гуля.

— За друго не мога — каза Сергей и тя бе радостна, че той не може за нищо друго да декламира.

Колко неотдавна беше всичко това! И колко отдавна беше!

Гуля никак не можеше да се помири с мисълта, че тия благоухаещи улици, тази синя шир на Днепър, милият град на нейното юношество, на нейната щастлива любов — всичко това ѝ е отнето, забранено, недостъпно за нея.

Кръвта ѝ замръзваше при мисълта, че всичко това е достъпно сега на враговете, че те могат сега да гледат Киев от високата планина и да виждат как широко и волно се е прострял той над реката. За тях ли са се строили тия дворци и паркове, за тях ли се приготвяше милият нов стадион?

Но може би от Киев са останали вече само развалини? Дали е още цяло училището?

И Гуля си представи улицата по хълма с вековни кестени от двете страни. Как обичаше Гуля тази улица — улица „Ленин“! Особено хубаво беше тук през пролетта, когато кестените цъфтяха. И още в първите пролетни дни, след дъжд, когато бурно се носеха надолу потоци. В тези потоци дечицата пущаха корабчета и плаваха тези корабчета далече надолу — чак до Крещчатик! А най-горе, зад арката, каменните стъпала водеха към едно четириетажно бяло здание. Това беше училището, където бе учила Гуля... Къде ли е сега горкият стар чичо Опанас? Може би са го убили немските палачи? Той е горд старец, няма да преклони глава пред тях. А какво ли е станало с Фросенка? Тя не замина с Гуля, не искаше да отива далече от старите си родители, останали на село. Какво ли са направили с нея немците? Сигурно са я отвели в Германия, в немско робство, както бяха направили и с много други украински жени. Ами Мира? Мисълта за нея измъчваше Гуля ден и нощ. Та нали Мира е еврейка, а хитлеристите убиват всички евреи, та даже и такива мънички деца като Йожик. Какво ли е станало, ако Мира не е успяла да напусне Киев? Ами къде ли са сега испанските деца — мислеше Гуля. — Те имат стари сметки с фашистите. Къде ли е смелият, веселият Барасби? Къде ли е нейният най-добър другар от детството, Ерик? Разбира се, те всички са на фронта, всички воюват... Ах, мили момчета, мили другари! Какъв широк живот се откриваше пред вас, като морето,

което гледахме от височините на Артек, безбрежно, безкрайно, блестящо на слънцето.

И ето, всичко се прекъсна. Родната Украйна се изправяше пред очите на Гуля изранена, разровена от фугасните бомби, изтощена от тежките вериги на танковете и с всеки нов ден все по-остра ставаше тревогата за Москва, за всичко най-скъпо на света.

Трудно бе за Гуля да си представи Москва тъмна, сурова, настръхнала. Струваше ѝ се, че тя си е все такава, каквато бе преди войната — светла, шумна, празнична, кипяща от живот, че все така сияят нощем рубиновите звезди на Кремъл.

С мъка и трепет се вслушваше Гуля в комуникетата по радиото. Врагът все повече и повече приближава към Москва... Тежка омраза, непримирима обида расте в Гулиното сърце... А някакъв вътрешен глас ѝ казва: „Не се поддавай на униние, не губи кураж! Отмъщавай!“.

„Ще мога ли? — мисли Гуля. — Ще имам ли сили и твърдост за това? И как ще замина? Та нали целият ми живот е тук!“

Гуля се наведе над Йожик, а той жадно хвана един кичур от косата ѝ и тъй силно я дръпна към себе си, че Гуля даже извика от болка.

„Какъв е силен! — помисли тя. — Дърпа, също като че ли иска да ме задържи. Не, не бих могла да се махна от Йожик... трябва за него да живея. А може би по-добре и по-правилно е да умра за него. Та нали ако с гърдите си не прикрием такива като Йожик, живот за нашите деца няма да има! А Йожик едва започва да живее. Значи трябва да го прикрива с гърдите си... със сърцето си!“

ВЪВ ВОЕННАТА БОЛНИЦА

Облечена в кожен жакет, с побеляла от четиридесетградусния студ коса, Гуля тичаше по улицата.

Къщи, дървета, камъни — всичко наоколо като в приказно ледено царство бе покрито с бляскащ на слънцето скреж. Даже и ресниците на Гуля бяха покрити с лед. Скрила ръце в кожените си ръкави, тя тичаше все по-бързо и по-бързо. След три часа трябваше да се върне в къщи — за да нахрани Йожик.

За пръв път след тия дълги месеци ѝ бе леко и радостно на душата. Тази сутрин радиото предаде радостна новина. Нашите части са удържали победа при Москва. Немците се оттеглят, като оставят разрушени и запалени танкове, хиляди ранени и убити.

*Москва... как много в этом звуке
Для сердца русского слилось!
Как много в нем отозвалось!*

— повтаряше Гуля Пушкиновите стихове. Тя чувстваше днес необикновен прилив на сили.

Леко, на един дъх, тя изкачи стълбите на военната болница. Тук работеше вече втори месец.

Колко хубаво е, че комсомолът я беше изпратил тук! Когато за пръв път дойде в тази болница, Гуля каза на военния комисар, че е готова да върши всякаква работа, дори и подовете да мие. Искаше ѝ се по-тежка работа, за да преживее поне една малка част от страданията, които бяха преживели всички тия хора, които лежаха по болничните легла. Но засега я бяха натоварили само да чете вестници и списания на ранените и да им пише писмата.

„Да, разбира се — мислеше си, като се усмихваше Гуля, — за друго не съм способна, освен да чета вестници и да пиша писма...“

Снощи тя четеше на глас в болничната стая статията от Алексей Толстой „Родина“.

„Нищо, ние ще издържим“ — тия думи особено много бяха харесали на Гуля.

— „Нашата родина — четеше високо тя — се е развивала и укрепвала и нищо не е могло да я поклати. Също тъй без следа ще погълне тя и тия немски орди. Така е било, така и ще бъде.“

„Нищо, ние ще издържим.“

Като остави вестника на коленете си, Гуля се огледа наоколо. От всички страни я гледаха усмихнати, лукавичко попримижали очи.

— Ще издържим! — каза някой.

— Ясно е, ще издържим! — обадиха се от другия ъгъл.

Това го казваха хора, изстрадали толкова много и на фронта, и между тия бели стени на болницата.

Гуля мълчаливо ги гледаше и си мислеше: „Щом те казват това, значи наистина ще издържим“.

Това бе снощи — преди съобщението за победата при Москва.

Дали знаят вече тия снощни нейни слушатели радостната новина?

В стаята има тежко болни — там не всякога слушат радиото.

В болницата беше топло и уютно. Ранени войници, които се подпираха на патерици, посрещнаха Гуля на площадката на стълбата. Те отдавна вече чакаха нейното идване. И когато, цяла бяла и поруменяла от студа, Гуля влезе в стаята, заобиколена от „ходещите“ ранени, ония, които лежаха, се привдигнаха, за да я видят по-добре и да чуят по-хубаво нейния бодър и весел глас.

Не успяла да седне, Гуля им прочете от начало до край последното комюнике, набързо записано с молив.

Няколко мига в стаята беше съвсем тихо. След това всички изведнъж зашумяха, заговориха. Накараха Гуля да прочете комюникето още веднъж и още веднъж.

И тогава започна разговор — мъжки, военен — за стратегическото положение и за това, какво може да се очаква в най-близките дни. Гуля ги послуша малко, а след това отиде до прозореца, където на крайното легло лежеше най-младият в цялата зала офицер — младшият лейтенант Саша Климов. Това беше двадесетгодишен младеж, сивоок, с голямо изпъкнало чело. Като видя Гуля, той засия,

усмихна се и Гуля разбра, че той отдавна вече чакаше минутата, когато тя ще дойде при неговото легло.

— Е, как си, Саша? — запита Гуля. — На оздравяване ли си вече?

Тя се мъчеше да не гледа одеялото, под което се очертаваха остатъци от Сашовите крака. Бяха му отрязани и краката, и пръстите на ръцете.

— Да, изглежда, че ще се отърва — отговори Саша. — А тия новини сега... Иде ти и без крака да затанцуваш.

— Да, Саша, пълен разгром! — радостно каза Гуля. — Бити са, бити са немците!

— Започна се! — каза тихо Саша. — Сега вече, мисля аз, все така ще върви! Главното е — да настъпи прелом... Ех, дано доживеея до края, до победата.

— Ще доживееш — каза Гуля. — Разбира се, че ще доживееш!
Саша въздъхна.

— Аз все още мога да направя нещо в живота. Е, нямам крака — но затова пък имам глава. Ето, лежа си тука, а в паметта ми постоянно се мяркат математически формули. И чудно нещо — добре помня, като че ли пред очите ми е отворена страницата.

И Саша разказа на Гуля, че той е успял да си запази бележника дневник, в който той, когато бил в партизанския отряд, си записвал решения на задачи и разни мисли — за живота, за доблестта, за истинското приятелство.

— Много ми е помагала тази книжка — каза Саша. — И цяло чудо е, че книжката се запази. Когато си помисля само през какви перипетии е преминала с мене! Ето какво направиха с мене, а тя си остана цяла.

Саша помълча.

— Ето я книжката, под възглавницата ми — добави той. — Извади я и почете.

— Може ли? — зарадва се Гуля.

Тя внимателно повдигна ъгълчето на възглавницата и измъкна бележник в черна мушамена подвързия. Целият бележник бе гъсто изписан с извънредно дребнички, като бисер, редове и цифри.

— Какъв чуден почерк! — каза Гуля. — Истинска бижутерска работа!

— Пишех толкова ситно — обясни Саша, — за да се побере повече. Там, в горите, нямахме излишна хартия.

На първата страничка Гуля прочете Пушкиновите стихове:

*Пока свободою горим,
пока сердца для чести живы,
мой друг, отчизне посвятим
души прекрасные пориви.*

Саша гледаше Гуля с влажни, развълнувани очи. Виждаше се, че четенето на книжката му доставя някаква горчива радост.

— Чети нататък — каза той и Гуля прочете:

*Покажет Русь, что есть в ней люди,
что есть грядущее у ней.*

Некрасов

„Да — помисли Гуля, — има хора, няма защо да ги търсим далече...“

Тя нежно погледна Саша и внимателно прокара ръката си по остриганата му като на малко момченце глава.

— А косата ти вече е пораснала — каза тя. — Скоро ще може да се реши на път, като на онази картичка, която ми показваше.

— Е, и без коса може да се живее — засмя се Саша и пак въздъхна. — Да се поправя по-скоро — че в къщи. Гуля, хайде да напишем писъмце на моите старци.

— Да напишем — каза Гуля и отвори малката си чанта.

След една минута на шкафчето до Сашовото легло вече стоеше мастилница и като сложи пред себе си лист хартия, Гуля започна да пише под Сашова диктовка. Саша, отметнал глава на възглавницата и затворил очи, бавно говореше:

— „Здравейте, скъпи мои татко, мамо и сестричке Вера! Аз се поправям и скоро ще ме изпишат от болницата. Операцията, казват, е

минала добре. Разбира се, аз не съм като преди, но все пак жив съм и пак ще се видим. Пишете ми по-скоро...”

Саша се умори.

— Пиши нататък сама, каквото знаеш за мене. И нека не ми пращат колетти. Всичко си имам...

Гуля го зави по-добре и тихичко излезе от стаята с недовършеното писмо в ръка.

Тя го дописа и изпрати още същия ден.

Трудно беше това писмо. Трябваше да се пише, без нищо да се премълчава, цялата истина, да се каже каква операция бе понесъл Саша, а същевременно и да се окуражат старите. Гуля много бе слушала за тях от Саша. Струваше ѝ се, че самата тя неведнъж бе ходила у тях в малката къщичка, близо до гарата — Сашовият баща беше железничар — че е слушала как свири на китара Сашовата сестричка Вера, че е гледала как маже с восък въдицата си Сашовият баща, стар волжки рибар. Гуля пишеше, че цялото семейство може да се гордее с такъв син и такъв брат, че Саша се е държал отлично на фронта и в болницата и че всичко най-трудно вече е минало. Скоро вече той ще бъде здрав, ще му направят протези и той ще може да се върне у дома си.

Но Саша не можа да се върне в къщи.

САША И СЕРГЕЙ

Саша лежеше цял в огън.

Гуля дежуреше до леглото му, стараейки се да отгадае всяко негово желание. Той лежеше със затворени очи и дишаше тежко, неравно. Някой тихичко влезе в стаята. Гуля се обърна. Беше прислужницата. Тя правеше знаци на Гуля да излезе в коридора.

— Професорът те вика, той е в стаята си.

Старият професор седеше в креслото и почукваше с пръсти по масата. Той чакаше Гуля.

— Ето какво, мила... — каза той бавно.

Гуля с тревога и страх го погледна, боейки се да чуе това, което ще ѝ каже...

— Саша трябва да се изнесе в крайната стая.

Така значи! Сякаш нещо се откъсна от сърцето на Гуля. Тя знаеше какво значи да се изнесе болен. В крайната стая обикновено изнасяха умиращите, за да не виждат техните съседи смъртта и да не знаят за нея.

— Не — каза Гуля решително. — Ако се занесе там, той ще се досети. Не може ли да го пренесем в дежурната стая?

— Добре — каза професорът. — Нека е в дежурната.

Едва сдържайки сълзите си, Гуля отиде в стаята на дежурните сестри. Там нямаше никой. Гуля извика прислужницата. Двете се заловиха за работа: прислужницата миеше пода, а Гуля, за да настани по-удобно болния, разместваше мебелите, закачваше на прозорците чисти перденца от марля.

Яркото пролетно слънце грееше право в прозореца. Внесоха Саша. Той отвори очи и веднага примижа. Гуля извади от шкафа една голяма папка и я постави на шкафчето до кревата, за да му предпазва очите от силната светлина.

Саша вече нямаше сили да говори, но с очи направи знак на Гуля, че не е нужно да му закриват слънцето. Гуля махна папката и Саша леко ѝ кимна с глава. Значи тя го беше разбрала.

Наведена над Саша, Гуля се мъчеше да разбере от какво ще има нужда.

Той едва доловимо помръдна.

— Горещо — каза той само с устните си. — Махни одеялото.

Гуля му остави само чаршафа. Той пак едва-едва кимна с глава:

— Така е добре.

Гуля държеше обезобразената Сашова ръка в своята и мереше пулса му.

— Докторите, сестрата! — каза тя тихичко на прислужницата.

Саша трепна и отвори очи.

— Нищо, нищо, Сашенка — успокои го Гуля. — Време е да вземеш лекарство.

Вратата се отвори и в дежурната стая влязоха професорът, един лекар и старшата сестра.

Но Саша дори не ги погледна. Той с мъка, прекъслено дишаше и изглеждаше, че силите за нищо друго вече не стигат. Гуля разбра, че никой вече не може да му помогне — нито докторът, нито професорът.

Тя не забеляза колко време бе престояла до леглото на Саша, забравила всичко, дори Йожик...

След смъртта лицето на Саша стана светло, строго, ясно.

— Е, няма що — каза ѝ професорът, както се говори на най-близки хора, — тук нищо повече не можеше да се направи. Хайде, вървете си в къщи, мила, починете си.

Като се върна в къщи, Гуля още от вратата забеляза, че майка ѝ е нещо тъжна и развълнувана.

— Какво има? Йожик ли е болен? — тихо запитва тя, като поглеждаше в креватчето му.

— Не, той е здрав — отговори майката и бързо скри нещо в чекмеджето на масата.

— Сергей? — още по-тихо попита Гуля.

— Да, Гуленка — просто каза майка ѝ. — Един негов другар пише... Но все пак ще трябва да се провери. Може да е грешка...

Гуля за миг затвори очи.

— Покажи го — каза тя и се тръшна на кревата.

Майка ѝ подаде сгънато на триъгълник писмо. Бавно, също като с безчувствени пръсти, Гуля разгъна карираното листче. На коленете ѝ

падна снимка. А това какво е? От картичката я гледаше засмяно момиче с развени от вятъра коси.

Гуля не можа изведнъж да познае себе си на тази неотдавнашна снимка, която бе подарена на Сергей в една от най-щастливите минути, а сега се бе върнала като вестителка на нещастие.

„... Вашият мъж — беше написано в писмото — е убит от парче вражески снаряд в сляпото око. В комсомолския му билет намерихме вашата снимка...“

— Полегни си, Гуля — каза майка й, като я покриваше с вехтичкия вълнен шал. — Цяла трепериш, като в треска.

Гуля легна и дълго лежа, без да помръдне, гледайки с широко отворени очи в тъмнеещото навън небе. Тя не можеше да плаче. Мислите й се заплитаха. Тя мислеше едновременно и за Сергей, и за Саша, и за това, че те няма вече да видят победата.

Йожик се събуди. Той закрепця високо и сърдито, като че всички му бяха виновни, загдето бе проспал часа на вечерята си.

Гуля го взе и й стана сякаш по-леко от това, че в ръцете й мърда това мъничко, топло, взискателно същество.

— Йожинка, Серьоженка — каза тя неочаквано и за самата себе си, назовавайки момченцето с името на неговия баща, когото не му бе съдено да види вече.

Тя нахрани детето, отново го сложи в креватчето и като постоя над него няколко минути, седна да пише писмо до близките на Саша в крайволжкия град.

Тя пишеше, обмисляйки всяка буква, като избираше от всички думи на света най-нежните, най-утешителните.

А в края на писмото тя написа:

Ние няма да простим на врага за тая смърт. Ние няма да забравим гибелта на нашите мъже, синове и братя, които също така като Саша обичаха живота, слънцето и също така искаха да живеят. Заклевам се пред вас, че ще отмъстим за вашето мило момче.

Беше вече късна нощ, когато Гуля привърши писмото. В тази минута тя разбра, че бе решила да отиде на фронта.

Заедно с писмото Гуля изпрати на Сашовите родители и неговия черен бележник, изпълнен с цифри и чисти юношески мисли.

В КЪЩИ

Дните минаваха. Зимата бе вече към края. Гуля работеше неуморно. Виждаха я навсякъде — и зад катедрата в библиотеката, и в превързочната, където, наведена над ранен, внимателно го превързваше, и на ярко осветената естрада в болничния клуб, когато, съблякла халата, в своята кафява кадифена рокля тя рецитираше стихове пред хората с бинтовани глави, с ръце на превръзки, с крака в шини.

Като се сетеше, че закъснява да накърми Йожик, Гуля набързо се обличаше и тичаше към къщи.

А в това време Йожик се късаше от плач... Гулината майка се опитваше да му даде сладка водица, но Йожик отблъскваше лъжичката и крещеше сърдито и претенциозно.

Тогава горката баба го вземаше и се разхождаше с него из стаята, пееше му песнички, разправяше му приказки, но нищо не помагаше. Йожик не се нуждаеше нито от приказки, нито от песни, той искаше мляко.

И когато Гуля се втурваше в къщи, като, вървейки, хвърляше от себе си жакета и сядайки на кревата с Йожик, по детски се оправдаваше:

— Прощавай, мамичко, не знаех колко е часът.

— Искай извинение от сина си, а не от мене! — казваше младата баба. — Ти просто ще го умориш от глад.

А Йожик, вече успокоен, мляскаше с устни и с пухкавата си ръчичка, на която сякаш имаше гривнички, сънливо милваше Гуля по бузата. Тя целуваше тази ръчичка и като милваше високото челце, гледаше сина си през сълзи. „Как ще се разделя с тебе, щастие мое?“ — мислеше Гуля.

Естествено, тя сама разбираше колко трудно е за майка й да се справя с Йожик, когато я няма в къщи. Йожик се бе научил вече сам да се изправя на крака в плетеното неустойчиво креватче и майка й не можеше нито за минутка да го оставя сам. А да го мъкне по цял ден на

ръце беше много тежко. На седем месеца Йожик беше по-едър и по-тежък дори и от годиначе. Гуля си представяше също така и колко трудно е да се изнася Йожик всеки ден на разходка, да се смъква с шейничката, завит в юрганче, от третия етаж на двора.

Всичко това Гуля много добре знаеше и ѝ беше тежко, като виждаше колко се е измъчила и отслабнала майка ѝ. Но Гуля знаеше вече и друго, за което досега не бе говорила в къщи — че за нея друг път няма.

С всеки нов ден в нея укрепваше увереността, че мястото ѝ е там, където се водят най-ожесточените боеве — на първата линия на фронта.

ПРОЩАВАНЕ

Дойде пролетта, буйна, слънчева, башкирска пролет. По улиците се чуваше шуртенето на бягащите надолу потоци. Беше Първи май. Първият военен май... Гуля дотича в къщи. Тя беше облечена във военни дрехи — дълъг шинел, препасан с колан. Тя отдавна вече работеше в щаба на дивизията и майка ѝ не се учуди, като я видя във военна униформа.

— Защо така рано? — запита я тя.

— Мамо — каза Гуля с трепет в гласа, — дойдох да се сбогувам. Заминавам на фронта.

— Мобилизираха ли те? Та нали имаш малко дете...

— Аз заминавам доброволно, мамо. Не мога другояче. За Йожик ти ще се грижиш по-добре и от мене. Прости ми, че на тебе оставям тази грижа.

Майката мълчаливо гледаше Гуля, сякаш не разбираше думите ѝ. После запита тихо, без да се опитва даже да спори:

— А кога заминаваш?

— Ешелонът тръгва след час и половина. Но ще трябва да бъда в щаба по-рано.

И като се мъчеше да говори колкото може по-весело, тя добави:

— Мамичко, направи ми за из път тиганици!

После тя отиде до плетеното креватче.

Йожик вече не спеше, а се беше изправил, като се държеше за преградката на креватчето и тъпчеше с крак възглавницата.

— Мама! — каза той с ниското си гласче и цял се устреми към майка си.

Само за трети или четвърти път в живота си той произнасяше тази дума „мама“.

Гуля почувства, че още малко и сълзите ще бликнат в очите ѝ. Без да каже нито дума, тя взе Йожик на ръце и седна с него до прозореца.

Докато майка ѝ приготвяше нещата за път, тя държеше Йожик в скута си и дълго го гледаше. Момченцето мръщеше белите си вежди, дърпаше звездичката на майчината си шапка и говореше нещо на своя си, непонятен език. А Гуля се стараяше да запомни по-добре неговите ръчички с мънички ноктенца, кръглото изпъкнало челце, вратлето със светли нежни косици.

Това бяха последните минути в къщи.

Отново и отново заставаще пред очите ѝ онова утро, когато тя се приближи до вратите на белокаменното двуетажно здание. Там се помещаваше щабът на току-що сформиранията 214-та стрелкова дивизия.

Съвсем неотдавна същият този дом беше училище. Класовете имаха занимания, през междучасията в широките коридори се чуваше шум от много гласове...

Неочаквано Гуля видя този, когото чакаше: командира на дивизията, генерал Бирюков. Той слизаше от кола. Това беше набит, силен човек на около четиридесет години. Гуля вече няколко пъти го бе виждала на концертите на агитбригадата. Тя бе запомнила с какво внимание той я слушаше, когато тя декламираше или пееше пред военните части, и после колко дълго той ѝ ръкопляскаше.

— Другарю генерал — каза Гуля, приближавайки се към него до самата врата на щаба, — разрешете да се обърна към вас с молба.

И като доби смелост, добави:

— Бих желала да се запиша доброволка за фронта.

Генералът я изгледа втренчено.

— За фронта? — запита той с учудване. — Защо? Тук, в тила, също са нужни хора.

— Зная — каза Гуля твърдо, — но аз така съм решила.

Генералът изпитателно я изгледа.

— Но защо стоим до вратата? — каза той. — Да влезем в щаба и там да поговорим.

Двамата се изкачиха по стълбите на втория етаж и тръгнаха по училищния коридор. На вратите още си стояха дъсчиците с надписи: V клас „а“, „б“, „в“...

Генералът отвори вратата с надпис „Учителска стая“.

Стаята беше вече почти празна. Изглежда току-що бяха изнесени училищните мебели и още не бяха успели да я обзаведат. Канцеларска маса, няколко стола, телефон на масата — това беше всичко. Гуля си помисли, че ще види тук карти на военните действия, но над масата висеше само една карта — картата на Башкирия.

А от стената между двата широки прозореца гледаше Гуля — като че ли изпитателно и настойчиво — Ленин...

Генералът ѝ подаде стол и я попита спокойно и съчувствено:

— А защо вие, мила, непременно на фронта искате да отидете?

— Искам да отмъстя — каза Гуля, като се мъчеше да говори колкото може по-твърдо и по-кратко. — За Киев, за загиналия си мъж, за децата, които са разстреляни в Анап, за всичко...

Генералът я слушаше с приветливо и дружелюбно внимание. И Гуля за минутка си представи какъв е бил той до неотдавна, в мирно време. Бавен, много спокоен, с тих глас, той навярно можеше с часове да проседи някъде по брега с въдица в ръцете...

„Такъв прост, достъпен човек — и командир на дивизия — мина през ума ѝ. — И по всичко изглежда, че е сърдечен. Не, няма да я вземе за фронта. Ще му дожалее...“

Командирът мълчеше. Колебаеше се.

— Трябва да ме разберете — каза той най-после, — ние не можем да вземаме хора отстрана. Нямаме право. Те ни се дават от

военните комисариати. По наряди.

И като помълча, той добави:

— Пък и за да служиш в армията, трябва да имаш някаква специалност.

— Аз имам специалност! — подхвана Гуля. — Аз съм медицинска сестра. В болница съм работила... Другарю генерал, разбирам, че всичко това не е така просто, разбирам къде отивам. Но аз не мога иначе! Повярвайте ми — не мога!

И генералът ѝ повярва. Повярва, че това не е младежко лекомислие, не е минутен порив, а премислено и дълбоко изживяно решение.

— Е, какво да се прави! — с лека въздишка каза той. — Вървете в районния военкомат. Подайте заявление. Документи. А като ви оформят всичко, елате пак при мен...

... И ето, всичко това е вече минало. Гуля зачислиха в медицинско санитарния батальон, а освен това я приеха и в агитбригадата на политическия отдел при дивизията като артистка. Тя заминава на фронта с агитбригадата.

— Хайде, мила — каза тя, като ставаше, — време е вече. Довиждане — в Киев!

И като подаде Йожик на майка си, тя я прегърна, взе в ръце малкото вързопче с набързо събраните за път неща и тръгна. До вратата още веднъж се обърна, притвори очи и като се извърна изведнъж, почти тичешком избяга навън.

Когато след нея вратата се захлопна, на майката се стори, че стаята изведнъж бе опустяла. Всичко си бе останало така, както при Гуля — на прозореца лежеше нейната кожена старичка чанта, в ъгъла бяха изправени нейните ски, на масата бе останала забравената от Гуля тетрадка със стихове, преписани от вестници и списания. И странно

беше да се помисли, че девойката, която до вчера бе преписвала стихове в тетрадката си, която бе пяла весели украински песни, миейки се на чешмата — бе заминала за фронта, срещу всички трудности, лишения и опасности на войната.

НА ПЪТ

Тракайки с колелетата, влаковете вървяха от изток към запад: вагон след вагон, безкрайни композиции, дълги едва ли не цял километър — войнишки, санитарни вагони, трещящи платформи с оръдия, покрити с брезент.

Насреща тичаха зеленеещи се хълмове, горички и като се изравняваха с влака, оставаха назад.

Гуля седеше със своите нови другарки, милосърдните сестри Люда и Ася, до прозореца на санитарния вагон и мислеше. Мислеше за това, че Йожик скоро ще се научи да ходи, а тя даже няма и да види как той за първи път ще затупка с крачетата по пода.

Мислеше Гуля и за своето неотдавнашно кратко и невъзвратимо щастие.

Тя неочаквано си спомни за най-простички, но кой знае защо, сега особено скъпи дребни неща.

Ето, те със Сергей се връщат от театъра, от „Дама пика“ и двамата поред пеят мъжките и женски арии.

И някой каза след тях: „Щастливци! Бих желал да бъда на тяхно място!“.

А веднъж Гуля счупи любимата на майка ѝ лампа и Сергей трогателно, по детински, взе цялата вина върху себе си. Майка ѝ, изглежда, и досега си мисли, че лампата е счупил горкият, в нищо невиновен Серьожа.

Но кой знае защо, от всичко най-много я вълнуваше и я измъчваха спомените за тяхното пътуване до Москва — при баща ѝ. Това вече беше не много преди войната. Гуля изобщо обичаше да пътува. Но никога не се беше чувствала във влака тъй удобно, безгрижно и леко. Струваше ѝ се, че никога дотогава по гарите не са се продавали толкова много цветя, никога спътниците не са били тъй приветливи. Никога не е имало такива вечери, като тия във влака „Киев — Москва“.

Тогава я тревожеше само едно: ще хареса ли баща ѝ Сергей и Сергей — баща ѝ. Тя тъй много искаше да се харесат!...

В ония времена всички нейни желания се изпълняваха. И това се бе изпълнило.

Те тримата по приятелски, дружно и неуморно скитаха из Москва, по музеите, театрите и стадионите и Гуля се любуваше на своите мили спътници, тъй грижливи и весели, но повече от всичко се гордееше с Москва, която показваше на Серьожа като свой роден дом...

— Какво си се замислила? — запита я Ася, тиха черноока девойка от Белорусия, която приличаше на ученичка.

Заета със своите мисли, Гуля не отговори веднага и Ася боязливо я подръпна за ръкава.

Гуля разтърси коси, сякаш искаше да отпъди от себе си тъжните мисли.

— Нищо — усмихна се тя. — Всякакви мисли ти идват в главата, когато тракат колелетата... Хайде, Асенка, да изпеем нещо!

Гуля знаеше, че ако тя се умърлуши, Ася и Люда ще заскърбят двойно повече. Не бива пред самия фронт да се избива оръжието от ръцете на другарите.

— Хайде, Ася, Люда! Започваме.

И във вагона, под тракането на колелетата, се разнесе познатата от детинство песен: „Запрягайте, хлопци, коней!...“.

В купето на вагона влезе комисарят Оленик, а след него младият боец от Башкирия, Кадир Хабибулин.

Девойките станаха да ги поздравят по войнишки. Оленик се усмихна, седна. Седна и Кадир.

— Е, как сте, момичета?

— Всичко е наред! — весело отговори Гуля. — Само ми се иска по-скоро да пристигна.

— И аз също — додаде Люда.

— Е, ще кажем на машиниста да побърза — рече Оленик. — Ще му кажем: „Нашите момичета искат по-скоро в бой да влязат“.

— Добри момичета — обади се Кадир Хабибулин.

— Знаеш ли какво, Кадир? — каза Оленик. — За да минава по-бързо времето, изсвири ни нещо със своята свирка. Далече ли е от тебе?

— Как далече? С мене пътува — отговори Кадир. Той лукаво се усмихна и излезе от купето.

— Чудесно свири — каза Оленик. — Ще го чуете. Той е колхозник, пчелар — специалност тиха и спокойна. Седи си в пчелина, слуша как бръмчат пчелите и им подсвирва от време на време със свирката си. Но и добър боец ще излезе от него — веднага се познава. Убеден съм в това.

— Когато бях малка, винаги казвах, че ще се омъжа само за пчелар — неочаквано рече Ася.

— Е, какво пък, ще ви сватосаме — каза Оленик. — Кадир, струва ми се, е ерген.

— Просто мед ѝ се яде — засмя се Гуля. — Ей сега ще те почерпя, Асенка. Мама ми даде цял буркан за из път.

В тази минута от външната платформа на вагона се чу нежен, малко хрипкав глас на тръстикова свирка.

— Кадир иде — каза Оленик.

Момичетата утихнаха.

Гуля мълчаливо постави на сгъваемата масичка до прозореца бурканче с мед.

Хабибулин влезе в купето и веднага забеляза меда.

— И аз имам мед — каза той. — Още по-хубаво мирише. Ей сега ще го донеса.

Спряха го:

— Посвири по-напред!

Кадир седна, поднесе свирката към устата си, продуха грижливо дупчиците и засвири. Във вагона отново се раздадоха възглухички, тъжни звуци. Повея въздухът на Башкирия, на свободните простори на нейните степи, на степния вятър. Хабибулин свиреше замислено, бавно. Гуля си спомни хълмовете, забулени във виолетов дим, широката река Бяла, която башкирците наричат Идел или галено — Агиделкай, и града на брега на Идел — този град, където бяха останали Йожик и майка ѝ.

Кадир остави своята свирка.

— За какво се говори в тази песен? — запита Оленик. — Пеят ли я с думи?

— Пеят я. Кой за каквото иска, за това си и пее. Каквото е на душата му.

— А ти за какво свири сега? — запита Гуля.

Кадир се замисли. После, като смръщи вежди, започна да обяснява.

— Тъй свирех — каза той бавно и малко срамежливо. — Има една река Ашкадар. Знаеш ли я? Там е и планината Торатау. По склоновете ѝ расте тръстика. Ето, също като тази. Виждаш ли? — Кадир показа свирката си. — Отрязах аз една тръстика и си направих свирка. За това именно свирех: за реката Ашкадар, за планината Торатау, за тръстиките, за това, как пеят славеите в тръстиките, как свири вятърът в тях.

— Да, да, и аз тъй мислех — каза Гуля. — Ти много ясно свириш!

Зъбите на Кадир блеснаха.

— Ами сега за какво ще свиря? Слушай!

И той засвири някаква пронизителна, унила и свирепа песен.

— Това е за войната — каза Гуля.

Кадир кимна с глава.

— Вярно — каза той. — Тази песен са пели нашите бащи, когато са отивали да воюват.

Гуля запя тихичко, мъчейки се да повтори тази странна, непозната степна мелодия.

— Добре — каза Кадир, — съвсем башкирска девойка.

Кадир и Оленик дълго още седяха в санитарния вагон, ядоха хляб с мед и говориха за напуснатите родни места и за войната.

Гуля разправи как бе заминала от Киев, Ася — за своето заминаване от Минск. Кадир мълчаливо слушаше, а след това каза:

— Докато очите ни земя гледат, ще се бием!

ПРЕДИ СРАЖЕНИЕТО

Към 9 май 214-та стрелкова дивизия, която влизаше в състава на Първа резервна армия, се съсредоточи в района на Тула.

Неотдавна освободените от врага градове и населени пунктове — Сталиногорск, Бобрик-Донской, Узловая — още носеха следите на неотдашните боеве. Много къщи бяха ужасно разрушени, опожарени. По запустелите поля се търкаляше захвърлено немско оръжие — бронирани коли, танкове, минохвъргачки, оръдия. Навсякъде се виждаха още съвсем пресни гробове.

По измъчените лица на жените, на старците и на децата се отразяваше току-що преживеният ужас на войната.

Седнала до дългата маса на военния клуб, Гуля пишеше писмо на баща си:

Живея в Сталиногорск. Изглежда, това е било весело градче, но вече носи следите от пребиваването на фашистите.

Тя вдигна глава, хвърли поглед на Пушкин, който я гледаше от портрета. Спомни си пламенните думи на Лермонтов, насочени към убийците на великия руски поет:

*И вам не смьть всей вашей черной кровью
поета праведную кровь!*

Гуля въздъхна дълбоко и отново се залови за перото:

Не ще изкупят фашистите със своята черна кръв тия зверства, които са извършили на нашата земя!

Гуля пак се замисли. Колко много ѝ се бе насъбрало, за което ѝ се искаше да му разкаже! Но всичко, разбира се, в едно писмо не може да се напише. И тя написа накратко:

Зачислена съм в медсанбата, а съм командирована в политотдела на дивизията, тъй като при дивизията има самодейна бригада и аз съм в нея.

Като написа писмото, Гуля се зае да разглежда по лавиците книгите с разкази, стихове, сборници с нотирани песни. Трябваше да се подберат материали за програмата на артистите, да се намерят песни, които биха могли да се изучават с бойците. Работа, както винаги, имаше много, още повече, че приближаваше тържественият ден, за който трябваше да се подготви голям концерт.

Наближаваше денят, в който щеше да им бъде връчено оръжието.

Досега, намирайки се в Башкирия, бъдещите воители през цялата зима се обучаваха с макети: карабини, автомати, минохвъргачки, оръдия, радиостанции — всичко това беше направено от дърво или шперплат от ръцете на самите бойци. Учиха се те упорито, в студове и виелици, но оръжие бойците още няхаха. И ето, на дивизията сега предстоеше да получи оръжие, направено от ръцете на работниците и работничките от тулските заводи.

Цял ден се разтоварваха сандъци с оръжие, а надвечер хиляди хора — местни жители — запълниха в полукръг огромното поле.

И ето, сега от високата естрада, построена за концерта, Гуля гледа тържествения митинг.

Пред нея стоят две хлапета. Едното е на десет, а другото на девет години.

Неотдавна, когато дивизията току-що бе пристигнала в Сталиногорск, началникът на разузнавателния отряд при щаба Шафик Фасахов ги бе довел в щаба и бе казал:

— Останали са сирачета. Какво да правим с тях?

Момчетата не чакаха да решат в щаба какво да правят с тях. Те жално и проточено се замолиха:

— Чичковци, вземете ни със себе си! Чич-ков-ци-и!...

— А как се казвате?

— Аз — Гриша — първо отговори по-малкото, с лунички по носа.

— А пък аз — Саша — отговори по-голямото, без лунички, без вежди, с обелен от слънцето нос. — Аз съм много ловък, чичо! Където искате мога да отида! Даже и на разузнаване.

— И аз също! — подхвана по-малкото. — И аз съм много ловък! Аз съм и умен! Ще видят те, фашистите, кои сме ние!

И двамата пак започнаха да се молят:

— Чичковци, вземете ни!

„Чичковците“ — офицери от щаба — весело се засмяха.

— Вие братя ли сте?

— Не, другари.

— Е, какво, да вземем тия другари, а? — предложи един от офицерите. — Да доложим на командването.

— Да доложим — каза Фасахов, същият офицер, който бе довел момчетата.

И ето, Саша и Гриша, вече в пълна военна униформа, ушита специално за тях, с нови ботушки с кончови и в рубашки, добре запасани с колани с медни катарамки, стоят и гледат парада.

... Засвириха тръбите на военната музика. Започна парадът на войските, току-що получили оръжие.

С вълнение гледаше Гуля тези съвсем млади, почти момчешки лица, тези пълни със сили юноши, на които предстоеше може би да отдадат на родината най-скъпото си — своя живот... И тя разбираше какво трябваше да чувства сега всеки, който бе получил днес оръжие: защитата на родината сега е в неговите ръце. Работническите ръце бяха свършили своята работа.

— Гуля, скоро е твоят ред... — чу тя глас зад рамото си.

— Зная, не съм забравила — отговори тя, без да се обръща.

Беше ѝ трудно да откъсне поглед от безкрайните редици на воините, които крачеха дружно в такта на музиката.

„Кои ли от тях ще се върнат при своите?“ — неволно мислеше тя.

И още по-остро почувства колко важно е със слово, с песен да се повдигне духът на бойците.

Тя сега трябваше да изтича някъде на тишина, да си припомни, да повтори всичко, което ѝ предстоеше да декламира и пее от естрадата, но ѝ се искаше да гледа още и още...

Започваше най-интересното: показно учение с бойна стрелба. Една рота тръгна в настъпление. Истински противник пред нея нямаше, но артилерията, минохвъргачките, картечниците, които поддържаха настъплението, заговориха истински. Забухаха оръдията, завиха, засвистяха снаряди, мини, пръскайки се точно там, където се намираха мишените, представляващи противника.

— Гледай, гледай! — с възторг викаха, бутайки се един друг, Саша и Гриша. — Ха така, браво! Виждаш ли, Гуля?

— Виждам, виждам — казваше тя, ласкаво милвайки момчетата по ниско остриганите глави.

Зрителите ръкопляскаха, радвайки се на точните попадения, не по-малко от Саша и Гриша. Всичко наоколо ликуваше и шумеше като на стадион през време на спортни състезания за световно първенство.

Зрителите вече достатъчно бяха гледали и слушали всичко, но народът не се разотиваше.

Гуля се разтревожи: дали няма да провали концерта — нали тя водеше програмата.

Но опасенията ѝ се оказаха напразни.

Актьорите влагаха всичките си сили и майсторство. Буйно танцуваха на дъсчената естрада армейските играчи, особено двамата млади цигани, които с всички сили се мъчеха да се надиграт един друг, а Кадир Хабибулин свиреше на своя курай^[1] така хубаво, както никога не бе свирил. Накрая излезе и самата Гуля. Тя издекламира стихове, а после изпя една весела украинска песен, пълна с дяволитост и закачливост:

*И шумить, и гуде,
дрибний дощик иде.
Ой, хто ж менэ, молодую,*

тай до дому доведе?

Всички ръкопляскаха, усмихваха се и навярно не един млад момък би бил радостен да изпрати „до дому“ тази мила, красива девойка. Но от всички най-много се радваха Саша и Гриша. Те ръкопляскаха, подскачаха и с всички сили викаха: „Още!“.

... Започнаха напрегнати дни на боева подготовка.

Околните поля се превърнаха в „бойни полета“. Артилерия, минохвъргачки, пушки, автомати, картечници, гранати — всичко се пускаше в действие по всяко време на деня и нощта. Стреляха с бойни снаряди, мини, патрони. Настъпваха, хвърляйки срещу „врага“ гранати, бутилки с възпламенителна течност. В бойните редици на настъпващите също се пръскаха „мини“ и „снаряди“. И макар че те никого не убиваха и не раняваха, но се пръскаха като истински, с оглушителен трясък, вдигайки нагоре парчета земя и кълба дим.

Никакви препятствия не можеха да преградят пътя на настъплението. Всичко се преодоляваше по боен начин. Ако срещаша по пътя си река, хората я преминаваха с плаване или по брод и при това с оръжие и обмундировка.

Всичко работеше в пълна мяра на сили и напрежение — щабове, свръзка, тилове... Това беше истинска школа за бойна подготовка.

Гуля работеше без умора — мъкнеше на ръце „ранени“, правеше им превръзки и всичко това така внимателно и грижливо, като че наистина можеше да им причини болка.

В кратките минути на почивка някак си особено я привличаха горските поляни със своя дъх на треви и цветя. От тяхната силна настойка сякаш можеше да се опиеш. И изглеждаше някак си невероятно, че тази гореща, ароматна родна земя можеше да я заплашва смърт и запустение...

Често пъти нощем, лежейки в палатката и вдишвайки чистия горски въздух, наситен с мирис на треви, листа, земя, Гуля не спеше и все мислеше, мислеше... Пред погледа ѝ изплуваха любознателните благодарни очи на бойците. Да, бойците приемат концертите чудесно, но не ѝ даваше покой грижата: къде да намери нови песни, нови разкази и стихове, такива, които да поддържат бодър дух у хората?

Защо да не кажем: от време на време току се прокрадне мъка в сърцето и не е така лесно да се справи човек с нея. Гуля знаеше по себе си. Понякога така се затъжаваше за близките си, особено за Йожик, и ѝ се струваше, че не може повече да изтърпи.

Дълго не можеше да заспи през такива нощи. Хиляди мисли и спомени се тълпяха в главата.

Ето, пред погледа ѝ се изправя огънят на върха на Аю-даг, Мечка-планина. Непрогледната нощ, гората, където на всяка крачка я дебне драка. Като че ли вчера беше всичко това.

И ето, тя пак е в гора. И пак е нощ. Само че това е друга гора, друга нощ, друго време. Война... Наистина ли в страната има война?! Така тихо е сега в гората. От вечерта една кукувица все кукаше. Гуля я запита колко години ѝ остава да живее, опита се да брой, но кукувицата замълча. „Може би нищо не ѝ е останало? — бодна я мисъл. — Не, не! — строго прекъсна себе си Гуля. — Всичко това са глупости. Измислици. Ще живея!“

И тя сладко се протегна. Независимо от всичко, хубаво е да се живее така! Всичко, всичко е интересно! Интересно е да изучаваш оръжието, да ходиш на стрелбището, да яздиш кон, да правиш превръзки, да беседваш с хората, да излизаш на концерти, да виждаш как засияват уморените лица.

Пак като тогава, когато играеше за филма, Гуля имаше един бял кон. Съвсем като Сивчо. И където и да отидеше с него, навсякъде я посрещат като желана гостенка:

— Нашата Гуля пристигна!

— Нашата артистка!

— Сестричката!...

Много неща позна Гуля за тези два месеца, много научи. Тя се радваше на успехите на дивизията, гордееше се с тях, както и другарите ѝ. Така ѝ се искаше да пише в къщи за всички събития напоследък: за това, как минават ученията, за това, как членът на военния съвет на армията, дивизионният комисар Абрамов, на един червеноармейски митинг каза, че дивизията е подготвена за боеве и прилича на кадрова, и за това, че дивизията е получила от военсъвета на армията благодарност. Но Гуля знаеше, че за всичко това не може да се пише в писма.

Ученията свършиха. Командването на армията се зае с разбор на проведените учения. И в самия разгар на работата през нощта на 10 юли командващият Първа резервна армия, генерал Чуйков, обяви заповедта на Върховното главно командване: незабавно да се придвижат към района на Сталинград.

---

[1] Курай — башкирски музикален инструмент от рода на флейтите. — Б.пр. ↑

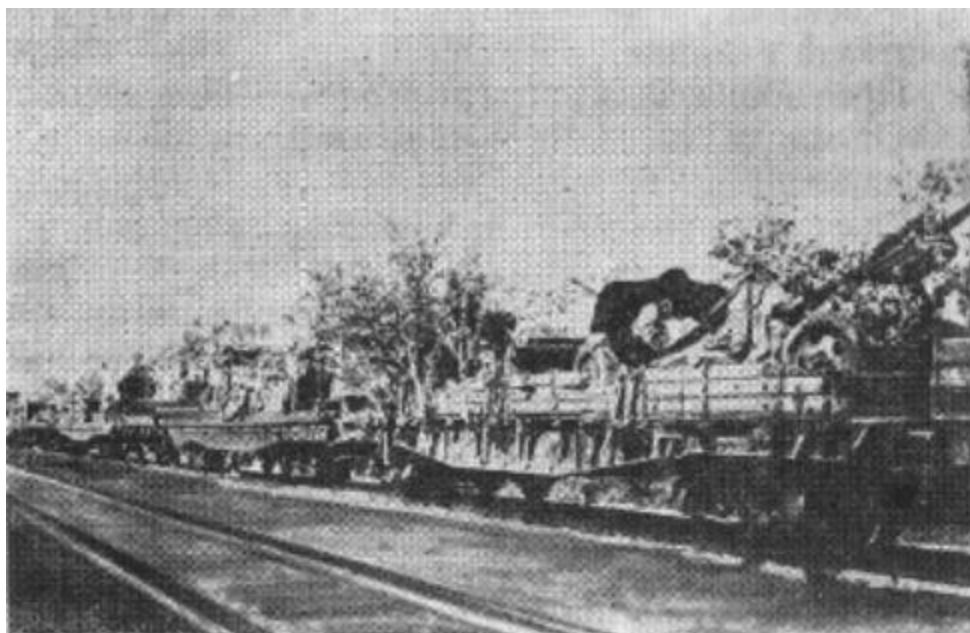
КЪМ ВОЛГА И ДОН

Товаренето започна сутринта. И точно в дванадесет часа на 10 юли първият ешелон потегли.

Независимо от това, че в юлските дни на 42-ра година железните пътища бяха така претоварени, на военните влакове се даде „зелена улица“.

Войнишките вагони се клатушкаха насам-нататък като малки корабчета в бурно море. Струваше ти се, че а-а ще се разглобят дъсчените стени и ще рухнат. Влаковете летяха със скоростта на бърз влак и спираха само когато трябваше да се сменят локомотивите и да се вземе вода от помпите по гарите. И пак се откриваше „зелена“ улица, и пак всичко се клатушкаше, скърцаше, гърмеше и летеше към Волга и Дон, където всеки момент можеше да се приближи фронтът.

Заплашвани от вражеската авиация, платформите и покривите на вагоните бяха грижливо замаскирани с клони, трева, със зелени дръвчета и тези носещи се напред горички едва се различаваха сред околните горички и гори.

Внезапно ешелоните спряха. Беше утро.

— Къде сме? Защо спряхме? — питаха се един друг бойците, скачайки от вагоните.

Въздухът беше тъмен от дим. Миришеше на изгоряло, на запалено зърно, димяха траверси.

— Какво се е случило? — попита Гуля, скачайки от вагона на политотдела.

Тя видя в далечината горящите здания на гарата и елеватора.

Както мравките изведнъж се залавят делово за работа, когато някой им развали мравуняка, точно така и тълпа работници вече работеше по железопътната линия и я ремонтираше: едни отстраняваха изкривените релси, други — горящите траверси и ги заменяха с нови.

— Искате да знаете какво се е случило? — запита познат глас.

Гуля се обърна и видя командира на дивизията, генерал Бирюков, и до него комисаря Собол.

— Бомбардировка! — каза Гуля и помисли: „Ето, значи започна!“. — А коя е тази гара?

— Поворино — отговори генералът. И като се усмихна, попита: — Какво, страшничко ли ви е?

— Да... не — малко смутено отговори Гуля. И като тръсна както обикновено глава, добави весело: — Е, нищо! Щом като съм тръгнала на такава работа, ще трябва да привиквам!

— Това е вярно — каза комисарят, млад слабават човек с тънки черти на лицето. — Впрочем интересно е да се знае, не съжالياвате ли, че сте тръгнали на такава работа? Още не е късно и можете да се върнете в къщи.

Гуля дори се изплаши:

— Не, не, какво говорите!

Не мина и половин час и ешелонът продължи пътя си. Не биваше да се губи време — всяка минута можеше да се очаква ново нападение от фашистката авиация.

През нощта влакът дълго стоя някъде в степта.

От мисли, спомени и тревоги Гуля не можеше да заспи.

Тя стана и излезе от вагона, за да подиша свежия нощен въздух.

Беше тихо. И само до един открит вагон, на който имаше покрити с брезенти оръдия, се чуваше в тъмнината нечий глас.

Звучеше мек украински говор и Гуля неволно се спря, като че ли бе я повикал някой от нейните украински приятели.

— Ах, любима моя, гълъбче мое — ласкаво и нежно говореше млад глас. — Ние двамката с тебе много неща ще видим и чуем. А като свършим с фрицовете, ще се върнем в къщи, ще заживеем с тебе, в гората ще идем...

„С кого ли приказва Костя?“ — помисли Гуля. Тя го позна по гласа.

Това беше един тих и срамежлив момък от Харковско. Гуля често го срещаше в щаба, където той беше свързочник.

„Това навярно ще е някое чудесно момиче, щом като в такова време Костя се е решил да ѝ изкаже чувствата си. Няма да им преча.“

А Костя продължаваше да нарича своята приятелка с най-нежните думи, каквито можеха да се измислят: и „сърчице мое“, и „любов моя“, и „ясно гълъбченце мое“...

Любопитството човъркаше Гуля.

„Коя ли ще да е тази? Поне една дума да му беше казала! С нищо не може да я трогне. Да не би пък да е няма?“

Гуля не изтрая и отиде по-близо.

Костя стоеше на пост съвсем самичък. Наоколо нямаше жива душа.

— С кого говореше ей сегичка, Костя? — запита Гуля, като оглеждаше с учудване наоколо.

Костя смутено се покашля и пристъпи от единия крак на другия.

— Ам'че с пушката си приказвам — каза той, — няма с кого да похортувам...

Гуля се засмя.

— Пък аз си мисля, защо ли тя все мълчи?

— Тя сега мълчи — каза Костя, — ама нека влезем в боя, така ще загъргори, та на немците всичките черва ще фръкнат.

Гуля поприказва още малко с Костя, после се върна във вагона си, а когато се разсъмна, записа в бележника си целия този нощен разговор на боеца с пушката.

На разсъмване влаковете отново забавиха ход и спряха. Това беше някаква малка гаричка.

— Гара Гумрак — чуваше Гуля нечий глас зад прозореца. — Оттук е една педя до Сталинград.

— Не повече от десет километра — добави друг глас.

Гуля с облекчение въздъхна: „Най-после! Почти пристигнахме на мястото“.

Но никой още не знаеше къде и кога ще бъде разтоварването.

Засега хората не си губеха времето напразно: някои пояха конете, други, наведени над чешмата, се миеха, трети пълнеха манерките си и жадно пиеха, ловейки с пресъхнала уста свежата струя.

Саша и Гриша също бяха притичали до чешмата и сега се пръскаха и се смееха с глас.

— Ей вие, разузнавачи! — разнесе се сърдит глас от вагона на разузнавателната рота, с която пътуваха момчетата. — Стига сте се глезили!

Малките разузнавачи веднага престанаха да се пръскат и се заловиха енергично да се бършат с кърпите си. Те вече разбираха какво значи военна дисциплина.

Неочаквано прозвуча команда на началника на ешелона:

— По вагоните!

Тук, на тази гара, железопътната линия се разклоняваше: една водеше за Сталинград, а друга за Калач. Ешелоните тръгнаха към Калач.

Като се възползва от един малък престой, Гуля набързо написа писъмце до вкъщи, до баща си:

Пиша ти от път. Настроението е чудесно. Адски е горещо през цялото време, мечтаем за дъжд. Но ти не се безпокой. Минаваме край знаменития град, прославил се с отбраната си през гражданската война...

Гуля не назова в писмото си Сталинград, защото знаеше, че във военно време не бива да се съобщава в писма къде се намира военната част.

Обаче още никой не подозираше в тези дни какво ще означава в скоро време тази дума „Сталинград“, каква безсмъртна слава ще заслужи героичната отбрана на този волжки град...

На петото денонощие късно вечерта дивизията пристигна в Калач — на Донската гара.

Вече няколко часа стояха в тишина и в тъмнина дългите композиции на ешелоните и хората с нетърпение чакаха команда за разтоварване.

— Чудно, защо не разтоварваме! — казваше Гуля, разхождайки се със своите приятелки Люда и Ася покрай притихналите вагони. — Няма къде по-нататък да се пътува. Задънена улица. Дали няма да се върнем назад?

— Да пристигнем веднъж някъде, пък където и да е! — въздъхна Ася. — А знаете ли вие, момичета, аз никога не съм мислила, просто не можех да си представя, че железопътните линии могат да водят понякога в задънена улица и така неочаквано да свършват.

— И аз също — каза Люда. — Е, хайде да вървим да спим. Може и до сутринта тук да стоим.

И наистина военните ешелони стояха на станция Донска чак до сутринта в очакване на команда. А сутринта дойде заповед да се разтоварва.

Разположили се по брега на Дон, хората, премалели от горещината, от пътя, от мъчителните часове на очакване, хукнаха да се къпят. Те плуваха, пръскаха се, смееха се като деца и техните звънки младежки гласове се разнасяха далече наоколо. А най-звънко от всички крещяха и най-много от всички се радваха малките разузнавачи Сашок и Гришок, както ги нарекоха в полка.

Гуля отиде с другарките си по-надалече, където нямаше никого. Като доплува до средата на реката, тя легна на гръб и дълго лежа така, гледайки към небето и наслаждавайки се на прохладата, на простора, на речния въздух, на спокойния плясък на водата.

„Като че ли няма никаква война — мислеше Гуля. — Ах, да можеше никога, никога вече да няма войни! Проклети фашисти!“

А на другия ден дойде ново напомняне, че войната все още расте и се разширява. Дивизията получи нова бойна задача: да се създаде отбрана на границата на река Солон — от фермата Горна Солоновска до фермата Пристеновска. И скоро тук, на далечните подстъпи към Сталинград, се завързаха боеве, които към есента прераснаха в продължителна, тежка, упорита, кръвопролитна битка.

НА БОЙНОТО ПОЛЕ

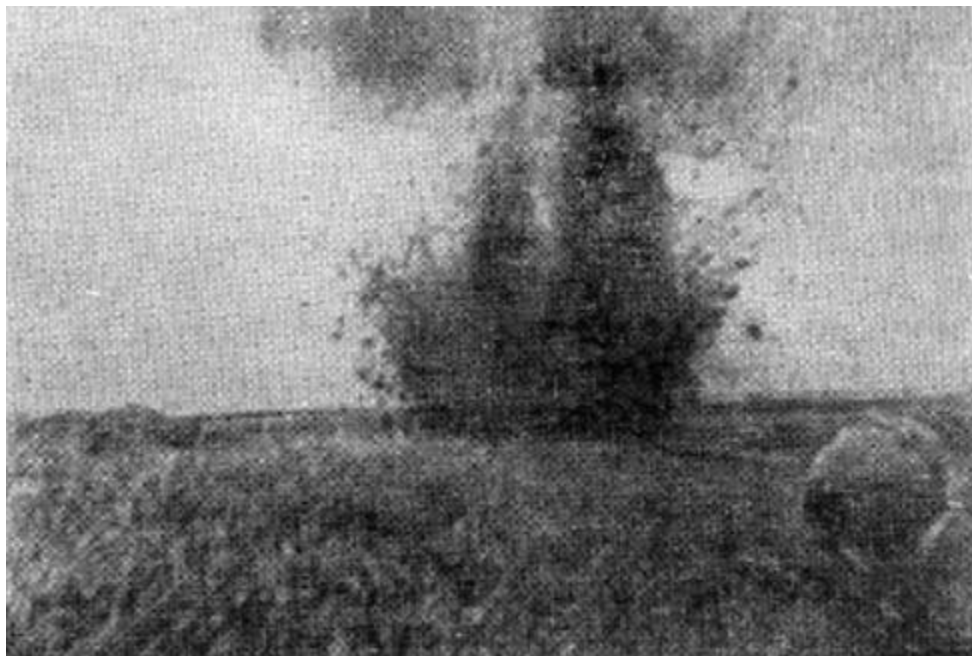
Частите на пристигналата дивизия се укрепиха в Донските степи, на западния бряг на Дон.

Немските войски се стремяха насам, към Дон. Боеве се разгаряха за всяка педя земя.

След скорошните силни дъждове отново бяха настъпили знойни дни.

Широко се разстилаха степите, пожълтели от палещото слънце. Дори и вятърът не донасяше прохлада, и само лекичко се люлееха под неговото дихание степните, приличащи на сухи метлички треви — ковил и типчак. Миришеше на горчив пелин.

На километър и половина от първата линия на фронта в землянки и блиндажи се бе настанил щабът на полка, малко по-далече щабът на дивизията, а още по-далеч от бойната линия — санитарната част.

Гуля заедно със своите другарки Люда и Ася се бе настанила тук в полковия медицински пункт. Работа и тука имаха доста. През медицинския пункт минаваше непрекъснат поток от ранени. Оттук ги изпращаха в санитарния батальон и после в болницата.

Но Гуля още от първия ден почна да моли да я изпратят на бойната линия.

— Ще отидеш — казваше ѝ с усмивка командирът на полка, Иван Фьодорович Хохлов, когато идваше в медицинския пункт, — потрай малко, почини си. Тепърва предстои голяма работа.

Гуля замълчаваше, а после, като събереше отново кураж, се обръщаше към командира с все същата молба — да я пусне на първа бойна линия.

И най-после тя получи това, което искаше.

През този ден немците още от тъмни зори бяха започнали артилерийска подготовка. От предната бойна линия се носеше тежък, непрестанен оръдеен грохот. След това грохотът престана. Взривовете на неприятелските снаряди започнаха да се чуват по-рядко. Противникът предприе атака. Към обед, когато съобщиха, че атаката е отбита, санитарната кола тръгна към предната линия за ранени. Тя се носеше по прашен междуселски път.

Когато наближи предната линия, колата забави ход. Гуля погледна от кабинката и видя, че цялата степ не приличаше вече на степ, а цялата бе разровена — дупки, окопи, ями. Колата се движеше сега внимателно, сякаш пипнешком. Подскачайки на ямите, тя се спусна по склона на височината долу в една падина и спря.

Като оправи санитарната си чанта, Гуля скочи на земята. След нея скочиха от колата и санитарите.

Гуля смутено се огледа на всички страни. Тя разбра, че колата не може да отиде по-нататък, защото ще попадне под огъня на противника, и разбра също, че тя сама ще трябва да върви в степта, там, където може да има ранени.

Докато санитарите измъкваха носилките, Гуля изтича напред, нагоре по хълма, но не успя да направи и пет крачки, когато недалече, на върха на хълма, бухна и експлодира снаряд. Той така зашемети Гуля, че тя падна по очи на земята почти в безсъзнание. Сърцето ѝ тежко затупа и за миг съвсем замря.

Тя се опомни едва след няколко секунди и напрегна сили да се изправи на крака.

„Не бива, не бива да се поддавам на тази слабост...“

Сгушила глава между раменете си, Гуля се хвърли напред. И в същия миг още един снаряд със свирене и трясък се пръсна някъде встрани, като изхвърли нагоре черен фонтан пръст и дим.

Гуля отново залегна. Тя набеляза с очи една точка — могилка, до която реши да се добере в следващата прибежка, и упорито, до болка в очите, се взираше в нея.

Но да се откъсне от земята беше неимоверно трудно, почти невъзможно.

Гуля с всички сили се мъчеше да се овладее.

„Не, не се страхувам, не се страхувам!“ — повтаряше си тя като заклинание и чувстваше как малко по малко волята ѝ отново става командир на чувствата и мислите ѝ и подчинявайки се на заповедта на командира, сърцето започва да бие по-равномерно, по-спокойно, нервите се уталожват.

В тия минути Гуля разбра: има в човека една тъмна, сляпа сила, която може да го накара да бяга от бойното поле, но има и нещо още по-силно от тази сляпа жажда за живот, и то е разумната воля.

„Всъщност няма вече бой, а се пръскат само случайни снаряди“ — каза си тя и като се изправи леко, бързо и уверено затича нататък, където най-вероятно можеше да намери ранени — към окопите.

И наистина, на дъното на един окоп тя намери ранен. Гуля се спусна при него. Той лежеше в безсъзнание, с отметната глава, превързана с мръсен, напоен с кръв бинт. Изглежда, докато ръцете му още са го слушали, той се е превързал криво-ляво.

Гуля внимателно превърза отново главата му с бинт и почти не чувствайки тежестта, помъкна този едър и тежък човек по окопа.

За щастие точно в този момент пристигнаха и санитарите. Гуля помогна да сложат ранения на носилката, и не успяла още да си откъдне, върна се обратно. Трябваше да превърже още един боец. Тя го бе забелязала, когато се спускаше в долчинката към колата.

Той лежеше в една дълбока, изровена от снаряда яма. Гуля допълзя долу при него. Заврял лице в пръстта, той глухо стенеше...

Гуля се опита да го изправи.

— Хайде, мили — каза тя, чувствайки, че това не е по силите ѝ, — помогни ми, хайде да се изправим...

Тя го погледна в лицето и ахна:

— Кадир! Хабибулин!

Той се обърна, позна Гуля и се опита да се изправи, като влачеше крака си по земята. Едва сега Гуля забеляза, че целият му крак бе в кръв и че сивият крачол от бедрото до кончова на ботуша му бе почернял от кръвта.

С остър нож Гуля разряза кончова на ботуша и направи на Кадир превръзка.

Той тъжно и даже някак виновно гледаше Гуля, сякаш искаше да ѝ каже: „Съвсем инак мислех аз да воювам! Съвсем инак!“.

— Нищо, скъпи мой — весело и ласкаво му каза Гуля, — пак ще воюваме. На, пийни си!

Тя отвинти капачето на манерката си и я поднесе към сухите му възпалени устни. На самата нея нетърпимо много ѝ се пиеше и по това именно бе разбрала желанието на Кадир. Той жадно се нахвърли на манерката и пиеше, задавяйки се, пиеше така, сякаш нищо повече в живота не му бе така нужно, както тия освежителни капки вода.

Най-после Кадир се откъсна от манерката и облекчено въздъхна. Манерката беше празна. Гуля намокри устните си с езика.

„Е, нищо — каза си тя, — ще потърпя.“

Кадир се усмихна:

— Хубаво!

Стана му по-леко — и от водата, и от сиянието на тия сиви очи, и от ласкавия глас, и от лекото докосване на пръстите, които бинтоваха крака му. И ободрен, Кадир сам се изправи. Гуля го измъкна горе и го предаде в ръцете на санитарите.

И ето че колата е натоварена. Само дано сега успеят да закарат до санитарната част всички тия хора, край които така близко бе минала смъртта.

— Да вървим! — радостно каза Гуля на шофьора боец и скочи на стъпалото на кабинката.

Колата се затресе на място, забуча и тръгна.

Гуля непрестанно гледа към небето. Високо в чистата, безоблачна синева се показва една черна точка. Ето, тя се приближава, става все по-голяма и по-голяма... От висините се чува вече далечно

бръмчене. Гуля не толкова чува, колкото отгатва този противен, разкъсващ душата звук: во-ззз-яя...

„Немци!“ — разбра Гуля.

И тя вика на шофьора:

— Стой!

Колата спря. Гуля и санитарите скочиха на земята и започнаха да измъкват ранените, като им помагаха да залягат в окопите, ямите и трапчинките. Тежко ранените решиха да не бутат. Едно излишно движение можеше да бъде за тях не по-малко опасно, отколкото парчетата на немски снаряд. Гуля извади от колата зелените клончета, с които се бе запасила. Тя знаеше — в степите не навсякъде се намират храсти и се бе погрижила за своя зелен запас още преди да тръгнат за предната линия.

Боязливо поглеждайки към небето, тя се зае да замаскира набързо колата със зеленина. А след това влезе вътре при своите ранени.

— Е, как е там? — питат хората, като слушат засилващото се в небето бръмчене.

— Всичко е в ред — отговаря Гуля. — Няма да ни забележат. Добре сме се замаскирали.

И наистина, немските летци не забелязаха санитарната кола, притаена под своето зелено прикритие край пътя. Те минаха над тях, раздирайки въздуха с прекъслено бръмчене на моторите, и отнесоха своя смъртоносен товар някъде в далечината.

— Карай! — каза Гуля, когато всички ранени отново заеха местата си.

И ето че пак забръмча моторът. Тежката, натоварена с ранени кола пак се понесе по ямите и рововете.

Няколко дни по-късно, след като бе ходила вече няколко пъти на предната линия, Гуля седна да пише писмо на баща си.

„И започна боят...“

Така започна тя своето писмо, като си спомни Пушкиновите стихове, и отпусна молива. Това, което тя сама бе видяла и преживяла, не приличаше на онзи стремителен, подобен на буря бой, за който бе чела в Пушкиновата „Полтава“.

Как, с какви думи да се опише всичко това, което тя сега бе изпитала? Как да се предаде непредаваемото?

„Не, онзи, който не е бил в боевете — пишеше Гуля, — който не е изпитал на собствените си плещи всичките трудности, не може да почувства докрай радостта от победата. Когато бойците отиват в атака, когато гърми като тътнежа на гръмотевица «а-а-а» — този звук на многогласното «ура» — ти не знаеш, не помниш нищо. Пред тебе е само бойното поле и ти следиш, следиш всяка точка на безкрайно разстлалата се степ, следиш до болка в очите. Там някой е паднал... Тичаш с всички сили напред и нито свистенето на куршумите, нито строгите викове не са в сила да те спрат. Тялото става някак без тегло и само тогава, когато твоята кола, натоварена с ранени, излиза от зоната на обстрела, напрежението намалява...“

Гуля пишеше, а зад прозорчето се чуваха виковете, станали нещо обикновено: „Въздух!“. И скоро до ушите ѝ долетя досадният и стягащ душата вой на немски самолет.

„Ако дълго не получиш от мене писмо — добави набързо Гуля в края на писмото, — не се безпокой: значи — много работа. И каквото и да стане, знай едно, че твоята дъщеря никога не е била страхливка и че честно е отдала живота си за родината...“

Работа имаше наистина много. Бе почнала онази голяма работа, за която бе говорил на Гуля командирът на полка. Истинска работа. Разгаряха се жестоки боеве за Дон. Дните и нощите сега бяха пълни с опасности, лишения и тежък, непосилен труд.

Гуля всецяло бе погълната от своите всекидневни грижи. Тя събираше и настаняваше на носилките тежко охкащите или изпаднали в безсъзнание хора, превързваше ги, измиваше ги, внимателно снемаше от тях дрехата, превърнала се в окървавени парцали. Миризма на кръв и пръст я преследваше навсякъде. Да размишлява, да си спомня, да нарича с думи всичко, което бе видяла и почувствала — тя нямаше време. И едва в кратките минути на отдих, когато пишеше писмо до възрастни, тя набързо туряше в ред разхвърляните си бегли мисли.

... Всеки ден е пълен с всевъзможни произшествия. Бихме се за един малък чифлик — пишеше Гуля. — Цял ден се бихме, няколко пъти го превземахме и няколко пъти отстъпвахме. Здравно бе заседнал немецът там. Тръгнах аз

да измъквам един ранен, той лежеше до самите немски окопи. Немците ме забелязаха и решиха да ме хванат жива. Аз пълзя и те пълзят, а зад мене дадоха огнева картечна завеса, за да не могат да ми дойдат на помощ нашите. Какво да се прави? Назад да изпълзя — късно е. Напред — раненият. А немците ме обграждат в обръч. Взех в ръката си бомба и реших — ще допусна немците да се приближат и ще ги засипя с бомби. Тъй и тъй ще се мре, но поне повече от тях да пребия. Изведнъж чувам зад себе си: „Напреед!...“. Нашите! Аз скочих — и с тях...

Оказа се, че един боец през всичкото време ме е следил от окопа. Той видял, че работата ми е лоша, и викнал: „Момци, нашата Гуля загива!“ и — към мене. Момчетата — след него. Така силно ударихме, че от немците само пера се разхвърчаха, макар че бяха много повече от нас.

А онзи, ранения, за когото пълзях, успях да го измъкна. Той, горкичкият, беше загубил вече надежда...

... А неотдавна си изгорих малко единия крак. Но всичко вече мина и ти, мамичко, не се безпокой. Изгорих се така: през време на бой случайно настъпих една бутилка с горяща течност. Бутилката се пукна под краката ми и всичко върху мене изведнъж пламна. Обгаряйки ръцете си, аз успях как да е да смъкна от себе си горящите ботуши, рубашката и ги стъпках. И когато се притекоха към мене стрелците, за да ме засипят с пръст (нали иначе е трудно да се загаси горяща течност), аз вече си обличах дрехите, но ботушите по никакъв начин не можех да обуя — свили се бяха, пропаднаха съвсем. И тъй трябваше да вървя нататък боса, куцайки и с двата крака. И чак след боя си направих превръзка. Това е всичко.

Така описва Гуля в писмо до майка си едно от своите най-необикновени приключения („приключения“ Гуля наричаше особено рискованите епизоди в своя боен живот). А новината за Гуля се бе разнесла вече по цялата дивизия. От един боец на друг тръгна

легендата за момичето, което „и в огъня не гори“, за девойката, която отива в немските окопи, цяла обхваната от пламъци, като жив факел. И скоро някой съчини и песен за „огненото момиче“. Тази песен като пламък се прехвърли оттука на западния фронт. Във всяка войскова част тази песен я пееха по свой мотив, но думите ѝ бяха все едни и същи:

*Девушка вспыхнула,
путь осветила,
огненной птицей
летела в бой.*

И оттогава в дивизията започнаха да наричат Гуля „огнената девойка“.

ПРЕЗ ОГЪН И ВОДА

С всички сили врагът се мъчеше да завземе переправата през Дон в района на станция Долна Чирска и фермата Горна Рубежна, за да може след това да се хвърли към Волга, към Сталинград.

Частите на 214-та дивизия получиха заповед да оставят западния бряг на Дон, същия този бряг, за който те се биха с небивала упоритост, да се оттеглят на източния бряг и да го отбраняват в района на фермата Горка Рубежна и по на юг.

Мостовите вече бяха вдигнати във въздуха. Прехвърлянето траеше вече четири денонощия. Прехвърляха се денем и нощем със саморъчно направени салове, с лодки, с бурета, греди, с всичко, което паднеше под ръка. Дон, разбушуван от взривовите на бомби, снаряди, мини, неудържимо се блъскаше в бреговете си. Това не бе вече онзи, тихият Дон, който така неотдавна спокойно и мирно носеше водите си. Тежки плясъци на снаряди разкъсваха тъмните му дълбини.

През една от тези нощи се разрази буря. Валеше пороен дъжд, като из ведро, без да спира нито за минутка.

Измокрена до кости, Гуля влачеше към предмостията по размекнатия от дъжда бряг своето платнище, върху което лежеше ранен боец. С труд извърщайки глава, той викаше нещо на Гуля. Но глъчката от предмостията и бученето на вятъра заглушаваха гласа му. За да го чуе по-добре, Гуля се наведе над него:

— Какво искаш, миличък?

— Пушката си търся — каза той, опипвайки около себе си платнището. — Пушката не виждам. Винтовката.

И съвсем неочаквано, при все че не бе време за спомени, Гуля си спомни онзи боец, който през тихата лятна нощ при престоя на ешелона им водеше дълъг и гальовен разговор със своята пушка. Този тук също бе украинец и също така обичаше своята винтовка.

— Ами че ето я твоята винтовка, до тебе е!

Лежачият на платнището боец сграбчи с ръка пушката и от това движение раната силно го заболя. Той заохка.

— Потрай, миличък! — извика Гуля, мъчейки се да надвика вятъра. — Ей сега ще те пренеса през Дон.

Раненият поклати глава. Виждаше се, че той се съмнява в Гулините сили. Пък и наистина, трудно би могло да се повярва, че в толкова лошо време тази девойка ще преплува Дон и при това с този тежък товар.

Раненият измърмори нещо. Гуля можа да чуе само:

— Плувай сама!

— Какво говориш! — каза Гуля. — Ти мислиш, че ще те оставя?

— Ако ти стане тежко, хвърли ме! — каза раненият.

— Хубаво, хубаво, мълчи сега — прекъсна го Гуля.

Пронизващ студ жегна сърцето ѝ. Като с камшик я шибна по лицето една вълна.

Сграбчила с лявата си ръка ранения, Гуля заплува, като загребваше вода с дясната ръка. Заплува направо в мътната утайка на реката, като постоянно плюеше набиращата се в устата ѝ вода.

От време на време небето над Дон пламваше, раздаваше се грохот и висока вълна подхвърляше Гуля нагоре заедно с нейния полужив спътник. Подхвърляше ги и ги пращаше някъде надолу, в бездната.

Струваше ѝ се, че още минута — и мръсната студена вода ще се склочи над главите им. „Не ще доплувам“ — мислеше Гуля.

И изведнъж като че ли започна по-леко да плува. Дошъл на себе си, раненият почувства, че неговата спасителка изнемогва. Той събра последни сили и приспособил се някак си, започна да гребе със здравата си ръка.

„Миличкият, помага ми!“ — с благодарност помисли Гуля.

В предутринния воал на мъглата отсрещният бряг едва се виждаше. Само белите пламъчета на ракетите осветяваха за миг и хората, прехвърлящи се през реката, плавайки сами или на коне, и понтоните с оръдия.

Раненият отново съвсем отслабна и от това стана като че ли двойно по-тежък. Но Гуля вече чувстваше, че най-страшното бе минало.

„Трябва да доплувам, ще доплувам!“ — казваше си тя.

Всичките ѝ мускули работеха напрегнато, упорито, умело. Ето къде ѝ бе послужило нейното спортно майсторство! Ето защо е било

нужно тъй дълго да се тренира там, на водната станция на слънчевия Днепър! Всичко, което Гуля бе научила през целия си живот, сега й бе послужило, точно като че ли цялото нейно детство, цялото й юношество са били само една подготовка за тия сурови бойни изпитания.

И Гуля доплува.

На брега (този, източният бряг беше полегат, плосък, не бе стръмен като западния) тя откопчи от шията си вкочанелите ръце на боеца. Той се свлече на земята и въздъхна.

— Е, стигнахме най-после — каза Гуля и като извади от санитарната си чанта манерка, вля няколко капчици ракия в помъртвелите устни на ранения. — Пийни, посгрей се!

Тя го настани на първата попаднала й санитарна кола, а сама, неотпочинала още, се върна към брега...

Не един живот бе спасила Гуля през тези четири денонощия, не един път тя бе преплувала Дон, пренасяйки ранените от единия бряг на другия под непрекъснат обстрел.

Но и през ум не й минаваше в тия страшни дни и нощи, че след време в Държавния музей на отбраната на Царицин-Сталинград ще се пази заповедта до 214-та дивизия, подписана от командира Бирюков, за зачисляването на Марионела Корольова като почетен червеноармеец на 780-ти стрелкови полк.

Не мислеше Гуля, че нейната работа в боя, която тя смяташе като работа, ще бъде призната за подвиг.

През време на боевете тази безстрашна комсомолка е спасила живота на 100 бойци и командири. През време на прехвърлянето през Дон другарката Корольова е пренесла на източния бряг, оказала първа помощ и отправила в санитарната част 60 бойци и командири.

Като премина Дон, дивизията зае позиция на източния бряг.

В КРАЙДОНСКИТЕ СТЕПИ

Широко са се разпрострели крайдонските степи със своите хълмове и млади гори. Ако не беше войната, тук омайващо щеше да мирише през тия дни на пелин, на мента, на дъхави степни треви. Във високото безоблачно небе щяха да се чуват трелите на чучулиги. Спокойно щяха да се синеят езерата — Кръглото езеро, езеро Криво — и мирно щяха да си текат донските води между високия и стръмен западен бряг и полегатия източен.

А сега в степта миришеше на дим. Издигаха се нагоре черните стълбове на минните взривове, на самолетните бомби, на артилерийските снаряди. Все с нова и нова сила се раздаваше пукотевицата на пушечната и картечната стрелба и стрелбата на автоматите. И накъдето и да погледнеш, всичко изровено от окопи, от съобщителни ходове, навсякъде се издигат блиндажи, пресни гробове.

... Много преживяхме и много видяхме през всичкото това време — пишеше Гуля на баща си, седейки в землянката. — Бием се здравата. Бойците проявяват направо неவிжданo геройство. Много бойни другари и приятели изгубихме, но от това още по-силна е омразата към врага. Ако остана жива, ще се опитам да напиша книга за героичните защитници на Дон.

Току-що над нас се разрази въздушен бой. Нашите юнаци здравата пердашат фашиста. Тия дни разузнавачите доведоха един фашистки летец, свален в бой.

Скоро пак ще отида на предната линия. Сега аз ти пиша, а всичките ми мисли са там, около нашите момчета, където се води боят. Сега аз съм на пет километра от тях.

Знаеш ли, татко, няма нищо по-приятно от това, да се съберем всички заедно след лют бой и в минутата на отдох мълничко да си побърим и да се пошегуваме. Ако не ме

болеше главата, още сутринта щях да отида на предната линия, но доста силно още ме боли главата. Немците имат една минохвъргачка, която подражава на нашата „катюша“. Та снаряд от тая минохвъргачка ме зашемети. На около 15 метра от мене избухна, а може би и по-близо. Но ти не се безпокой, всичко ще мине...

Гуля пишеше и като се държеше за главата, се поклащаше. Болката ставаше все по-нетърпима. Но да каже за това на някого от своите другари не ѝ се искаше. Току-виж, че я отпратили в медицинския пункт.

В една от тези кратки почивки, за които пишеше в писмото си Гуля, след боя в землянката се бяха събрали уморени, изпрашени хора.

Един от тях, с бакърено от загара лице, с руси, избелели от слънцето коси, бивш миньор, а сега разузнавач, Семьон Фролович Школенко, палейки цигара, бавно разказваше как той наскоро ходил на разузнаване.

— Сутринта ме вика командирът на батальона и казва: „Език трябва да се хване“. — „Слушам! — отговарям. — Ще хвана.“ Пригответх се, както се следва, проверих автомата, сложих в чантата бомби — обикновени и противотанкови, и тръгнах.

Школенко разказваше как той се промъквал към немците — къде пълзешком, по лакти, къде приведен, като се стараел да не се отдели от гъстия храсталак, а Гуля слушаше и си мислеше: „Ето как трябва да се ходи на разузнаване! Само с храброст нищо не става...“.

И затаила дъх, тя слушаше как незабелязано се приближил до немците нашият разузнавач, как с противотанкова бомба убил шестимата, които седели на земята, а седмия, който бил на пост, обезоръжил и довел в щаба.

Не били изминали и няколко часа, и Школенко получил нова задача: този път от полковия командир.

„Много ни досаждат немските минохвъргачки — казал той. — Трябва да се узнае къде се намират.“ — „Ще узная — отговорил Школенко и попитал: — Сам ли да отида или с някой друг?“ — „Както искате“ — отвърнал командирът. „Сам ще отида! — казал Школенко. — Ходил съм вече, зная пътя.“

Похапнал, попушил, навил си партенките, проверил автомата и тръгнал. Върнал се надвечер, а с него — седемнадесет червеноармейци. Брадясали, окървавени, боси, едва се държат на крака.

— От плен ги измъкнах. Почти от оня свят се връщат — казал Школенко. — Вече гробовете си копаеха.

И той разказа как му се удало с една противотанкова бомба да унищожи седем фашиста наведнъж, а осмият, който се намирал малко по-надалече, да вземе в плен. Разказа и това, как двамата автоматчици, като чули взрива на неговата бомба и командата: „Рота, след мене!“, си плюли на петите, а от храстите изскочили пленените червеноармейци, които още малко, и щели да бъдат разстреляни. След няколко минути Школенко вече водел измъчените, сякаш дошли от оня свят хора в своята част, а заедно с тях се тътрел, поглеждайки с ужас руснаците, хванатият в плен немец. Хората, които току-що били заплашвани от сигурна смърт, мъкнели със себе си трофейните минохвъргачки. Но след всичко, което изпитали, те били готови да натоварят и много по-голяма тежест на гърба си. А плененият немец едва-едва мъкнел една картучница.

„Ето какви герои имаме! — мислеше си Гуля, слушайки бившия миньор. — На вид такъв простичък — с широко, обветрено, изгоряло от слънцето лице, с капчици пот на челото, избеляла рубашка, войнишко таке на главата... Най-обикновен червеноармеец, а два подвига в един ден! Такива ли си ги представях аз преди войната?“

Тя дълго не откъсваше поглед от Школенко, като че ли за пръв път го виждаше. А те много често се срещаха. И съвсем неотдавна, през едно от затишията, той ѝ бе разказал своята история. Баща му, също миньор, защитавал през гражданската война Царицин, както сега защитава Сталинград — на далечните подстъпи към този град — Семьон Школенко. Бащата загинал и е погребан недалече от тия места, в станица Нижна Чирска.

Разбира се, не всички бойци бяха като Семьон Школенко. Случвало се бе на Гуля да види и други. Понякога не достигаше на някои издръжливост и мъжество.

Малко по-късно, през септември, имаше такъв случай. През време на боя, когато всички се хвърлиха в атака, Гуля видя, че един младичък боец от новото допълнение се спря. Всички тичат, а този

стои като закован. Без да му мисли, Гуля го хвана за яката, тласна го напред и извика:

— Какво, уплаши ли се?!

Боецът като че ли се опомни и затича заедно с Гуля, държейки в ръце автомата си.

След няколко дни, излизайки от санбата, Гуля срещна един червеноармеец, който ѝ се стори познат.

— Струва ми се, някъде съм ви виждала — каза Гуля. — Само че не помня къде.

— А пък аз веднага ви познах — усмихна се той малко смутено. — Спомняте ли си, всички тръгнаха в боя, а аз, тъй като не бях привикнал, такова... е, просто поизплаших се малко. Тогава вие ме хванахте за врата, дадохте ми един хубав ритник и аз какво да правя, хукнах напред.

Гуля се засмя.

— А сега? Не се ли страхувате вече?

— Мъча се да не се страхувам. Благодаря, сестричке.

... Дивизията не стоеше дълго на едно място. Скоро тя получи нова заповед: да мине в резерв на фронта и да се движи на североизток, в района на Котлубан — по посока на Волга.

Сутринта на 18 август след нощни преходи, изминала двеста и петдесет километра път в походен ред, дивизията се съсредоточи в района Котлубан — Самофаловка. Обаче хората и тук не можаха поне мъничко да си отдъхнат. Вечерта дойде нова заповед: незабавно да се придвижи от Котлубан в западна посока. Това се оказа необходимо, защото още през нощта на 17-ти немците се бяха прехвърлили от западния бряг на Дон на източния — в района на фермата Паншино. Тук именно, към Паншино, се придвижи дивизията, с цел да се изтика врагът в Дон и да се унищожи неговото предмостие.

Приближавайки тук на разсъмване на 19 август, дивизията, без да се спира, се разгъна и недалече от Паншино встъпи в бой с врага.

По-късно, през октомври, Гуля писа на баща си, спомняйки си какво се бе случило през тези августовски дни и нощи, паметни за нея и за бойците:

В един от слънчевите дни пристигнахме в село Н. На разсъмване се скрихме в една голяма конюшня — и хора, и каруци. Налягахме, заспахме. Колко сме спали, не зная. Събудихме се от вой на сирена и взривове на бомби. Стъкла се сипят, мазилка хвърчи. Целият сайвант се тресе... Премина вълната на нападението. Изскочих аз, събрах ранените, превързах ги. Едва ги пренесох — едни в мазетата, други в окопите — пак долетяха. И на групи, на групи. И като ни запердашиха от пет часа сутринта, тогава и почнахме настъпление. Аз тръгнах с батальона. Излязохме на наблюдателния пункт и гледаме — пак летят. А нашият първи пункт е тъкмо на височинната, пък и лошо замаскиран. Вмъкнахме се ние в един окоп. А самолетите се разгънаха, че като запердашиха. Гледаме — един точно над нас пикира. И при това, проклетниците, за морално въздействие включват и сирените. Вият отвратително. Бухнаха фашистите една бомба — прах цял стълб. Така ни засипа, че нищо не се вижда. Чуваме само — вият над нас и бомбите им звънят при летенето. Пръсне ли се бомба, смеем се: „Не улучиха!“. Свърши се. Започна да се мръква. Тръгнахме отново. Куршуми пищят. Мините при избухването си жално вият: „Тю-у-у...“. И такава бе положението при нас през нощта, че връзката съвсем се прекъсна. Идват от десния фланг, казват: „Група автоматчици се е промъкнала, откъм тила ви иде“. От левия фланг също неблагополучие. А всичките свързочници разпръснати. Нито един не останал. Пожелах да възстановя връзката аз. „Ще успея“ — казвам. И тръгнах. Над главата ми мрежа от трасиращи куршуми — красива гледка. По пътя вдигнах един ранен заедно с пушката му. Него мъкна, пушката му, и тя тежи, пък отгоре на това и моя автомат. Но домъкнах го. Възстанових връзката (намерих къде беше прекъснатата жицата и я съединих). А нощта тъмна като в рог. Местността непозната. Върнах се обратно в батальона. Бяха взели пленник. Отведох и него. Много, много работа имах оная нощ, но всичко не може да се разкаже...

Но още за едно нещо бе разказала Гуля в писмото си: как превързвала едно ранено дете. За това тя бе писала и в писмото до майка си:

На 19 август в един населен пункт авиобомба попада в някаква къщица, а вътре — цяло семейство. Майката била убита, останали две дечица: едното на година и седем месеца, а другото — на шест месеца. Едно парче ранява мъничкото в гърба. Аз прибирах и превързвах ранени, когато неочаквано някаква бабичка ми носи за превръзка това момченце. Превързвам го и плача, сълзите ми като град текат, а то ме гледа с големите си страдалчески очи и даже не плаче, само стене...

Сигурно неведнъж си е спомнила Гуля за своя Йожик, докато е намотавала широкия бял бинт, който плътно като елече е опасвал гърдичките и гръбчето на раненото детенце.

Всичко не може да се разкаже — пишеше Гуля. — Ако започна да описвам подробно всичко, което се слечи през ония дни, не биха ми стигнали и няколко дни.

Да, за много неща още би могла да разкаже Гуля, ако е имала време.

Би разказала още, че след едно нападение на фашистката авиация по средата на широката улица в селището Паншино (именно това бе „селото Н.“, споменато в писмото на Гуля) се бе образувала огромна яма. Ямата беше не по-малко от десет метра в диаметър и три метра дълбока. Къщичките от двете страни на тази улица по някакво чудо бяха оцелели. И от една такава къщичка излезе бабичка. Дочула разговора на военните, които, застанали до ямата, се чудеха, че нито една от къщичките не е повредена, бабичката каза:

— Моят старец, и той остана жив! А пък до прозореца седеше.

Отначало Гуля също не можа да разбере как са могли да оцелеят къщите. После ѝ обясниха: бомбата потънала дълбоко в песъчливата земя. Част от парчетата погълнал пясъкът, а другата част излезли навън под голям ъгъл.

Боят продължаваше, без да затихва. Двата полка — с командири Шумеев и Хохлов — при поддръжката на артилерийски огън с общ натиск най-после изтласкаха хитлеристите от Паншино, ликвидираха предмостията, отхвърлиха врага в Дон и при помощта на полка на Горбачов очистиха източния бряг. И все пак противникът ни превъзхождаше със сили и авиация. Четирисотин бомбардировача нападаха жестоко нашата дивизия. Едновременно от две страни — откъм района на селището Вертячи, което се намираше по на юг, но също така на източния бряг на Дон, и откъм противоположния бряг, западния — безмилостно биеха по нашите полкове артилерията и минохвъргачките на противника. И през нощта, след небивали упорити боеве, нашите части бяха принудени да се спрат в района на Паншино. Да достигнем главните предмостия — ония, които се намираха по на юг, в района на селището Вертячи — не успяхме. Не ни стигнаха силите. На дивизията бе заповядано да мине в отбрана. Да не се отстъпва нито крачка. Да се стои до смърт. И хората се спряха.

„КАТЮША“ И „АНДРЮША“

На източния бряг на Дон, както и преди, се водеха боеве...

Хората нямаха време да си отдъхнат. Те яростно се защитаваха, като стреляха. Едва през нощта, когато немският огън ставаше по-слаб, настъпваше малко затишие. През тия минути на почивка Гуля, преди да легне да спи, отиваше „на гости“ при някой от новите си другари.

Така например беше и днес. Щом утихна, тя тръгна за землянката, където живееха бойците от първа рота. Минаваше по съобщителните ходове.

В землянката, мъждукайки едва, димеше газениче. Вятърът свиреше в комина на железната печка.

— А, Гуля! — обадиха се от всички страни познати гласове. — Отдавна не си наминавала към нас. Беше ни домъчняло вече! Искаш ли чаец?

След няколко минути капакът на тенекиения чайник върху железната печица заподскача.

В нечии опитни ръце тихичко, без да пречи на разговора, запя, заговори хармоника.

И на Гуля ѝ се стори, че никога през живота не ѝ е било така приятно и спокойно, както в тази тъмна мъничка землянка, сред тия хора, уморени, измъчени в сраженията, събрани тук от разните краища на огромната страна.

Седнала до самата печка, тя се грееше блажено, загледана в пламъчетата, които бягаха от единия ъгъл до другия. Тия весели пламъчета бяха като пламъчетата там, в далечната Уфа. Също такива златисти езичета играеха в печката и по времето, когато Гуля беше още мъничка и не ѝ позволяваха да пипа ръжена.

Като си помисли човек колко скоро бе това!

А сега тя е на фронта, в центъра на войната и никой не ѝ казва: „Гуля, ще се опариш!“.

Над самата землянка с жален вой прелетя мина.

— Зави минохвъргачката им — каза някой, сърбайки горещия чай.

Гуля само мълчаливо кимна с глава.

Като всички бойци и тя добре различаваше гласа на немската минохвъргачка. В своите позиви немците се хвалеха, че тяхната минохвъргачка ще надвие нашата „Катюша“.

— Нищо няма да надвие — каза възрастният боец, когото всички наричаха татко. — Къде ще се мери тя с нашата!

— Точно така — съгласи се съседът му и като счупи на коляното си една дъсчица, хвърли парченцата в огъня. — А чувах, че сега тука и „Андрюша“ чакат. Той ще вдвори ред.

— Какъв е този „Андрюша“? — запита Гуля.

— Синче на „Катюша“. Ама пердаши, не се шегува! По-здраво и от майка си. На осемдесет метра само с въздушната си вълна работи. Без да се смята поразяващата сила от парчетата.

Замълчаха цяла минута и от това се възползва хармониката. Тя засвири по-силно, по-смело, явно предизвикваща за пеене.

*Въется в тесной печурке огонь,
на поленьях смола, как слеза.*

— запя Гуля, а някой до нея подхвана с тенорче:

*И поет мне в землянке гармонь
про улыбку твою и глаза...^[1]*

Изпяха една песен, започнаха друга. Пееха всички заедно и поотделно.

— Така бих пяла с вас чак до сутринта — каза Гуля, като ставаше от мястото си. — Но какво да се прави, време е...

— Къде отиваш?

— Да сменя Ася.

Всъщност срокът на Асиното дежурство не бе още изтекъл. Но Гуля съжеляваше и пазеше своята другарка от санитарния батальон, същата онази слабичка, приличаща на ученичка девойка, която бе пристигнала на фронта в един ешелон заедно с нея и Люда.

Гуля беше по-голяма от двете си другарки. Тя беше почти двадесетгодишна, а те не бяха навършили още и осемнадесет. И Гуля неволно се отнасяше към тях двете малко покровителствено, наричаше ги „мили мои момиченца“ и без да му мисли много, вземаше върху себе си най-трудната и опасна работа.

А работа имаше все повече, животът ставаше все по-труден. И някак приказни, почти невероятни изглеждаха вече на Гуля спомените ѝ за дома, за семейството. Че и къде е този „дом“? В Уфа ли, където майка ѝ и Йожик живеят в случайна, чужда стая, или в Киев, завзет от немците, или в Москва, откъдето баща ѝ ѝ изпраща писма, изпълнени със загриженост и тревога?...

„Не, все пак до края на войната моят дом е тука — в землянката — мислеше Гуля, прибягвайки от едната землянка към другата. — И семейството ми е тук: Люда, Ася и всички тия скъпи хора, с които заедно споделяме този толкова близко до смъртта живот!“

Все повече се привързваше Гуля към своето ново голямо семейство.

Ти питаш — пишеше тя на майка си — как съм посрещнала рождения си ден. Имахме ожесточен бой и в моя чест, както ми казаха, целият артилерийски полк и нашата полева артилерия дали залп по врага. А вечерта, когато се поуспокоихме, седнахме на вечеря в землянката, при което нашият готвач бе изпекъл няколко пирогови и на един от тях беше направил надпис от тесто: „На бъдещия гвардеец“. На рождения ден на Йожик също бяха дадени няколко залпа, а когато се събрахме да вечеряме, немците почнаха контраатака, доста яростна. Атаката беше отбита, освен това беше зает един населен пункт. А после при мен дойдоха няколко бойци и им казаха, че те ознаменуваха тази победа в чест на рождения ден на моя Йожа.

Писмото излезе дълго, подробно, и все пак за много още неща би писала Гуля, ако в писмата от фронта можеше да се пише за всичко и да се споменават имената на хората.

Тя би написала още, че пирогите бе поръчал на готвача помощникът на полковия командир, който често бащински ѝ се караше, ако тя проявяваше голяма непредпазливост, и бащински се грижеше за нея.

Ако би било възможно, Гуля би написала в писмото си, че „гвардейският пирог“ бе донесен в землянката от единия от малките разузнавачи — Саша. Той така делово и внимателно носеше с две ръце дъската с пирога, сякаш това не бе пирог, а мина.

А до него вървеше Гриша и личеше, че той страшно много завижда на другаря си: на него също му се искаше да поднесе на Гуля подаръка по случай рождения ѝ ден.

---

[1] Извива се огън в печицата тясна,
на дърветата смола като сълза.
И ми пее в землянката хармоника
за твоята усмивка и очи... ↑

ПРИЯТЕЛКИ

Започна да замръзва. Черните, измити от дъждовете долинки и хълмове побеляха от слана.

В боевете все още имаше затишие.

Като се върна от първото си разузнаване, в което сама бе измолила да отиде, Гуля се стопли до печката, изпи един горещ чай (за всичко това се бе погрижила своевременно Ася) и легна. Ася я покри с кожената полушубка.

— Асенка, всичко това не е толкова страшно — каза Гуля, като се изтягаше от умората и от приятната топлина. — Страшно е само когато изведнъж чуеш гласове. Пълзиш по земята, наоколо няма никой и изведнъж — този лаещ немски говор. Фашисти! Тогава наистина ти става недобре... Макар и да знаеш, че не си сама на разузнаване, че до тебе има свои, разузнавачи, все пак страх те обхваща.

И неясно, забравяйки в полудрямката думите си, Гуля започва да разказва какво е преживяла тази нощ.

Слушайки Гуля, Ася мислеше: „Защо така? Заедно живеем, всичко еднакво чувстваме, а сме така различни една от друга. Аз за нищо на света не бих отишла на разузнаване! Не, отишла бих, разбира се, ако ме изпратят, но не бих тръгнала доброволно... Като си помислиш само, че немците могат жива да те хванат...“

— Та ти не ме слушаш, Асенка! — каза Гуля. — Пък аз се старая... Е, в такъв случай ще спя.

Тя се обърна с лице към студената стена на своята къща от пръст и в същата минута Ася чу спокойното ѝ равномерно дишане. Ася седеше до краката ѝ, боейки се да помръдне, за да не събуди приятелката си. Но напразно бяха нейните опасения. Цяло денонощие Гуля беше в тила на противника, без да склопи очи, и сега тя почти цяло денонощие спеше здрав, ободряващ младежки сън.

Ася току изтичваше да види дали Гуля не се е събудила, но тя все си лежеше така, както бе легнала — с лице към стената, мушнала ръка под глава. Ася се обезпокои дали не се е разболяла? Но повече я

тревожеше сега съдбата на двете хлапета. Саша и Гриша бяха измолили задача и надянали старите си дрешки, бяха отишли да наблюдават немската отбрана. Неведнъж им бе строго заповядано нищо да не пипат, да се пазят от мини, но знаеше ли някой какво можеше да им се случи...

А Гуля все спеше и спеше. Тя отвори очи едва на другата нощ.

— Ех, че си поспах! Най-малко два часа! — каза Гуля, като се изтягаше. — Ася, тука ли си?

Ася се наведе над нея.

— Наспа ли се?

— Ах, как се наспах! За цял живот. Какво е сега — ден или нощ?

— Нощ, Гуленка.

— Каква?

— Ами че обикновена.

— Нищо не разбирам — каза Гуля. — Днеска — още днес ли е или е вече утре?

— Почти утре — засмя се Ася. — Ти спа цял ден и почти цяла нощ. Скоро ще се съмне.

— Ами ти защо не си легнала?

— За тебе се безпокоях...

Двете приятелки седнаха до печката. Гуля разбра, че заради нея Ася цяла нощ бе поддържала огъня и бе топила вечерята в котелката.

— Знаеш ли, струва ми се, сега — каза Гуля, сърбайки с оловната лъжица чорбата от котелката, — че всичко това съм го сънувала. Тази степ, фермата, немския часовой, когото свалихме...

— Аз бих желала по-добре в книжка да прочета за това — каза Ася — или още по-добре — да го гледам на кино. Аз не съм като тебе, мене ме е страх...

Гуля се засмя:

— Ти си още съвсем момиченце, Ася. И защо ли си дошла на фронта?

— Защо? — запита Ася и се обърна настрана.

— Обиди ли се — каза Гуля и отпусна лъжицата. — Прости ми, Асенка. Честна дума, не исках да те обидя. Сърдиш ли ми се?

— Спи ми се — отговори Ася, без да гледа Гуля. — Мислиш, че щом ти си се наспала, никой друг няма нужда от сън?

Тя се зае да си постила в ъгъла. Поразбърка сеното и като размаха шинела, постла го върху него.

— Легни на нарочете — каза Гуля.

Ася нищо не отговори, легна и се обърна с гръб към Гуля. Гуля отиде при Ася, седна до нея и я целуна по главата.

— Недей, Асенка. На война не бива да се караме. Ще съжаляваш после, но ще бъде късно.

Ася погледна Гуля и изведнъж се заля в сълзи:

— Ти сама знаеш колко много те обичам. Разбери само, че аз не мога да бъда такава като тебе. Но се старая, правя всичко възможно.

— Всичко, всичко, Асенка — каза Гуля. — Ти работиш отлично... Но все пак, знаеш ли, аз ще поговоря в щаба да те пуснат да си отидеш в къщи.

— Не, не бива! — извика Ася. — Не искам! Ще бъда тука докрай. С вас!

— Ася — Гуля помилва тъмните ѝ гладки коси, — Ася, та аз виждам, че ти си много, много уморена. А животът тук е толкова тежък. Ти мислиш, че на нас с Люда не ни е тежко? И още как! Само че ние сме по-силни от тебе...

— Ще привикна — каза Ася и покри краката си с края на шинела. — Само на никого не казвай да ме изпращат в тила. Чуваши ли, не искам!

— Е добре, добре!

Ася погледна Гуля и в очите на приятелката си Гуля прочете тревога.

— Какво друго има, Асенка?

— Нищо — отвърна Ася.

Искаше ѝ се да каже, че вече трети ден момчетата ги няма, но не посмя да огорчава Гуля, пък и умората взе връх.

Ася скоро заспа, а Гуля дълго още седя, опряна на разклатената, тук правена масичка, загледана в това слабичко чернокосо момиченце, свило се по детски на кльбце.

Гуля знаеше за нея съвсем малко: че е от околностите на Минск, че брат ѝ е на другия фронт и отдавна не пише, че баща ѝ е умрял, а майка ѝ и по-малката ѝ сестричка са в някакъв колхоз край Уфа и също отдавна не пишат. И това е всичко. А колко близка чувстваше тя тази

девойка! Като че се бяха родили в един и същ град, израсли са заедно и в едно и също училище са ходили заедно...

„Да, добра школа е войната!“

А сутринта се върнаха Саша и Гриша. Гладни, изпокъсани, в синини, те все пак се изпънаха по военному пред офицера Фасахов и доложиха:

— Другарю началник! Заповедта е изпълнена!

И те подробно разказаха къде и колко оръдия и танкове имат немците.

НА ТРОЕН КРЪСТОПЪТ

Гуля бе приета за кандидат-член на партията. Това беше за нея голямо и радостно събитие. Много пъти препрочиташе тя боевата характеристика, която бе дал за нея в партията командирът на батальона:

... Комсомолката Корольова с личния си пример на храброст и геройство вдъхновява бойците за все нови и нови подвизи.

„Нима за мене е написано това?“ — с учудване мислеше Гуля.

Струваше ѝ се през тия дни, че тя изведнъж е израсла, станала е по-възрастна и че трябва да се готви за още по-тежки изпитания. А времето беше напрегнато, преломно. Нашите части, задържайки противника, се готвеха за настъпление, за решителни боеве.

Люда Никитина току-що бе свършила да превързва една нова група ранени. Тя си миеше ръцете на тенекиения умивалник в дежурната стаичка, когато на вратата неочаквано се появи Гуля.

— Ти защо не почиваш? — запита я Люда. — Нали цяла нощ си работила?

— Разбираш ли — каза замислено Гуля, — ей сега ме извикаха в щаба.

— Защо?

Гуля смъкна полушубката си и седна на столчето.

— Как да ти кажа?... Помниш ли, в легендата за Иля Муромец има такова едно място. Иля Муромец спрял коня си на едно място, където се кръстосвали три пътя, и чете надписа на един бял камък: по първия път ако тръгнеш — богат ще бъдеш, по другия път ако тръгнеш — оженен ще бъдеш, по третия път ако тръгнеш...

Гуля не се доизказа.

„Убит ще бъдеш“ — припомни си Люда, но, кой знае защо, не се реши да изрече тия думи.

— Та ето — каза Гуля, — и аз също стоя на такъв троен кръстопът. Предлагат ми по избор: да работя като секретарка на политотдела в дивизията или да замина да се уча. В Москва.

— А трето какво ти предлагат? — запита Люда. — Кой е третият път?

— Друго нищо не ми предлагат. Но там е работата, че на мен не ми харесва нито едното, нито другото. Нима аз с моята енергия мога да издържа дълго на секретарска работа? Размисли сама. А в Москва не искам. Всъщност искам, не мога да ти кажа колко много бих се радвала да видя отново Москва, татко... И да се уча искам. Толкова време книга не съм вземала в ръцете си. Изобщо, с една дума, ти сама знаеш какво значи за мене думата „Москва“. Но аз не мога да се махна оттук.

И Гуля, крачейки от ъгъл до ъгъл в стаичката за дежурство, разпалено започна да разправя на Люда, че няма сили да се раздели с хората, с които е преминала през огън и вода, в истинския смисъл на тази дума, и че тя не може да замине в тила точно тогава, когато техният полк и цялата дивизия се готвят за най-тежки боеве.

Люда нищо не каза, но неволно помисли: „Значи третият път...“.

И сама се изплаши от тези думи.

„Ах, защо ли тя си спомни тъкмо за Иля Муромец!“

Люда с досада тръсна глава и за да заглуши неканената тревога, каза с весел глас:

— Значи така си решила, да останеш с нас? Е, добре, ще смятаме, че вече си се върнала от Москва. Довечера, ако бъде тихо, ще отпразнуваме завръщането ти. Ще отворим консерви. Ще поканим другарите Болотников, Топлин и ще пеем песни, бива ли?

— Добре — каза Гуля и очите ѝ станаха весели, почти дяволити. — Знаеш, Людушка, най-мъчното на света е да избираш. Но щом избереш, нататък вече всичко е лесно.

АСЯ

Като се грееше до печката, Гуля четеше току-що получените писма. Едното беше фронтово — от Ерик, другото — от дома, грижливо, пълно с разни мили мирни новини: Йожик скрил чайните лъжички в нечии обуца, потопил някаква обувка във ведрото с вода, сбил се с момченцето на съседите, което е с цели два месеца по-голямо от него.

Гуля дълго държеше в шепите си малката снимка.

— Гледай колко е пораснал моят Йожик! Не е вече бебе, а истинско момче!

И тя си представи двора в Уфа, цял засипан от сняг, и своя Йожик в рунтаво кожухче как подтиква с крак мъничка шейничка.

Ерик бе написал само няколко реда. Изглежда, не е имал време. Пращаше й номера на своята военна поща, обещаваше скоро да ѝ пише пак, ако само дойде ред отново да държи в ръцете си молив и хартия.

В това писмо Гуля разбираше всяка дума, всяка чертичка. Ако знаеше адреса на Ерик, преди той да я намери на фронта, и тя самата би му написала точно такова писмо.

На масичката в дежурната стая лежеше още един плик. С детски или по-скоро старчески почерк върху него бе написано името на Ася.

Ето го дългоочакваното писмо от уфинския колхоз! Дано по-скоро си дойде Ася...

Най-после вратата се отвори. Влезе Ася, цяла обсипана с едър сняг. С посинели от студа пръсти тя едва разкопча яката на полушубката си.

— Сядай по-скоро до печката — каза Гуля. — Стопли се... Е, какво, добре ли ти е?

— Добре.

— А сега ще ти бъде още по-добре!

И Гуля остави на коленете ѝ малкия плик.

— От нашите! — шепнешком каза Ася.

Мърдайки устни и клатейки глава, тя дълго чете това писмо.

— Е, какво? — запита Гуля.

— Пишат, че при тях сега всичко е добре — поемайки си дъх, каза Ася. — Наредили са се, живеят си... Сестричката ми взели за счетоводителка, мама шие. И от брат ми получили картичка — жив е.

Ася притисна писмото към бузата и изведнъж се засмя:

— Ах, колко съм радостна!

— Ето, виждаш ли, нали ти казвах...

— Ами за мене, момичета, нищо ли нямаше днес? — запита Люда, която, влизайки в дежурната стая, от пръв поглед забеляза писмата в ръцете на другарките си.

— Ти утре ще получиш — отговори Гуля. — Такова предчувствие имам.

— Само гледай да има и за мене писмо! Просто завиждам, като ви гледам. Виж какви сте днес, весели! Е, поне вашите новини ми разкажете, щом си нямам свои.

И трите момичета, седнали до светлината, се заеха отново и отново да препрочитат писмата от дома.

Вече се свечеряваше и изглеждаше, че денят ще мине все тъй спокойно, без бой, когато изведнъж някъде запука картечница, затракаха като шевни машини автомати. Започна се престрелка. Щом дадоха бойна тревога, Гуля и Ася станаха, облякоха се, преметнаха през рамо своите санитарни чанти и излязоха от землянката.

През нощта боят утихна.

По степта, побеляла от слана, избикаляйки окопите и рововете, се промъкваше санитарната кола. Санитарите измъкнаха от колата носилките. Люда с халат върху шинела изтича да посрещне ранените. Още отдалече тя чу гласа на Гуля.

— По-внимателно, по-внимателно, не тръскайте!

Леко полюлявайки се, носилките се отправиха към входа. Люда се наведе по навик и погледна бледното лице на ранения.

— Ася!

Гуля мълчаливо ѝ кимна с глава.

— Как мислиш, сериозно ли е?

— Ъхъ... — отговори Гуля, без да отвори устни.

Те повече нищо не си казаха. Трябваше да се върши обикновената работа — да се приемат ранените, да се превързват, да се измиват. А в това време хирургът на медсанбата правеше на Ася

операция. Не можеше да се чака — положението ѝ се оказа много сериозно.

И ето, операцията е свършена. Ася лежи неподвижно в леглото. Гуля и Люда, без да се откъсват, гледат нейното отслабнало лице, нейните големи блестящи очи.

— Момичета — с мъка казва Ася и облизва сухите си устни, — какво казват? Ще оживея ли?

— Да, разбира се! — отговори уверено и спокойно Гуля.

Ася отправя към нея трескав поглед.

— Да, да, Асенка, най-страшното вече мина. Ех, каква си ни юначина! Ти си героиня, казва докторът.

Ася едва забележимо се усмихва само с устни.

— Не, аз не съм героиня... Аз съм само търпелива...

— Та това именно е истинският героизъм!

Доловила някакво ново движение на ресниците ѝ, Гуля се навежда над нея.

— Какво, Асенка, какво?

— Много ми се иска да живея, да бъда с вас! През всичкото време съм била с вас! — тихо, почти беззвучно говореше Ася. — Но ако умра...

— Не бива да мислиш така, мила — прекъсва я Гуля. — Лежи мирно, не мърдай.

— А къде е Люда? — пита Ася.

Но Люда я няма до леглото. Тя не издържа и побягва навън да плаче.

— Отиде за лекарството — каза Гуля, без да се обърка.

— Нека се върне по-скоро — шепне Ася.

И Люда наистина се връща скоро, но Ася не я вижда вече.

Тя говори нещо неразбрано, моли да разбъркат въглищата в печката, назовава някакви непознати имена на хора, вика майка си. После съвсем притихва. До разсъмване Гуля и Люда се редуват да дежурят до леглото ѝ. А рано сутринта, покрили с чаршаф умрялата Ася, те тихичко излизат в мразовитата синева.

Тежко бумтят някъде оръдия. Започва новият ден на войната.

— Няма я вече нашата Асенка — каза Люда и бърше с ръкавица мокрите си страни.

— Как така няма я? — строго и даже гневно я прекъсва Гуля. — Трябва да умееш да помниш! Всичко да помниш — всяка дума, всяко движение, всеки стон... Тя даде живота си ето за тази земя, за нас, за живота... А ти казваш — няма я!

Люда с учудване погледна Гуля.

— Право е — каза тя боязливо. — Но все пак...

— И аз зная, че все пак!...

И закрила с ръце очи, Гуля хукна към земянката по скърцащия под краката ѝ сняг.

ДВОЕН ПРАЗНИК

Падналият в края на октомври сняг бързо се стопи и настъпилата зима отново се превърна в мрачна есен.

Настъпи двадесет и петата годишнина на Октомври.

През нощта се разрази буря. Вятърът като че съвсем бе полудял. Той събаряше хората, пронизваше до кости. Промъквайки се в гъстия мрак по черната, разровена, настръхнала земя, Гуля се връщаше в ротата си заедно с Кадир Хабибулин, оправил се вече след раняването, и с друг един боец от същото поделение, Митя Грещенко.

Тримата вървяха мълчаливо, пипнешком, като се мъчеха да стъпват колкото може по-тихо. А отгоре валеше и водата жвакаше и под ботушите, и в ботушите.

На Гуля ѝ се струваше, че никога няма да се измъкнат от този мрак и студ и ѝ се искаше да стисне здраво ръката на другаря си, за да усети жива топлина, да почувства, че все още има на земята живот.

Тъкмо в отговор на нейните мисли голямата ръка на Кадир напипа нейната ръка в тъмнината и уверено я повлече някъде вдясно.

— Хайде след мене — каза Кадир. — Стигнахме.

Гуля усети под краката си стъпалце, изровено в земята, и започна да слиза след Кадир. Зад нея вървеше Грещенко.

Кадир отвори вратата и веселото пламъче на газеничето като мъничък фар блесна пред очите им. Замириса на къщна топлина.

Като наведоха глави, тримата един след друг влязоха в землянката. Там вече спяха — кой на нарочете, кой на пода върху сено, покрили се с полушуби и шинели. Само един момък не спеше. Той се занимаваше с печката.

— Е, как сте? — запита той, като снемаше от огъня закипелия чайник. — Живи ли сте?

— Както виждаш — отговори Кадир.

— Успяхте ли?

— И още как!

Гуля изстиска полата си и като седна на края на скамейката, започна да сваля от краката си натежалите от водата ботуши.

— Успяхме и още как! — повтори тя и тихо се засмя. — Като се съмне, ще видите!

— Под самия нос на немца го нагласихме — каза Грещенко. — Точно пред самите окопи.

— Утре ще започнат да го обстрелват, подлеците му с подлеци — каза момъкът и наля на всички по чаша чай. — Стоплете се, деца!... Ех, ама какви безстрашни момичета имаме сега! — добави той, като избираше от купчината сухари един по-бял и го подместваше към Гуля.

Гуля дълго се суши до печката и се загреваше с горещ чай. После се покри с шинела и се сгуши да дремне в ъгъла. Но не й се спеше. Едва-що се бе разсъмнало, и тя отиде да види работата си.

На няколко метра от немските окопи върху един ударен танк се развяваше, полюшвайки на вятъра, съветско знаме. Широкото платно играеше и се диплеше на меки гънки. То като че ли предизвикваше врага и немците, изглежда, почувстваха това. От окопа излезе най-напред един немец, а след това още двама.

Точно това и трябваше на нашите стрелци. Чу се изстрел, втори. Двете сиви фигури останаха да лежат на мократа земя. Третият

прилегна към земята и, едва забележимо, запълзя заднишком към окопа си.

— Днес нашите стрелци ще си имат работа! — каза Грещенко, незабелязано появил се до Гуля. — А ти, Корольова, върви в землянката. Викат те от щаба.

Гуля изтича по стъпалата. Още отвън тя чу продължителния звън на телефона.

— Вече трети път те викат — каза свързочникът.

Гуля грабна слушалката.

— Сержант Корольова ли е? — чу тя познатия глас на един от офицерите от първи батальон, Траянов. — Поздравявам те с двойния празник.

— Благодаря, другарю старши лейтенант... Само че защо двоен? — запита Гуля.

— А че как! С годишнината на Октомври и с ордена!

— С какъв орден?

— Бойният на Червеното знаме.

Телефонната слушалка едва не падна от ръцете на Гуля.

— Честна дума?

Траянов се засмя:

— Честна пионерска!

— А кои други още от нашите са наградени? Всички ли?

— И таз добра, всички! Които са заслужили, те са наградени.

— А нима аз съм заслужила?

— Излиза, че е така.

В слушалката нещо щракна. Разговорът бе свършен. Гуля стоеше до телефона развълнувана, смутена.

Вратата се отвори. В землянката влезе Люда.

— Какво става с тебе? — запита тя с тревога. — Случило ли се е нещо?

— Не... Тоест да! Орден получих!

Люда се хвърли да я прегръща.

— Така си и знаех, така си и знаех — повтаряше тя.

— Пък на мене и през ум не ми е минавало — замислено каза Гуля. — Ужасно странно...

— Нищо странно няма — разсърди се Люда. — Малко ли ранени на гърба си пренесе? Малко ли хора спаси? А колко пъти ходи на

разузнаване? И никой не те е пращал, а от добра воля...

— Не, зла воля имам сега аз — каза Гуля. — Дано само дочакам настъплението!

Вечерта Гуля и Люда бяха извикани в блиндажа при Траянов. Освен командирите тука бяха и наградените с ордени бойци.

На дъсчената маса и на лавички от пръст имаше разни лакомства — пушен салам, бонбони, медни питки, всичко, което бяха изпратили през този ден в кесийки и торбички от далечния тил. В големи тенекиени кутии се жълтееше гъст, тежък мед. Този подарък бе изпратила Башкирия за дивизията, сформирана на нейна земя.

Ешелонът, натоварен с подаръците, бе минал през пламъците на фронта и донесе на тия възрастни хора почти детска радост. В блиндажа замириса на нещо домашно, приятно, вкусно.

— На празник мирише — каза някой.

Траянов наля в чаши и канчета вино. Кадир Хабибулин, който едновременно с Гуля бе награден с орден, тържествено взе в ръка своята чаша.

— Разрешете да говоря, другарю капитан — обърна се той към Траянов.

— Говори, Хабибулин, говори.

— Не знам как да кажа... — започна Кадир замислено. — Когато бях ей такъв — той показва с ръка на един аршин от земята, — чувах аз една дума от моя баща. А тази дума той от своя баща е слушал. Уж де, че нашите джигити с командиря си чак до Париж са стигнали (такъв град има), когато Наполеона гонили. Та искам сега да прием за това — да стигне нашата дивизия до Берлин!

— Има такъв град! Ще стигнем до него! — каза Траянов и всички дружно заръкопляскаха.

Хабибулин развесели всички. Виното беше малко и затова едва ли не всяка глътка предизвикваше нов тост. Пиха за близките си, пръснати по далечните села и градове, за другарите по другите фронтове, за градовете, в които са се родили или които бяха преминали с бой.

— Другари! — каза тихо Алексей Топлин, командир на артилерийския полк.

В блиндажа беше шумно, но всички го чуха и се обърнаха.

— Другари! — повтори Алексей Топлин. — Да прием за победата, която е близо, и нека тази война да бъде последната война на земята!

Всички изведнъж станаха, като се чукнаха с тенекиените и алуминиеви канчета.

— Пийте до дъно! — предложи някой. — Никой не може да говори по-хубаво от Топлин.

— Чакайте — каза Гуля, — оставете поне по една глътка. Вярно, че по-хубав от този тост не може да се измисли. Затова нищо няма да приказвам. Но хайде мълчаливо, без думи, да прием за ония наши другари, които до вчера бяха с нас и които вече ги няма.

— За Ася! — шепнешком каза Люда.

— И за нея!

В блиндажа стана тихо. Но не за дълго. Дружен и страшен залп разтнесе въздуха. Всички наши картечници, всички автомати и пушки биеха по немските окопи.

— Това е нашият поздрав за бъдещата победа! — каза Траянов.

— Не, онзи ще бъде по-силен! — отговори Гуля.

БОЙНА ЗАПОВЕД

Частите на 214-та дивизия, намиращи се срещу завоя на Дон, северозападно от Сталинград, заедно с цялата Донска армия чакаха заповед за настъпление. Предстоеше да се направи пробив на вражеските позиции, за укрепяването на които противникът бе загубил три месеца. Той бе създал тук извънредно силна отбрана. Понякога хитлеристите пред очите на нашите войски изкарваха от всички селища наоколо хората — старци, жени — и ги караха да копаят траншеи. Нашите не можеха да стрелят, защото пред тях бяха свои, съветски хора!

Голям брой вражески траншеи и окопи бяха изкопани толкова надълбоко и нашироко, че в тях се побираха даже оръдия и минохвъргачки. И при това тия траншеи и окопи бяха направени така, че да може да се води от тях кръстосан огън. А пред траншеите и окопите се намираха всевъзможни препятствия: минни полета и безкрайни редове бодлива тел с накачени по нея тенекиени кутии. Кутиите бяха предназначени за това: ако някой макар и леко се докосне до телта, веднага те ще задрънчат и той ще се издаде. А в случай на пробив зад всички тия заграждения бяха издигнати барикади — повредени танкове, кули, снети от танкове. От тия извадени от строя танкове и кули водеха огън автоматчици и снайпери.

Имаше и немалко всевъзможни неочаквани „сюрпризи“, които врагът разхвърляше навсякъде, където можеше: тук-там бяха хвърлени, като че ли някой ги е загубил, велосипеди, куфари, грамофони. Тези вещи, така обикновени и мирни на вид, сами ти се натрапваха да ги вземеш. Но всяка от тях криеше в себе си смърт, всяка беше минирана.

Всички селища до едно, всички височини бяха свързани помежду си със съобщителни ходове и съставляваха една единна и както изглеждаше, свършено непристъпна отбрана. Ключът на тази отбрана беше височина 56,8.

И все пак на нашите части предстоеше да пробият тази отбрана на всяка цена.

Една мразовита ноемврийска нощ — през нощта на 22 ноември — командирите и политическите работници на първи батальон се бяха събрали в блиндажа. През тази нощ никой не полегна дори за минутка. Димейки с лулата си, командирът на батальона Плотников, разправяше на другарите какво става в Сталинград.

— Ама че горещо е там! — казваше той с тих, но ясен глас на човек, който е привикнал да командва. — И земята не издържа, цялата е настръхнала. Волга гори — нефтените складове са вдигнати във въздуха. Всичко се руши — камъни, бетон, желязо. А хората, обикновените хора — такива като нас, от плът и кръв — се държат! Просто умът ти не може да го побере, а те се държат!

Плотников почука с лулата си по юмрука и като помълча, продължи:

— Ето, да речем, заводът „Красный Октябрь“, разположен до самата Волга, на брега. Сега е само развалина. Но хората — бойците и работниците от завода — за всеки камък се бият. Защитават една ивичка земя от няколко десетки метра. Наоколо всичко гори, земята се тресе, а хората стоят. До смърт стоят. И са уверени, че ще устоят... Ето, другари — като помълча, каза той, — ние в никой случай не можем да ги подведем. Нямаме право на това.

В блиндажа нахлу струя студен въздух. Вратата се отвори и на прага се показа Гуля. Тя току-що бе откарала с колата ранени и се бе върнала в частта, като носеше и пощата.

Като сведе глава, тя влезе в блиндажа, със своя маскировъчен халат върху кожената си полушубка. Гуля сне кожените си ръкавици и отвори санитарната чанта.

— Ти с какво искаш да ни почерпиш? — запита някой.

— От такова черпене никой няма да се откаже! — каза Гуля и като измъкна от чантата вързопче писма, зае се да ги раздава на командирите.

— Че къде си ги пък намерила през нощта?

— Военна тайна! — смеейки се, отговори Гуля. — Едно мога да ви кажа: не съм ги написала аз.

„Колко е хубаво, че можах да им донеса тия писма пред самото настъпление!“ — мислеше тя, като гледаше светналите им лица.

Всички се преместиха край светлината и почти я заслониха. Всеки четеше посвоему: един — със смръщени вежди, друг — едва

усмихвайки се и клатейки глава, трети — развълнувано преглеждаше отново страничките, поглеждайки в края и връщайки се пак към началото.

Колко много обичаше Гуля всеки един от тия хора тук! Колко нещо бе преживяла тя заедно с тях, колко пъти заедно с тях е била само на косъм от смъртта! Сега, докато четяха, те й приличаха на малки деца, които с жадно внимание разглеждат дългоочаквани подаръци. А почти всички те са много по-възрастни от нея. Ето Иван Антонович Плотников. Мъжествен в боя, а към другарите си е толкова прост и сърдечен! Той даже й напомня с нещо нейния баща, макар съвсем да не прилича на него. Ах, милият татко! Какво ли прави сега в Москва? Той обикновено си ляга късно и навярно сега още не спи... Ех, да може да отиде при него за малко на Сивцев-Вражек, да изтича по стълбите и неочаквано да позвъни на вратата!

И Гуля необикновено ясно си представи лицето на баща си, учудено и развълнувано от неочакваното й появяване. Лице, още младо, макар и малко уморено. Снел своите очила с дебели рамки, той я гледа напрегнато, едва примижал очи...

А какво ли прави сега мама. Милата ми, скъпата ми мамичка! Седи навярно там далеч в стаичката до масата, осветена от мъничката лампа, и пише писмо със своя тънък сбит почерк, поглеждайки от време на време в тъмния ъгъл, където спи в креватчето си Йожик.

И Гуля сякаш отново видя майчините си побеляващи вече коси, нейните топли сиви очи, дочу нейния гръден, винаги развълнуван глас.

Вратата отново хлопна. В блиндажа влезе офицерът-свързочник от щаба на полка. Всички изведнъж се обърнаха, като сгъваха и скриваха писмата.

Командирът на батальона Плотников грижливо разпечата получения пакет и с някакво особено внимание прочете книгата.

— Другари — тържествено каза той, — получи се заповед: утре в осем и тридесет...

— Настъпление! — подеха няколко гласа.

Плотников кимна с глава.

— Да, настъпление, за което ние така грижливо се готвихме.

„Започна!“ — помисли си Гуля и неочаквано за самата себе си каза:

— Извинете, другарю капитан! Много ви моля да вземете под внимание молбата ми. Позволете ми да участвам в боя... Поне като обикновен боец, ако не може да ми се даде поделение!

Плотников втренчено я изгледа.

— Ще видим — каза той и започна да разяснява на командирите смисъла на заповедта.

— Ние трябва да вземем — тихо и авторитетно каза той — един от най-важните пунктове на противника: височина 56,8. Опирайки се на тази височина, ние ще трябва да осигурим придвижването на батальоните и изпълнението на задачите на полка...

Така говореше командирът на батальона. Всички разбираха, че тази заповед е една малка частичка от голямата задача, която стоеше пред нашите войски, съсредоточени между Дон и Волга. А тази голяма задача се състоеше в това — да се обкръжи тристахилядната армия на противника, да се образува железен пръстен около вражеските сили и после да се унищожат. От това настъпление зависеше всичко — не само съдбата на Сталинград, съдбата на Волга, към която се стремеше врагът, но и съдбата на цялата ни родина.

И ето че това велико и решаващо настъпление започна. Героите на обсадения и разрушен до основи Сталинград вече чуваха бумтенето на нашата канонада откъм станица Клетска. И сега приближаваше минутата, когато те трябваше да чуят тътнежите на нашите оръдия откъм Паншино, откъдето 214-та дивизия се канеше да настъпи и щурмува височина 56,8.

Плотников разгъна картата и се залови да обяснява подробно на офицерите какво предстои да направи всеки един от тях.

— Е, ясно ли е всичко? — запита той.

— Ясно — чуха се гласове.

— Тогава по местата си, другари! Донесете тази заповед до всеки боец!

Командирите станаха и излязоха един след друг.

Скоро щеше да съмне. В блиндажа бе станало широко.

Гуля облече полушубката си, провери автомата си и излезе заедно с Траянов.

Но в този момент някой я извика. Тя се обърна.

Беше Шура Филатов, шестнадесетгодишно момче. Той се стори на Гуля съвсем малко момче. Имаше пълнички бузи, перчем на челото

и гледаше изпод вежди, малко пообидено и срамежливо, макар че нямаше на кого да се обижда: на фронта той бе дошъл доброволно и в полка го обичаха. Може би само едно нещо го обиждаше — твърде много го пазеха, а той все се стремеше да влезе в боя.

— И аз искам да участвам в настъплението — каза той намръщен.

— Малко ли работи ти се искат! — отрязва го Гуля. — Почакай, няма само един ден да настъпваме. Това е само началото. Работа за всички ще има.

И тя бързо изтича напред, за да догони Траянов. Вървейки, тя си спомни как неотдавна Шура без малко не загина. Той бе помъкнал някакви жици на покрива на дивизионния клуб. В тази минута една фашистка бомба просто отрязва наполовина къщата. Шура в безсъзнание се търкулна от покрива.

„А отгоре на това и за настъпление се моли, неуморимо момче“ — помисли си Гуля, забравила в тази минута, че и самата тя е била също такава неуморима като Шура.

ЧЕТВЪРТАТА ВИСОЧИНА

Беше седем часът сутринта. Наоколо се простираха хълмове и долини, обвити в лека мъгла. Тука, на предната линия, едва ли не всяка могила, всяка височинка носеше своето военно име. Отпред се виждаха склоновете на хълма, наричащ се височина 56,8. Отляво рязко се очертаваше обградената с бодлива тел височина Артилерийска. Двете височини бяха заети от немците.

Мина половин час и в седем и половина, точно един час преди определеното за настъпление време, някъде наблизко така затреця, че земята затрепери... Започна онова, което се нарича артилерийска подготовка. В този непрекъснат, почти непоносим оглушителен грохот не можеше да се различат отделни залпове. Земята трепереше от непрекъснати взривове.

Под гъстото покривало на димната завеса нашата пехота потегли, като се приближаваше към линията на противника. Но това още не е атака. Атаката ще започне, когато дадат сигнал „катюшите“...

„Дали ни чуват там, в Сталинград? — помисли Гуля. — Не може да не ни чуват. И навярно много се радват!“

Гуля също се придвижваше напред заедно с бойците от първи батальон...

И макар хората отдавна вече да чакаха с нетърпение сигнала за настъпление, той дойде неочаквано за всички. Нещо с пронизителен, напевен звук се понесе към врага.

„Катюшите засвириха! — помисли Гуля и сърцето ѝ радостно затупа. — Ето го, дългоочакваното!“

И изведнъж, също като че ли подхващайки страшния напев на „катюшите“, загърмя ехтящо „урр-аа...“. Под прикритието на димната завеса се хвърлиха в атака два наши стрелкови полка — 780-ти и 776-ти.

Крайдонските степи сякаш изведнъж оживяха. „А... а... а...“ — откликнаха те на хилядогласното „ура“. Припряно затракаха автоматните и картечните откоси — ту дълги, ту кратки.

Цяла нощ преди настъплението сапърите бяха подготвяли проходи в телените заграждения и в минните полета. И ето сега, преминали със стремителен скок малкото разстояние, което ни отделя от противника, нашите воители се вмъкнаха в окопите на врага. Напред, на току-що извоювания участък земя, се появи червено знаменце — първият вестител на победата. След него зааленя второ, след второто — трето...

Но съпротивата на врага нарастваше всяка минута. Притихналите по време на артилерийската канонада вражески точки сега изведнъж удариха по нападащите.

Командирът на дивизията, генерал Бирюков, а заедно с него комисарят Собол и няколко офицери от щаба гледаха от своя наблюдателен пункт — през амбразурата на блиндажа — ту с полеви далекогледни, ту със стереоскопи. Те виждаха и разбираха колко напрегнато е положението: съединените полкове, които трябваше да излязат едновременно и да прикрият нашите настъпващи полкове откъм фланговете, кой знае защо, закъсняха. Мъгливото неблагоприятно за летене време попречи на нашата авиация да излети. Танковете още не бяха тръгнали в настъпление...

А в това време, вклинили се дълбоко в отбраната на противника, нашите части се оказаха под яростния, унищожителен огън и от фронта и особено откъм фланговете.

Боят не затихваше нито за миг. Той се водеше за всеки окоп, за всеки метър траншея и съобщителен ход.

Засипвайки врага с бомби и бутилки със запалителна течност, нашите бойци се вмъкваха в траншеите, в окопите и в ръкопашен бой доубиваха врага. Но и завоюваното парче земя веднага ставаше бойна

арена. Врагът веднага затрупваше изхода от траншеите с торби пясък, намотана бодлива тел и траншеята попадеше под непрекъснат обстрел.

Траянов, Гуля и още няколко бойци от първи батальон се промъкваха напред по прохода за съобщение — ту пълзешком, ту с прибежки. Гуля се вглеждаше в далечината — нататък, където, обвита в дим, се тъмнееше височината. Димът постепенно се разсея и когато последните му кълба се стопиха и пръснаха в белината на утринния въздух, Гуля видя как на левия фланг, на югоизточния склон на височината, зачервения знаме.

— Другарю лейтенант! — радостно завика Гуля. — Височината е наша.

Траянов, без да откъсва далекогледа от очите си, отдавна вече гледаше в далечината.

— Наша е! — каза той с малко пресипнал от вълнение глас. — Първа рота я достигна... Юнаци!

Точно в този момент до Траянов изникна куриерът. Добрал се тук по ходовете за съобщение, той предаде заповедта на командира на батальона Плотников да се изкачат на височината, на югоизточните склонове, които току-що бяха превзети от първа рота, да се изкачат и с всички сили да държат този фланг, докато дойде подкрепление.

— И аз ще дойда с вас — умоляващо каза Гуля, — там сигурно има много ранени!

— Не — отговори Траянов, — ти ще останеш тук! Ще ги изпратят тук.

— Другарю старши лейтенант!...

Траянов втренчено изгледа Гуля и се замисли. В този ясен открит поглед сега имаше толкова решителност, страст, почти вдъхновение, че той неволно кимна с глава и каза:

— Добре. Да вървим.

След няколко минути малкият отряд тръгна по съобщителните ходове към височината. Тука бяха и Митя Грещенко — този път той беше въоръжен с ръчна картечница, и Кадир Хабибулин с автомат.

Височината изглеждаше съвсем близо. Но всяка крачка от този път се равняваше на цял километър. Гуля се промъкваше след Траянов.

Но ето че някъде съвсем близо до нея изохка и клюмна към земята един боец. Гуля се обърна. Ранен? Да! И като хвана по-удобно санитарната си чанта, тя излезе от окопа и запълзя към ранения.

Никога досега не ѝ се бе случвало да работи в такава трудна обстановка. Не можеше глава да повдигне, да застане на колене.

Лежейки, подпряна на лакти, Гуля забинтова горе-долу раната и се огледа: какво да прави сега? Траянов със своя отряд се бе придвижил далече напред. Само те двамата бяха останали на сред разровеното от снарядите поле — тя и раненият боец. Че няма да го остави тука самичък!... Като съгледа наблизо един изоставен от противника окоп, Гуля помъкна ранения нататък. Да допълзи и да догони своите! Да допълзи и да ги догони! Но по пътя към окопа тя забеляза още един боец, свил се на земята. Като остави първия ранен в дъното на окопа, тя запълзя към втория. И отново тази трудна, несръчна работа, отново дълъг път сред пръскащите се снаряди към изоставения окоп.

Тя се добра до опасаната с окопи височина, когато защитниците на височината се бяха вече укрепили и заели местата си.

— Най-после! — извика Траянов, зърнал Гуля отдалече, и по гласа му тя разбра колко радостен е той, че е жива, и колко се упрекуваше, заедто я бе взел със себе си.

Те не успяха да си кажат и няколко думи. В тясната долчинка между височините Златен рог и 56,8 изведнъж се появиха с грохот и тракане на гъсенични колела вражески танкове. След тях вървяха немски автоматчици, на разровената от снаряди земя ясно се очертаваха техните тъмни фигури. В сравнение с шепата наши хора, те бяха твърде много — няколкостотин души.

„Контраатака!“ — разбра Гуля.

— По врага — огън! — извика Траянов, като махна с ръка.

И тутакси гръмнаха залпове от артилерийските оръдия, изстрели от автоматите, затракаха картечниците. Немците отскочиха назад. Всичко затихна.

Започна се отново бой за височината.

Гуля ту превързваше ранени, ту рамо до рамо с бойците стреляше по врага с автомата си. А немците все повече засилваха огъня и все повече се приближаваха към позициите, които нашите току-що бяха успели да заемат.

Но какво значи това? Откъснала се за минутка от автомата, Гуля видя група наши бойци да се спускат по съседния склон.

„Нима не са издържали? Отстъпват!“ — помисли Гуля.

Тя не можа да разбере това, което ставаше, и по-скоро почувства, отколкото осъзна най-важното: немците са тук и ето, ето, ще заемат завоювания с такъв труд участък. Тя изскочи по съобщителния ход от окопа, хвърли се да пресече пътя на бойците и извика пламенно, уверено, даже повелително, сякаш отдавна бе привикнала да командва:

— Другари, след мене!

Хората се спряха.

— След мене, другари! — още веднъж извика Гуля и не чувствайки земята под краката си, затича напред, без да знае още идват ли зад нея ония, които бе призовала след себе си. И изведнъж тя чу назад тежък тропот от крака. Един едър боец с пушка, готова за бой, я настигна, след него друг, трети... Заедно с тях тя се вмъкна в един окоп, който немците бяха успели вече да заемат.

А в това време отрядът на Траянов отбиваше атаките на врага. Запасът от патрони беше на привършване.

— Нищо, нищо — ободряващо казваше Траянов, — ще ни подхвърлят, няма да ни оставят така!

Бойците му вярваха, но сам той с безпокойство се оглеждаше на всички страни. Работата е лоша! Така не можеш се държа дълго! Остава да умреш с чест!

И изведнъж в края на окопите, изскочила кой знае откъде, се появи Гуля, а след нея командирът на батальона капитан Плотников. След тях вървяха бойци със сандъчета в ръце.

И като си спомни арията, която са пели при преминаването на Пиренеите Мусинак и Вайан Кутюрие, тя запя:

— „Тореадор, по-смело в бой!“

— Траянич — весело извика Гуля, като видя Траянов, — подкреплението пристигна! Патрони мъкнем! Тореадор!

Всички се хвърлиха към патроните. Никой не питаше сега на каква цена бяха получили хората тия скъпоценни сандъци.

Отново отчетливо и весело заговориха картечниците и автоматите и отново немците удариха назад.

Настъпи затишие.

— Браво, Траянич! — каза Гуля. — С шепа храбреци ти не позволи на противника да заеме височината!

— Ами вие двамата как ни спасихте! — каза Траянов. — Откъде се сдобихте с толкова бойни припаси?

— Нека тя разкаже — отвърна Плотников, като кимна към Гуля.
Гуля започна бързо да разправя за своето нападение и изведнъж болезнено се смръщи, прехапа устни и млъкна.

— Гълъбице, какво ти стана? — тревожно попита Плотников.

Траянов също се обезпокои...

— Няма ли да ме изпъдите, ако кажа?

— Може ли човек да се отърве от тебе? — отвърна с горчива насмешка Плотников.

— Крака ми одрасаха.

— Силно ли?

— Ам'че доста.

И още тук, в окопа, Гуля се зае с помощта на Плотников и Траянов да превързва крака си.

— Ех, човек не може да те изпрати сега никъде! По пътя ще те убият...

— Че аз и сама няма да отида никъде — каза Гуля, — нищо няма да ми стане. Раната е несериозна.

И като продължаваше да си прави превръзка, тя тихичко пееше или по-скоро шептеше:

*Мы теперь далеко-далеко,
между нами поля и луга,
до тебя мне дойти нелегко,
а до смерти четыре шага...*

Тихо и замислено Плотников повтори:

— „А до смерти четыре шага...“

После въздъхна и каза намръщен:

— Е, един повече, друг по-малко, но ти имаш още много да живееш. Пък и ние с Траянич нямаме време да мрем...

Но в тази минута нещо удари с огромна сила и избухна някъде наблизо. Немците започнаха нова атака за височина 56,8.

Всичко наоколо грохотеше — ту с продължителен тътен, ту отсечено и често и в тоя хаос от бумтеж и огън беше трудно да се разбере какво става.

И изведнъж в окопа се яви — неизвестно как и откъде — Шура Филатов. Приведен, той мъкнеше на гръб също като раница, голям и тежък термос — двайсетина литра.

— Донесох ви яденето — каза той, като свали от гърба си своя товар. — Наливайте по-бързо, че трябва да занеса храна на дивизионния пункт.

— Какъв юнак си ти, Шурка! — каза Гуля, като сърбаше бързо горещата чорба с оловна лъжица от оловна чиния. — Щяхме да загинем без тебе.

А Плотников, който също лапаше лъжица след лъжица, добави:

— На, и ти участваш в атаката, Филатов. Подкрепление ни донесе.

Вече се стъмняваше, а боят за височината все още продължаваше. Връзката на Плотниковия батальон с командира на полка Хохлов отдавна бе прекъсната. Плотников изпрати при него най-хитрия и опитен от своите бойци, Хабибулин. Но изглежда Кадир не бе успял да се добере до Хохлов. Дългоочакваното подкрепление все още не идеше. А на всяка цена трябваше да устоят, да издържат докрай...

Цяла нощ боят не затихна. Настъпи утрото.

Гуля стоеше сега близо до картечаря Грещенко. Неговата картечница тракаше, без да млъкне.

— Юнак си ти, Митя! — насърчаваше го тя. — Тъй им се пада на тия дяволи! Митя, гледай, нашите танкове тръгнаха! Танковете!

Грещенко, без да се откъсва от картечницата, й викаше нещо в отговор, но думите му не можеха да се разберат.

И изведнъж неговата картечница замлъкна.

— Митя, какво правиш?

Тя остави автомата си на земята и отиде бързо при Грещенко. Той лежеше, отпуснал глава до картечницата си. Изпод шапката по челото му струеше кръв. Гуля се залови за санитарната си чанта, но от това вече нямаше нужда. Тя внимателно отпусна натежалата глава на земята, целуна убития Митя по челото и зае мястото му до картечницата.

И изведнъж Гуля видя, че на няколко крачки от нея Плотников разпери ръце и падна. Превъзмогвайки болката в крака, тя подскочи към него и се наведе.

— Другарю капитан! Ваня! — извика тя, забравила в тази минута, че говори с командира на батальона. — Мили! Ей сега ще те превържа! Ще ти олекне. Потърпи.

Плотников дишаше тежко и шумно.

Гуля извади от чантата бинт и бързо направи превръзка.

А немците отново се придвижваха. Приближаваха се все повече и повече...

Оставила ранения на място, Гуля отново се спусна към картечницата. С точна стрелба тя спря ония, които се промъкваха към нея. Немците залегнаха. Но ето че дискът на картечницата се свърши. Тя потърси наоколо и разбра: няма с какво да стреля. Цялата ѝ надежда е в бомбите.

Гуля извади от пояса си бомба. Стисна я здраво в ръка и се приготви... Хайде, елате, елате! И точно в този миг тя почувства, че лявата ѝ ръка се вдърви, натеза, също като чужда, и че ръкавът ѝ се бе напълнил с нещо топло, лепкаво. Зави ѝ се свят...

„Само да не падна!“

Гуля стисна зъби, хвана още по-здраво дръжката на бухалката и като допусна немците да дойдат по-близо, хвърли я. Добре!... Точно!...

Гуля измъкна втора бомба, последната. Тази вече не биваше да се хвърля — нея трябваше да остави за себе си, за да не се предаде жива на врага...

Вечерната ноемврийска мъгла обгради височината от всички страни. И почти сливащи се с тази мъгла, черни върху сиво, все повече и повече се приближаваха фигурите на немците...

И изведнъж някъде съвсем наблизко в тъмнината се чуха гласове. Руски говор! Наши!... Светна ракета, хвърлена от врага, и освети с бяла светлина приближаващия полк червеноармейци. Това беше един от полковете на дивизията — 788-ми.

„Подкрепление!“ — разбра Гуля.

Да, това беше подкрепление. Полкът се придвижваше към височината. Но той беше още далеч. А от височината под напора на врага се смъкваше надолу ротата от първи батальон. Тя нямаше командир. Парче от немски снаряд го бе убило на място.

И отново като че ли някакъв стремителен тласък подхвана Гуля. Тя забрави болките си, умората, страха — всичко на света.

— Другари! — завика тя и сякаш отдалече чу своя силен и звънлив глас. — Тръгвам първа на щурм! Кой ще ме последва? В атака, напред! За родината!

— Напред! — подхвана един глас.

— За родината! — като ехо се отзоваха десетки гласове.

Приведена, Гуля пробяга няколко крачки и изведнъж, сякаш се препъна, изправи се и отново падна.

Траянов се обърна, сложи автомата си на земята.

— Гуля! — извика я той. — Какво става с тебе?

Но тя не отговаряше.

Той почна да разкопчава яката на рубашката ѝ и почувства кръв на ръцете си. Ранена. В гърдите.

Гуля глухо простена, дръпна се, отметна глава и с мъка изговори:

— Нищо... Чия е височината? Наша ли?

Тя се опита да каже още нещо, но вече едва ѝ се разбираше.

Положиха вече изстиналата Гуля на брезент, а наоколо все така гърмеше боят за височината.

— Прощавай, Гуленка... — каза Траянов и като се обърна, извика: — Другари! Нашата Гуля е убита. Да отмъстим за нея!

И всички наоколо се юрнаха към врага. Боят за височината се разгоря с нова сила.

Височина 56,8 бе отново взета, завоювана, заплатена с кръв — последната височина в живота на Гуля.

ДВЕ ПИСМА

В една от стаите на триетажната бяла къща сред прекатурени столове и разхвърлени кубчета съсредоточено се трудеше Йожик. Той вече бе успял да обърне с главата надолу всичко, каквото бе могъл, и сега се опитваше да свали от прозореца една чиния. Баба му бе изтичала във вестибюла да отвори вратата на някого и Йожик реши да се възползва от нейното отсъствие — и той успя. Чинията полетя на пода и се разби на парчета. Йожик се изплаши и отскочи настрана. Той с учудване разглеждаше парченцата, като не можеше да разбере как така една чиния се бе превърнала в толкова много малки чинийки.

Йожик надзърна във вестибюла.

— Бабо! — извика я той. — Гледай!

— Почакай, Йожик! — каза неговата млада баба, разглеждайки едно писмо.

На плика тя видя непознат почерк и печата на военната поща.

— Е, най-последно!

Това, разбира се, е отговор на нейното писмо.

Преди два месеца тя тайно от Гуля писа на командира на дивизията писмо, с което го молеше да пусне дъщеря ѝ в отпуск поне за няколко дни.

„Дали няма да откаже? Не може да бъде...“

Тя разпечата плика.

... Вашата дъщеря — пишеше в писмото — геройски се държа през тия боеве. Храбра, безстрашна, славна дъщеря на нашата родина. Тя можеше да се види и с ранени на ръце, можеше да се види и повела след себе си бойците в атака, тя успяваше и сведения да донесе. На 24 ноември вашата дъщеря геройски загина...

Писмото, също като живо, трепереше в ръцете на майката, буквите се раздвояваха, сливаха се пред очите ѝ. Тя не разбираше тия редове...

— Бабо! — извика я отново Йожик и вдигна плика от пода.

— Почакай, Йожик — продума тя и като влезе в стаята, отпусна се на кревата; все още не разбираше смисъла на писмото, не му вярваше, не можеше да повярва.

Притихналият Йожик учудено я гледаше.

А на следващия ден пристигна още едно писмо от фронта — от Люда Никитина.

Здравейте, скъпа Гулина майко!

Пише ви девойката, която дружеше с вашата Гуля. През цялото време ми се иска да ви пиша, да ви успокоя, макар и да зная, че загубата на такава дъщеря като Гуленка е голямо, много голямо нещастие. Ех, няма що, бъдете мъжествена, скъпа майко. Гуленка не си е отишла съвсем от нас, тя винаги ще бъде с нас. Родината няма да забрави своята героиня. А вас, която възпитахте такава предана на родината дъщеря, такъв славен воин, ще ви нарекат майка много девойки, патриотки на нашата страна...

Аз твърде много време бях заедно с Гуля, особено през последните три месеца. Аз съм малко по-млада от нея и тя винаги тъй грижливо се отнасяше към мене, даваше ми съвети, радваше се, когато успеех в нещо, и ме наричаше: „Мило момиче“. С нея заедно работехме в санитарния батальон, заедно сме изпадали в разни трудни положения, от които едва сме излизали живи, заедно сме пели и сме се шегували. Наистина през време на боевете ние бивахме в различни участъци, но затова пък след настъпленията ще се срещнем — уморени, изпрашени, и ще се разцелуваме здраво. И пак разговори, смях безкрай.

Тя винаги беше весела и само веднъж я видях в сълзи. Много тъгуваше за своя Йожик, особено след вашите писма. Често ви споменаваше, вас, баща си, за вас говореше винаги тихо, с някаква скръб.

За последен път се видяхме с нея няколко дни преди настъплението. В този ден аз навършвах осемнадесет години и най-важното — получих правителствена награда, медал. Ние имахме дори гости и много добре прекарахме вечерта. А когато всички си отидоха, останахме двете сами. Ние знаехме, че скоро ще настъпваме, значи — очаквахме всичко... Имахме някакво тревожно настроение. Седнахме с подвити крака на кревата, притиснахме се една към друга и дълго седяхме така. Говорихме за важни неща. Говорихме за всичко — за живота, за любовта, за другарите, за близките си. Говорихме с нея за всичко, за каквото могат да си говорят две приятелки. А накрай ние се уговорихме къде да пишем и какво да кажем, ако някоя от нас бъде

убита. И ето, случи се така, че не Гуля, а аз трябваше да пиша такова писмо.

Спомням си, късно през нощта ние излязохме от землянката. Колко хубаво беше! Всичко наоколо — бяло в скреж, нощта студена, звездна и кой знае защо, през този ден съвършено тиха, не се чуваше даже престрелка, като че нямаше война. „И все пак колко красив и чуден е животът!... — каза ми Гуля. — Проклети фашисти!“

Това бе, струва ми се, последният ни разговор. А после започна подготовката, след това започнахме да настъпваме. Нас, както винаги, ни изпратиха на различни участъци и аз вече не я видях. Веднъж тя идвала да ме търси през нощта, но мене ме нямаше. Оставила ми бе само поздрав на едно листче от бележника си. Листчето е мъничко, карирано, а от края има леки кървави следи от ръцете, които са превързвали бойци.

На другия ден вечерта аз като през сън чух, че Гуля загинала. Махнаха ме от предната линия, място не можех да си намеря от скръб, от толкова голяма скръб, че дори и на краката си не можех да се държа: все надолу ме теглеше, все падах на колене. И колко други още наши другари загинаха тогава заедно с Гуля — млади, славни момчета, трудно е да се разкаже! Ето на каква цена ни се удаде тази голяма победа.

Но най-много жалим тук за Гуля и за Алексей Топлин, командир на артилерийски полк. Той беше чудесен, чудесен човек! И Гуля много дружеше с него. Те много хубаво пееха заедно. И заедно ги погребяхме.

И това е, струва ми се, всичко. Не, не, не е всичко! Йожик остана без майка, но той ще бъде син на нашата дивизия. Ние всички ще се грижим за него, докато сме живи. Много, много искам да ви успокоя, да ви помогна, мила, та нали и аз имам майка и зная колко съм й скъпа! А всички майки са еднакви. Какво по-тежко може да има на света от загубата на детето? Но нали това е война, нали жертви трябва да има. А Хитлер — той напълно ще ни

заплати. Сега ние здраво бием немеца. Той вече презглава бяга, но това е още само началото!

Целунете от мене Йожик, нека той бъде здраво и бодро момченце. Нека се гордее със своята майка. Тя беше истинска героиня.

Ще бъда много радостна, ако ми напишете макар и няколко думи. Целувам ви.

С комунистически привет

Люда Никитина

Пазете здравето си, мила, вие сте нужна на Йожик и на всички нас.

ПОСЛЕДНИЯТ ПЪТ

На брега на Дон, във фермата близо до селището Паншино, 780-ти стрелкови полк погребваше своите герои — Гуля Корольова и Алексей Топлин.

Двата ковчега бяха поставени в дивизионния клуб на подиум.

В стаята беше тясно. Бойците и командири бяха дошли тук направо от бойната линия, за да се простят със своите любими другари. Тука бяха и началникът на политотдела на дивизията Клочко, и командирът на полка Хохлов, и комисарят Собол, и Траянов. Люда Никитина стоеше до главите на смъртниците и все гледаше неподвижните, спокойни лица на Гуля и Алексей. Тя внимателно поправи една къдрица, която бе прилепнала към бузата на Гуля, и отмахна едно бодливо клонче, паднало върху челото на Алексей.

Обърнал се към прозореца, Шура Филатов изтриваше от време на време с пестник очите си.

А в ъгъла тихо плачеха момчетата — Саша и Гриша. Те се срамуваха да плачат — та нали са разузнавачи, но сълзите сами течаха по бузите им.

През краткия си живот те бяха видели вече не малко убити. Но да се гледа сред струпалите се живи хора неподвижната и безмълвна Гуля, която вчера още ходеше, разговаряше, смееше се така, както и всички, беше странно и страшно. Траянов се наведе към момчетата.

— Е, разузнавачи? Не се предавайте, дръжете се. Какво да се прави! А Гуля не забравяйте. Вие сте щастливи, че я познавахте.

Момчетата веднага се стегнаха по военному, оправиха ремъците и шапките си.

— Другарю старши лейтенант — прошепна Гриша, — защо никъде не се вижда чичо Семьон?

— Другарят Школенко — поправи го Саша.

Траянов вдигна рамене:

— И самите ние не знаем...

За съдбата на героя разузнавач мислеха не само Саша и Гриша. Мисълта за него тревожеше всички.

Много пъти вече проверявах в командния пункт списъците на загиналите и ранените. Но Семьон Школенко не беше в списъците.

И никой не знаеше и не можеше да си представи, че в същото това време Семьон Школенко е във фашисткия „лагер на смъртта“. Фашистите го бяха смъкнали, тежко ранен, от бруствера в окопа. Сега те го инквизирах и измъчваха, заставяйки го да говори. Но той мълчеше...

Внезапно под прозореца, като наруши тежката тишина, гръмна полковата музика. Тържествените тъжни звуци на траурния марш нахлуха и изпълниха цялата стая. Люда затвори очи и когато ги отвори, също като в мъгла видя как двата ковчега се отделиха от подиума и бавно заплуваха върху ръцете на другарите към изхода.

Ето и двата зинали гроба.

Оттук добре се вижда западният бряг на Дон, същият този, от който през тъмната есенна нощ Гуля пренасяше ранените. Но сега брегът, завзет от врага, е потънал в синкавосивото покривало на мъглата.

А по̀ на юг от селището Паншино, там, зад височина 56,8, някъде до селището Вертячи още гърмят боеве. Небето пламти от заревото на огъня. В свежия студен въздух непрестанно ехтят тежките гърмежи на оръдията.

Ръцете на другарите внимателно поставиха на земята двата простици, небоядисани ковчега.

С прошарени коси, суров на вид човек, началникът на дивизионната артилерия майор Прозоров излезе напред и бавно обгърна с поглед всички.

— Другари! — каза той. — Тук пред нас лежи Алексей Топлин или както ние го наричахме простичко, Альоша. Алексей Топлин, командир на артилерийски полк, падна със смъртта на храбрите. А това стана така. По време на нашето настъпление за височина 56,8 излезе от строя обслужващият една тежка картечница — оная, която с огъня си поддържаше настъплението на една рота. Настъпващата рота залегна, а майор Топлин прибяга до картечницата и откри огън по фашистите. Натискът на врага отслабна. И тогава Топлин даде команда: „Герои богатири! Да не дадем на врага нито педя наша, руска земя! Напред, герои!“ — и поведе ротата срещу врага. В тази минута вражески куршум го повали на място. Прощавай, Альоша! Твоят живот беше пряк, открит, хубав. Такава е и смъртта ти.

Той замълча за миг, а след това отпрати поглед към другия ковчег.

Всички глави се обърнаха към Гуля Корольова.

Вятърът едва помръдна една къдрица от нейните коси и лека сянка пробяга по нежното ѝ лице, като едва забележимо оживи неговата сурова неподвижност.

Напред излезе комисарят Собол.

— Кой би могъл и да помисли — каза той, — че в тази млада жена, почти момиче, се таи такава сила, силата на любовта и ненавистта, такава наистина голямо геройство? Гуля Корольова, другари, изнесе от бойното поле повече от сто ранени бойци и командири, тя заедно с бойците на височина 56,8 завземаше с щурм немските окопи! В един тежък момент на боя за тази височина, изцапана с кръв, тя вдигна останалото без командира си поделение и го поведе в атака... Ето я тази красива, млада, мила на всички ни девойка... Другари, да отмъстим на врага за нашите другари, за Альоша Топлин и Гуля Корольова!

Затвориха се капациите на ковчезите. Бойните знамена, тъжно сведени, се наклоняха над героите. С шапки в ръцете и сведени глави, стояха мълчаливо тия, които тъй много обичаха Гуля — нейните бойни другари. Батарея от шест оръдия се построи до гробовете, като насочи дулата си към неприятеля.

Прозвуча команда:

— По враговете на родината — огън!

Гръмна прощалният салют. Цевите на оръдията отскочиха назад. И пак!

— Залп — огън!

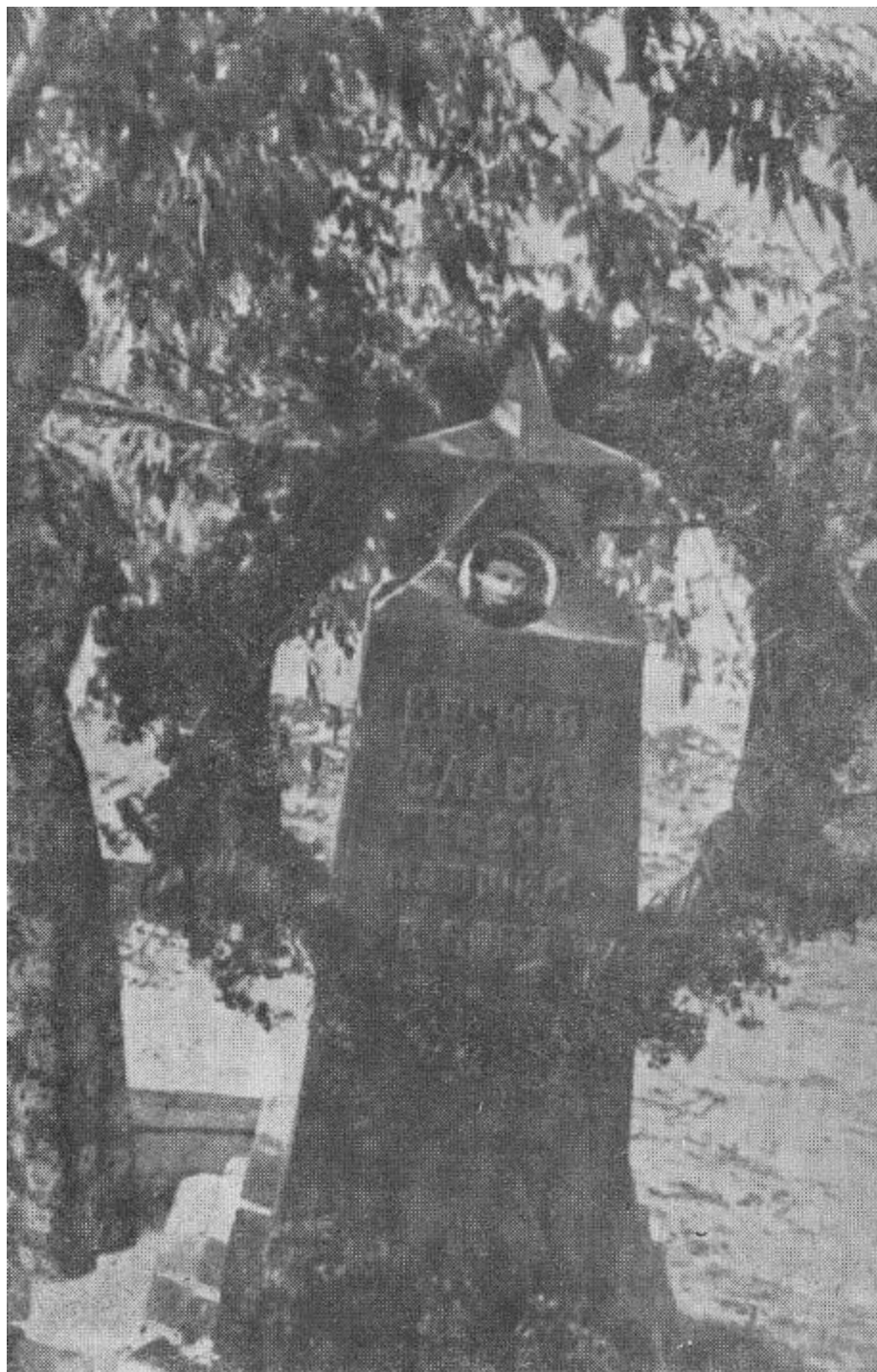
Десет пъти прогърмяха оръдията и десет пъти снарядите с остро пищене полетяха към лагера на враговете.

„ЗЛАТОКЪДРАТА ДЕВОЙКА“

Измина половин година.

Там, където бяха гърмели невиждани в историята на войните боеве, бе настъпила тишина. Тътнещата, трепереща земя, която се отзоваваше през време на боевете на всеки залп така, сякаш сама изпитваше болка, сега се бе успокоила.

Настъпи пролетта. Изритите на ями степи, прострели се между Волга и Дон, се покриха с ниска зелена трева. Навсякъде, където и да погледнеш — застинали разрушени камиони, разкривени криле на самолети, обърнати полуизгорели машини.

На брега на Дон, до мъничко тихо селище, се издига обелиск. На върха му блести металическа звезда. Идвайки до паметника, хората внимателно четат надписа върху него. Но и без надписа те знаят кой лежи под този обелиск.

Дивизията, която се би тук за всяка педя земя, бе отишла далече от тия места. Но не си бе отишла оттука славата на Гуля и на всички герои, паднали за тази земя.

Беше топла пролетна вечер. Украинецът Хома Онишченко, сержант, заобиколен от бойци и хора от селището, пушеше лулата си и бавно разказваше:

— Имаше тука, в съседната дивизия, една златокъдра девойка. Такава, че страх не знаеше какво е. И ето, веднъж гледаме немци. Нашата част тръгва в бой. А най-отпред девойка, цяла в пламъци. Чак до немските окопи отива, а сама не гори. Превзе окопа, тръгва нататък. Казваше се тази девойка или Корольова, или Короленко, а може и Корол.

— Ами вие сам виждали ли сте я? — запита нечий развълнуван женски глас.

— Сам аз не съм я виждал, ама съм чувал от хора, които са я виждали. За нея всички хортуват.

Хома помълча, подръпна от лулата си, а след това бавно, авторитетно добави:

— Тази девойка много добре пееше. Когато немците чуеха оная песен „Катюша“, изведнъж почват да стрелят, та да не се чува песента. Ами къде ще заглушиш „Катюша“, когато тя по целия фронт гърми?

Хома допуши лулата си, стана и си тръгна. В тази минута той и не подозираше дори, че жената, която така тревожно го разпитваше за „златокъдрата девойка“, беше нейната майка, пристигнала в този край само за да види хора, които познават Гуля, и поне една дума да чуе за нея...

СВЕТЛИНИТЕ НАД КРЕМЪЛ

Йожик и баба му пристигнаха от Уфа в Москва вечерно време.

Двегодишното момченце влезе в една голяма стая на къща с много прозорци, която се издигаше над Москва-река.

То слисано се огледа на всички страни, погледна куфарите и кошниците, донесени тук с асансьора, и каза:

— Бабо, по-добре да си идем у нас!

— Ами че ние сме си вече у нас, Йожик. Ей сегичка ще ти приготвя леглото и ще те сложа да спиш.

Йожик отиде до прозореца и дръпна транспаранта.

— Не бива, малкото ми — каза момичето, което обслужваше асансьора.

— А защо не бива? — запита Йожик.

— Ние в Москва имаме затъмнение!

— Аха — каза Йожик, като че ли разбра.

В това време радиото заговори:

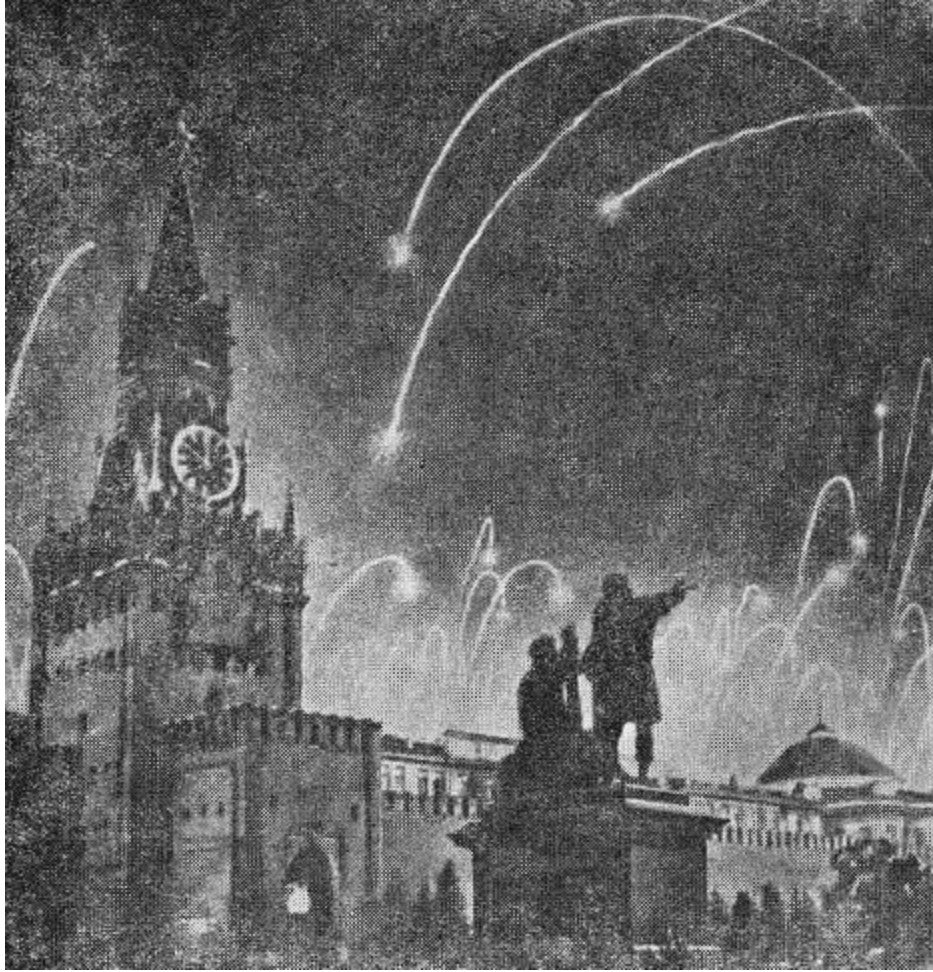
— Другари! Днес в осем часа вечерта ще бъде предадено по радиото важно съобщение! Слушайте нашето радиопредаване!

— Гледай ти, като че ли специално за вас! — каза момичето. — Сега ще покажем на вашия малчуган салютите.

Загасиха светлината в стаята и разтвориха транспаранта. Зад прозорците изтрещя оръдеен залп. След него високо в небето се извиха, като пукаха, гроздове от червени, зелени и жълти светлини. И изведнъж започна да се вижда всичко — заиграха в цветни пламъци стъклата на Кремълския дворец, ясно се осветиха зъбчатите стени, блеснаха позлатените стрелки на часовника на кулата, заблещука долу водата на Москва-река. И отново гръмнаха оръдията.

— „Бух“ — каза Йожик и се засмя.

В оцветената от светлините вода падаха ракети.

Йожик, очарован, гледа през прозореца, докато угаснаха и последните светлини.

— А сега, Йожик, хайде да спим.

Като лежеше в леглото си, той поиска:

— Бабо, още „бух“.

— Утре ще има пак „бух“. А сега спи.

Йожик сложи глава на възглавницата.

— Бабо, разкажи ми.

— Какво да ти разкажа?

— За мама Гуля — каза Йожик, като се въртеше и мачкаше с глава възглавницата.

— Добре, Йожик. Слушай. В същата тази къща, в същата стая живя и мама Гуля. Тогава тя беше още мъничка, като тебе.

— Ами аз? — запита Йожик. — Къде бях аз?

— Тогава тебе те нямаше още.

Йожик учудено гледаше баба си. Че как може него да не го е имало? Съвсем да не го е имало?

— И аз съм бил! — разсърди се Йожик.

— Е, добре, бил си. Хайде, затвори очи.

Йожик легна, а след това пак седна.

— Бабо, покажи ми светлините!

— Няма ги сега.

— Отвори — и той показа към транспаранта.

— Не бива, момченцето ми.

Йожик недоверчиво гледаше прозореца. Струваше му се, че ако само се отвори транспарантът, и в тъмното небе отново ще запламтят светлините, а стъклата ще затреперят от грохота на оръдията.

И светлият образ на мама Гуля се свързваше вече в неговата представа с тия многоцветни светлини, които се запалваха в прозореца над зъбчатите стени на Кремъл.

Издание:

Елена Илина. Четвъртата височина

Руска. Второ преработено издание

Издателство на ЦК на ДКМС „Народна младеж“

Държавен полиграфически комбинат „Димитър Благоев“, София,

1961

Редактор: Вера Филипова

Художествен редактор: Мария Недкова

Технически редактор: Димитър Дилов

Коректор: Недялка Труфева

Художник: Жана Костуркова

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.